דבר

יום שישי, ט"ז בכסלו תשמ"ט, 25 בנובמבר 1988 ● גליון 19579

היום 60 עמודים כולל „דבר־השבוע" ● המחיר 2.10 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.83 ש"ח

היום בדבר

שמעון פרס: ראיון. אופוזיציה: בעד ונגד. יומני בקרנוריון. מסר השלום של חנא סניורה. סוביטולוגית במוסקווה. טלוויזיה. תרבות. „משא"

יוזהר סמילנסקי, חיים צדוק, חנה זמר, אמנון דנקנר, עליזה ולך, עמוס עידן, שמשון ארד, נתן רוטנשטרייך, דני רובינשטיין, שלמה גינוסר, יקיר צור, נתן רועי, מייק לוין, צבי אילן, אמיר רוזנבליט, אריה ארד, ורדה צימרמן, אהרן שמי, מושיק.

מזג האויר

תל־אביב, (עתי"מ). – תחזית מזג אוויר: חם קצת יותר. בשבת מעונן חלקית והטמפרטורות ירדו.
הטמפרטורות: ירושלים: 6 עד 19, תל־אביב: 11 עד 23, חיפה: 8 עד 24, רמת־הגולן: 8 עד 20, צפת: 8 עד 16, טבריה: 8 עד 22, עפולה: 6 עד 24, השומרון: 8 עד 21, נתב"ג: 9 עד 23, יריחו: 8 עד 26, עזה: 10 עד 22, באר־שבע: 8 עד 25, אילת: 12 עד 26 מעלות.

הליכוד: העבודה השאירה פתח למו"מ; שמיר עדיין מקווה לכונן ממשלה רחבה

המר: המפד"ל תפעל לגשר בין הליכוד והמערך ● הליכוד המריץ המשא־ומתן עם המפלגות התומכות בו לקראת הרכבת ממשלה ● המפד"ל ו„התחיה" תובענה חוק שיעניק חנינה לאסורי המחתרת ולאסירים נוספים שהורשעו בעבירות דומות

מאת עליזה ולך,
סופרת „דבר" לענייני מפלגות
בתום מוצאי קפיצת 21 הימים שהוענקו לשמיר להרכבת ממשלה עדיין לא הושלם המו"מ הקואליציוני להקמת ממשלה צרה ועדיין לא אבדה תקוותו לממשלה רחבה.

אתמול נמשכו המגעים של בכירי הליכוד עם השותפות הפוטנציאליות לממשלה צרה. עם זאת הביעו אישים בכירים בליכוד קורת־רוח מהחלטת לשכת מפלגת העבודה, שאותה הם מפרשים כהשארת פתח לחידוש הנישושים להזמנת המערך להצטרף לממשלה. בעיקר שמו לב בליכוד לדברי פרס, שאמר בלשכה כי „אם יזמינו אותנו, מפלגת העבודה אינה ברוגז עם אף אחד, ואל נבריח בטרם עת על עמדות שאין בהן צורך. למה לנו להיות ראשונים שאומרים שאין אפשרות להקים ממשלה רחבה".

אחרי ששמע את החלטת לשכת מפלגת העבודה אמר ראש הממשלה, יצחק שמיר, כי הוא עדיין מקווה שתוקם ממשלה רחבה. אישים בכירים בליכוד, המקיימים כל הזמן קשר בלתי רשמי עם אישים במערך, היו אפילו מרחיקי־לכת משמיר וגם אתמול לא הסתירו את תמיכתם בכינונה של ממשלה רחבה.

גם זבולון המר הביע אמש שביעות־רצון מהחלטת לשכת מפלגת העבודה, שלדעתו תקל על המפד"ל לגשר בין עמדות הליכוד

(המשך בעמוד 2)

ערפאת מודה: עדיין אין אשרה לארה"ב

[illegible]

אתמול בישיבת מפלגת העבודה. בתצלום משמאל: שמעון פרס. מימין: יצחק רבין ודוד ליבאי. (תצלומים: ורד פאר, יפפא)

לשכת העבודה: אין בסיס למו"מ עם הליכוד; מו"מ בעתיד טעון אישורנו

פרס: לא ננהל ברוגז ● רבין: מי שחושב שבאופוזיציה נציל המדינה יראה את הלייבור הבריטי

מאת עליזה ולך,
סופרת „דבר" לענייני מפלגות
לשכת מפלגת העבודה החליטה אמש, שאין בסיס לשאת ולתת עם הליכוד על הרכבת ממשלה חדשה, וכל פתיחת משא־ומתן בעתיד טעונה אישור הלשכה.

את הצעת ההחלטה העלה בלשכת המפלגה מזכ"לה, עוזי ברעם, בניגוד לעמדתם של פרס ורבין, שהמליצו לא לקבל החלטה שתסתום את הגולל על חידוש ההידברות עם הליכוד, אם ישתנו התנאים והנסיבות. ברם, גם ברעם, ובעקבותיו הלשכה, לא קיבלו החלטה מרחיקת לכת, שהיתה מסכלת היענות מנהיגי המפלגה להזמנה מצד הליכוד, אם תהיה, לבחון הצעות חדשות.

הדיון בלשכת המפלגה אתמול אחרי הצהריים עורר עניין רב. הוא עמד על ציפיותיהם של אלה שיחולו ל„תפילת אשכבה", כהגדרתו של ח"כ ברעם, למו"מ עם הליכוד, אך לא חיסל אפשרות להידברות מחודשת.

ישיבת הלשכה נפתחה בקימה לזכרם של חגי אשד וברוך תגר, שהלכו לעולמם השבוע. ניהל את הישיבה ח"כ דוד ליבאי, שכן עוזי ברעם חש ברע והתאושש רק לקראת סוף הישיבה.

ראשון הדוברים, שמעון פרס, סקר את המשא־ומתן שניהל הצוות בראשותו להקמת ממשלה צרה עם המפלגות החרדיות – שעליו קיבל מנדט מהלשכה בישיבתה הקודמת. „המקסימום שיכולנו להבטיח להן הוא, שאם הנשיא יטיל עלינו את הרכבת הממשלה, נציע חופש הצבעה בנושא 'מיהו יהודי'", דיווח פרס.

מכאן עבר לדיווח על ההידברות עם הליכוד. „הוזמנו על־ידי שמיר לבוא למשא־ומתן, ולפי דעתי לא יעלה על הדעת שננהל ברוגז במדינה", אמר. „אם יזמינו אותנו, מפלגת העבודה אינה ברוגז עם אף אחד. מותר לדבר, אף שהיום אין אף חבר שיציע ללשכה להעניק מנדט למו"מ עם הליכוד".

לדבריו, הבהיר צוות המערך בשיחות ההבהרה לצוות הליכוד, ש„המערך לא ייכנס לשום ממשלה שתאסור קיום ועידה בינלאומית. אמרנו שכל הצעה שתוביל לשלום תידון בממשלה. אל נבריח בטרם עת על עמדות שאין בהן צורך. אפילו אין אפשרות להקים ממשלה רחבה, למה עלינו להיות הראשונים שאומרים זאת?"

יצחק רבין הדגיש אף הוא, שאינו מכיר כרגע מישהו שיציע ללשכה לשאת ולתת עם הליכוד, אך „זה יהיה משגה לקבל החלטה שאוסרת זאת". לדבריו, במציאות הנוכחית יש לליכוד אפשרות להקים היום ממשלה. „אך יש למנוע – לא בכל מחיר, לא בכל תנאי – את הקמתה ולשקול פעמים מה יהיו תוצאותיה לעתיד המדינה".

רבין הקפיד זה מול זה את מה שאפשר למנוע על־ידי השתתפות בממשלה לעומת ויתורים על השגת כל היעדים. „אני יודע מה מנענו גם בשנתיים האחרונות", הדגיש. „מי שחושב שדרך האופוזיציה נציל את המדינה ונציע אלטרנטיבה, יראה נא את הלייבור הבריטי. הכתובת על הקיר: מה יהיה על המדינה אם תקום ממשלה צרה כמו זו שיכול הליכוד להציג".

בסופו נתרץ קבע רבין ש„מפלגה היא משענת לאינטרס הלאומי, היא מכשיר להשגת מטרות לאומיות. יש שלום עם בעייה ערבית, וגם אנו יודעים כי עקה אותה. היום המצב יותר קשה, ולכן בואו נשמור את הדברים באיזושהי פרספקטיבה".

חיים צדוק הלך על כעקבתו של רבין „תנו צ'אנס לליכוד" וטען שהיא תוליך את המפלגה בדרך הקטסטרופאלית שהמערך גינה ויצא נגדה במערכת הבחירות.

לדברי צדוק, הוא „חושש ששמיר מייעד למערך תפקיד של ד"ש. הצטרפות לממשלה היא השלמת מפלגת העבודה עם מעמד של מפלגה בדרגה שניה. זה ויתור על מעמד של מפלגה מובילה.

עוד ויצמן הדגיש שהוא „נגד הליכה לממשלה עם הליכוד אפילו ישיג המערך את ארבעת הדברים הנודעים". „אותי לא מעניין אם פרס יהיה שר אוצר ואם רבין יהיה שר ביטחון, אלא הדרך לשלום", אמר ויצמן וקבע ש„אם יוצע אחרת וכן יילכו לממשלה, אני אהיה בחוץ".

חיים רמון התחשבן בעיקר עם רבין. „מה אומרים לנו עכשיו?" הקשה רמון. „בואו נבדוק כניסה לממשלה, שבמקרה הכי טוב יהיה לנו יותר רע מאשר עכשיו". לדבריו, „אם יצטרף המערך לממשלת ליכוד הוא יגבע אלטרנטיבה, ימנע תקווה. אחרי שהממשלה הזאת תביא את כל הקטסטרופות, אותו ציבור שגם עכשיו אומר שאין הבדל בין הליכוד למערך – איזו סיבה תהיה לו להצביע מערך?"

רמון התריס כלפי רבין, שאם יש דברים נוראים שהוא יודע עליהם ורוצה למנוע אותם, צריך להיכנס לממשלה אפילו בלי אף תיק.

הסוכנות תשקול פנייה לערכאות אם הממשלה לא תדון עימה ב„מי יהודי"

השרים קצב וארנס נפגשו עם דיניץ וקפלן אך הסוכנות רוצה לכנס המוסד לתיאום סוכנות־ממשלה

מאת יקיר צור,
כתבו המדיני של „דבר"
„הסוכנות היהודית תשקול פנייה לערכאות משפטיות, אם ממשלת ישראל לא תענה לדרישה לכנס את המוסד לתיאום בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל לדון בשינוי חוק „מיהו יהודי", כך אמר אתמול יו"ר ההנהלה הציונית, שמחה דיניץ. על פי האמנה המשותפת להסתדרות הציונית, הסוכנות היהודית וממשלת ישראל, שאושרה בכנסת בשנת 1979, חייבת הממשלה להתייעץ עם הסוכנות היהודית בכל נושא הנוגע לתחום אחריותה של הסוכנות היהודית.

אתמול נפגשו השרים משה קצב ומשה ארנס עם יו"ר ההנהלה הציונית, שמחה דיניץ ויו"ר חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית, מנדל קפלן, להתייעצות בעניין שינוי חוק „מיהו יהודי". השר משה קצב דרש בפגישה להפריד בין נושא המגבית ואיסוף הכספים לבין „מיהו יהודי". הוא הציע שיהודי ארה"ב יציעו פתרון לפתרון הבעיה שתרגיע את היהדות האמריקאית. בתום הפגישה, שלא הניבה כל תוצאות, אמר יו"ר ההנהלה הציונית, שמחה דיניץ, כי היתה זו שיחה ביהדות בלבד ואין הוא רואה בה תהליך לדיון בגוף לתיאום בין הסוכנות היהודית וממשלת ישראל.

דיניץ הוסיף כי זה ברור באור שבעיצומה של הסערה בעולם היהודי ויתנו ביד הדיונים המתנהלים, מודיעים חברי כנסת מסרבים להגיע את הצעת החוק לכנסת.

בקהילות היהודיות ברחבי ארה"ב נמשכת הסערה סביב „מיהו יהודי".

מדיווחים שהגיעו לירושלים מהקונסוליות הישראליות ברחבי ארה"ב, מצטיירת תמונה קשה מהסערה הנמשכת בקהילות בנושא „מיהו יהודי". כל הקהילות משגרות ארצה משלחות ומתחייבות באינטנסיביות על עצמה נגד שינוי החוק. הקונסוליות מוצפות במכתבים ובשיחות טלפון ומספר הפניות הולך וגדל. הפונים באים להפסיק את ההתרמות ולהחרים את נציגיה של ממשלת ישראל שיתמכו בשינוי החוק. המימסד הפוליטי האמריקאי עוקב בעירנות אחר ההתרחשות.

דו"ח מ־'86 המתפרסם בראשונה: כמויות רבות של סם קשה מחולקות בבתי הסוהר

הסמים מחולקים בידי אנשי מקצוע בלתי מוסמכים ● המלצה להפריד בין משתמשים ל„נקיים" מסמים

מאת נתן רועי,
כתב „דבר" לענייני משטרה
תבדואר, העובד בחלוקה לנרקומנים, סמים בשירות בתי הסוהר, נחלק תחליפי סם אהדולן לאסירים הזקוקים לסמים – זהו פרט אחד מתוך מכלול פרטים המצביעים על מחדל בטיפול בנרקומנים במסגרת שירות בתי הסוהר.

מבקר משרד המשטרה, האלוף (מיל') אברהם ארן [illegible], הגיש לנציבות שירות בתי הסוהר ולמשרד המשטרה שני דו"חות שעניינם הלהיכה בסמים וחלוקת האהדולן בשירות בתי הסוהר. בנספח 1 של הדו"ח מופיעה רשימה של כמה אנשי מקצוע שאינם מוכשרים לשמש במטפלים או פסיכיאטרים. בצמוד לרשימת המטפלים מופיע הרקע הפרופסיונלי של חלק מהפסיכיאטרים והרופאים וכתברר שהם עסקו בעיסוקים שונים בעבר והחלק הגדול אינו רשאי לעסוק בפסיכיאטריה ולחלק סמים או תחליפי סם לנרקומנים.

מן הדו"ח, שמתפרסם הבוקר באורח בלעדי בעמודים הפנימיים ב„דבר", נמסרים פרטים הנוגעים לחלוקה מאסיבית ללא אישור של אהדולן, שהינו תחליף סם קשה ביותר, שקשה להיגמל ממנו.

ב־16 בדצמבר 1987 פירסם [illegible] [illegible]

בהמלצות המצורפות לדו"ח שהובא בפני שר המשטרה כבר בשנת 1986 מובא בדיון לטיפול בבעיית הסמים [illegible]

ביניהם, הייתה אבעבועות הגמילה בקרב המשתמשים [illegible] הסמים התחליפיים.

מזכ"ל ההסתדרות אתמול בוועד הפועל (צילום: יפפ"א)

קיסר: הממשלה שמחה לאיד במקום לסייע למפעלים

„במקום שתנסה לחזק ידינו היא מנסה להעניש אותנו"

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"
„במקום שהממשלה תסייע למפעלינו בעיירות הפיתוח שנקלעו לקשיים, היא מגלה שמחה לאיד ומניחה למפעלים להתמוטט" – האשים אתמול מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, בישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות שדנה על המצוקה הכלכלית במשק.

ישיבת הוועד הפועל – הראשונה לאחר הבחירות לכנסת – היתה רווית מתח ולהותה בקריאות ביניים ובחילופי צעקות בין נציגי הליכוד והמערך.

קיסר הסביר, שהאחריות להבטחת התעסוקה רובצת על הממשלה. „ההסתדרות היא האיגוד המקצועי היחיד בעולם שהקים, ביוזמתו, מפעלי תעשיה, רבים מהם באזורי פיתוח. „במקום שהממשלה תחזק את ידינו, היא מנסה להעניש אותנו. אנו מקימים מפעל וכשהוא נקלע לקשיים, מטילים על ההסתדרות את האשמה במקום לסכם עצה איך לסייע בעדו".

הוא תקף את יו"ר סיעת הליכוד בהסתדרות, ח"כ יעקב שמאי, על שהפסיק את חברותו בהנהלת קרן הצמיחה שהקימה ההסתדרות במטרה לסייע למניעת סגירתם של מפעלים, לרבות מפעלים פרטיים.

באשר למדיניות ההסתדרות כלפי הממשלה החדשה הצפויה לקום אמר קיסר שאם זו תגבש תכנית כלכלית מקובלת, אזי היא תזכה לשיתוף פעולה מצד ההסתדרות. „אם הממשלה החדשה תחפש דרך כיצד לגמור אותנו – יחסנו אליה יהיה שונה".

יו"ר סיעת הליכוד, ח"כ שמאי, טען ש„במשק ההסתדרותי, ככל שמנהל מרשה לעצמו לשכור יותר עובדים, כך הוא נחשב „ציוני יותר". לדבריו, סגירתו של המפעל ההסתדרותי „רמים" בקריית שמונה, הכפילה את מספר המובטלים בעיירה. כאן קטע אותו קיסר בקריאת ביניים: „60 אחוז מעובדי קריית שמונה מועסקים במפעלים הסתדרותיים".

מזכיר חברת העובדים, דני רוזוליו, הטעים שלא יכול להמשיך מצב שבו רק 40 אחוז מהשכירים מועסקים בתעשיה ו־60 אחוז עובדים בשירותים השונים. לדבריו, הממשלה לא השכילה לאתר בזמן את ההדרדרות במצב התעסוקה.

בצ"צ מפ"ם, גיורא פורמן, קרא לנגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו, להתפטר מתפקידו אם אינו מסוגל להודות שלא השכר הוא הגורם להתערערות המשק אלא הריבית הגבוהה מעבר לכל רמה סבירה ושער השקל.

תמר גוז'נסקי מחד"ש טענה, שהמצוקה הכלכלית בערי הפיתוח נובעת מה„מגלומניה של הוצאות לכיבוש צבאי ולהמשך הכיבוש".

ח"כ חן כהן, בצ"צ רצ, קבל על כך שחברי הוועד הפועל אינם מקבלים דיווח על היקף הפיטורים במשק העובדים. הוא גם דרש להחליט שהבחירות להסתדרות, האמורות להתקיים במאי הקרוב, לא יידחו בשום שנה.

קיסר השיב לבצ"צ רצ, כי „הבחירות להסתדרות יתקיימו בהתאם לחוקה ולא נשנה את החוקה".

במהלך הדיון בוועד הפועל, השיח ראש סיעת הליכוד לעבר מזכיר מועצת פועלי חדרה, שלמה צור, את הכינוי „פושע". הוא סירב לחזור בו מהכינוי, חרף דרישות תקיפות של אנשי המערך.

בעקבות סערת הרוחות שאפיינה את ישיבת הוועד הפועל, קרא ראש סיעת ל"ע, יצחק ברקאי למזכ"ל קיסר לזמן בהחישת את ראשי כל הסיעות בהסתדרות לדיון על תרבות הדיבור לנוכח „הבושה והבזיון בהתבטאותם של חלק מחברי הוועד הפועל, שהפכה לבלתי נסבלת והמורה אף יותר ממה שאירע בישיבת הפתיחה של מושב הכנסת".

עיקרן תחילה

● בקבוק תבערה התלקח בלשכת שופטת בירושלים / עמ' 2
● יהודים בתימן גורשו מבתיהם בעקבות הריסת בתים בטייבה / עמ' 3
● סופר דבורה – ספינה חדשה בחיל־הים / עמ' 3.
● גם בגרוזיה מתנגדים לתיקונים בחוקת ברה"מ / עמ' 7.
● פועלי יליגת' שוב מתבצרים / עמ' 12

שדר מרגיע ממובארק

מאת יקיר צור, סופר המדיני של „דבר"
שר החוץ, שמעון פרס, קיבל אתמול, באמצעות שגריר מצרים בישראל, מוחמד בסיוני, מסר מנשיא מצרים, חוסני מובארק. במסר מציין מובארק, בין היתר, כי יעשה כמיטב יכולתו להרגעת המצב ולקירוב הצדדים. הנשיא המצרי ביקש להפנות את תשומת ליבו של שר החוץ לעובדה שההתבטאויותם של אישים מצריים ממשיכות ברוח מתונה. לדבריו, למרות המחלוקת יש להמשיך בקידום התהליך המדיני.

מדיווחים שהגיעו אתמול לירושלים נודע כי פקידים מצריים בכירים הביעו מורת רוח נוכח דברים שאמר מנכ"ל משרד ראש הממשלה, יוסי בן אהרון, לאחר החלטת מצרים להכיר במדינה הפלסטינית. אותם פקידים ציינו כי דיבורים כגון אלה אינם תורמים להרגעת המצב.

מנכ"ל „חירות" של סו"ב אליניב עומד להתפטר

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"
מנכ"ל חברת „חירות" שבקונצרן „סולל בונה", נחמן אליניב, החליט להתפטר מתפקידו. הוא הודיע על כך באחרונה למנכ"ל הפורש של הקונצרן, אהוד שילה.

אליניב, שנכנס לתפקיד בקיץ 86', נימק את רצונו להתפטר בסיבות אישיות. עם זאת סוכם עמו כי ישאר בתפקידו עד שמועצת המנהלים של „סולל בונה" תמנה את מחליפו. נודע, שעל התפקיד מתמודדים ארבעה אישים, מהם שניים המועסקים ב„חירות".

בהסתדרות מציינים שחברת „חירות", העוסקת בעבודות הנדסיות ובהתקנת מעליות, שרויה בגרעון תקציבי ותפעולי מראשית השנה הנוכחית. באחרונה הוחל בתכנון פיטוריהם של חלק מבין 1,400 עובדי החברה, אך התגלעו קשיים בגיוס הכספים לתשלום הפיצויים למפוטרים.

ח"כ שריד מוכיח לשמיר: גנדי קשור לראשי הפשע

מאת סופר „דבר"
חבר הכנסת, יוסי שריד, שיגר אתמול את המברק הבא אל ראש הממשלה: קראתי בעיתונים כי רחבעם זאבי (גנדי) תובע לעצמו את תפקיד שר־המשטרה בממשלה הבאה. אני רואה חובה לעצמי לשלוח אליך תמליל של שיחת טלפון, כפי שנרשם על־ידי המשטרה המצותתת בליל 25 ביולי 1980, בשעה 23:45, למען תוכור עוד לפני שתחליט במי דברים אמורים. השיחה הטלפונית התקיימה בין טוביה אשרי והמים אהרוני (גומדי) לבין רחבעם זאבי בעת ספורות לאחר שהתגלו גוויות אשרוד גוויותיהם הרבקות של עוד כהן ועמוס אורין. כידוע, מרצים עכשיו שני חבריו האישיים של גנדי – אשרי וגומדי – עונש של מאסר עולם על מעשה הרצח.

זאבי: הלו.
אשרי: אה, הלו.
זאבי: כן.
אשרי: גנדי?
זאבי: כן
אשרי: שלום לך.
זאבי: שלום
אשרי: אני אדבר קצת. אה, תגיד לי, הכל כשיר בטלפון שלך?
זאבי: מקווה.
אשרי: אה?
זאבי: מקווה.
אשרי: מדבר טוביה.
זאבי: כן.
אשרי: אני נמצא ברחוב קשאני 11.
זאבי: איפה זה?
אשרי: זה בסוף רחוב האוניברסיטה.
זאבי: כן
אשרי: דירה מס' 9. תיכף יהיה פה כהרשמה, החבר שלנו מאזור הזה.
זאבי: כן.
אשרי: אה?
זאבי: כן.
אשרי: אז אתה יכול להגיע?
זאבי: אם צריך.
אשרי: כן.
זאבי: טוב
אשרי: זה קשאני 11, דירה 9, אני אראה אותך מהמרפסת.
זאבי: טוב.
אשרי: בסדר, להתראות.

איננו סבור שאדם בעל קשרים כה הדוקים עם ראשי הפשע בישראל זכאי להיות שר בכלל ושר־המשטרה בפרט. גנדי הוא החתול האחרון שאפשר להפקיד בידיו את השמירה על השמנת של העולם התחתון.

גוברת התמיכה באדרי לתפקיד יו"ר הסיעה

מאת סופר „דבר"
לקראת ההתמודדות הצפויה ביום ב' הקרוב בסיעת המערך בכנסת על תפקיד יו"ר הסיעה, מורגשת פעילות ערה של שני המועמדים: ח"כ רפי אדרי וח"כ משה שחל. אתמול גברה התמיכה באדרי, כאשר רוב השרים בממשלת המעבר הביעו לו תמיכתם וכן חברי הסיעה מ„חוגים".

בתקופה של ישיבה באופוזיציה לובש התפקיד משנה חשיבות.

בעל מכולת נרצח בת"א לעיני אשתו במהלך שוד

(עי). – רנאל חביב, בן 54, בעל מכולת, נרצח אתמול בערב לעיני אשתו בדקירות סכין, בחנותו ברחובת הסיידים 8, בשכונת יד־אליהו בתל־אביב, בידי שלושה אלמונים רעולי פנים. חביב נדקר בשעה שניסה למנוע מהם שוד.

אשתו, שפרצה בצעקות, הותקפה בידי אחד השודדים, שתלש ענק זהב מצווארה. היא נתקפה בהלם והועברה לטיפול רפואי. השודדים נמלטו בלא שלל.

בקבוק תבערה התלקח בלשכת השופטת דורנר בבית המשפט המחוזי בירושלים

אשה נהרגה ו־17 פצועים, בהם ילד בן 5, ביום גדוש תקריות באזור שכם, בשומרון וברצועה

מאת יהיב לוי, דני רובינשטיין ויהודי צ'יקוני, סופרי „דבר" בירושלים

אשה נהרגה אתמול בעזה ו־17 נפצעו בגזה וברצועה ביום גדוש תקריות.

האשה, נואל אברסריה, ממחנה הפליטים שאטי, בת 40, נפגעה בקליע בראשה ונהרגה במהלך פיזור מפגינים במחנה. עוד ארבעה צעירים נפצעו בשכונת רימאל בעזה, בעבסאן (חן־יונס) ובמחנה ג'באליה.

התקריות ביהודה ושומרון התרכזו אתמול בשכם ובשורה של כפרים בשומרון. ילד בן 5 נפצע בכפר מיסלון. שלושה פצועים היו במחנה הפליטים עין בית־אלמא. ארבעה פצועים בכפר דיק. פצוע אחד בג'נין ופצוע נוסף בעיירה עראבה. צה"ל הטיל סגר על הכפרים בני־זיד וכפר עין בנפת רמאללה לאחר שהיו בהם תקריות עם ארבעה מצועים. עוד היתה פעילות יזומה של צה"ל בעיירה בתוניה ובכפרים רורא אליקרע, נעמה ודיר עמאר, כולם בנפת רמאללה.

בקבוקי תבערה בירושלים

שני בקבוקי תבערה הושלכו אמש אל בנין בית המשפט המחוזי בירושלים, השוכן ברח' סלאח אדין. אחד הבקבוקים התלקח בלשכתה של השופטת דליה דורנר והיסב נזק ללשכה.

אתמול, סמוך לשעה 7:20 בערב, הודיעו מאבטחי בית המשפט למוקד מכבי האש בירושלים על שריפה שפרצה בבית המשפט המחוזי. כבאית מתחנת 'אגוד' שבמזרח ירושלים הגיעה מייד למקום. מסדרונות בית המשפט היו אפופים עשן. הכבאים איתרו את מוקד השריפה בלשכתה של השופטת דורנר בקומה השניה. הם פתחו את הדלת וכיבו את האש, שלא הספיקה להתפשט, בעזרת מים.

בחקירת הכבאים והמשטרה הוברר, כי שני בקבוקי התבערה הושלכו ממגרש חניה שמאחורי הבנין. אחד הבקבוקים שבר את השמשה, חדר בעד הסורגים והתלקח. הצד היה סגור והאש לא הספיקה להתפשט ורק שרפה את הוילון וכן תיקים שהיו על שולחנה של השופטת.

בקבוק נוסף החטיא, נפל בחצר בית המשפט והתלקח שם. כוחות גדולים של משטרה, בפיקוד סגן מפקד המחוז, הגיעו למקום ופתחו בסריקות.

אתמול בצהרים הושלך בקבוק תבערה על רכב ישראלי השייך לחברת 'תדיראן', בעת שחלף בצומת אישור שסמוך הזיתים. ברכב נסעו שני אנשים. הבקבוק פגע במכונית והתלקח וכתוצאה מכך נשרף חלקה האחורי, אולם הנהג הצליח לכבות את האש ללא פגע. ברחוב סאלח אדין נרגם אוטובוס קו 27 באבנים. אחת משמשותיו נופצה, אך איש לא נפגע.

אצבע קלה על ההדק

בתגובה להצעת החוק הבאה לשחרר את היורים מתוך מצוקה בשתחית, אמר ח"כ יאיר צבן (מפ"ם), כי הצעה זו תביא ללחיצה קלה על ההדק כמנגנון של המתנחלים עם תושבי השטחים. זו הצעה המבחינה בין דם לדם ובאה לחזק את אסירי המחתרת – אמר צבן.

הצעות החוק הראשונות שהימין הגיש, אמר ח"כ צבן, מבשרות כבר את אופיה של הקואליציה החדשה בין הימין הקיצוני והדתיים.

כפ"ם תיזום הצעת חוק מפותחת של סיעות השמאל והמרכז, לפיה ישונו הליכי החנינה במדינה, והסמכות להמליץ על חנינה תועבר משר המשפטים, למוסד כגון שיפוט, או מעין שיפוטי – כמקובל בכמה ארצות נאורות בעולם.

המבקר לשעבר ברפא"ל תובע המנכ"ל: פיטרו אותי כדי לרצות את הוועד

טענתו החלה להתברר בבית־דין לעבודה בחיפה • המנכ"ל דוחה הטענה

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

הרשות לפיתוח אמצעי לחימה (רפא"ל) הפסידה במהלך שנת התקציב 1987 פרוייקט אדיר בסדר גודל של 25 אחוז מכלל תקציבה. הפרוייקט קשור עם מדינה זרה ומסיבות שונות, שכיום טרם נודע, הוא ירד לטמיון.

עובדה זו התגלתה אתמול לראשונה בביה"ד האיזורי לעבודה בחיפה בכתב התביעה, שהגיש כבקר רפא"ל לשעבר צבי רוזנר נגד רפא"ל. רוזנר טוען עוד, כי מנכ"ל רפא"ל, האלוף (מיל') יוסף פלד, ניצל את סמכותו לרעה ופיטר אותו מתוך כוונה למנות תחתיו אדם מאנשי שלומו שיסור תחת מרותו.

בכתב התביעה, שהגיש נגד רפא"ל באמצעות עוה"ד עמי אסנת, טוען המבקר לשעבר, כי המנכ"ל פלד קיבל לו אמן קצר לאחר שנכנס לתפקידו ביולי 1987, ובטרם ערך עמו פגישת עבודה כלשהי הודיע לו, כי הוא עומד לפטרו. פלד הציג שני טעמים: הוא הטיל עליו את האחריות לכשלונה של רפא"ל שחרגה מתקציבה בשנת העבודה 1987 ב־25 אחוזים. על פי המנכ"ל, מבקר הרשות היה צריך לעמוד על הבסמר ולעלות על החריגה לפני שהתבצעה ולכן הוא אחראי. עוד טען פלד, כי התחייב בפני ועד העובדים לקצץ גם בהנהלה והוא, המבקר, קרבן של התחייבות זו.

רוזנר טוען, כי לא היתה כל אפשרות להזהיר מפני המצב אליו נקלעה רפא"ל, מכיוון שהתקציב מעולם לא עבר לעיונו. הוא קובע, כי האחראים לחריגה בפועל לא רק שלא פוטרו אלא אף קודמו.

לטענתו האחראים למצב זה הם: ד"ר ג. פורטונה, ששימש ממונה על תכניות העבודה ברפא"ל וא. תמרי, שהיה האחראי על קשרי החוץ של רפא"ל עם מדינה זרה, שפרוייקט גדול שהיה צריך להתבצע בה, לא בוצע.

רוזנר, שהועסק ברפא"ל כשנתיים מהן כשנה עבר כמבקר, טוען, כי רפא"ל התנה עמו חוזה לתשע שנים והפרה אותו בינואר 1988, בעת שקיבל מכתב מהמנכ"ל, המתיר את חוזה.

בתגובה טוענת עורכת הדין רחל לבצלטר מפרקליטות מחוז חיפה, המייצגת את רפא"ל, כי אכן נחתם חוזה לתשע שנים ואולם נקבע סעיף, שאיפשר למנכ"ל להתיר את החוזה. לדבריה פלד פעל מתוך שיקולים ענייניים גרידא וזאת במסגרת תכנית הבראה שהוא מיישם ברפא"ל.

כאז שפוטר רוזנר מתפקידו טרם מונה מבקר קבוע לרפא"ל.

„סיטלקקיטשוילי שילם 7,000 דולר למתווך אורחי וקיבל פטור מצה"ל"

שופט הורה לעצור החשוד הנוסף בפרשת הפטורים

(עו) – שופט בית המשפט השלום בפתח תקווה, שלי טימן, הורה לעצור לשבוע ימים את אלי סיטלקקיטשוילי, בן 20 מחולון החשוד במעורבות בפרשת התפטרויות בצה"ל.

נציגת המשטרה, תרצה דויטש, טענה בבית המשפט, כי החשוד שילם סכום של 7,000 דולר למתווך אורחי כדי שישלם לאיש צבא, על מנת לפטור אותו במירמה משירות חובה בצה"ל. בעקבות זאת שוחרר החשוד משירות תקבע לו פרופיל 21, טענה.

נציגת המשטרה טענה, שהחקירה טרם נסתיימה וכי המתווך טרם אותר. לדבריה, שוחרר החשוד מצה"ל, כאילו היה חולה סכרת, אולם אין כל תעודה רפואית המעידה על כך וכי תיקו האישי על כל מסמכיו נעלם.

פרקליטת החשוד, עו"ד כרמלה חנוך, טענה, כי מרשה הודה בתשלום השוחד ולמרות שהמדובר בפרשיה חמורה, אין סיבה להחזיקו במעצר כאחר שהודה. הוא אינגו יכול לחבל בחקירה ואף בכוונתו להתגייס לצבא הסדיר.

השופט דחה את טענת הסניגורית והטעים, כי מעצרו של החשוד, לא נעשה בחלל ריק, אלא לאחר חקירה סמויה וחובתה של המשטרה להגיע לחקר האמת בנוגע למעורבותו האמיתית של החשוד בפרשה.

ח"כ אלוני מבקשת לבטל את הקנס

(עו) – ח"כ שולמית אלוני וידיעות אחרונות' הגישו אתמול בקשה לבית משפט השלום בכפר סבא לביטול החלטתו נגד ח"כ אלוני בה היא חוייבה בתשלום 750 ש"ח – שנתנה במסגרת התביעה שהגיש נגדם הרב מנחם ולדמן בקשר לאיסור ליבון הדיג.

בבקשה מציינים המבקשים, כי עוד בישיבת בית המשפט בתאריך 7.11.88 הציע בית המשפט הצעת פשרה לסיום התיק, הדיון נדחה, איפוא, ליום ד' במטרה שעד אז, ינוהלו המגעים לפשרה.

לאחר שידיעות אחרונות' הסכים לפשרה, פנה בא כוח העתון עורך דין ליבליך לח"כ אלוני לקבל הסכמתה. אלוני הסכימה לפשרה וליבליך אמר לה, שמשרדו ייצג אותה לגמר העניין ואין צורך בהופעתה.

לאחר שסוכמה עקרונית הפשרה, התייצבו ביום ד' ב"כ התובע וב"כ ידיעות אחרונות' לדיון והודיעו על הסיכום בעניין הפשרה.

ב"כ התובע דרש, בכל זאת, את נוכחותה של ח"כ אלוני ובית המשפט החליט לחייב את ח"כ אלוני בסך 750 שקל הוצאות.

ליבליך הגיש אתמול לבית המשפט במצורף לבקשה, תצהיר בו הוא מצהיר במפורש, שהוא הודיע לגב' אלוני שבשרדו ייצג אותה בישיבה ושאין שום אשם בשולמית אלוני לגבי אי־הופעתה.

הליכוד: העבודה השאירה פתח

(המשך מעמוד 1)

המערך כדי לכונן ממשלה רחבה. להקים יותר מ־ל מלקים

מאז הפסקת שיחות ההכרה בצוות הארבעה של הליכוד והמערך, באמצע השבוע, הפריך הליכוד את המשא־ומתן עם המפלגות התומכות בו כדי להשלים בהקדם הרכבת ממשלה צרה. במסגרת הכנסה לפרטים, בשיחות בצוותים השונים, התחוור לגורמים בליכוד, שהתביעות של שבע המפלגות המיועדות להיות שותפות בקואליציה הצרה, גדולות מאלה שהוצגו בשלב הכר"ב שקדם להיבחר הרוב לתמיכה בשמיר. יתר על כן, התחרות בין המפלגות החרדיות־דתיות על השגת הכנות סקטוריאליות וכן התביעה של מפלגות שונות לאותם תיקים, מכבידה על הליכוד.

גורמים בליכוד אמרו אמש ל„דבר", כי בעקבות תוספת התביעות של המפלגות הקטנות הדאגה העיקרית של הליכוד היא איך לקיים את הממשלה הצרה ולהבטיח את תפקודה התקין, ולא איך להקים אותה.

אתמול הגיעה „צומת" את יצגה שיינתן לה חופש הצבעה בנושאים כמו חקיקה דתית ושינוי שיטת הבחירות. „התחיה" תבעה לכלול בקווי היסוד של הממשלה הבטחה לחקיקה שתעניק חנינה לאסורי המחתרת ולאסורים שהואשמו בעבירות רוצות כלפי ערבים.

צוות של המפד"ל, הממונה על מיגזר חלוקת התיקים והמינויים, נפגש אתמול עם הצוות של הליכוד, הקרים ארנס וקצב. במקום להעלות את תביעותיה של המפד"ל עמדו נציגיה על כך שיימסרו לידיעתם כל ההבטחות ניתנו לש"ס ול„אגודת ישראל" ותקיים ההבטחה לשמור על עקרון השוויון בין המפלגות החרדיות־הדתיות. נציגי המפד"ל חזרו על התנגדותם להקצות את משרד השיכון והבינוי לש"ס ואת ראשות מפעל הפיס ל„אגודת ישראל", בטענה שאלה מפלגות לא ציוניות, שיטפלו רק בנושאים סקטוריאליים.

אברהם סטרן, יו"ר הוועדה המרכזית של הקיבוץ הדתי וחבר בצוות הכר"ב הקואליציוני של המפד"ל, פנה אתמול אל מזכ"ל המפד"ל לכנס את לשכת המפלגה לדיון ולקבלת החלטות בנושא הרכבת הממשלה. לדעת סטרן, המבטא גם חוגים נוספים במפד"ל, על מפלגתו לפעול עתה במלוא כוחה הציבורי והפרלמנטארי לכינונה של ממשלה רחבה, ולהודיע שלא תצטרף לממשלה צרה כל עוד לא מוצו כל הדרכים והאפשרויות לממשלה רחבה.

זבולון המר אמר אתמול ל„דבר", כי בדבריו על „להיטותם של חברים בגלל שיקולים אישיים", לא התכוון לעמיתיו אבנר שאקי ולחנן פורת, אלא הגיב על דברים שאמרו נגדו יוסקה שפירא ויצחק לוי. בינתיים התברר, שהשניים לא פגעו בו בכלל ומישהו הטעה את כתב „קול ישראל".

„המרכז"־„שינוי" קרא אתמול לליכוד שלא להיכנע בשום פנים ואופן לדרישות המפד"ל ו„התחיה" להעברת חוק שיתן חנינה לאסורי המחתרת ולאסירים אחרים שהורשעו בעבירות רוצות כלפי ערבים. „מתן חנינה גורפת כלפי כל מי שמרצה עונש מאסר בפשעים מסוג זה תהיה עידוד לשוד ורצחנות, ואם תתקבל, תחדל ישראל להיות מדינת חוק, שבה שווים הכל", נאמר בהודעת „המרכז"־„שינוי".

ריבית החובה שוב עולה

מאת אלי גולדבינג, סופר הכלכלי של „דבר"

הבנקים המסחריים הודיעו אתמול על העלאת ריבית החובה, בשיעור שבין 0.1 ל־0.3 אחוזים לחודש. זו הפעם השלישית החודש שריבית החובה בבנקים מתייקרת. גם הפעם נובעת ההתייקרות בעליה מקבילה בשיעור הריבית שגובה מהם בנק ישראל. ההתייקרות תיכנס לתוקפה בתחילת השבוע הבא.

במכרז המוניטרי שנערך אתמול גייסו הבנקים סכום של 950 מיליון ש"ח בריבית שנתית של 33.2 אחוז. זאת לעומת ריבית של 27.4 אחוז במכרז שנערך בשבוע שעבר. בעקבות זאת הודיעו רוב הבנקים על התייקרות בריבית החובה הבסיסית („פריים"), ובתוספת הריבית הנגבית בגין משיכת יתר.

ריבית הפריים תועלה בבנקים לאומי, דיסקונט, הפועלים ומזרחי ותעמוד על שיעור של 1.5 אחוז לחודש. לעומת זאת תעמוד ריבית הפריים בבינלאומי על 1.45 אחוז לחודש בלבד. תוספת הריבית בגין משיכת יתר תתייקר בשיעור ממוצע של 0.2 אחוז לחודש.

גורמים בנקאיים טוענים שתהליך ההתייקרות בריבית יימשך כל עוד תמשיך המערכת לסבול מבעיות נזילות. לדבריהם יצאו מהמערכת הבנקאית כ־3 מיליארד ש"ח בעקבות רכישות מט"ח על־ידי הציבור, והכסף הזה חסר בה כעת.

שיפור במצב יוכל לבוא, לדברי אותם מקורות, רק בעקבות הגדלת הסכומים שיעמיד בנק ישראל לרשות הבנקים. אולם הפתרון היסודי למצב יבוא רק בעקבות פיחות – שאחריו יוחזרו למערכת כל הכספים שברחו ממנה.

תיתכן העלאת סף הגיוס להקטנת מספר המתגייסים

מאת טלי ליגנר, הסופרת הצבאית של „דבר"

בצה"ל נבדקת האפשרות להעלות את סף הגיוס לצה"ל ולהגדיל בכך את המיון של הנקלטים לשירות סדיר.

נודע כי גרילתם המבוהקת של שנתוני הגיוס של בנות ובנות, החישובים הכלכליים שנעשו לבחינת עלויות והכשרה והטיפול באוכלוסיות בעייתיות בעלות קשיי הסתגלות, הביאו את צה"ל להכיר בצורך להעלות את סף הגיוס ולהגדיל בכך את הסלקציה.

זה כשנה עלה סף הגיוס של בנות מאוכלוסיה הנחשבת קשת הסתגלות ואשר עושה שירות צבאי חריג ממילא. גם תהליך המיון לאחר גיוסן של בנות מהקטגוריה הזאת השתפר, ובכך צומצם היקף המשאבים הנדרש, בכח אדם וממילא בכסף, לטיפול בהן. תהליך דומה עתיד להתרחש לגבי אוכלוסיית הבנים המתגייסים ובסך הכל, לגבי בנים ובנות תחול עוד עליה בסף הגיוס לנוכח אפשרויות המיון והברירה הגלומות בגידול השנתונים.

קצין חינוך ראשי לשעבר, תא"ל נחמיה דגן טען בשעתו, כי עדיף להשקיע יותר בחיילים באיכויות הגבוהות ולהפחית, בשל הקשיים התקציביים הקיימים ממילא במערכת, את ההשקעה באוכלוסיות קשות, מסוג „נערי רפול". נראה כי הכגמה שסימן אז, תעמיק בתכניות העבודה לשנים הקרובות.

יותר אימונים במסגרת המילואים – בשנה הבאה

מאת טלי ליגנר, הסופרת הצבאית של „דבר"

חיילי המילואים ייקראו בשנת העבודה הבאה ליותר ימי אימונים. האימונים יימשכו עד כדי המנתית מ־50 עד 60 ימי המילואים המתוכננים ליחידות השונות.

אתמול הסתיים ברום תרגיל שריון עוצבתי, אשר השיבותו לא רק בעצם התרגול הניתן בו לכוחות ולחוליות השדה האחרים בשיתוף פעולה, אלא בעצם ההוכחה על המגמת משאבים לתרגיל לתקופה בה נקראים גם חיילי השריון לשמר בשטחים. המגמה של חזרה לאימונים ותרגילים תימשך כאמור בשנת העבודה הבאה מתוך כוונה לגשר על הפערים שנוצרו כאימון כוחות המילואים מהיחידות הקרביות.

ברכות מירושלים לדרא"פ

מאת יקיר צור, סופר המדיני של „דבר"

משרד החוץ בירושלים בירך אתמול על העובדה שנשיא דרא"פ, פ.ו. בוטה, החליט שלא להוציא להורג את ששת נידוני שארפוויל. הששה זכו מאשמת רצח, אולם נידונו למוות כאחר שהכביעו הזדהות עם מטרות הרצח.

בשנה האחרונה פנתה ממשלת ישראל שלוש פעמים לממשלת דרא"פ בבקשה שלא להוציא את הששה להורג. פעם ראשונה באמצעות סגרירות דרא"פ בפרטוריה, פעמיים נוספות בשדרים אישיים של שר החוץ, שמעון פרס, לראש ממשלת דרא"פ, פ.ו. בוטה.

אמש בקונצרט

אמש בקונצרט מפגש עם מלחין גדול

מאת ישראל דליות

הקונצרט מיצירות המלחין הפולני וישולד לוטוסלבסקי בפילהרמונית הישראלית הוא ארוע משמעותי ורב חשיבות בחיי המוסיקה בעונה הנוכחית אצלנו. אני מרשה לעצמי אפילו לציין, שהמאזינים, שהקשיבו בסבלנות לשלושת היצירות, הם בני מזל. הם זכו אישית לשמוע את אחד מגדולי היוצרים בזמננו.

בדברי ההסבר ליצירתו „שרשרת 2" דורשיה לכינור ולתזמורת (מ־1985) אומר לוטוסלבסקי, כי הסולם המסורתי בן 12 הצלילים טרם נוצל במלואו במובן ההרמוניה, ועדיין נותרו אפשרויות רבות שטרם הומצאו, מלבד שיטת 12 הצלילים של שנברג. אכן, המוסיקה של לוטוסלבסקי היא כל כולה מורכבת באמירות אישיות ואנושיות המרהימות בכושר ההמצאה והדמיון שבהן.

הכנר הנהדר קרישטוף יקוביץ' שרת בנאמנות את המלחין בנגינה מפליאה, ברייקנות ובטכניקה ביצירה הזאת. „מוסיקת אבל" לכלי קשת, שנוגנה בהתחלה, היא יצירה מרטיטה בכוונתה. הסימפוניה השלישית (מ־1983), שהוגברה בהזמנת תזמורת שיקאגו, הפתיעה ברעיונותיה הגאוניים וחסרי הפשרות והשלימה את המפגש הנדיר עם המלחין הגדול. לוטוסלבסקי הקדים כל יצירה בהסברים ענייניים. התוספות והפרשנויות של המתרגם נועם שריף היו, במקרה זה, מיותרות ובלתי חיוניות. בסופו של דבר מדובר בקונצרט ולא בהרצאה מודגמת. מן הראוי לקצר בחלק זה של התכנית.

הפגנת המתנחלים מול ביתו של שמיר: „בצה"ל לא מאמינים בזכותנו לכל ארץ ישראל".
(תצלום: יצחק הררי)

תושבים ביש"ע: להחליף הקצונה שכשלה בדיכוי האינתיפאדה

„בשנים האחרונות ניתנו לנו הנחיות לברוח מפני תוקפים ערבים"

מאת אוריאל בקיבסקי סופר „דבר"

תושבי יש"ע פנו אתמול לראש הממשלה יצחק שמיר, למען יפעל להחלפת הקצונה הבכירה בצה"ל – שלא הצליחה לדכא את האינתיפאדה.

עשרות מתושבי יש"ע הפגינו מול ביתו של שמיר בירושלים וטענו כי זמן רב הם נמצאים בסכנה מתמדת. „אנו עומדים תחת התקפות של ערבים, רק בשל היותנו יהודים המעיזים להתגורר בכל חלקי ארץ־ישראל. בשנים האחרונות ניתנו הנחיות המחייבות כל אזרח המותקף לברוח ולנוס על נפשו, לפני כל ניסיון להדוף את התוקפים."

„מצב לא הגיוני שורר ביו"ש, כאשר המופקדים על מלאכת השלטת הסדר אינם מאמינים בכוחם לעשות זאת והמועצים שמלאכתם תעשה כאמצעות הסודים מריניים. חלק מהקצונה הבכירה שעליה מוטלת האחריות היהודית, אינם מאמינים ברציפות זכותם ההסטורית וההיסטורית של היהודים, על אלו של הערבים. עובדה זו לבדה מסבירה את כשלונם בהשלטת שלטון ישראל ואת אוזלת ידם בדיכוי המרד הערבי, הקרוי אינתיפאדה".

בסוף מכתבם לשמיר כותבים תושבי יו"ש: „יש לוודא שכל המופקדים על הבטחון, כולל הקצונה הבכירה, וכמובן גם מי שיתמנו על ידך בממשלה החדשה, יאמינו ביכולתם לדכא את המהומות ויאמינו בצדקת הדרך הציונית של עם ישראל לארצו".

צרפת בוחנת „נוסחה" להעלאת מעמד נציגות אש"ף בפאריס

מקורות צרפתים: מדובר ב„שינוי הגדרה" ולא בהענקת מעמד דיפלומטי

מאת גרשון קרן מספר „דבר" בצרפת

משרד החוץ הצרפתי בוחן עתה את הנוסחה להעלאת מעמד נציגות אש"ף בפאריס.

נציג אש"ף בפאריס איברהים סוס מסר אתמול בראיון לעתון הערבי "אל קבס", כי שר החוץ הצרפתי רולן דימה אמר לו בפגישתם כי בכוונתו להעניק למשרד "מעמד דיפלומטי מסויים", אך מקורות צרפתים אמרו, כי מדובר ב"שינוי ההגדרה" של המשרד המוגדר היום כ"משרד קישור ומידע" ולא בהענקת מעמד דיפלומטי. סוס נתנה באורח אישי ממעמד של נספח תרבות בשגרירות מאוריטניה המעניק לו חסינות דיפלומטית.

מגעים אינטנסיביים בין ישראל וצרפת התנהלו ביומיים האחרונים מאז נודע על הכוונה הצרפתית. חוגים דיפלומטיים ישראלים הביעו דאגה על ההתפתחות בעמדה הצרפתית.

איברהים סוס מסר עוד, כי בביקורו הקרוב בפאריס יוזמן ראש הלשכה המדינית של אש"ף עם ראש ממשלת צרפת מישל רוקאר. עד כה פגש קדומי בביקוריו את שר החוץ בלבד. „ביקורו של קדומי, אמר סוס, יקדים להכנת פגישה בין הנשיא מיטראן וראש אש"ף יאסר ערפאת", שמקומה ומועדה עדיין אינם ידועים.

נציג הליגה הערבית בפאריס חמאדי אסיד אמר, כי נמסר לו על ידי יועציו של הנשיא מיטראן, כי נשיא צרפת מבין „יוזמה היסטורית" ביחס לאש"ף ולסכסוך במזרח התיכון, וכי יוזמה זו תתרוג מן הקשרים המסורתיים של המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית. מקורות בפאריס מסרו כי סגנו של ערפאת, אבו איאד שהה עתה בפאריס. לא נודעו פרטים על פגישותיו. בדרך כלל בן שיחו של אבו איאד בפאריס הוא שר הפנים הצרפתי. גם הגא סינידרא ופאייז אבו רחמא באו לפאריס בדרכם לארצות הברית.

קיסר: בוטל הסכם פרישה חריג של מנכ"ל „הסנה" לשעבר

בהסתדרות נערכים לאפשרות שגולץ יגיש תביעה

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

ההסכם, שלפיו נקבעו תנאי פרישה חריגים למנכ"ל „הסנה" לשעבר, אלפרד גולץ – בוטל. זאת הודיע אתמול מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, בישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות.

קיסר הדגיש, כי הסכם הפרישה של גולץ בוטל, למרות שאושר בידי ועדה מטעם מועצת המנהלים של „הסנה". מדברי קיסר עלה שבהסתדרות נלקחת בחשבון האפשרות, שהמנכ"ל לשעבר יגיש תביעה משפטית עקב ביטול ההסכם עימו.

קיסר הודיע את הדברים בעקבות הצעה לסדר היום, שהעלה יו"ר סיעת הליכוד בהסתדרות, ח"כ יעקב שמאי. האחרון טען את ההסבה, שקיבל גולץ על פי הסכם הפרישה שנחתם במאי השנה מעגן התגלות לששה חודשים בסכום העולה על 10,000 ש"ח בחודש, 120 ימי חופשה, מקדמה בסך 300,000 ש"ח ופנסיה בשיעור של 70 אחוז, למרות שלא הגיע לגיל 65. שמאי תבע את פיטוריו של מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו, בשל אחריותו לחתימת ההסכם החריג, כדבריו.

בתשובתו לנציג הליכוד אישר קיסר, כי „מנהלים מסויימים מנסים לנצל את מעמדם כדי להשיג לעצמם תנאי פרישה מופרזים". הוא הטעים, שחברת העובדים לא תאפשר עוד למועצות מנהלים של חברות הסתדרותיות לאשר תנאי פרישה מהסוג של מנכ"ל „הסנה" לשעבר. על ידי קביעת כללים ברורים בעניין זה. עם זאת הוסיף, כי „ההפקרות מצויה הן במגזר הממשלתי, הן במגזר הפרטי והן במגזר הציבורי".

מנהיגים יהודים קיימו פגישה „חיובית ביותר" עם ג'ון סונונו

ניו־יורק (עסט"א).– פגישה שקיימו שלושה מנהיגים יהודיים עם ראש המטה המיועד של הבית הלבן ג'ון סונונו תוארה כ„חיובית ביותר".

המנהיג הרפובליקאי היהודי יעקב שטיין אירח את הצדדים כדי לאפשר לנציגי היהודים ולסונונו להיפגש אישית ולדון בחילוקי הדעות ובנקודות ההסכמה ביניהם.

בפגישה השתתפו כ־30 ארגונים יהודים חשובים בארה"ב. השיחה, שנערכה במועדון פרינסטון, נמשכה למעלה משעה.

החלטתו של הנשיא הנבחר ג'ורג' בוש לבחור בסונונו כראש המטה של הבית הלבן, עוררה דאגה בקרב ארגונים יהודים בגלל לנטיותיו הפרו־ערביות של מי שהיה מושל ניו־המפשייר.

לפני שנתיים הוא סירב לחתום על עצומה, המגנה את החלטת האו"ם משנת 1975, המתארת את הציונות כגזענות. סירובו לחתום על העצומה עורר את זעמם של מנהיגים יהודים רבים.

בפגישה, שנערכה שלשום הבהיר סונונו את עמדתו ואמר, כי הוא תומך בביטול החלטה זו של האו"ם.

משפחת אביו של סונונו הגיעה לארה"ב בתחילת המאה ה־20 מהמזרח התיכון. כמה בני משפחה באו לארה"ב מביירות ואחרים נימנו בעבר עם העדה היוונית אורתודוכסית בירושלים. אמו נולדה באל סלוואדור למשפחה ממוצא יווני.

אחד מבין המשתתפים בשיחה אמר, כי סונונו הודה שבעבר אמר בפרהסיה, כי עמדות שנקטו כדי עמם ע"י הקהילה היהודית המאורגנת אינן מסייעות לקידום ענייני ישראל.

סונונו גילה עניין בהמשך השיחות עם נציגים היהודים והביע את נכונותו לכונן מסגרות לדו־שיח נרחב על נושאים בנוגע ישראל והמזרח התיכון. כל המשתתפים בדיון אמרו, שסונונו תיאר את עצמו לא כמעצב מדיניות אלא כאיש שיבטיש את מדיניותו של הנשיא.

בבית המשפט המחוזי בירושלים

ת.ע. 88

בענין: חוק הירושה תשכ"ה 1965

ובענין: עזבון המנוח עמוס רוזובסקי ז"ל

ת.ז. 0089211-7

הזמנת נושים

בהתאם לסעיף 99 לחוק הירושה תשכ"ה – 1965 הנני להזמין את נושי המנוח עמוס רוזובסקי ז"ל ת.ז. 0089211-7 שנפטר ביום 17.10.88 ולהודיע לי על תביעותיהם תוך שלושה חודשים מהיום, לפי הכתובת: רחוב בצלאל 14, ת.ד. 4148 ירושלים 91041

זאב וייל, עו"ד
מנהל זמני לעזבון המנוח
עמוס רוזובסקי ז"ל

סיעת המערך בהסתדרות

חברי סיעת המערך בוועד הפועל
(חברים וסגנים)
מוזמנים בזה

לישיבת הסיעה

שתתקיים
ביום שני, י"ט בכסלו תשמ"ט, 28.11.88 בשעה 10.00 בבוקר בבית הועד הפועל, רח' ארלוזורוב 93, ת"א באולם הישיבות בקומה 7.

סדר היום:
א. תקציב הועד הפועל לשנת 1989
ב. שונות

הנהלת הסיעה

יחסי העבודה ב"אל־על" – על סף פיצוץ

מאת איילה אורן, סופר „דבר"

כוונתה של הנהלת "אל־על" לפטר שניים מחברי הנציגות גרמה אמש בשיחה בין מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר, ראש האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד ומזכיר הנציגות אברהם שגיא ובין המפרק עמרם בלום. הן קיסר והן הברפלד סירבו להסכים לדרישה. בלום ובעקבות זאת החליט בלום לשקול את הנושא מחדש.

חברי הנציגות התכנסו מיד לאחר השיחות בוועד הפועל לדיון אל תוך הלילה. לפני כן הודיעו, כי כל פגיעה באחד מחבריהם תביא מיד להשבתה גמורה של החברה.

זכו בפיס

בהגרלת רב־פיס של מפעל הפיס מס' 47/88 שהתקיימה ביום 24.11.88 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 250.000 פלוס 16.668 ש"ח זכה המספר 311304. בסך 15.000 + 1,688 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 11304. בסך 1500 + 168,00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 1304 בסך 150 + 18.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 304 בסך 15 + 3.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 04 בסך 3 + ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 0,2,4.

הגרלה הודשית למנויים מס' 47/88

.1 072925 .2 882430 .3
.4 240153 .5 601251 .6 770349
.7 530385 .8 068153 .9 802522
.10 707098 .11 745409 058420
.12 878411 .13 688705 .14
.15 631113 .16 666264 017413
.17 774937 .18 838568 .19
.20 877768 .21 674247 815476
.22 684682 .23 813886 .24
.25 413857 .26 439975 846345
.27 349406 .28 870975 .29
.30 727040 .31 605207 868622
.32 752322 .33 422180 .34
.35 089256 .36 790397 867809
.37 846595 38 070064 .39
751152 .40 700184

דבר DAVAR
המאוחד עם למרחב

העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר המערכת: ד"ר יורם פרי

המו"ל „דבר" בע"מ
נדפס ב„הדפוס דבר בע"מ"
המערכת וההנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032

סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233

ירושלים:
המערכת רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203 מ 94229

חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 642111־3 מ
33104

שערי מטבע חוץ ביום 24.11.88

המטבע	בנקנוטים לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	1.54	1.61	1.54	1.62	1.54	1.61	1.5702	1.5898	1.5702	1.5898	1.5682	1.5879	1.5795
1 מארק גרמני	0.90	0.94	0.90	0.94	0.89	0.94	0.9161	0.9275	0.9158	0.9273	0.9145	0.9260	0.9198
1 ליש"ט	2.82	2.95	2.83	2.97	2.83	2.96	1.8860	2.9221	2.8845	2.9205	2.8792	2.9154	2.9004
1 פרנק צרפתי	0.26	0.27	0.26	0.28	0.26	0.27	0.2680	0.2714	0.2678	0.2711	0.2672	0.2706	0.2694
100 ינים יפאניים	1.27	1.33	1.27	1.33	1.27	1.34	1.2988	1.3150	1.2961	1.3122	1.2976	1.3139	1.3051
1 גולדן הולנדי	0.80	0.83	0.80	0.84	0.79	0.83	0.8119	0.8220	0.8119	0.8220	0.8100	0.8202	0.8156
1 פרנק שוויצרי	1.07	1.12	1.07	1.12	1.07	1.12	1.0912	1.1048	1.0910	1.1046	1.0882	1.1019	1.0961
1 כתר שוודי	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2618	0.2651	0.2621	0.2653	0.2613	0.2646	0.2633
1 כתר נורבגי	0.24	0.25	0.24	0.25	0.23	0.25	0.2416	0.2448	0.2419	0.2449	0.2413	0.2443	0.2432
1 כתר דני	0.23	0.24	0.23	0.25	0.23	0.24	0.2372	0.2401	0.2374	0.2403	0.2368	0.2398	0.2384
1 מארק פיני	0.38	0.39	0.38	0.40	0.37	0.40	0.3850	0.3896	0.3851	0.3899	0.3841	0.3890	0.3872
1 דולר קנדי	1.29	1.35	1.29	1.35	1.26	1.35	1.3118	1.3282	1.3123	1.3287	1.3095	1.3260	1.3212
1 דולר אוסטרלי	1.29	1.42	1.32	1.42	1.32	1.41	1.3640	1.3811	1.3646	1.3816	1.3604	1.3775	1.3719
1 ראנד דרא"פ	0.43	0.52	0.40	0.55	0.42	0.59	0.6667	0.6770	0.6688	0.6772	0.6687	0.6771	0.6724
10 פרנקים בלגיים	0.43	0.45	0.42	0.45	0.42	0.45	0.4338	0.4392	0.4360	0.4415	0.4358	0.4413	0.4390
10 שילינגים אוסטריים	1.28	1.34	1.28	1.34	1.28	1.36	1.3016	1.3178	1.3009	1.3171	1.2976	1.3139	1.3081
1000 לירטות איטלקיות	1.20	1.27	1.21	1.28	1.21	1.30	1.2320	1.2474	1.2324	1.2478	1.2314	1.2469	1.2383
1 „אקי" (ECU)	—	—	—	—	—	—	1.8944	1.9161	1.8958	1.9194	—	—	1.9056
1 דינר ירדני	2.68	2.85	2.59	2.76	—	—	—	—	—	—	—	—	2.8431
10 לירות לבנוניות	—	—	—	—	0.02	—	—	—	—	—	—	—	0.0311
1 לירה מצרית	0.55	0.58	0.60	0.64	0.62	0.67	—	—	—	—	—	—	0.6634

לניצן והמשפחה ולכל בית יראון
אתכם באבל במות
יואב הפעוט
בית בר־עם

אנו משתתפים באבלו הכבד
של חברנו לעבודה רוסו רפאל
במות **אביו** ז"ל
ותנחומינו למשפחה האבלה
תנובה פניה מרכזי ת"א
ההנהלה והעובדים

מפקד בסיס חיל הים בחיפה על ה'סופר דבורה' שנכנסה לשירות בחיל הים:

כמה חיכיתי, כמה רציתי שיהיה לי כבר הכלי הזה

מאת אריה אורן, סופר "דבר"

על ספינת המשמר המהירה בעולם, ה"סופר דבורה", מתוצרת הארץ, הונף אתמול גם השלישית המשבצת של חיל הים הישראלי. "זה מקנה חיל... לכל נסיון חדירה מהים", אמר מפקד חיל הים אלוף אברהם בן שושן.

במיסוד הגיל, שנערך בפלגת הדבורים בבסיס מנועים בעלי 2,000 כ"ס כל אחד וכן תותחי לשימוש בתותחים מרובבים בגוף הספינה, דבר שהוסיף את משקלה. הספינה מיועדת לסיורים, ללחימה שטח, ללחימה נגד צוללות וללחימה נגד מטרות יבשה. טווח הלחימה של ה'סופר דבורה' הוא עד 700 מייל והיא יכולה לשהות בים שלושה ימים. אורכה של הספינה 21 מטר ונפחה 50 טון.

המהירה בעולם

חיפה, אמר אלוף בן שושן: "חיל הים נדרש לתת מענה לסיור, המטבל כל פירצה ואת כל המשאלים לשיבוש חיינו, ושמנהיגי הרוצחים מתקבלים בכבוד רב בבירות העולם ונהנים מתמיכתן של מעצמות השכנות. מול סיור זה אנו פועלים בהצלחה".

הסופר דבורה פותחה, תוכננה ומיוצרת במקבוצת התעשייה האווירית, בבאר שבע. מנהל המפעל אורי ליפין מגלה, כי ספינה זו היא הדור שלישי לספינות המשמר, המיוצרות ברמתא מתחילת העשור הקודם. 18 כלי שיט מהדורות הקודמים כבר נמצאים בשירותם של חמישה חילות ים זרים. מחיר הספינה ליצוא 2.5 מיליון דולר.

עיקר החידוש ב'סופר דבורה' במהירותה, 40 קשר בהשוואה ל־20 ב'דבורה' ו־30 ב'דבור המשופר'. אירגוני החבלה משתמשים בסירות גומי, שמהירותן עד 30 קשר, ואם הותרים להצטייד בספינות מהירות אף יותר, מהירותה של ה'סופר דבורה' תאפשר לה להשיג עליונות על סירות מחבלים ביותר קלות. שבן משך התקרבותה לשוחה־ימית ידי אפקטיבי יתקצר. כן יגבר כושרה למנוע מבלישים עויינים להימלט מסתבבשעה מירית.

מערכות ה'סופר דבורה' השגנו תודות לשער... חימושה כולל שני תותחי 20 מ"מ, שני מ"גים ולפי הצורך גם פצצות מרעה, פצצות עומק ומטול רקיטות 130 מ"מ להפגזת מטרות חוף. היא מצויידת במכ"ם, המסוגל לעקוב בו בזמן אחרי כמה מטרות. כן מצויידת הספינה במיכשור לראיית לילה טובה מאד לטווח רב אפילו בלילה חשוך ביותר. הספינה נהנית מיציבות רבה בכל מזג אוויר, השווה בדרגת הלחימה המתוכננת שלה. כן הושם דגש על תנאי מחיה נוחים יחסית לצוות, המונה קצין ושמונה חיילים.

מתוך נתוני הספינה מסתבר, כי נעשה מאמץ גדול לנצל היטב את הנפח לחימוש מגוון ולמלאי קיום רב, לרבות דלק, הדרוש למרחק הגדול ולימי השהות הרבים יחסית לספינה מסוג זה. השוואת נתוניה של ה'סופר דבורה' לספינות משמר ידועות מלמדת, שהיא נראה הטובה בסוגה כיום בעולם.

מפקד בסיס חיפה אומר, כי "עברנו את מחסום הקול, שהוא מבחינתנו 30 קשר". הוא מעלה זכרונות ומוסיף, "כמה חיכיתי, כמה רציתי שכבר יהיה לי הכלי הזה". הוא הביע תקוה, כי כשם שהתגשם חלומו זה, כן יתגשמו "חזונים עתידיים אפשריים". בכך רמז לתכניות ההצטיידות החדשות של חיל הים, ה'דולפין' וה'סער 5'. רבים חוששים, שגורלם של פרוייקטים אלה יהיה כגורל הלביא.

בהתערבות לשכת רוה"מ

המתדלקים בנתב"ג שבו לעבודה אחרי 4 ימי שביתה

מאת אריה אורן, סופר "דבר"

שביתתם בת ארבעת הימים של מתדלקי המטוסים הסתיימה אתמול סמוך לשעה 5 אחר הצהריים ועבודת התדלוק חזרה לסדרה, לאחר שהעובדים התחייבו לקבל את מרות ההסתדרות.

לפני כן החלה לשכת ראש הממשלה בהכנות לקראת נקיטת צעדים נמרצים להבטחת תידלוקם הסדיר של המטוסים בנמל בן־גוריון כבר בישיבת הממשלה מחרתיים. הכנות אלה נעשו על רקע אזהרותיהן של חברות התעופה, שיפסיקו את כל טיסותיהן לארץ נוכח ההוצאות הכבדות שהטילה עליהן השביתה. גם בקרב החברות הזרות נשקלה האפשרות לצמצם את הטיסות תוך העברת נוסעים מחברה לחברה. הסדר כזה היה מחייב את הנוסעים להגיעות ביניים שונות בדרכם ליעדיהם. התערבות לשכת ראש הממשלה התחייבה, לאחר שאיש מהשרים הנוגעים בדבר לא נקט כל יוזמה להפסקת השביתה.

בעקבות השביתה יוגברו מאמצי רשות שדות התעופה להקים חברה נוספת לתידלוק מטוסים, אולי על ידי חברות התעופה הסדירות ובראשן אל על. החברה החדשה תוכל להשתמש בצנרת הקיימת בנמל בן־גוריון וייתכן, שהרשות תסכים להשתתף בהשקעה הדרושה להקמת החברה.

בפועל הסתיימה השביתה תודות למאמציו של מזכיר מועצת פועלי לוד הדר מרציאנו. בהשראתו הושג הסכם, שעל־פיו מקבלים העובדים את מרות ההסתדרות ולא ינקטו עוד אמצעים שלא באישורה. ההנהלה הסכימה לבטל את הצעדים המשפטיים שנקטה ואת מכתבי הפיטורין שהוציאה נגד כמה מהשובתים.

הצעירה שהשליכה את תינוקתה לפח האשפה תואשם ברצח

מאת [illegible], סופר "דבר" בירושלים

משטרת ירושלים מאשימה את הצעירה שזרקה את תינוקתה לפח אשפה מיד לאחר שילדה אותה, בביתה, לרצח. כך עולה מבקשה שהגישה המשטרה לשחרר את האם בערבות.

התינוקת נמצאה ב־2 לאוקטובר בפח אשפה בשכונת קרית יובל על־ידי פועל ניקיון ששמע את בכייה מתוך הפח. התינוקת הועברה לבית חולים. המשטרה חיפשה שבוע עד שהגיעה לביתה של האם אשר הכחישה בתחילה שיש לה קשר לתינוקת. אולם, לאחר זמן מה התקבל במשטרה טלפון של קרובת משפחה אשר אמרה את המשטרה כי גלית, חנה, היא האם. בחקירתה התברר כי היא בת 19 ולא קטינה כפי שאמרה. המשטרה מייחסת לה משר של ניסיון לרצח משום שזרקה את התינוקת מתוך כוונה שלא תתגלה ותמות.

במהלך הדיון העיד סניגורה עו"ד אריה תוסיה־כהן, כי הצעירה זוהתה בה מחלק מתרבים שאמה בעזרתה, במשטרה ובמיוחד על אימה וטענה כי הם אינם נכונים. נציג המשטרה רס"ל שבתאי לוי סיפר לשופטת זאת כי החוקרה אסרה בנוכחות חוקרת כי סמרה את העובדה שהתוב אך היא מבקשת לחזור בה מהודעות משום שהיא פוחדת מאמה.

השופטת מוסיה ארד הורתה לשחרר אותה בערבות של 2500 ש"ח והוציאה נגדה צו עיכוב מן הארץ. סנגר "דבר" מסביר כי המשטרה הגישה לנקוט בצעד זה כדי להבטיח את הופעתה בבית המשפט כאשר יוגש כתב האישום, נודע כי בכל הנראה האם סייעה לבתה במהלך הלידה והמשפחה כולה ידעה על הלידה.

התינוקת נמצאת לפי שעה בידי השירות למען הילד של משרד העבודה והרווחה. האם פנתה לבית המשפט בבקשה להחזיר לה את התינוקת משום שהיא עומדת להינשא לאב אולם עדיין לא נתקבלה החלטה.

ארה"ב תחמיר ביקורתה על מכירת נשק – למניעת רמאות

ה'ניו־יורק טיימס' טוען כי מיליוני דולארים נגנבו במתן שוחד לפקידים זרים במהלך עסקאות נשק לא חוקיות

ניו־יורק (עיר, עיצ).– ממשלת ארה"ב החליטה לנקוט בשורה של צעדים חדשים, כדי לצמצם את היקף מעשי הרמאות, הנמצאים בסימן עליה, בקשר עם מכירת נשק לחו"ל במסגרת תכניות הסיוע הצבאי – על כך דווח אתמול העתון 'ניו יורק טיימס'.

משנה יחוייבו המדינות הזרות הרוכשות נשק בכספי מילוות אמריקאיים והחברות האמריקאיות המוכרות נשק למדינות זרות בסיוע אמריקאי לפתוח את תיקיהם לפיקוח פדראלי.

העתון כותב, כי צעדים אלה נועדו בעיקר להביא לצמצום מעשי הרמאות הרבים שנתגלו במינהל תוכניות הסיוע הצבאי עם מדינות כגון הפיליפינים, אל סלוואדור ומצרים ולהקל על משרד המשפטים כשהוא יבקש לערוך חקירה של מעשי רמייה אלה.

יואל ג'ונסון, סגן יו"ר הליגה האמריקאית לייצוא וסיוע בטחוני, גוף המאגד בתוכו את הקבלנים הצבאיים הגדולים העוסקים בשיתוף פעולה עם הפנטגון, מתייחס ליעילות צעדים אלה בספקנות רבה.

"צעדים אלה נועדו להקל על חייהם של החוקרים", אמר. הוא התאונן על כך שהצעדים המתוכננים יכבידו ללא כל צורך את הסירבול הבירוקרטי, ממנו סובלות החברות הפועלות במישור זה.

'ניו־יורק טיימס' כתב, כי מיליוני דולרים נגנבו בדרך של מתן שוחד לפקידים זרים, הקמת חברות דמה, הוצאת חשבונות כוזבים והעברת הסיוע האמריקאי להשקעות פרטיות בחו"ל.

נשיא הפדרציה העולמית להצלת יהודי תימן:

עשרות משפחות יהודיות בתימן גורשו מבתיהן בעקבות הריסת הבתים בטייבה

(ע).– עשרות משפחות יהודיות בתימן גורשו לפני כשבועיים מבתיהן לוואדיות מחוץ לעיר מגוריהן בצפון תימן, בתגובת השלטונות והערבים שם על מיבצע הבתים שנעשה בטייבה לפני כשבועיים.

מזה שנים, היהודים מושפלים, מצבם הכלכלי והתרבותי רע, כ־3,000 יהודים התאסלמו בתימן כדי למלט עצמם מהרדיפות. כ־380 משפחות הצויות כאלה שחלקן עלו ארצה מצויות כיום בתימן. לתיירים המבקרים בצפון תימן קשה להתקרב אליהם מפחד השלטונות והמתנכלים להם. פניות "הפדרציה העולמית להצלת יהודי תימן", לעזרת שלטונות ישראל לא זכו לתגובה.

פרטים אלה מסר אתמול לעיתונאים, נשיא הפדרציה, משה נחום במסיבת עיתונאים שכינס בבית סוקולוב בתל אביב. נחום הציג מכתב שקיבל מאשה המתגוררת דרך קבע באירופה שביקרה בתימן וניסתה לברר גורל יהודים קרובי משפחה שם. לדבריה, ההגעה שם מסוכנת אף לאורח מדינה אירופאית. חיילים ושוטרים עוקבים אחרי הזרים. היא ספרה לנחום כי פגשה יהודי זקן שנחום סיפר לה עליו וכי מצבו גרוע והוא נתון להשפלות הערבים.

לדברי נחום, שביקר בעצמו מספר פעמים בערת [illegible], נודע לו דרך אנשי קשר כי ארועים המתרחשים כאן, כמו האינתיפאדה והריסת עשר הבתים בטייבה, משפיעים לרעה על מצב היהודים בתימן.

הדובר הוסיף כי פניותיו בכתב ובעל פה לנציגים בעולם כמו משרד החוץ האמריקני שיפעיל את [illegible], כדי שיעכב תקציב תמיכה לתימני תמורה ביטול ההגבלות על היהודים, ולארגון העולמי לזכויות האדם "אמנסטי אינטרנשיונל" וארגון [illegible] הבינלאומי, נענו בתשובה כי לא קיבלו שום פניה בשמלת ישראל.

נחום הוסיף כי פניותיו לראש הממשלה לשר החוץ ולנשיא ההסתדרות הציונית ועוד נענו כי "העניין בטיפול". לדבריו, לא נעשה דבר. להערכתו של משה נחום, יש כ־3,000 יהודים בתימן. הוא אמר שאינו מבין, כיצד מתווכחים היום על "מי יהודי", ומפקירים יהודים בשרים כמו יהודי תימן.

משה נחום הציג את עניין מצוקת יהודי תימן [illegible]. לשאלה מדוע אין לציבור אכפים נוספים אמר, כי אנשי העדה התימנית הם אנשים קשי יום, עסוקים בפרנסתם, ו"בכלל אין זה עניין לתימנים בלבד. זה עניין ליהודים".

"לאן נעלם תקציב מגמת הקולנוע?" שאלו תלמידי 'בית־צבי' בהפגנה בת"א

ההנהלה הציבורית של 'בית צבי' כונסה לדיון בדרישת התלמידים להפרדה ממגמת התיאטרון וח"כ צוקר יגיש שאילתא לשר החינוך בנושא ● ביום א' – כינוס כל תלמידי המגמה ומוריה לדיון במצב החדש

מאת הדה ציגרמן, מערכת "דבר"

מחאתם של תלמידי המגמה לקולנוע בבית הספר לאמנות הבמה 'בית צבי' צוברת תאוצה. לאחר שהשביתו את הלימודים מאז יום שישי, יצאו אתמול להפגין מול משרדו התל־אביבי של אבנר שליו, ראש מינהל התרבות במשרד החינוך.

כ־70 מתלמידי המגמה, בוגרים וכמה מורים הפגינו במקום עם שלטים: "הקולנוע מת לחיות" "הקולנוע קורס. ואבנר שלו", "לאן נעלם תקציב מגמת הקולנוע?". הם קראו לשלו לצאת אליהם אולם, הוא לא היה כלל בבניין.

במקומו, קיבל עוזרו נאור ירושלמי משלחת של תלמידים. בפגישה ביניהם הועלתה הצבעה שנציגי התלמידים יפגשו היום עם אבנר שלו, אולם ספק אם ההצעה תצא אכן לפועל. דודי ברגמן, מי שהיה עד לשבוע שעבר מרכז המגמה לקולנוע ופוטר, היה הנושא המרכזי בפגישה. עם ירושלמי אתמול כמו בישיבת ההנהלה שנערכה ערב קודם.

הדיון התרכז בשאלה אם זכאי ברגמן להשתתף בישיבות אם לאו. ביום רביעי בערב התקיימה פגישה בין ההנהלה הציבורית של בית הספר הכוללת את חזי דיסנצ'יק, שמואל עומר, שרה ליסובסקי, אילן ההפרים, נאור ירושלמי וכן את מנהל בית הספר גרי בילו ונציגי התלמידים. כשלוש שעות הם ישבו אך לדיון מעשי לא הגיעו, אומרים נציגי התלמידים.

כזכור, דורשים התלמידים את הפרדת המגמה לקולנוע ממגמת התיאטרון בבית הספר, הפרדה שתכלול מנהל ותקציב נפרדים. התלמידים טוענים במכתב שהפנו לחברי ההנהלה הציבורית כי "מגמת הקולנוע הגיעה למצב של אי־תיפקוד טוטלי. אין תכנית לימודים מסודרת, אין מנהלה למגמה, אין יצוג לאנשי קולנוע בהנהלה הציבורית ולא קיימים האמצעים הסכביים ליצירה קולנועית".

משה צימרמן, אחד מהמורים התומכים בגלוי בתלמידים אמר אתמול: "אנחנו בעצם מוציאים את הערמונים מהאש למינהל התרבות", הוא אומר כי בינתיים מוכחים הצעדים שנקטו התלמידים אפקטיביים. ההנהלה הציבורית כונסה בדחיפות וגם [illegible] נציגות תלמידים כבר נפגשה עם ח"כ דדי צוקר שהבטיח להגיש שאילתה לשר החינוך בנושא. ביום ראשון יערך בבית הספר כינוס של כל התלמידים והמורים במגמה לקולנוע.

הקולנוע מת לחיות

תלמידי הקולנוע ב'בית צבי', בהפגנתם אתמול (צילום: שאול רחמים)

נגמר לסטודנטים הסוס

שוטרים רכובים פינו אתמול מעל 15 אלף סטודנטים בריטיים שהפגינו בווסטמינסטר במרכז לונדון במחאה על הצעות של הממשלה בנושא הקטנת הלוואות ללימודים. בשלב מסוים הופסקו הדיונים בבניין הפרלמנט הבריטי בשל ההפגנה. (צילום: א.פ.)

גרמניה וצרפת קוראות לבוש לכנס ועידת פסגה פיננסית ● הדולר התייצב

פאריס (עיר, עיצ). – שרי האוצר של צרפת וגרמניה קראו ביום חמישי לכינוס ועידת פסגה של שרי האוצר של קבוצת שבע המדינות התעשייתיות הגדולות במערב (ג'י־7) מיד לאחר השבעתו של ג'ורג' בוש לנשיא ארה"ב ב־20 בינואר.

קריאה זו יצאה נוכח הדאגה להידרדרות הדולר והשפעתו על המשק העולמי ושוקי־ההון. הדולר ירד לשפל היסטורי לעומת הין היפני, ככל הנראה בגלל חששות משקיעים בקשר לגרעונות הגדולים במאזן המסחרי והתקציבי של ארה"ב.

שר האוצר הצרפתי, פייר ברגובוי, אמר לכתבים אתמול: "מיד כשבוש ייכנס לתפקידו, יהא צורך לכנס את ועידת שרי האוצר של המדינות המתועשות".

כמה שעות לאחר־מכן אמר דובר משרד האוצר הגרמני, כי שר האוצר גרהארד שטולטנברג סבור גם הוא כי יש לכנס את ועידת ג'י־7 מיד לאחר השבעתו של בוש. "גם הוא סבור כי כנס כזה מיד לאחר ההשבעה הוא רצוי, אם כי עדיין לא נקבע תאריך לכך", אמר הדובר.

שרי האוצר של גוש ג'י־7, ארה"ב, יפן, מערב־גרמניה, צרפת, בריטניה, איטליה וקנדה, נפגשו לאחרונה בוועידת קרן־המטבע הבינלאומית במערב ברלין בספטמבר האחרון. על־פי התוכנית המוקדמת הכינוס הבא נקבע לחודש אפריל. כנס זה שימש בשנים האחרונות כזירה לדיונים כלכליים. ההתערבות המאסיבית של הבנקים המרכזיים בנסיון להציל את [illegible] הדולר היא אחת התוצאות של [illegible] ג'י־7 לייצב את שערי החליפין.

שער הדולר היה יציב [illegible]. שער הדולר האמריקאי [illegible] במסחר אתמול בבוקר [illegible] לאחר התערבות [illegible] של הבנק המרכזי היפני [illegible].

הדולר נסחר לפי שער של 1.7163 מארקים בערב גרמני ו־121.12 ין בשעות הצהריים, לעומת שער נעילה של 1.7160 מארקים ו־121.075 ין שלשום בניו יורק.

תחילה התערב הבנק המרכזי של יפאן ורכש דולרים במחיר של 121.15 ין אתמול בבוקר ולאחר מכן הצטרף לרכישה מטבע אמריקאי מדי פעם באמצעות בנקים וברוקרים. סוחרים אמרו כי נראה שהבנק המרכזי לא רכש אלא דולרים בסכום של בין 100־200 מיליון ין.

בוואשינגטון אמר אתמול פקיד בכיר במשרד האוצר, כי אין שום [illegible] באילו ארה"ב והמדינות שעימן היא מתייעצת [illegible] להביא לירידה שער המטבע האמריקאי.

הפקיד הוסיף ואמר כי אין כל [illegible] להורדת שער הדולר. עוד [illegible] כי לא קיימים חילוקי דעות בקרב קבוצת שבע המדינות התעשייתיות הגדולות בקשר עם שערי החליפין.

רמטכ"לי אוסטריה ואורוגוואי עורכים ביקורים בישראל

מאת [illegible], הכתב הצבאי של "דבר"

בישראל מבקרים בימים אלה [illegible] צבא אוסטריה [illegible] ושל [illegible] צבא אורוגוואי [illegible].

רמטכ"ל אורוגוואי ביקר בתעשיה [illegible].

נבון בדק הסיבות לפיגורים בתשלומים לתיאטרון חיפה

מאת אריאלה ראובני, סופרת "דבר"

אסיפת חירום של השחקנים והעובדים נערכה אמש בתיאטרון חיפה. יו"ר מועצת המנהלים יונה יהב והמנכ"ל אלי מלכה מסרו פרטים על המשבר שאליו נקלע התיאטרון וסיבותיו.

הוחלט על הקמת ועד פעולה לשחקנים ולעובדים שיפעל בשיתוף עם הדירקטוריון כדי למצוא מוצא מהמצב החמור של התיאטרון. ביום ב' ייפגשו נציגי הדירקטוריון של התיאטרון עם שר החינוך בירושלים. באסיפת החירום ביקשו השחקנים מהנהלת התיאטרון לבדוק את התקנון כדי לאפשר את צירופם של נציגים של השחקנים והעובדים למועצת המנהלים. זאת כדי שיהיו שותפים מלאים לתכניות ההבראה של המוסד.

אתמול נמסר כי שר החינוך נבון בדק את הסיבה שגרמו לפיגור בתשלומים לתיאטרון חיפה והעניין נדון ביום שני בפגישה עם נציגי הנהלת הדירקטוריון.

שילנסקי כתב לאוספנסקי

מאת סופר "דבר"

"רק השבוע נבחרתי לתפקיד יו"ר הכנסת וכבר אני מוצא לנכון לצלצל אליכם למוסקבה. שמעתי על שביתת הרעב שלכם וכאב לילדים מבין אני את רגשותיכם. ברצוני להעביר ברכות שלי ושל הכנסת – ולומר לכם שאנחנו אתכם". זאת אמר אתמול יו"ר הכנסת דב שילנסקי לאיגור אוספנסקי, אסיר ציון אשר שובת רעב עם רעייתו ובנו, בהמתינו לויזה לעלות לישראל. אוספנסקי השיב לשילנסקי: "אני נרגש מאד מהעובדה שאתה רק מבאותים בתפקיד וכבר מצאת לנכון להתקשר אתנו ולהביע הזדהות עם מאבקנו".

השיחה פתחה את המבצע הבינלאומי של שיחות טלפון של אישי ציבור מישראל להבעת תמיכה ועידוד למשפחת אוספנסקי, שהחלה בשביתת רעב למען קבלת ויזה לעליה לארץ. המבצע נערך ע"י אירגון "מבצע נשים למען יהדות ברית המועצות בישראל" בראשות הגב' רותי גיינספורד.

מו"מ עם משקיעים בנסיון להבריא 'כרמל' ו'גלנויט'

(עט). – פועלי שמיהי כרמל וגלנויט באור־עקיבא, השייכים לאברום שפירא, מצפים לתשובה חיובית משפירא הנמצא במגעים עם משקיעים שונים בחו"ל, המוכנים להשקיע במפעלים ולהזרים מזומנים הדרושים ביותר להצלת שני המפעלים.

המו"מ עם המשקיעים השונים נמצא בשלבי סיום ותשובה צריכה להתקבל בימים הקרובים. חלק מעובדי שני המפעלים מצויים מאז יום א' בחופשה מאולצת על חשבון המעסיק, מכיוון שאין חומרי גלם להמשך העבודה. ביום ראשון הבא אמורים לחזור העובדים לעבודה, מרבית תושבי אור עקיבא. ראש מועצת פועלי אור־עקיבא אלברט שושן, אמר כי הוא מקווה שמאמצי שפירא להבראת המפעלים ישאו פרי והעבודה תחזור להיות במתכונת מלאה.

פרשת מרשמי סמים מזוייפים נחשפה בחיפה ● צפויים מעצרים

(ע).– מירשמים רפואיים מזויפים לתרופות נרקוטיות הוצגו במרוצת ששת החודשים האחרונים בבתי מרקחת בחיפה והסביבה, נמסר אתמול בדיון על מעצרו של תושב טירת הכרמל, ליבין קליש, בן 40, החשוד בגניבה ובזיוף מרשמים רפואיים.

החשוד הובא בפני שופט השלום החיפני, חנוך שילוני, שציווה על מעצרו ל־5 ימים.

בא כוח המשטרה טען בבית המשפט כי החשוד גנב במרוצת החודשים האחרונים מירשמים ריקים מקופת חולים. הוא מילא אותם בכתב ידו, והטביע עליהם חותמות של שני רופאים, וכן חותמת מזויפת אחרת של בית החולים "כרמל" בחיפה. באמצעות מירשמים רפואיים מזויפים אלה קיבל החשוד בבתי מרקחת בחיפה והסביבה תרופות מסממות. בא כוח המשטרה טען, כי בביתו נתפסו החותמות המזויפות של שני הרופאים ושל בית החולים "כרמל".

לטענת המשטרה מדובר בפרשה זו בהפצת מירשמים רפואיים מזויפים "בהיקף גדול", ונודע כי החקירה בפרשה זו מסתעפת והולכת וצפויים מעצרים נוספים.

אלוף הארץ בהרמת משקולות לשעבר חזר, הוסגר ונעצר

אדוארד וייץ, 42, חשוד בשוד מלטשת יהלומים 'בהזמנת' הבעלים

(ע).– אדוארד וייץ, בן 42, לשעבר אלוף הארץ בהרמת משקולות שייצג את ישראל במשחקים האולימפיים שנערכו על אדמת גרמניה בשנת 766, הוסגר בסוף השבוע לישראל על ידי משטרת שבדיה, והובא אתמול לבית המשפט המחוזי בתל־אביב.

וייץ מואשם בשוד מזויין של מלטשת יהלומים, ובמהלך שמיעת הראיות במשפטו בחודש יוני אשתקד, נמלט מן הארץ. ב־6.7.88 נעצר וייץ בשבדיה, כחשוד בביצוע עבירות שונות ובעקבות זאת פנתה משטרת ישראל וביקשה את הסגרתו. ב־27 באוקטובר החליטה ממשלת שבדיה להסגירו ושלשום, שב משבדיה קצין משטרה שהביא עימו את אדוארד וייץ.

נציגת התביעה, עו"ד דבורה חן, ביקשה מבית המשפט לעצור את וייץ עד לתום ההליכים המשפטיים. בית המשפט דחה את החלטתו לעוד שבועיים וקבע, כי עד אז יישאר וייץ במעצר.

כתב האישום מייחס לוייץ שוד מזויין על פי הזמנה של בעל מלטשת יהלומים מאור יהודה על מנת שהאחרון יקבל מבירוה את דמי הביטוח. בתמורה, הבטיח בעל המלטשה לוייץ ולנאשם השני בפרשה, בנימין מוסליס (39), 30,000 דולר לכל אחד.

הוארך מעצר אב החשוד באונס בתו בת ה־15

(ע).– מעצרו של תושב חולון, בן 37, החשוד במעשים מגונים בבתו בת ה־15 במשך תקופה של 5 שנים ובנסיבות אכזריות ובתוקפנות, הוארך אתמול ב־7 ימים נוספים.

בא כוח המשטרה רס"ר שבתאי גיל טען בבית משפט השלום בתל אביב כי החשוד עשה את מעשיו בגופה של בתו תוך שימוש באלימות ובתדירות של מספר פעמים בשבוע. החוקר ציין כי המתלוננת נבהלה מלספר על כך לאיש מתוך חשש שתהיה חשופה ללחצים מצד אימה ואביה. רק לפני כחודש אזרה עוז וסיפרה על הפגיעה לראשונה למורתה בבית הספר וזו הפנתה אותה לעובדת הסוציאלית ששכנעה את הנערה להתלונן על כך במשטרה.

רס"ר גיל ציין כי הוריה של הנערה אינם משתפים פעולה עם החוקרים ולטענת העובדת הסוציאלית חשופה הנערה ללחצים [illegible] לאיומים מצד אימה.

החשוד, ששמו נאסר לפרסום בצו בית המשפט, טען כי בתו העלילה עליו כאשר התנגד לחברות בינה לבין חברה וביקש להפריד בין השניים. החשוד טען כי כתמי הזרע שנתגלו על מכנסיה של הנערה אינם שלו אלא של חברה, אולם נציג המשטרה טען כי החקירה העלתה שהנערה וחברה לא קיימו יחסי מין.

השופט אריה דראב קבע כי קיים חשש רציני ביותר ליצירת לחץ מצד האב על בתו אם ישוחרר.

גנרל עון מכחיש ידיעות שביקר בישראל: השמצות זולות

ביירות (עיצ). – ראש ממשלתה הנוצרית של לבנון, הגנרל מישל עון הכחיש אתמול בגילוי דעת רשמי, שביקר לאחרונה בישראל, כפי שטענו כלי תקשורת סוריים שונים.

בטאון המפלגה השלטת בסוריה, "אל בעת'" כתב אתמול שהגנרל עון נפגש בישראל – במועד שלא צויין – עם "קצינים ישראליים בכירים". ידיעה ברוח זו שודרה גם ברדיו דמשק.

לשכת ראש הממשלה בביירות הכחישה בגילוי הדעת שלה "הדעות שיקריות", והאשימה את תחנת השידור הרשמית של "מדינה ערבית מסויימת" בהפצת "השמצות זולות". כזכור, תומכת דמשק בממשלה המוסלמית של לבנון שבראשה עומד סלים חוס, ממשלה הטוענת כי ממשלתו של הגנרל עון אינה חוקית.

חילופי תפקידים ב"דרבי בית"ר" ת"א תשקיף על ירושלים מהפסגה

מאת ברוך דגון

ה"דרבי המשמעותי" של בית"ר בין "האחיות" בת"א ובירושלים עומד בסימן של חילופי תפקידים. ת"א, שעמדה כל השנים בצלה של ירושלים, תשקיף הפעם על יריבתה ממרומי הטבלה.

ירושלים תבקש לנצח לאחר שלושה הפסדים כדי להציל את יוקרתה ואולי גם ליצור לעצמה עמדת זינוק מחודשת אל הפסגה. ת"א תשחק ללא סטפיננסקים כדי לשמור בידיה את הבכורה.

כאשר תשקיף הפועל באר־שבע על המאבק הבית"רי ותעשה מאמץ לגבור בחוץ על מכבי ת"א כדי לכבוש, אם יתאפשר, את הפסגה.

מכבי נתניה, עדיין בסוף האליפות, תשתדל לסיים חודש ברגע מבחינתה בנצחון ביתי על שמשון. גם מכבי חיפה עשויה לאיים על המקום הראשון אם תשכיל לגבור במשחק חוץ על הפועל ת"א.

לבני־יהודה תינתן הזדמנות ביתית נוספת לרשום נצחון ראשון על חשבונה של הפועל חולון ואילו הפועל טבריה תהנה מעדיפות של מארחת במשחקה עם הפועל כפ"ס. הפועל ירושלים מסוגלת לתקוע מקל בגלגליה של הפועל פ"ת.

הפועל טבריה – הפועל כפ"ס

טבריה משפרת את יכולתה במגרשה והיא מועמדת, איפוא, לנצחון. כפ"ס שברה, אמנם, את מחסום אי־הנצחונות, אך תוכל לזכות על נקודה אחת לכל היותר במגרש הטבריייני.

התחזית: נצחון לטבריה.

מכבי ת"א – באר־שבע

אם מטרת הנצחון הגדול על בית"ר ירושלים פתח לעידן חדש אצל המכבים, תהיה באר־שבע מרוצה גם מחלוקת הנקודות. אם תשוב מכבי לסורה ולמשורה מלפני שבועיים, תוכל האורחת "לעשות הגיגה". בראות, כי המאבק יהיה שקול ופתוח.

התחזית: תיקו.

בית"ר ת"א – בית"ר ירושלים

הנצחונות הרצופים של ת"א אינם מרקיחים יכולת משכנעת במיוחד, אולם הביטחון שלהם מצביע על נחישות ואוירה של אליפות. ירושלים, לאחר שלושה הפסדים, תהיה שאפתנית כמו מארחתה. אין, לפיכך, להמעיט מסיכוייה אף שהעדיפות הטבעית שייכת למוליכה.

התחזית: תיקו.

מכבי נתניה – שמשון

לשמשון מסורת אהובה של הצלחות במגרש הנתנייתי והיא יכולה להתבסס עליה בשיקוליה המקצועיים. נתניה איבדה גובה בחודש האחרון ורק התאוששות קיצונית תקנה לה יתרון מול אורחתה העיקשת. צפו למלכודת שמשונית.

התחזית: תיקו.

הפועל ירושלים – הפועל פ"ת

ירושלים צוברת בטחון ותאוצה ויש לה יתרון ביתי מסוים. פ"ת מצליחה העונה "לשגע" את הניחושים וההימורים ויש, איפוא, להתייחס אליה ברצינות. בכל זאת, עדיפות למקומיים.

התחזית: נצחון לירושלים.

הפועל ת"א – מכבי חיפה

רק סיומו של המשבר בת"א יכול למנוע מהאלופה סיכויים. גם אם יתייצבו בכירי הקבוצה למשחק, יתנו השביתות והתסיסה את אותותיהם. התוצאה תהיה תלויה ביכולתה של חיפה לנצל את החולשה התל־אביבית ליתרון על כר־הדשא.

התחזית: נצחון לחיפה.

בני־יהודה – הפועל חולון

המחזור הי"א, בפתיחת השליש השני של הליגה, עשוי סוף סוף להחייך אל "הזהובים". חולון היא קבוצה טובה למדי, אך המוטיבציה של השכונה ומצבה הנואש יכריעו הפעם את הכף לזכותה.

התחזית: נצחון לבני־יהודה.

הליגה הלאומית בכדורסל

	הקבוצה	מש'	נצ'	הפס'	סלים	נק'
1.	מכבי ת"א	10	10	0	870:1011	20
2.	גליל עליון	10	8	2	791:895	18
3.	הפועל ת"א	10	7	3	844:968	17
4.	מכבי חיפה	10	6	4	842:876	17
5.	הפועל חיפה	10	6	4	814:911	16
6.	מכבי ר"ג	10	5	5	920:935	15
7.	הפועל חולון	10	4	6	855:765	14
8.	הפועל ים	10	4	6	911:828	14
9.	מכבי ראשל"צ	10	5	5	952:906	13
10.	אליצור נתניה	10	3	7	923:875	13
11.	אליצור רמלה	10	2	8	1021:891	12
12.	איתן/גבת	10	0	10	1066:867	10

דרבי מחכה לארסנל משחק קל לנוריץ'

מאת ג. שרון

ארסנל, הרושמת בקדמות של הליגה האנגלית, נוריץ', תצא מחר למשחק חוץ קשה בדרבי במסגרת המחזור הי"ד.

ה"תותחנים" במקום השני מפגרים רק בשתי נקודות אחרי ה"קנריות" מנוריץ' ויש להם משחק חסר. אולם בדרבי הם יתקלו ביריבה קשה שטיפסה עד למקום השישי. נצחון יבסס את שאיפותיהם לזכיה בכתר.

נוריץ' עצמה תהנה ממשחק קל [illegible] ליברפול [illegible] חוזרת לאנפילד [illegible] את מחזיקת הגביע הקשוחה וימבלדון. מילוול המפתיעה השומרת על מקומה בצמרת (מדורגת שלישית), תצא למשחק חוץ קשה נגד מנצ'סטר יונייטד החמישית בטבלה.

יתר המשחקים: צ'רלטון – נוטינגהאם; קובנטרי – אסטון וילה; מידלסברו – שפילד וונסדיי; סאוטהאמפטון – ק.פ.ר; ווסטהאם – אברטון; ניוקאסל – מנצ'סטר־יונייטד (ביום ראשון).

בליגה הסקוטית: מפגש הצמרת בין הראשונה בטבלה, ריינג'רס גלאזגו והשניה, אברדין יעמוד במוקד משחקי המחזור בליגה הסקוטית. האלופה סלטיק תתארח אצל סט. מירן. דאנדי יונייטד תארח את המילטון [illegible] למשחק חוץ נגד הברניאן. הארטס תשחק בבתגייט של מאתרוול.

נהג! עשה את המינימום למען אלה העושים את המקסימום — תן טרמפ לחייל!

היתרון המשמעותי של רמת־גן מסיט העניין לסגנות ולתחתית

מאת שמואל טל

לאחר שהפועל רמת־גן פתחה מירווח של 10 נקודות לגבי הדולקות אחריה לפני כל הנחזויות יכולה כבר להכין את ה"חוויה" לליגה הלאומית, יתרכז המאבק על הסגנות ובתחתית. שתיים מקבוצות הצמרת יפגשו ב"אם המושבות": מכבי שעריים, הסגנית בטבלה, תתארח במגרשה של מכבי פתח־תקוה, השלישית.

מכבי יבנה, שאיבדה הרבה מסיכוייה בשבת החולפת ב"מכתש" (נוצחה 3:1) חוזרת הביתה כדי לארח את בית"ר נתניה.

הרמת־גנים עצמם ישחקו ברמלה נגד בית"ר המקומית. כפי שנודע הבטיחו מנהלי הקבוצה הבית"רית בונוסים שמנים לכדורגלניהם אם יצליחו להנחיל הפסד בכורה למוליכה.

סוגרת הטבלה הפועל חיפה (שמטים יבנה: נצחון), מארחת את הפועל־לוד. הפעם בתקוה לחבוט סוף סוף בשלוש נקודות מלאות.

יהוד, שנצחונה הראשון נרשם במחזור הקודם, תנסה להמשיך בהתאוששותה אלא שהיא תצטרך להתגבר על אחותה לצרות, מכבי רמת־עמידר, הממוקמת אף היא מתחת לקו האדום.

הפועל בת־ים הרוויחה רק נקודה מהאיזור המסוכן תארח את הפועל חדרה ומכבי יפו תשחק בבית נגד מכבי טמרה.

הפועל בת־ים – הפועל חדרה

בת־ים בצרות. לאחר הפטרה ביעוד נדחקה לאיזור המסוכן ואם לא תגבר מחר יורע מצבה עוד יותר. חדרה מאבדת הרבה מיכולתה כשהיא משחקת מחוץ לביתה. בת־ים תנסה לנצל עובדה זו כדי לזכות בנצחון.

התחזית: נצחון לבת־ים.

רמת־עמידר – הפועל יהוד

משחק על שש נקודות בין שתי קבוצות הממוקמות מתחת ל"קו האדום". יהוד שזכתה בשבוע שעבר בנצחון בכורה תנסה לנצל זאת כדי להמשיך ולאגור נקודות, אולם נביני הצרכר הרמת־גני לא יוותרו בקלות וכנראה יהיו אלה שייצאו מהמפגש כשידם על העליונה.

התחזית: נצחון לעמידר.

הפועל לוד – הפועל חיפה

סוגרת הטבלה מחיפה, מחפשת עדיין את נצחון הבכורה. מחר בבית מול קבוצה בלתי יציבה כמו הפועל לוד היא מסוגלת לעשות זאת. לוד תתייצב למשחק כדי להוליך נקודה.

התחזית: תיקו ומעלה לחיפה.

מכבי פתח־תקוה – מכבי שעריים

ה"מפגש על הסגנות" בין שתי קבוצות שכבר איבדו התקווה להשיג את הפועל רמת־גן. הפתח־תקואים איבדו לאחרונה יותר מדי נקודות וכדי להישאר בתמונה הם חייבים לנצח. שעריים בכושר די־טוב תבוא כדי להשיג שלוש נקודות ולפיכך יתפתח משחק מרתק ומענין.

התחזית: תיקו.

מכבי יבנה – בית"ר נתניה

יבנה שפתחה העונה בתנופה, איבדה לאחרונה הרבה גובה. כדי להתאושש היא תצטרך להתגבר מחר על הבית"רים מנתניה שדווקא הולכים ומשתפרים ממשחק למשחק. הביתיות מעניקה יתרון ליבנה כשקרוב לוודאי תסיים את המשחק בנצחון.

התחזית: נצחון ליבנה.

בית"ר רמלה – הפועל רמת־גן

[illegible] שאיבדה עד כה שתי נקודות ליגה בלבד ב־10 מחזורים. כל תוצאה, פרט לנצחון רמת־גני יתקבל כהפתעה.

התחזית: נצחון לרמת־גן.

מכבי יפו – מכבי טמרה

לאחר שני נצחונות רצופים מתארחת טמרה אצל אחותה מיפו. היפואים טובים יותר אולם טמרה היא קבוצה עיקשת ולוחמת ולכן יתפתח משחק שקול ותוצאה תיקו היא סבירה בהחלט.

התחזית: תיקו.

יום מוצלח לקלעי הבירה מול רמלה

מאת אמיר גנין

קבוצת הפועל ירושלים זכתה אמש בנצחון מוחץ על קבוצת התחתית של אליצור נוה דוד־רמלה – 97:114.

שחקני עיר הבירה הפתיעו במשחקם הקליל. הם לא נבהלו מהצלחת הרמלאים במחזור הקודם ותוך הצגת כדורסל מהיר ויעיל הם הוכיחו איזו קבוצה טובה יותר.

המשחק היה חד צדדי בכל שלביו. אמנם הרמלאים ניסו לעיתים לצמצם את התוצאה, אבל ירושלים היתה פשוט טובה יותר.

כאמור, מתח לא היה במשחק והשאלה היחידה היתה באיזה הפרש תנצח הפועל ירושלים.

המשחק נערך ללא קהל במושב אבן שמואל.

נקודות להפועל ירושלים: חוז וגרהם 21 כ"א, שפע 20, בלקול וקיסר 17 כ"א.

נקודות לאליצור רמלה: תורקיל 23, קוזליום 20.

נבחרת הכדורגל חזרה מרומניה

מאת שמואל קליגר

נבחרת הכדורגל שחזרה אתמול מרומניה מעודדת מיכולתה למרות ההפסד 3:0 לנבחרת המקומית, תארח ב־20 לדצמבר את הקבוצה האנגלית אסטון־וילה. בכך תושלם המכסה של יריבות האימון לפני המשחקים בקדם הגביע העולמי. הנבחרת תשחק לאחר מכן גם עם נבחרת מלטה והולנד.

הלקח הראשון מהמשחק נגד רומניה: [illegible] השחקנים. לכן תקיים הנבחרת מהשבוע הבא שני משחקי אימון במקום אחד עד היום. המאמן מעודד מיכולתם של כמה שחקנים בנבחרת וגילה כי ברצונו ובצוות המאמנים להזמין שוער שלישי במקום בוני גינצבורג הפצוע וכן שחקן שורה נוסף, כנראה מגן.

בשבת ישבו המאמנים במעקב אחרי השחקנים. יצחק שניאור יחזה בבלומפילד במשחק בין הפועל ת"א ומכבי חיפה ויעקב גרונדמן יחזה בר"ג במשחקים שבין בית"ר ת"א ובית"ר ירושלים וכן בין מכבי ת"א והפועל באר שבע.

הגליל הוכיח מיהו העליון

מאת משה כהן

משחקי המחזור העשירי בליגה הלאומית בכדורסל, עמדו אמש בסימן נצחונות מרשימים של הפועל גליל־עליון ומכבי חיפה ובנצחון דחוק של האלופה, מכבי ת"א.

את ההפתעה במחזור היו שחקני מכבי חיפה שלא נבהלו [illegible] בנצחון מוחץ בעיר היין. המשחק הוכיח שוב, כי קשה להזיז השובח את יכולתה של מכבי חיפה, ומעניין מה קורה למכבי ראשל"צ. אין ספק, כי הקבוצה מאכזבת וניתן היה לצפות ממנה להרבה יותר.

הפועל גליל־עליון הלהיבה את אוהדי הפועל ת"א. שחקני הגליל במשחקם המלוטש מחצו את הפועל ת"א והתבססו במקום השני. הפועל ת"א חוזרת לאחרונה למשברים פנימיים. אין ספק, כי במצבה קשה להתמודד. קבוצה עם חמישה שחקנים ברמה לאומית לא יכולה להגיע רחוק. בכל מקרה, גם המקום השלישי מהווה הערכה נאה עבור הפועל ת"א.

מכבי ת"א נאלצה להזיע מול אחותה מעיר הגנים. חניכיו של צבי שרף חשבו כי הורמת גנים יהיה מזה קל אבל המציאות הוכיחה שונה ושחקני האלופה נאלצו להזיע מול שחקני ר"ג.

הפועל חולון ממשיכה לאכזב. בשלב זה ניתן לקבוע, כי עבור חולון רק נצחון צריך להפתיע, שכן כבר הרגילו להפסדים הולכים [illegible] שמקומה לפרודן ממשיך להיות גירוי למאמן מעודד המחלוקת איירואן ראוקו.

הפועל ירושלים הפתיעה בנצחון מוחץ על אליצור רמלה, ששבה אל מתחת לקו האדום בטבלה. אחותה מנתניה זכתה בנצחון דחוק בגבת, למעשה בדרך גדולה של הפועל איתן/גבת מורידה לירידה לליגה הארצית.

ברד ליף כוכב עליון ניצח את הפועל ת"א

מאת מנחם בלום

מי שציפה לראות את הפועל ת"א ממשיכה להפתיע – טעה. שחקני הפועל גליל־עליון דאגו להבהיר אמש איזו קבוצה טובה יותר. הם באו לאוסישקין ובתצוגת כדורסל מרשימה גברו על הפועל ת"א בתוצאה 80:95 (50:44).

את המחצית השניה לא ירצו לשכוח בגליל, שכן את הציגה הקבוצה את משחקה הטוב ביותר בתקופה האחרונה. כל מערכי הקבוצה פעלו בצורה מתואמת ובעיקר אמורים הדברים לגבי ההגנה שהצליחה לשתק כמעט כליל את התקפת הפועל והעובדה שהאורחים קלעו בכל מהלך המחצית השניה רק 30 נקודות, אומרת למעשה הכל.

השחקן הבולט במחצית השניה היה, ללא ספק ברד ליף, שעשה במגרש ככל העולה על רוחו והוכיח שוב כי הוא מהווה כוכב עליון בגליל. גם דיין פרימן גילה שיפור ניכר במחצית השניה, לאחר מחצית ראשונה פושרת במהלכה הצליח עמוס פרישמן למנוע ממנו למצות את יכולתו.

העובדה שהארוזר לאסוף עלה לשחק חולה פגמה קשות במשחקה של הפועל, שכן הוא סבל מכושר גופני לקוי ולא הצליח להשתלב במשחק חבריו. כשלקבוצה יש חמישה שחקנים ברמה לאומית חייבים קבריניסיה להתפלל שכל החמישה יהיו בריאים ואמש זה לא קרה.

במחצית הראשונה חזו הצופים במאבק שקול. לקראת תום המחצית הצליחו שחקני ת"א לעלות ליתרון 35:44, אבל הגליליים שבו לדאוג גם לחצי שני טוב.

שפטו חזניק ופישר לעיני 1800 צופים באולם אוסישקין.

נקודות להפועל גליל־עליון: ליף 28, מאלוביק 16, פרימן 15, פלייטר 15, מרשין 13, מזרחי 10.

נקודות להפועל ת"א: ויליאמס 25, מרי 22, מאונס 18, פרישמן 9, לאסקי 8.

כדורסל

גורדון איכזב את נציגת עיר היין

מאת ארז שבו

קבוצת מכבי ראשל"צ לא מצליחה להתאושש. אמש הובסו שחקני עיר היין בביתם ע"י קבוצתה השאפתנית של מכבי חיפה בתוצאה 107:89 (58:41).

כוכב המשחק היה ללא ספק עדי גורדון, שריכז את משחק חבריו ללא דופי ועשה כמעט ככל העולה על רוחו. גורדון היווה גורם ראשי לנצחון חבריו.

חניכיו של משה ויינקרנץ אכזבו קשות. במגרשם הביתי ניתן היה לצפות מהם להרבה יותר. הפער האיכותי בלט לכל אורך דקות המשחק. שחקני עיר הכרמל הוליכו ללא קושי ורק דלוסיקמן ניסה לשנות את רוע הגזירה, אבל לבד הוא לא הצליח להכריע במיוחד את היחסים הגורמים.

שפטו גרין ודלינגר לעיני 1000 צופים בראשון לציון.

נקודות למכבי חיפה: גורדון 28, רוזנברג 27, אוהנגם 18, ולאס 17, ברעם 17.

נקודות למכבי ראשל"צ: דלוסיקמן 31, ריילפורד 24, ברקוביץ 14, בוארס 14, בוסאני 4, גלסמן 2.

איתן־גבת החמיצה נצחון בכורה

מאת אברהם הדרי

עצוב היה אמש בעמק יזרעאל. קבוצת הפועל איתן־גבת היתה קרובה לנצחון בכורה העונה, אבל המזל היה רע. שחקני העמק נוצחו ע"י קבוצתה החלשה של אליצור נתניה בתוצאה 85:75 (42:42).

שחקני עיר היהלומים לא הצליחו להתענג מנצחון [illegible]

שחקני גבת נתנו מיכולת טובה של ג'ף רוזה, אבל פורות שחקני התורן [illegible] בדקות הסיום הביא להפסד המכאיב. המשחק היה שקול במרבית הזמן ורק בסיום הצליחו חניכיו של יהושע רוזין לנצל את החטאות שחקני העמק ולהכריע את המערכה.

שפטו וולצר ונוגל לעיני 1200 צופים בגבת.

נקודות להפועל איתן/גבת: דוד 29, גרזוגט 16, יעקובי ושמר 9 כ"א, איימרס 6, יגאי 4, אלון שפר 2.

נקודות לאליצור נתניה: מור 25, גורסון 24, בלאט 12, גוס 10, קוק 8, ברכה 4.

מכבי ר"ג מתחה אמש את האלופה

מאת יצחק שתיל

שחקני מכבי ת"א לא טיילו אמש בהיכל הספורט ביד־אליהו. דקות רבות של חרדה עברו עליהם עד להשגת הנצחון המיוחל על אחותם מעיר הגנים – 95:99 (47:46).

ראשי מכבי ר"ג ציפו להכנסה שמנה מהמשחק ולכן הם החליטו לוותר על הביתיות ולארח את מכבי ת"א בביתה היא, אך מכבי ר"ג הפסידה אמש את כל הקופה. היא נוצחה ומכרה בקושי כמה מאות כרטיסים.

אולם, שחקני ר"ג ראויים להוקרה מעוצמה על משחקם השאפתני והמרגש. בדקות רבות הם הצליחו לאיים על יתרון יריבתם ורק חוסר אמונה מספקת בדקות הסיום מנע מהם להפתיע.

ברוב דקות המשחק הוליכה מכבי והמשחק התנהל לו על מי מנוחות, חרף העבירות המרובות, אולם בדקות הסיום הצליחו הרמת־גנים לצמצם את התוצאה ורק בשניות הסיום הבטיחה מכבי ת"א את נצחונה העשירי במסגרת משחקי הליגה.

שפטו ביטון וקמינר לעיני 800 צופים בהיכל הספורט ביד אליהו.

נקודות למכבי ת"א: מאגי 32, בארלון 19, ג'מצ'י 13, מרסר 12, דניאל 11, ליפין 8, בן חבה 2.

נקודות למכבי ר"ג: קלינג 29, בינו 21, אדרייני 17, מאיר 16, ריכליס 12.

אצל חולון העסקים כרגיל הפסד נוסף – הפעם בחיפה

מאת יצחק צ'יבין

אצל הפועל חולון העסקים כרגיל, גם אמש נרשם הפסד, הפעם בעיר הכרמל ע"י קבוצת הפועל חיפה – 82:73 (44:39).

החיפאים נהנו מעליונות מוחלטת. הם גנבו את היוזמה כבר בדקות הפתיחה ולא אפשרו לחולונים להוליך אפילו פעם אחת. כוכב המשחק היה ללא ספק שחקן החיזוק, יוסוביץ' שעשה חיים בין עצי האלון והיה הרוח החיה במשחק חבריו. גם לשם־טוב היו דקות טובות, בעיקר במחצית השניה.

חולון ממשיכה לאכזב. שחקניה כבר איבדו כנראה אמונה ביכולתם. [illegible] הקולנתו של דינו, שהיה השחקן הטוב בשורות חולון.

כאמור, היתרון החיפאי כמעט ולא הוטל בספק. רק בשלהי המחצית הראשונה ניסתה חולון לשוב להתמודד במשחק, אבל במשך רוב הזמן רק חיפה במגרש.

שפטו דגן ושכריקט לעיני 2000 צופים באולם רוממה.

נקודות להפועל חיפה: יוסוביץ 24, שם טוב 16, יוסמן 15, גורס 12, יוברס 8, חזו 6, קסקי 5.

נקודות להפועל חולון: דינו 25, בורמנור 17, דליל 14, ויליאמס 10, דיסמן 4, מאור 2, אלימלך 1.

הלוח הכללי — ידיעות אחרונות — הלוח הנפוץ ביותר — דבר ראשון בבוקר

משטרת ישראל / המשמר האזרחי / מרחב ירושלים — משרד הדתות — המועצה הדתית ירושלים
דרוש
מנהל פרויקט
יחידת המשמר האזרחי
לשמירת בית העלמין בהר הזיתים
(משרה מלאה)
• כישורים נדרשים:
1. יוצא צבא, תינתן עדיפות לבעל נסיון פיקודי בצה"ל.
2. רקע וידע תורני.
3. כושר ארגון וניהול.
דרגה: יס 2.
הערות: א) העבודה היא בשעות בלתי שגרתיות.
ב) העובד יועסק ע"י המועצה הדתית, בפיקוח המשמר האזרחי.
מועמדות יש להגיש בכתב יד למועצה הדתית, ירושלים, ת.ד. 13, רח' החבצלת 12, בצירוף קורות חיים, מסמכים והמלצות עד ליום ראשון, י' טבת (18.12.88).

לתעשיה הצבאית באיזור המרכז דרושים:
★ כרסמים קונבנציונליים:
★ בוגרי בי"ס מקצועי.
★ 5 שנות נסיון לפחות.
★ ידע בקריאת שרטוט טכני.
★ נכונות לעבודה במשמרות.
★ מרכבים למערכות נשק:
★ בוגרי בי"ס מקצועי במגמת מכניקה.
★ שרות בצה"ל בחיל חימוש כטכנאי צריח.
★ ידע ונסיון בהידראוליקה.
מועמדים העונים לדרישות המשרה, מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רחוב הארבעה 16 תל־אביב, ביום ב' ה־28.11.88 בשעות 12.00–08.00. על כל פונה להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים ותעודות שבוי.
אפשר לפנות גם בפירוט קורות חיים, ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, ת.ד. 1044, רמת השרון, מיקוד 47100. נא לציין מס' תעודת זהות.
התעשיה הצבאית

משרד החינוך והתרבות
המינהל הפדגוגי
אגף הנוער
דרושים
עובדי/ות קידום נוער ברשויות המקומיות
תפקיד: הדרכה וטיפול במסגרת קבוצתית ואישית בנערים/ות בני 14־18 שאינם עובדים ואינם לומדים.
דרישות: תואר ראשון במדעי ההתנהגות (חינוך, עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה), נסיון בעבודה עם נוער, יכולת ליצור ולקיים קשר אישי, יוזמה ופתיחות.
העובדים שיבחרו לתפקיד יועסקו ע"י הרשות המקומית. העבודה בשעות לא שגרתיות.
מקומות העבודה המוצעים: אור עקיבא, פרדס חנה, גבעת אולגה, עתלית, קריות־ים, קרית אתא.
להגשת מועמדות וקבלת פרטים, נא לפנות לאהרון חלוז – משרד החינוך והתרבות, אגף הנוער, רח' אנגלביץ 20, חיפה, טל' 04־562358.

למפעל תעשייתי בתחום המזון באיזור פתח־תקוה
דרוש/ה
כימאי/ת
לתפקיד מנהל/ת מעבדה
הכישורים הנדרשים:
• תואר בכימיה ו/או טכנולוגיה של מזון
• כושר ארגון וניהול צוות עובדים
• ידיעת השפה האנגלית
• נסיון מוכח
הדרגה תיקבע בהתאם לכישורים.
המועמדים המתאימים, מתבקשים לפנות בכתב יד לאגף כח אדם ת.ד. 332 תל־אביב – 61002 (עבור כימאי) ו/או לטלפון 03־9225121 שלוחה 49 לקביעת ראיון.
סודיות מובטחת

דרושים
Data General
נציג מכירות בכיר
★ ידע רחב בשטחי התוכנה והחומרה של מערכות מיני־מחשבים
★ נסיון של מספר שנים במכירת מערכות מחשבים
★ רצויה הכרות טובה של מערכות מחשבי D.G UNIX – 386 ומערכות גרפיות
★ השכלה אקדמאית רלוונטית – רצויה
רק מועמדים מתאימים יענו
למועמד המתאים מובטחים תנאים טובים בחברה דינמית ומבוססת. נא לפנות עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם לתים מחשבים ומערכות בע"מ ת.ד. 325 בני־ברק
– סודיות מובטחת –
תים team מחשבים ומערכות בע"מ

להברה קבלנית דרוש
מנהל עבודה
לשלד וגמר
לראיונות להתקשר: בימים א', ב' 16.00–19.00, 053־623460/1

למשרד רואי־חשבון דרוש:
רואה חשבון
בעל נסיון של 5 שנים ומעלה במשרד רואי־חשבון
נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 2822 רעננה מיקוד 52127
– סודיות מלאה מובטחת –

רשות הנמלים והרכבות
נמל אשדוד
למפעל באזור אשדוד דרוש
מתכנת/מפעיל
לעבודה ביחידת מיחשוב מבוזרת המפעילה מערכות
ON-LINE
התכונות הנדרשות: ידיעה במערכת הפעלה, ידיעת קובול (COBOL), מחולל יישומים ובסיסי נתונים (DATA BASE).
יתרון ל: ★ היכרות עם מחשבי HP3000
★ בעלי נסיון קודם של 4 שנים ומעלה בהפעלת מחשבים ובכתיבת תוכניות.
המעוניינים יפנו בכתב יד לת.ד. 6955 אשדוד

מלונות דן
למלון דן תל־אביב דרוש/ה
מזכיר/ה
עברית/אנגלית
– עם ידע בהקלדה, לשירות מלאה.
מתאימים/ות יפנו למחלקת כ"א
– רח' הירקון 99 ת"א

לכפר הנוער של ויצ"ו במהלל דרוש
מרכז/מדריך
לענף הלול
הכישורים הדרושים:
★ הכשרה פורמלית מתאימה
★ יכולת טובה להדריך נוער
★ נסיון בעבודה ★ מגורים במקום
מועמדים מתאימים יפנו בכתב לכפר הנוער ויצ"ו במהלל, מיקוד 10600

לחברה בינלאומית בענף הצילום
דרוש/ה
טכנאי אלקטרוניקה
יועדף מועמד עם ידע בענף הצילום.
נא לפנות בצירוף קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 39808 תל־אביב 61397 עבור "טכנאי אלקטרוניקה".

דרוש
בנמל תעופה בן־גוריון
מפקח על מזנונים וחדרי אוכל
★ משמרות 14.00–23.00
★ עקרונית – שישי ושבת חופשי
★ נסיון קודם חובה
בפרטים נא לפנות לצבי הולד טל. 03־5592446

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

הכיוון מערב

משרד החוץ הסובייטי הודיע אתמול כי יעמיד לרשות הכתבים שבסיסם במוסקווה מטוס חכור, כדי שיוכלו להתלוות לביקוריו של מנהיג הקרמלין, מיכאל גורבאצ'וב בניו יורק, הבאנה ולונדון. גנאדי גראסימוב, העומד בראש מחלקת ההסברה של משרד החוץ, אמר כי הכתבים יכסו את המסע שיימשך 8 ימים, כשהם טסים במטוס מדגם „איליושין 62", שיסופק להם ע"י חברת התעופה הממלכתית אירופלוט תמורת תשלום של מחיר טיסה רגיל. „אנו מכירים בעובדה שללא מטוס חכור, היינו מתקשים לכסות את הסיור כולו", אמר גראסימוב לכתבים. בניו יורק, אליה יגיע ב־6 בדצמבר, ישמיע גורבאצ'וב נאום מעל בכת העצרת הכללית, יקיים פגישה עם הנשיא הנבחר ג'ורג' בוש והנשיא היוצא רונלד רייגן. ב־9 בדצמבר יטוס גורבאצ'וב לשיחות עם הנשיא פידל קאסטרו. הוא אמור להגיע ללונדון לביקור שיימשך מה־12 עד ל־14 בדצמבר, לשיחות עם ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר.

אין כניסה

שלטונות הבטחון בנמל התעופה בקאהיר עצרו את העורך הראשי של עיתון „אלנשרה" היוצא לאור באתונה, העיתונאי הפלסטיני מחמוד חיואג. אלנשרה הוא בטאון החזית העממית לשחרור פלסטין. העתון „אל־שעב" מוסר, כי שלטונות הביטחון סירבו לאשר לו להיכנס למצרים לנוכח התערבותם של מספר אזרחים פלסטינים בקאהיר. הוא הושם במעצר למספר ימים לפני שגורש לאתונה. העורך הראשי של „אלנשרה" הגיע לקאהיר על מנת להיפגש עם יהודים ולערוך ראיונות.

חדירה עורפית

עו"ד מיכה יגון, לשעבר יו"ר רשות השידור והיום מנכ"ל לשכת עורכי הדין, נבחר ליו"ר „נהורה" – המכון הישראלי לסרטים בנושאים יהודיים. עו"ד יגון המחליף את ד"ר יונה בן ששון, מסר כי יעשה הכל כדי להחדיר ערכיות יהודית בשטחי המדיה השונים ובמיוחד בקולנוע ובטלוויזיה.

מידגם יציג

למרות הסתף בקרב המפלגות והציבור בדנמרק, שהיתה אחת המדינות הידידותיות ביותר לישראל, תשתתף משלחת של 150 אנשי כפר הדייגים גילליי בעצרת 45 שנה להצלת יהודי דנמרק. בסתיו 1945 הצטיין הכפר בהצלת יהודים, ונשיא המדינה חיים הרצוג ביקר בו בעת מסעו לדנמרק. אורח הכבוד בעצרת, שתיערך ביום ב' בבנייני תל־אביב, יהיה שר החינוך המדע הדני ביטל האדרה. ינאמו שגריר דנמרק יעקב ריסר, ראש עיריית תל־אביב שלמה להט ואסתר הרליץ, שגרירת ישראל בקופנהאגן, לשעבר, והיום יו"ר אגודת הידידות ישראל־דנמרק.

שרין

מגלה הכוכבים

המנצח האמריקאי ג'ורג' מסטר (בתמונה) המבקר בימים אלו לראשונה בארץ כאורח התזמורת הסימפונית ירושלים, הוא המנהל המוסיקלי של פסטיבל הקיץ היוקרתי בעיר אספן בקולוראדו בארה"ב. שבמסגרתו נפגשים קורסים, קונצרטים (קאמריים וסימפוניים) הצגות אופרה וכיתות־אמן. מסטר, שנולד במכסיקו להורים הונגרים ידוע בעזרתו למוסיקאים צעירים. הוא שגילה וטיפח, בין השאר, בתחילת דרכם בארה"ב, את שלמה מינץ, הכנרית היפנית מידורי (העומדת להופיע העונה בפילהרמונית שלנו) ואת המנצח האמריקאי ג'יימס קונלון. בקונצרטים שלו בארץ תופיע כסולנית רעייתו הצעירה המצו־סופרן קימבול וילאנד, ילידת קליפורניה, שיצאה אף היא מבית האולפנא המוסיקלי שלו.

ישראל גליות

בנוכחות קונסול ישראל בסן־פאולו, צבי חזן ואנשי ממשל ברזילאים, נפתחה ביום רביעי תערוכת ענק של בית התפוצות על תולדות יהודי אתיופיה זאת במסגרת 100 שנה לביטול העבדות בברזיל. צבי חזן פנה לפני מספר חודשים לסמנכ"ל בית התפוצות, ניסים טל, בבקשה לנייד את התערוכה על יהודים באתיופיה לסן־פאולו. טל נענה לבקשה והרכיב תערוכה המאחדת בתוכה שתי תערוכות שהוצגו בבית התפוצות. התצלומים הם תוצאה של עבודת תחקיר מעמיקה, שבה החל בית התפוצות כבר ב־1983. בתערוכה צילומים אותנטיים של פרדריק ברנר ודורון בכר, שאף תיעד את „מבצע משה". מתחילתו: ניסים טל יצא את בית התפוצות במתיחות התערוכה בסן־פאולו ועימו אחד המדריכים האתיופים עובדים בבית התפוצות. צילום: ג'ואן רות

בנוסח שומרוני

„מימר מרקה" – מדרש לתורה בנוסח שומרוני קדום, תורגם לראשונה לעברית על ידי פרופ' זאב בן־חיים, לשעבר נשיא האקדמיה ללשון וחתן פרס ישראל לשנת 1964 על תרומתו לחקר הלשון העברית והארמית. א.ב. – בטאון העדה השומרונית היוצא לאור בחולון המוסר על כך מוסיף כי „מימר מרקה" חובר על ידי גדול חכמי השומרונים, מרקה בן עמרם בן סרד הכהן במאה הרביעית לספירה. המדרש כתוב בארמית שהיתה שפת השומרונים משך 800 שנים, וכולל מדרשים ופירושים ייחודיים לתרבות השומרונית, לששה ספרים: „ספר פליאתה", „על תחומי מעין עדן", „עשה ואל תעשה", „האזינו", „מות משה" ו„מדרש לאותיות הא.ב". בנימין צדקה מעורכי דו־השבועון מסר השבוע, כי ההוצאה החדשה בלשון העברית לפירוש ומדרש לתורה היא חג לקהילה המשוועת לחקר מקורותיה. כן אמר, כי בעקבות ההפשרה ביחסים עם ברה"מ יתכן ובקרוב יוכלו חוקרים להגיע לאוסף של כתבי יד שומרונים נדירים הנמצאים בלנינגרד.

ע.ג.

עריסת החתול

ל„רומיאו ויוליה" מאת ויליאם שקספיר כבר נודעו פנים רבות, אך דמיונו הפורה של במאי

הקולנוע ארמאנדו אקוסטה (משמאל עם השחקן הבריטי בן הינט) מכוון לקהל יעד אחר. הפעם בחתולים עסקינן, והצילומים נערכים בעיר הגותית גנט שבבלגיה.

זכרונות

זכרונות מגיטו קובנה, אחד המעטים שהאריך ימים עד 1944, העלה בערב עיון שנערך במכון לחקר התפוצות באוניברסיטת תל־אביב, עם הופעת הספר „גיטו יום יום", יומן שנכתב בידי עו"ד אברהם תורי, המכיל גם שורה של המסמכים מאותה תקופה. בערב השתתף בהנחייתו של פרופ' שלמה סימונסון, מנהל המכון נשאו דברים העורכת המדעית של הספר, ד"ר דינה פורת וכן צירת הגיטו אסתר לוריא. הספר רב ההיקף יצא לאור מטעם המכון לחקר התפוצות ומוסד ביאליק.

פועל יוצא

במעמד בני משפחה וידידים, צוין השבוע יום השנה הראשון למותו של פנחס אילון, מי שהיה ראש העיר של חולון משך 35 שנים. בטקס צנוע בלשכת ראש העיר, עו"ד חיים שרון, הגיש הסופר והעיתונאי אשר שילוני לאלמנת המנוח עותק ראשון מספרו „האיש ופועלו" – ספר זכרון לפנחס אילון הסוקר את תולדות העיר חולון שהוקמה על חולות והפכה לעיר הרביעית בגודלה בישראל בימיו של אילון. ראש העיר העלה קוים לדמותו של המנוח, והבטיח שהעירייה תרכוש מההוצאה כמות ספרים להפצה בספריות העיר.

ע.ג.

הקהל הירושלמי, שקיבל את הופעת ה„משעיר" בתיאטרון ירושלים בחום רב, אהב במיוחד את הקטעים על ביזור ירושלים. שחקני הקבוצה לא הגיעו, למרות שהוצאה, בגלל קשיי מימון. בהפסקה ניסו השלושה, לשווא, ללמד את מנכ"ל התיאטרון ישי עמרמי (משמאל) שש־בש. צילום: רחמים ישראלי

לזכר הנספים בברגן בלזן

(אמיר רוזנבליט). – במסגרת חילופי משלחות בין רשת „עמל" לחברת החשמל הגרמנית התארחה באחרונה קבוצת נערים ונערות מבתי ספר של „עמל" בבאר שבע והדרום על ידי ארגון העובדים והנהלת חברת החשמל בברמן. גולת הכותרת של הביקור היתה טקס אזכרה שערכו הנערים במחנה ההשמדה ברגן בלזן. אחת התלמידות קראה קטע שנכתב במיוחד למעמד זה על יד אביה ניצול משואה. בראש המשלחת עמד סמי הזיזה (מימין), מנהל הסדנה לנערים עובדים בבאר שבע (צילום: „ברק")

מאות עובדים מנעו הפסד כחצי מ' דולר ב„פרוטרום"

מאת יוסי ליבוביץ, כתב „דבר"

במבצע מורכב בהשתתפות מאות עובדים הצליחו מנהלי מפעל פרוטרום בקבו להתגבר על תקלה בקו מים של „מקורות", אשר שבשה את אספקת המים למפעל במשך 16 שעות ואיימה לגרום הפסד של כחצי מיליון דולר בשל שיבושים בקוי הייצור.

שלשום נמסר למפעל ש„מקורות" תפסיק את המים לאיזור למשך 16 שעות בשל תיקונים.

במפעל, העושה כאמצי הבראה, חישבו ומצאו שניתוק אספקת המים לזמן כה רב ישתק את רוב קוי הייצור ובהם מתקן המונומטר לייצור פי.וי.סי – מתקן מרכזי במערך הייצור.

הוחלט לגייס את רוב עובדי המפעל ל„גיוס מים". במיכליות חלב, כבאיות מעיריות, עגלות וטרקטורים הובלו מים למפעל מבארות וממאגרי מים. באותה עת הותקנו במפעל בריכות אגירה לאספקת תצרוכת המים למפעל. כך נמנעו הפסדים בסך חצי מיליון דולר.

בתיה"ח של קופ"ח ידרשו מחולי קופות אחרות להשלים דמי אשפוז

מאת אריאלה ראובני
כתבת „דבר"

מנכ"ל קופ"ח הכללית, נחום פסה, אמר אתמול בעת ביקור במרפאות קופ"ח בחיפה, כי בתי החולים של הקופה ידרשו מחולים חברי הקופות הקטנות, אשר יאושפזו בהם, להשלים מכיסם את מלוא עלות האשפוז מעבר למה שקבע השבוע משרד הבריאות, המגיעה ל־330 ש"ח ליום.

פסה ציין כי גם ההעלאה שקבע משרד הבריאות אינה מספיקה ובקופ"ח תוהים למצב שבו הקופות הקטנות ישלמו את המחיר הריאלי של האשפוז הגבוה, לדבריו, מ־330 ש"ח שנקבעו עתה. הוא הדגיש כי קופ"ח נושאת בעלויות האחזקה של בתי החולים, הציוד, הסיעודים, התרופות והבנייה לעת. „לא יתכן שהקופות הקטנות לא ישלמו את אשר קבע משרד הבריאות", אמר. הוא הוסיף כי אם הן לא יעמדו בהתחייבויותיהן, יופסק הסכם האשפוז האוטומטי ובתי החולים של קופ"ח יאשפזו רק את חברי קופ"ח הכללית.

פרס ל„איש האנטנות המודפסות" באונ' ב.ג.

מאת אמיר רוזנבליט, כתב „דבר"

פרס ארגון החיילים המשוחררים ממוצא פולני־יהודי כלוחמים בתחום האלקטרוניקה השימושית, הוענק השבוע באוניברסיטת בן גוריון לפרופ' שמואל שטריקמן ממכון ויצמן ולד"ר עמית אילון מאוניברסיטת בן גוריון.

ארגון החיילים המשוחררים ממוצא יהודי־פולני נוסד ב־1945 בתום מלחמת העולם השניה שרוב חבריו בחזיתות אירופה. מאז קום המדינה הוא תומך בישראל וחבריו השתתפו בהקמת המרכז לפיתוח טכנולוגי ביבנה. יו"ר הארגון הוא מהנדס אלקטרוניקה מקנדה. עם שיתוף בין נשיא האוניברסיטה והארגון למחקר ופיתוח באוניברסיטת בן גוריון, פרופ' חיים ויסאוור.

זוכה הפרס הראשון השנה, פרופ' שטריקמן, הוא חוקר נודע בעיקר בזכות פיתוחיו בתחום האנטנות המודפסות וכיישומים בעלי משמעות תעשייתית. הזוכה השני, ד"ר אילון, הוא סיים לשעבר כחיל האוויר ולזכותו הישגים חשובים בתחום בקרת המערכות, מוקד בעל פוטנציאל גבוה ליישום תעשייתי.

עשרות אמנים רוצים קוטג'ים במצפה רמון

מאת אמיר רוזנבליט, כתב „דבר"

עשרות אמנים מבקשים לרכוש קוטג'ים במשכנת האמנויות הנבנית במצפה רמון.

בשלב זה מוצעות למכירה 10 דירות: שש קוטג'ים בני ארבעה חדרים וארבע דירות פאטיו בנות שלושה חדרים. מחיר הקוטג', ששטחו 95 מ"ר, כ־55,000 ש"ח ומחיר דירות הפאטיו, ששטחן כ־75 מ"ר 48,000. לאמנים הרוכשים יש תנאים מקלים כגון משכנתאות עד 95 אחוז ממחיר הדירות, בהתאם לתנאי הזכאות. הפרסום על מכירת הדירות החל רק לפני כשבוע וכאמור, כבר עתה נרשמו עשרות פניות לרכישתן.

במקביל למבצע הנערך במצפה רמון, עורכת עתה מועצת ירוחם מבצע למכירת קוטג'ים לתושבי הישוב בסיסמה „קוטג' לכל ביש". במסגרת המבצע, המיועד לבעלי זכאות ממשרד השיכון, מציעה המועצה למכירה קוטג'ים, בתי פאטיו ודירות דו־קומתיות מרווחות, עם משכנתא של 95 אחוז ממחיר הדירה ושאר חמשת האחוזים ב־12 תשלומים חודשיים ללא ריבית. מחיר של קוטג' בן ארבעה חדרים (111 מ"ר) הוא פחות מ־50,000 ש"ח. במבצע מוצעים 15 קוטג'ים ו־10 דירות משפחתיות דו־קומתיות.

הנשיא קורא לציבור לבקר ברובע היהודי

(עו.) – נשיא המדינה חיים הרצוג ביקר אתמול בשעות הבוקר ברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים וקרא לאזרחי המדינה לשוב ולבקר בו.

הערתו של הנשיא בעניין זה חשובה לנוכח תלונות של תושבים ברובע אשר טענו על מיעוט מבקרים יהודים במקום.

הנשיא ערך ביקור ברגל שנה הלכת, במקום שבו נמצא היום העיר העתיקה מימי בית ראשון שהוצג מטעם מרכז רחל ינאית בן צבי, הנמצא ברובע. הנשיא השמיע דברי הערכה על האפשרויות הרבות הגלומות לתלמידים ומבקרים המתעניינים בתולדות ארץ ישראל וקרא, כאמור, להגביר את הביקורים במקום.

● צעירה חיפאית חשודה בשוד אביה תוך תקיפה אכזרית שהביאה לאשפוזו ברמב"ם בחיפה בלי הכרה. החשודה מירה רוזנברג (22) הובאה אתמול בפני שופט השלום חנוך שילוני שציווה על מעצרה ל־48 שעות.

מודעון

אזור ירושלים
בערבי שבת וחג, בשבתות וחגים רופא תורן הנותן טיפול רפואי לכאבי שיניים בהדסה עין כרם במרד השיניים – 02-446220
קריית עזרה ראשונה נפשית בתל־אביב – 03-5461111
קו לילדים ונוער – 03-261113
ירושלים – 02-227171
חיפה – 04-672222
נתניה – 053-335316
כרמיאל וגליל – 04-988410
כפר־סבא – 052-913999
באר־שבע – 057-418111
קו פתוח – אוזן קשבת לילדים ובני נוער
תל־אביב 03-221680 (24 שעות)
נפשות – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה
בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00 – 03-235922
קו פתוח לקשישים 02-690685
האגודה להגירת האחוות בישראל – מגוף תל־אביב – שדרות רוטשילד 108 בימים א'-ה' מ־8 עד 16.00, טל' 5619463

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מבטחות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות, התורנות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.
טלפון 03-433300
בימים א' עד ה' מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' וערבי חג מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא 49 — טלפון 03-284649
בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים — מ־15.00 עד 21.00
אזור חיפה
רחוב הגפן 26 קומה ב' – 04-523566 כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

אלמקס – משחת השיניים – יעילה פי 3 במניעת עששת

תורנות בתי מרקחת

יום שישי
תל־אביב
פארם מרקט – יהודה הימית 61, יפו – 822973
כנה ישראל – ככר ישראל 11 (בין שד' חן לכיכר מסריק) – 226645
ירושלים
הרצל – יפו 36 – 225059
חיפה
חגיגה – חגיגה 22 – 231905
פתח־תקוה
גנ"א – הפק חיים 6 – 910541
בני־ברק – רמת־גן
אסותא – ז'בוטינסקי 41 רמת־גן – 7511874
בת־ים – חולון
מוזר – הרבנה חייק 28 בת־ים – 583560
בן גוריון – לנדאו 16 חולון – 5523954
רחובות
כרמ – הרצל 155 – 452154
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
קופ"ח באחוזה – בן גמלא – הוד השרון
יום שבת:
תל־אביב
אחוה – דיזנגוף 165 – 224717

ברוטו – שינקין 27 – 284791
אחוה – דיזנגוף 165 – 224717
מוצ"ש
ברוטו – שינקין 27 – 284791
מוצ"ש
ירושלים
מרפאת רוממה – המ"ג 28 – 523191
שערי צדק – בית וגן – 555502
מוצ"ש
חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
קופ"ח כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
המגן – ביאליק 30 רמת־גן – 723674
בת־ים – חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583
בן גוריון – לנדאו 16 חולון – 5523954
רחובות
כללית – בני משה – 452381
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
מגדיאל – דרך מגדיאל 54 – הוד השרון
קופ"ח כללית – הרשות – הוד השרון – מוצ"ש

אלמקס

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של חברתנו

צילי קשת

ההלויה תתקיים היום, יום שישי ט"ז כסלו תשמ"ט 25.11.88 בשעה 13.30 בבית העלמין בגבעת ברנר.

בעלה: אהרן קשת
בנותיה וחתניה: יהודית ודוד קציר – יגור
מרים וגדעון קרמן – כפר אביב
רותי ואורי קצבר – עין השופט
חנה ושמעון בורה – אלמגור
גיסה וגיסתה: יואל ויוכה קשת

המשפחה
ובית גבעת־ברנר

מועצת פועלי כרמיאל
מרכינה באבל דגלה
לזכר ראש העיר

ברוך ונגר ז"ל

איש חזון ומעש

עזרא פיק
מזכיר ההסתדרות בכרמיאל

שנה לנפילתו של בננו

סגן עמית סלע ז"ל

בקרב בלבנון

האזכרה תתקיים ביום שלישי כ' כסלו תשמ"ט 29.11.88, בשעה 15.45 בבית העלמין בנחשולים.
בשעה 18.00 מפגש חברים לזכרו.

המשפחה
ובית נחשולים

להוה ומשפחתה
אתכם באבלכם על מות

האם

בית ניר אליהו

במלאת שלוש שנים לנפילת בננו

ירון כהן ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון י"ח כסלו תשמ"ט 27.11.88 בשעה 15.45 בבית הקברות בכפר־עזה.

המשפחה
ובית כפר־עזה

ביום שלישי כ' כסלו תשמ"ט 29.11.88
תערך אזכרה ליקירנו

יעקב בן יוסף גולדברג ז"ל

מצ'ורטקוב
בבית העלמין בחוף הכרמל

המשפחה

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל

כולם בלב אחד

מבצע התרומה ארצי של קרן לב"י

בימים אלה נשלחה אליך מעטפה כחולה־לבנה של לב"י ובאמצעותה תוכל לתרום לחינוך, לרפואה ולאמצעי לחימה בצה"ל.

גם אם לא קיבלת המעטפה, היה שותף למבצע, כביטוי נאות להזדהותך עם צה"ל.

זכור: כל תרומה תורמת.

היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י

קרן לב"י: הוד ד' (ארניה) 17, הקריה, תל־אביב 64734

זמני הדלקת נרות
פרשת השבוע
י"ז כסלו תשמ"ט – פר' וישלח

זמני הדלקת נרות
ערי"ש
ירושלים – 4.00
תל־אביב – 4.18
חיפה – 4.08

מוצ"ש
ירושלים – 5.14
תל־אביב – 5.12
חיפה – 5.12

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
הוועד המפקח הארצי של קופת חולים
קופת חולים

ישיבת הוועד המפקח הארצי

תתקיים ביום שלישי, כ"א כסלו תשמ"ט – 30.11.1988 בשעה 16.00; באולם הישיבות (קומה 7) בבית ההנהלה המרכזית של קופת חולים, רח' ארלוזורוב 101, תל־אביב.

סדר היום: 1. אישור עדכון מחיר מנת תרופות
2. שונות

יהודה ברקאי
יו"ר הוועד המפקח הארצי

משרד האוצר

אגף התקציבים

יום עיון לזכר הנופלים

גד הבונה הי"ד **בארי חזק** הי"ד
מיכה גלעד הי"ד **עמוס מילר** הי"ד

עובדי אגף התקציבים שנפלו במלחמת יום הכיפורים

יום העיון יתקיים בירושלים במבנה הכללי, רח' ז'בוטינסקי 43 ביום שני י"ט כסלו התשמ"ט (28.11.88) בין השעות 8.00 – 14.00 ויוקדש לנושא:

המגזר הציבורי
היקפו, יעילותו ותפקידו במשק

מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים

עליות שערים וגידול במחזורים

★ תבנית בלבלית הרשה המצויה בקרוב גרמה להתעוררות מחודשת בביקוש למניות ★ נפח המסחר בשוק המניות שב ברף אתמול ★ ביקושים ערים למניות של חברות שיצאו בהודעות חיוביות לבעלי המניות ★ עליות שערים תלולות במניות מקבוצת המסרוביכסית ★ מחירי שיא הרשום להנפקת בנק ישראל ★ במשבצת הדירות העוזרות באגרות החוב הדולריות ★ תשואות נבוהות באגרות המקים תוך ציפיה להתאמות המבנה המוניטרי האחרון

מאת ישראל הרזל

האווירה בשוק המניות השתפרה אתמול בבורסה מסבעונית וזאת לאור ידיעות על הסיכוה במשרד האוצר להפעלת תבנית בלבלית חדשה בקרוב. ידיעות אלו הביאו חלק ממשקיעי שוק המניות להשקיעות מחודשת במניות וזאת על מנת לא להיות חשופים יותר על המניות לתנבועותיה המוסריות של תבנית בלבלית כזו. הביקושים בשוק המניות באו לידי ביטוי בגידול ניכר בנפח המסחר הנקי במניות שהגיעו אתמול והסתכם בכ-3.3 מליון שקל. מספר המניות שעלו אתמול היה 184 מספר המניות שירדו היה 99 והשערים של 143 ניירות ערך לא חל אתמול כל שינוי בשער. מבחינה סטטיסטית התבטא אתמול 72% מנפח המסחר בעליה, 8% בירידה ו-20% מהמסחר התנהל ללא שינוי.

מניות מקבוצת המסרוביכסית חזרו אתמול ליטול את ההובלה מבחינת עליות השערים. למניות מסרוכסיבים נרשם עם פתיחת המסחר בעודף ביקוש של כ-645 אלף ש"ח ושערן עלה בשיעור מרבי של כ-5.6% תוך מחזור של 236 אלף ש"ח.

בתהליך המסחר בשלב המשתנים נבר קצב העליות במניה זו ובסיומו של יום המסחר עלה שערה בשיעור של 7.3% כאשר נפח המסחר במשתנים במניה זו הסתכם בכ-40 אלף ש"ח. גם מניות חברת פרוטארום שנפתחו מעט לאחרונה שבו אתמול לעלות. מניות חברת אגן שהודיעה שלשום על חלוקת מניות הטבה בשער 250% עלו אתמול בכ-8% תוך מחזור חלקי. מניות ישרס עלו אתמול בכ-10% נוספים על רקע באנבקי השליטה המתמשכים בחברה. מניות הגורן עלו אתמול לאחר פרסום הודעת החברה על חלוקת מניות הטבה בשיעור 500% בכ-10% וגם בזירות השער של חברת הבניה מתיותיו ליעשרין במסכה הנמכה הוחגבות ושערי אופציה 3 של החברה עלו בכ-13.5%. לעומת זאת נרשם גם אתמול היצע גדול בסך 630.4 אלפי ש"ח במניות מרכז הקבלנים ושערן נרשם מוקרים בלבד בשלב הפתיחה ברציפות. בשלב המשתנים כלתה באמצע עליית השער המחזור הגבוה במניות שמרכיבים וכמו כן נרשמו מחזורי מסחר גבוה ועליות שערים במניות הבאות: דיסקונט השקעות – עליה של 2.5% תוך מחזור של 251 אלף ש"ח, כלל תעשיות – עליה של 2% במחזור.

226 אלף ש"ח. ים המלח – עליה של 2% במחזור של 191 אלף ש"ח. כלל תעשיות אלקטרוניקה – עליה של 3% במחזור של 177 אלף ש"ח. חברה לישראל 1 עליה של 3.25% במחזור של 168 אלף ש"ח.

בנק ישראל הנפיק אתמול במחירי שיא חדשים אגרות מסוג שגיא וגליל. אגרות השגיא הונפקו לפי שער 104.5 בשער זה היתה הקצאה של 87.084% ואלו אגרות הגליל הונפקו לפי שער 102.50 ובשער זה הוקצו למוקיעים 82.741% מהמבוקש.

לעומת זאת נמשכו אתמול ירידות השערים הבורות במגזרי הדולר וזאת לנוכח התנרשות מסויקה של הציפיות לפיחות. באגרות המקים נמשך גם אתמול התהליך של עליה בתשואות וזאת עקב השער הנבוה של נעצר המבנה המוניטרי שהוקצה אתמול ע"י בנק ישראל.

שינויי שער במניות

במניות הבאות נרשמו אתמול תנודות שערים חדות: אוצר התיישבות – 5%, כלל ליסינג 1 – 6%, קיסר 1 – 8.1%, בני הדר 1 – 5.1%, ניקוב אופציה – 5.2%, כתר"ם אופציה – 10.5%, הדיינן – 9.1%, עים 5 – 9.1%, עסק אופציה – 6.5%, אורדן 1 – 10%, קרסני 1 – 5.8%, נחושתן 5 – 8.3%, כלל אלקטרוניקה אופציה – 11%, אקרשטין 1 – 5.1%, נכב קרטיקה אופציה – 7.8%, לבידי אשקלון – 5%, פולט – 5.4%, אי.די.בי. פתוח אופציה – 5.6%, פולק 5 – 5.1%, – 5.7%, אספא – 6%, פז השקעות – 5.8%, קרדן 1 – 5%, קנמורסיום 0.5 – 9.6%, משוב 1 – 9.2%, עדי – 10%, אטאס – 9.8%, פלרות – 12%, מספנ"ה – 5.5%, אפיק 1 – 10%.

אוצר התיישבות היהודים – על בסני החולין

מניות אוצר התיישבות היהודים שהוא חברת האם של בנק לאומי עלו בעקבות העובה בדרכשנה. החברה שהכנס היחיד שלה בתוך השליטה, בכלל בלל איגוד. עסקות העליות המקורות בשערי מניותיה מסבירות ברצונם של ראשי הסוכנות היהודית הסולמת במכירה למכור את אחזקותיה בחברה זאת עקב אי רצונם של ראשי הסוכנות לאור לקוי התנבר להמשיך ולשלוט בבנק לאומי לישראל. כמכר נמתחה בקורת נוקבת על ראשי הסוכנות בגין פליסתם על"ש בכליל על התהנהגותיה שקרו בבנק כסף מעלות המניות כן עקב פרשת ארגטס יפת הרשת שכר הבכירים. ראשי הסוכנות הראשם י"ר הסוכנות היהודית – שמחה דיניץ וגזבר הסוכנות – מאיר שטרית יצאו בהצהרות כוונה על רצונם למכור את השליטה בכליל. כר שלמרות אף עקב במחיר אותו מתכוונת הסוכנות לדרוש עבור השליטה בכליל בסכום הענקל של 400 מליון דולר. ראוי לציין שגם אחרי העליות החדות שחלו בשערי מניות החברה שווי החברה על פי של 45 מליון דולר בלבד. כזכור נמצאות 35000 ע.נ. מניות החברה הנמצאות בסך הכל 5% בתוך המניות של החברה. עד לפני זמן לא רב החזיקה רק הסוכנות היהודית המוצגות ע"י בידי קרנות האוצר של לאומי. בשבועות האחרונים הקצינה לאומי את כוונתה בבורסה מסבעונית את אחזקתה לאור העליות החדות שחלו בשערי המניות, ולהערכת יהודי רבר הוא מחזיקה היום כמחות ב-2000 ע.נ. ממניות החברה.

ההתפתחויות בשערי מניות אוצר התיישבות נרמים להכביד את התופעה שקרתה לפני שנים מספר במניות חברת החשמל. כידוע נמכר בזמנו בבורסה חלק מהמניות חברת החשמל במחיר נמוך ביותר. בשלב מסויים לאחר עליות חדות בשערי המניות ביקשה ממשלת ישראל למחוק את המניות הללו מן המסחר ויצאה בהצעת רכש לבעלי מניות החברה במחיר שהיה גבוה בהרבה מהשער הנוכחי בבורסה. ברור כי אם תחליט הסוכנות היהודית למכור את החזקותיה במניות אוצר התיישבות היהודים יצטרך הקונה לצאת בהצעת רכש לציבור במחיר דומה לשער בו תמכור הסוכנות את מניותיה כיוון שלא יתכן ש-99% מהמניות ימכרו ומניות החברה ימשיכו לסחור בבורסה. ברור כי במקרה כזה יזכו בעלי מניות החברה ברווח הון נאה ביותר. עקב הפרש הגדול במחיר בו מבקשת הסוכנות למכור את מניותיה לבין שווי החברה בבורסה קיימת גם אפשרות כי הסוכנות היהודית תיאלץ לצאת בהצעת רכש לציבור עקב רצונה למכור את כל הון המניות של החברה במקשה אחת. מנגד מציינים חלק ממשקיעי השוק כי במידה ותחליט הממשלה ליזום חוק של השוואת זכויות ההצבעה במניות הבנקים יושפעו עליהם של המחזיקים המלכרים במניות החברה. עם זאת אין להניח כי אכן בכוונת האוצר ליזום חוק כזה עקב העובדה שממשלה כזו ינשלו חברת העובדים השולטת בבנק הפועלים, הסוכנות היהודית השולטת בבנקאות אוצר התיישבות היהודים בבנק לאומי ומהדורות המחזור השולטת בבנק המזרחי מזכויותיהם המוקנות עקב העובדה שבשלושת הבנקים הללו שולטים בבנקים שבהם כיחסי באמצעות מניות שלהן זכויות הצבעה מיוחדות ומיוחסות ואלו חלקן בהון המניות הרגילות של החברות הללו הינו נמוך ביותר.

הודעות בורסה

בנק מסוף וסחר – החברה פרסמה את תוצאותיה העסקיים לתשעת החודשים הראשונים של שנת 1988. הכנסות החברה 261 אלף ש"ח, לעומת רווח של 1.2 מליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. ההפסדים נגרמו כתוצאה מהבלעת הגידה בסך 921 אלף ש"ח בגין תביעה משפטית משנת 1983. ההון העצמי של החברה מסתכם בכ-2.2 מליון ש"ח.

רלהאוזגליל – החברה הודיעה על ביצוע ההנפקה הערכית של מניות 0.1 בסך 16.75 מליון דולר בתאריך 23/11/88, החברה הרוכשת היא "ישרליקורפ" המנייקה בעת 23.1 אחוז מהון של החברה ו-11.51 אחוז מזכויות ההצבעה.

כלל-ישראל – החברה רכשה 12,913 ע.נ. ממניות חברת הבטוח "סהר", בתאריכים 13-16/11/88. מחיר הכל "כלל" ב-858,520 ע.נ. במניות "סהר", המהווים 9.54 אחוז בהון ו-8.57 אחוז בהצבעה.

מנוף – החברה הודיעה על הבילוף אלוקציה באולהנב- במהלך תקופת הממסד, בסך 32,300 ע.נ. של אחזקתה בחברה בכך 56.2 אחוזים מהון המניות והצבעה.

שערי מניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

בהסדר הצמדה ל-89

בהסדר הצמדה ל-91

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון

ביטוח

מסחר ושרותים

מסחר

שרותים

מלונאות ושרותי תיירות

מחשבים ושרותי מחשב

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

תעשייה

מזון וטבק

טכסטיל והלבשה

מתכת ומוצרייה

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

מוצרי בניה

כימיה, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

השקעות שונות

השקעות חעשייה

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

חקלאות

נסחרות במט"ח

דלק ונפט

רשימה מקבילה

מעשתנים

שערי אגרות חוב

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר הפדיון	מחיר הקניה
אג	5685.66	5725.61
אבטיה	370.16	377.40
אגוד	308.99	302.04
אגס	116.85	117.66
אד"ר	2056.08	2073.05
אורים	156.56	157.36
אושר	186.80	187.10
אוד	443.39	447.88

הוועד היהודי האנטי-פאשיסטי — המועמד הבא לרהביליטציה בברה"מ

הוועד היה פעיל בגיוס יהודים במלחה"ע השניה ● חיסול חבריו פתח מסע רדיפת היהודים בברה"מ

מאת יהודה להב, בהשפעת

גדול הוועד היהודי האנטי-פאשיסטי בברה"מ יהיה הנושא הבא, שבו תעסוק הוועדה הסובייטית ברוח עליון, שמתפקידה לטהר את שמם של קורבנות הטיהור הסטאליני בשנות ה-30 וה-40. הדיון יערך כבר בחודש הבא.

ההודעה על כך נמסרה על-ידי יושב ראש הוועדה, אלכסנדר יעקבלב, במסיבת עיתונאים כשהוא בהונגריה בביקור רשמי. יעקובלב הוא חבר בפוליטביורו ומן המקורבים ביותר למיכאיל גורבצ'וב. הוועדה בראשותו טיהרה את שמם של ניקולאי בוכרין ומנהיגים אחרים, שהוצאו להורג בימי סטאלין.

הוועד היהודי האנטי-פאשיסטי פעל בברה"מ בימי מלחמת העולם השניה למען גיוס היהודים למלחמה בנאצים. בין הדמויות הבולטות בו היה השחקן המהולל שלמה מיכואלס, שנרצח ב-1948.

הוועד חוסל בסוף 1948, פעיליו נעצרו ורובם הוצאו להורג. זו היתה תחילת מסע הרדיפות האנטי-יהודי בברה"מ בשלהי שלטונו של סטאלין.

גם בית הנבחרים הגרוזיני מתנגד לתיקונים המוצעים בחוקת ברה"מ

מוסקווה (ע"ר). — בית הנבחרים של גרוזיה הסובייטית קרא אתמול לקרמלין להכניס שינויים בתיקונים החוקתיים המתוכננים, שיוגשו לאישור בשבוע הבא.

סוכנות 'טאס' דיווחה אתמול, כי מושב מיוחד של בית הנבחרים הגרוזי דן ב'שינויים' המוצעים, שלדברי רבים יפגעו בזכויות הריבוניות של 15 הרפובליקות החברות בברה"מ. המושב החליט פה אחד להורות לנשיאות הסוביטים העליון של גרוזיה, לנשיאות הסוביטים העליון של ברה"מ, כי הסוביטים העליון של גרוזיה, סבור, שיש להכניס בהצעות, התוקים את השינויים הדרושים בתואם לתביעת הציבור הגרוזיני", נאמר בהודעת 'טאס'.

בשבוע שעבר הפגינו כ-120,000 איש בבירת גרוזיה טיבליסי ודרשו לדחות את הצעות הקרמלין. עתונאי מערבי, שהיה עד להפגנה, ציין, כי המפגינים הביעו התנגדות ביחוד לתוספת המתוכננת, מפני שלדעתם היא עומדת בסתירה לסעיף 72 של החוקה הקיימת, המעניק לכל רפובליקה את זכות הפרישה.

ועדה פרלמנטרית מאוחדת, כבר ריככה כמה סעיפים הכלולים בתוספת המוצעת, תוך התחשבות בהסתייגויות שהועלו ברפובליקות הבאלטיות. אין אפשרות לספק כבר, שמנהיגי גרוזיה יחלו מהלך הדרוש של שני שלישים בהצבעה לאישור ההצעות והפיכתן לחוק, אך יש להניח שהקרמלין יעשה ויתורים נוספים נוכח עוצמת ההתנגדות לתיקונים המוצעים.

מארמניה נמסר אתמול, שמאות אלפי מפגינים התקהלו בשעות הבוקר בכיכר האופרה של הבירה ירבאן ודרשו, שהשלטונות הארציים יחזירו את ידיהם.

כתב סוכנות הידיעות הארמנית הרשמית 'ארמנפרס', שהודיע על ההפגנה, הוסיף ואמר, כי יחידות הצבא של משרד הפנים לא הופעלו בבירה הארמנית. התחבורה הציבורית פועלת כסדרה, חנויות ומסחר פתוחות, אך משובשת עבודת רוב המפעלים, מציינת סוכנות הידיעות.

כ-200 עד 300 אנשים התקהלו בלילה שבין יום ד' ליום ה' אתמול ליד משרדי הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הארמנית במרכז ירבאן, כדי לדרוש חידוש מושב בית הנבחרים הארמני. ראשי הוועד המרכזי הבטיחו למפגינים תשובה עד לשעות הערב של יום אתמול.

בבאקו לא מבוטלים המצב. מבאקו, בירת אזרבייג'אן נמסר, שיותר מ-800,000 איש, במעט כל תושבי העיר, יצאו להפגנה מחודשת בשעות הבוקר, לאחר שהוכרז עוצר על העיר ביום ד' בערב.

כתב סוכנות הידיעות הצרפתית מסר, כי מספר המפגינים אתמול עלה על מספרם ביום ד' וכי הם אינם מכבדים את העוצר שהוטל על העיר. המפגינים מוחים על סירובם של הארמנים, המהווים 75 אחוז מתושבי חבל נאגורנו קאראבאך לקבל את חוקי הרפובליקה האזרבייג'אנית. "כוחות הצבא של משרד הפנים הפרושים בעיר מסתפקים בהתבוננות במתרחש", סיפר הכתב.

לא נתקבלו דיווחים על המצב בערים אחרות של הרפובליקה, כשל שתיים מהן, נאכיצ'באן וקירובובאד, הוטל עוצר לאחר שלושה חיילים נהרגו ו-126 אנשים נפצעו בהמהומות שהיו שם ביום ג'.

דו"ח סודי של מומחי הקהילה האירופית:

הרפורמות הכלכליות של גורבצ'וב עלולות לגרום סחרור אינפלציוני

מאת דליה שחק,
משרות 'דבר' בבריטניה

לונדון (מיוחד ל'דבר'). — הרפורמות הכלכליות של מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב עלולות לגרום סחרור אינפלציוני, בין היתר בגלל גל תביעות שכר שיהיה קשה לרסנו - טוען דו"ח סודי של מומחי הקהילה האירופית בבריסל.

הדו"ח טוען, כי המחירים בבכל עלו ושגורבצ'וב מתכוון להסיר את הסובסידיות להרבה מוצרים, דבר שיגרום לעליית מחירים. הדרישה להעלאת שכר והתפתחות כזו תהיה מסוכנת למערכת הסובייטית.

מקור מוסמך שאינו אלא ... הפרקציה של ... העולמית בפראג מוסר על 28 שביתות שפרצו בברה"מ השנה - במנלאסי, גורקי, צ'ליבינסק, פניטוגורסק, קמנסק-אורלסקי ואוזגל. מומחים מערביים אומרים, כי האווירה מזכירה את הימים של ערב הקמת תנועת 'סולידריות' בפולין. גורבצ'וב אינו מייחס חשיבות רבה לאיגודים מקצועיים במוחו ברוסיה ילילה, דבר הגורם להתמרמרות בקרב מנהיגי האיגודים. 37 חברים של הוועדה האקונומית של האיגודים מסרו עד עתה, ויתורי לפי אומרים, כי בתכנית גורבצ'וב נעלמו 41,000 משרות הקשורות לאיגודים מקצועיים ושהכוונה היא לקצץ ברבע את הביורוקרטיה של האיגודים.

בינתיים מתארגנות קבוצות שבירים עצמאיות במקומות רבים בברה"מ תחת דגל הפרסטרויקה. כך, למשל, האיגוד העצמאי של נהגי אוטובוסים בליפסק הצליח לחולל בבחירות את הוועדה האקונומיטיבית השנה. חוק הוועדה הממלכתית, שנכנס לתוקפו השנה, מדבר על הקמת מועצות של קולקטיב העובדים בכל בתי-החרושת. המועצות צריכות לבחור מנהלים, שלהם יהיה תפקיד בתכנון הייצור, על-פי הדוגמה היוגוסלאווית. הכוונה היא לנער את המפעלים הסובייטים מאדישותם.

אחד הרעיונות של החוק היה שבתי-החרושת יימסרו בין 50 ל-70 אחוז מתוצרתם למדינה, במקום את כל 100 האחוזים הנמסרים כיום, ושבהדרגה יקטן חלק המדינה. במציאות רוכשת המדינה בין 80 ל-90 אחוז מהתוצרת או את כולה - דבר המוכיח על כשלון החוק בשלב זה, בעיקר בשל התנגשויות בירוקראטיות בין המפלגה הקומוניסטית, המשרד הממשלתי, האיגודים והמועצות.

'אמנסטי': בברה"מ 140 אסירים פוליטיים

לון (ע"ר). — ארגון 'אמנסטי' הבין-לאומי הודיע ביום ד', כי ידוע לו על 140 אסירים פוליטיים בברה"מ.

מזכירת הסניף המערב-גרמני של 'אמנסטי' בריגיטה ארלר, אמרה, כי בין האסירים צעירים שסירבו להתגייס לצבא, מעשה הנחשב לעבירה גם במדינות המערב.

המספרים של 'אמנסטי' נוגדים את הודעתו של הארים ואגלארין, שאמר בשבוע שעבר, כי מספר האסירים הפוליטיים בברה"מ, על-פי הגדרות המקובלות במערב, הוא 52.

ארלר אמרה, בראיון לתחנת רדיו מערב-גרמנית, כי 'אמנסטי' עוקבת באהדה אחר תנועת הרפורמה שבה פתח המנהיג הסובייטי, מיכאיל גורבצ'וב. היא ציינה, כי 10 אסירים שנכללו ברשימותיה של אמנסטי שוחררו בשבועיים האחרונים.

בני הערובה בלבנון יעמדו במוקד ביקור גנשר באיראן

בון (א.ס.פ.) — שר החוץ של מערב-גרמניה האנס דיטריך גנשר ייצא ביום א' לטהראן, שם ינסה לקדם את המאמצים לשחרור 14 בני הערובה המערביים המוחזקים בידי קבוצות שיעיות קיצוניות פרו-איראניות בביירות — אמרו אתמול דיפלומאטים בבון.

מקורות מהימנים במשרד החוץ בבון אמרו, כי גנשר יציע את עצמו כמתווך לשם השגת שחרורם של כל בני הערובה הזרים ושממשלת איראן השיבה, שהצעה זו עולה בקנה אחד עם כוונותיה.

אנשי עסקים זרים והדיפלומאטים בבון הביעו הערכתם, שממשלת איראן תהיה נכונה להפעיל השפעתה אצל שוביהם הלבנוניים של בני הערובה בתמורה להסכמי סחר אירופיים נוחים.

ממשלת איראן טענה עד כה, שאין לה כל שליטה על הקבוצות האיסלאמיות הפועלות בביירות. פקידים מערב-גרמניים והם גנשר עצמו הכחישו בהבהרה ידיעות, שלפיהן שילמה ממשלת מערב-גרמניה במטבע קשה עבור שחרור שני בני הערובה המערב-גרמנים רודולף קורדס ואלפרד שמידט.

הדינאר הירדני מתאושש

רבת-עמון (ע"ר). — הדינאר הירדני חזר והתחזק אתמול לעומת הדולאר, לאחר שהבנק המרכזי הורה לבנקים המסחריים שלא לדרוש יותר מן הלקוחות להוכיח את רזרבות המט"ח שלהם כאשר הם פותחים קו אשראי לצורך יבוא.

הדינאר הירדני איבד קרוב לשתי חמישיות מערכו הדולארי מאז שהבנק המרכזי, שנאבק עם מחסור קשה ברזרבות מט"ח, הוליט על ניוד הדינאר במחצית אוקטובר.

רזרבות המט"ח, שעמדו על 67.7 מיליון דולאר באוגוסט, הסיכום האחרון ששוחרר לפרסום, קיבלו זריקת עידוד השבוע, כאשר סעודיה העבירה לאוצר הירדני סיוע של 59.5 מיליון דולאר. היה זה התשלום החמישי בסיוע השנתי הכולל של סעודיה לירדן.

נדחתה הוצאתו להורג של מתנגד המשטר בדרא"פ

יוהנסבורג (ע"ר וע"צ). — שר המשפטים של דרום-אפריקה, קובי קוצה, דחה אתמול ברגע האחרון את הוצאתו להורג של מתנגד משטר האפרטהייד, פול סטאלבה, שחור בן 23, שנדון למוות על השתתפות ברצח אשה שחורה.

האשה נרצחה בידי המון מתפרע, לאחר שהפרה חרם על חנויות בבעלות לבנים בעיר קלסטורג שבחבל כף באוקטובר 1985. גזר הדין אמור היה להתבצע אתמול בבוקר.

על דחיית ההוצאה להורג נמסר כמה שעות לאחר שמועצת הבטחון קראה לדרום-אפריקה להמתיק את גזר הדין של סטאלבה, "כדי למנוע החמרה נוספת של המצב בדרום-אפריקה".

מקרהו של סטאלבה דומה מאוד לזה של ששת נדוני שארפוויל, שגזר-דין המוות שלהם הומתק שלשום על-ידי הנשיא בותה, לאחר שבית-משפט לערעורים דחה בקשתם למשפט חוזר.

פקליטיו של סטאלבה אומרים, כי יש הצדקה לעריכת משפט חוזר, מפני שעד מפתח הודה כי שיקר תחת לחץ של המשטרה.

בריטניה וסעודיה חתמו על עיסקת נשק תמורת השקעות

לונדון (ע"צ). — בריטניה וסעודיה חתמו אתמול על הסכם, שבו מתחייבת בריטניה להשקיע לפחות מיליארד ליש"ט (1.83 מיליארד דולאר) בתוכניות משותפות של שתי המדינות, תמורת רכישת נשק על-ידי סעודיה מהתעשיה הבריטית — נמסר במשרד ההגנה בלונדון.

ההשקעות הבריטיות נועדו לשיפור התשתית האזרחית והצבאית של סעודיה, נאמר בהודעה המשותפת, שפורסמה על-ידי משרד ההגנה בחתימת השר הבריטי ג'ורג' יאנגר ועמיתו הסעודי הנסיך סולטאן בן עבדול עזיז.

ועדה משותפת המורכבת מנציגי שתי המדינות תבדוק את ההצעות לעיסקות משותפות. במסגרת עסקות אלה תעביר בריטניה לסעודיה טכנולוגיה מעודכנת. האשראי הבריטי ישמש גם למימון תוכניות אחרות, כגון הכשרה מקצועית של צוותות סעודים, נאמר בהודעה.

אלג'יריה חידשה היחסים עם מצרים

קאהיר (רויטר). — מצרים ואלג'יריה חידשו אתמול את היחסים הדיפלומאטיים לאחר ניתוק של תשע שנים — נמסר רשמית בקאהיר. עתה נותרו לבנון, סוריה ולוב המדינות הערביות היחידות שלהן אין קשרים מלאים עם מצרים.

דיפלומאטים ערביים בקאהיר אמרו אמש, שלראש אש"ף יאסר ערפאת היה תפקיד מרכזי בקירוב שתי המדינות. ערפאת נועד עם הנשיא מובארק במצרים, לאחר שקאהיר הצטרפה לשורת מדינות העולם הערבי והכירה במדינה הפלשתינית שהוכרזה בוועידה באלג'יר. סוכנות הידיעות האלג'ירית קשרה בהודעתה על חידוש היחסים את זה עם הכרתה של מצרים במדינה הפלשתינית שהוכרזה לאחרונה.

חידוש היחסים בין שתי המדינות היה צפוי מאז אירחה אלג'יריה את פסגת הליגה הערבית ביוני, אך התגבשויות לכך הוקפאו, לאחר שמצרים האשימה אותה בנסיון להכתיב תנאים מוקדמים. בקאהיר נמסר אז, שמצרים דחתה בקשה אלג'ירית, שתשלח את שר החוץ שלה לאלג'יר, כדי ללבן את המחלוקת. כה בעת תבעה אלג'יריה גם תמיכה מצרית ברורה יותר בהתקוממות הפלשתינית בשטחים הכבושים.

איראן הגיבה על חידוש היחסים בהודיעה, שאין בדעתה ללכת בעקבות אלג'יר, למרות שיפור יחסיה שלה עם כמה מדינות ערביות אחרות. סוכנות הידיעות האיראנית ציטטה את שר החוץ עלי אכבר ולאיתי כאומר, שאיראן נתקה את יחסיה עם מצרים בגלל חתימת חוזה השלום עם ישראל, סיבה השרירה עדיין.

סוריה, שחידוש יחסיה של מצרים עם אלג'יריה הגביר במידה נוספת את בידודה בעולם הערבי, נקטה אתמול מחווה נדירה בשבחה את מצרים על הכרתה במדינה הפלשתינית חרף מה שכינתה לחץ מצד ישראל. דיפלומאטים בדמשק ציינו אתמול, שהיתה זו ההתבטאות האוהדת ביותר כלפי מצרים מאז 1979.

איראן שחררה קבוצה ראשונה של 52 שבויי מלחמה עיראקים

ניקוסיה (ע"ר). — 52 שבויי מלחמה עיראקים, הנכים עם קבוצה של למעלה מ-1,500 שבויי מלחמה חולים ופצועים, הוחזרו אתמול בבוקר בשורה התעופה מהראבאד של טהראן בדרכם לבגדאד — מסרה סוכנות הידיעות האיראנית, שציינה, כזהו שלב ראשון של מבצע, שבמסגרתו יוחזרו לארצם כל שבויי המלחמה החולים והפצועים, המוחזקים באיראן ובעיראק.

סוכנות הידיעות 'אירנה' מסרה, שלפני צאתם מטהראן במטוס חכור על-ידי הצלב האדום הבין-לאומי, נבדקו שבויי המלחמה על-ידי נציגים של הארגון ההומאניטארי. הסוכנות הוסיפה, שאתמול צפוי היה גם בואם של 41 שבויי מלחמה איראניים מבגדאד לטהראן.

שחרור שבויי המלחמה החולים והפצועים הוא סימן מוחשי יחיד להתקדמות בשיחות השלום המתנהלות בין איראן לעיראק מאז הוסכם על הפסקת אש במלחמת המפרץ, שקיבלה תוקף ב-20 באוגוסט. לפי תנאי ההסכם, יוחזרו לארצם 1,158 שבויי מלחמה עיראקים ו-411 שבויי מלחמה איראנים. באיראן ובעיראק למעלה מ-100,000 שבויי מלחמה, שנפלו בשבי במהלך קרוב לשמונה שנות לחימה במפרץ.

מבגדאד נמסר אתמול, שמיד עם התחלת תהליך חילופי השבויים החולים והפצועים התעוררו בעיות. מקורות רשמיים בבגדאד אמרו, כי עיראק הקטינה את מספר שבויי המלחמה האיראנים שהיא שולחת לטהראן, לאחר שהתברר לה, שאיראן קיצצה ביותר מ-50 אחוז את מספר שבויי המלחמה העיראקים שישוחררו.

בגדאד ציפתה להחזרת 115 שבויי מלחמה חולים ופצועים, אך סוכנות הידיעות האיראנית הרשמית מסרה, כי 36 מבין אלה ביקשו או קיבלו מקלט, ו-27 נוספים לא נחשבים יותר כחולים או פצועים. על כך הגיבה עיראק בצימצום מספר שבויי המלחמה שהיא משחררת מ-41 ל-19.

איראן לא תסכים לכל ויתורים

איראן הכריזה אתמול, כי מנעי וגמור עמה לא לעשות ויתורים טריטוריאליים לעיראק. עם זאת הודיעה, כי תמשיך בשיחות השלום על אף מה שתואר על-ידיה כ'טכסיסי השהייה' של בגדאד. "המשלחת האיראנית לא תוותר על ריבונות איראן ולו גם על שעל אדמה אחד, וקביעה זו מתייחסת גם למים הטריטוריאליים שלנו", אמר דובר משרד החוץ מרתזה סארמאדי.

סארמאדי, הנמנה עם חברי המשלחת האיראנית לשיחות השלום בז'נווה, שנפתחו בעקבות הפסקת אש מה-20 באוגוסט, הוסיף ואמר, כי חוזה גבולות משנת 1975 הוא בסיס השיחות.

כזכור, ביטלה עיראק את הסכם אלג'יר, הקובע את הגבול במרכז נתיב המים שאט אל ערב, עם תחילת מלחמת המפרץ ב-1980. בגדאד טוענת, כי יש לה ריבונות על נתיב המים כולו.

שר הנפט הכוויתי:

כשלון שרי אופ"ק לקבוע מכסות מוסכמות ימוטט את מחירי הנפט

ביירות (ע"ר). — שר הנפט הכוויתי שייך עלי אל-חאליפה אל-סבאח הזהיר אתמול, כי אם ייכשל קארטל אופ"ק בקביעת מכסות תפוקה ומחירים, עלול הדבר להביא להתמוטטות מוחלטת של מחירי הנפט בשוק העולמי ולהנחית מכה קשה, ביותר על הקארטל והמדינות החברות בו.

בראיון לעתון 'אל-אנבאא', הרואה אור בביירות, אמר השייך: "אופ"ק חייבת לגמור את הדיון עם הסכם. אם לא, יתמוטטו המחירים לשפל חמור יותר מזה של היום וקארטל אופ"ק יתמוטט ביחד עם המחירים".

בוינה נפגשו אתמול שרי אופ"ק בדיונים, המתנהלים בעיקר מאחורי הקלעים ולא בחדר הישיבות, שם הגיע המשא ומתן לקפאון מוחלט בגלל הסכסוך בין איראן לעיראק, שאף אחת מהן איננה מוכנה לסגת מעמדותיה.

זה שמונה ימים מחפשים שרי אופ"ק מוצא מן המשבר ולא הצליחו לצמצם את הפער בין עמדות שתי היריבות כהוא זה. עיראק דורשת מכסת נפט שווה לזו האיראנית, ואילו איראן מתנגדת לכך בתוקף ואי אפשר להזיז את השתיים מעמדותיהן.

ראשי הסיינטולוגיה בספרד איימו על חברים שביקשו לפרוש מהכת

מאדריד (ע"ר). — שופט שלום ספרדי האריך אתמול את מעצרו של המנהל האמריקאי של כת הסיינטולוגיה, הבר ינטש, שנעצר ביום א' ביחד עם 70 משתתפים אחרים בוועידה של הכת במלון במאדריד. בין היתר הוא מואשם בסירסור, השתייכות לאגודה בלתי חוקית, מרמות, זיוף והעלמת מס.

משטרת מאדריד פשטה על הוועידה על-פי מידע מוקדם, שנאסף בחקירה חשאית במשך חמישה חודשים. ראשי הכת טענו, כי לה סניפים ב-30 מדינות, לרבות ישראל, ושהיא מתמחה בטיפול במכורים לסמים. הם הגיבו בזעם על הפשיטה ואמרו מפי סגן, ש"כמוה כמדיניותה של האינקוויזיציה".

השופט ציין, שהכת, שנוסדה בארה"ב ב-1966, כפתה על חבריה תשלום דמי חבר גדולים הולכים בהדרגה ואיימה על מי שביקשו לנטוש את הכת. עוד ציין, שהכת צברה רווח של 666,000 דולאר בספרד לבדה בשנת 1986.

הלוח הכללי

מוזיאון חיפה
רח' שבתאי לוי 26, חיפה, טל' 523255

מכרז פומבי מספר 1/88
למשרה: אוצר (ת) ראשי (ת) / אוצר (ת) / מנהל (ת) למוזיאון הימי הלאומי בחיפה*
תאור המשרה: ייעוץ בקביעת מדיניות מוזיאלית ובביצועה, אחראי לרישום, תיעוד ושימור האוספים, יזום, תכנון וארגון תערוכות, תצוגות, מחקר ופרסומים, גיוס משאבים, קשרים עם אנשים ומוסדות בארץ ובחו"ל, ניהול המוזיאון היומי ופיתוחו, לרבות ארגון והפעלת צוות עובדים מקצועי וכללי.
כפיפות: למנהל חברת מוזיאון חיפה.
היקף המשרה: מלאה.
דרישות המשרה:
● בעל תואר שני בהיסטוריה/ארכיאולוגיה/ציוויליזציות ימיות/תולדות האמנות/מוסיקה.
● בקיאות לפחות באחד מן התחומים הבאים: ארכיאולוגיה ישראלית, ארכיאולוגיה קלאסית, ארכיאולוגיה תת-ימית, מטבעות, קרטוגרפיה, אמנות, מוזיאולוגיה.
● נסיון מוכח של שלש שנים לפחות בעבודה מוזיאלית באחד או יותר מן התחומים המצויינים בסעיף 2 דלעיל.
● נסיון מוכח בניהול צוות עובדים.
● ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין. רצויה ידיעת שפה נוספת.
● מגורים בחיפה או בסביבתה המיידית לאחר תקופת נסיון מוסכמת.
* התואר של המועמד שיתקבל יקבע עפ"י החלטת ועדת המכרזים.

מכרז פומבי מספר 2/88
למשרה: אוצר (ת) / אוצר (ת) משנה למוזיאון חיפה לאמנות חדשה*
תאור המשרה: שימור אוספים והכנת תצוגות, מחקרים ופרסומים במוזיאון.
היקף המשרה: מלאה.
כפיפות: למנהל מוזיאון חיפה לאמנות חדשה.
דרישות המשרה:
● בוגר תואר לתולדות האמנות, רצוי תואר שני.
● ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין.
● עדיפות לבעלי נסיון מוכח במסגרת מוזיאלית.
● מגורים בחיפה או בסביבתה המיידית לאחר תקופת נסיון מוסכמת.
* התואר של המועמד שיתקבל יקבע עפ"י החלטת ועדת המכרזים.
הצעות למכרזים הנ"ל מנומקות בכתב יד, במעטפה סגורה, לידי גב' סמדר פרלמן במוזיאון חיפה, רחוב שבתאי לוי 26, חיפה, מיקוד 33043, בצירוף תעודות המעידות על כישורי המועמד, השכלה, נסיון, תאור תולדות חיים ותמונה, אם ישנן.
על המועמדים לציין על המעטפה **מספר המכרז** אליו מוגשת מועמדותם.
מועד אחרון להגשת ההצעות יום שישי, ט"ו טבת תשמ"ט (23.12.88) שעה 12.00.
סודיות מובטחת.

"בזק" שירותי אלקטרוניקה בפרי-סבא
דרושים טכנאים
★ טלויזיה ★ וידיאו ★ סטריאו
052-443750

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדים בכירים
באזל 12, ת"א 62744 טל' 03-660728 ת.ד. 4665 ת"א 61046
לחברת יבוא ושווק מחשבים
דרוש
מנהל מכירות
למכירה של מחשבים אישיים תואמי .I.B.M לחנויות, לסוחרות וללקוחות גדולים.
מועמד מתאים יהיה מי שמכיר היטב את הציוד ואת השוק בתחום המחשבים האישיים, בעל כושר מכירה גבוה ויכולת תפקוד עצמאית.
מקום העבודה - אזור המרכז.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל-אביב 61046.
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

החברה להגנת הטבע
מנהל/ת מחלקת כספים
התפקיד: ניהול מערכת כספית ציבורית בהיקף גדול ומגוון.
כישורים: השכלה אקדמית בתחומי כלכלה/מנהל עסקים/ראיית חשבון. נסיון קודם בעבודה דומה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים וניסיון קודם בעבודה למחלקת כ"א רח' השפלה 4 ת"א 66183 עבור מנהל מחלקת כספים עד 10.12.88.
סודיות מובטחת.

למשרד רואי חשבון
בת"א דרושה
פקידה כללית
עם נסיון על
בעבד תמלילים
03-291029

דרוש
כלכלן צעיר
בעל ידע ונסיון בהיתחום
M.B.A כימון והשקעות
03-251416 בבית
03-220333 בעבודה (ערב)

להוצאה לאור
(1988)

לחברת מזון קפוא
דרוש
מקדם מכירות
באזור ירושלים
★ נסיון של 3 שנים לפחות בטיפול וקידום המכירות ברשתות
★ בעל רשיון נהיגה רצוי
הצעות לת.ד. ירושלים. תא 16310. 47

לשבועון קיבוצי
דרושים/ות
רוכשי מודעות
לפנות טלפון 03-372301.

המכון למוסיקה ישראלית
מזמין בזה הצעות לתפקיד
מנהל המכון
הצעות בצרוף קורות חיים, נסיון וכשורים יש להפנות לידי המכון למוסיקה ישראלית ת.ד. 11253 ת"א עבור "מנהל".
מועד אחרון להגשת ההצעות: 8.12.88

לחברת בניה באיזור המרכז
דרושה
קבוצת-טיח
לעבודה מיידית
נא לפנות בטלפון 03-886565
בין השעות 16.00–18.00 - לבר שפי

ש.ח.ל - אגודה לפיתוח שרותי טיפול וחינוך לנוער
דרוש/ה
אמרכל/ית
דרישות המשרה:
ידע בנסיון קודם בניהול צוות עובדים,
כושר לניהול מו"מ עם גורמי חוץ,
ידע בסיסי בהנה"ח ובהכנת משכורות.
מקום מגורים בירושלים.
העבודה מצריכה נסיעות ברחבי הארץ.
הצעות בצרוף קורות חיים יש לשלוח עד 10.12.88 לת.ד. 1209 ירושלים, 91012

מלונות קיסר ישראל: אילת • ירושלים • טבריה
למלון קיסר אילת דרושים:
★ פקיד/ות קבלה
★ קופאים/ות קבלה
★ פקיד לילה — קבלה
★ בגן מקצועי עם נסיון חובה
בפרטים נא לפנות למחלקת כוח אדם
טל. 059-33111

לחברה מובילה בענף הדיואר דרוש
איש מכירות
בעל נסיון ורכב.
...בצירוף קורות חיים לת.ד. 2476 ת"א. עבור דיואר. סודיות מובטחת.

לת.ב.י.מ. תעשית מערכות אוטומציה בע"מ
דרוש
מהנדס מכונות לתכנון מכני
... נסיון לפחות
לפנות בצירוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 87 כפר-סבא 44100

לחברת יבוא רכב דרושים:
★ 2 אנשי מכירות למשאיות בתל-אביב
★ איש מכירות למשאיות בחיפה
רק! מועמדים בעלי נסיון במכירה, או שרות, או תפעול משאיות מתבקשים להתקשר ל"אטלס" 228949, 03-225083

למפעל באבן-יהודה דרושים/ות
1) עובדי ייצור לקו הרכבה
2) מבקר איכות
העבודה במשמרות
הסעות מכפר סבא רעננה והוד השרון
לפנות לטלפון 052-914535 אורית

לחברה ציבורית דרושים/ות
אבות/אמהות
בית למעונות קשישים
במשרה מלאה באזור ת"א והמרכז ואזור הקריות.
- הכשרה ונסיון בטיפול בקשישים.
- מגורים במקום / הכרחי.
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 771 פתח תקוה, מיקוד: 49107

לקיבוץ שמיר דרוש
רופא
השלמת משרה באזור מובטחות
ע"י קופ"ח, מגורים במקום.
ביום: 06-947844 06-947827
בערב: 06-947040

לת.ב.י.מ. תעשית מערכות אוטומציה בע"מ
דרושים בחסכור ...
1) מגיש לתפקיד
2) טכנאי לעבודות מחסן ואחזקה
לפנות בצירוף קורות חיים ת.ד. 87 כפר-סבא 44100

נהג ו
תן מרחב לחיל!

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

אורט
רשת לחינוך טכנולוגי ומדעי
דרושים/ות
בית־שאן – תיכון מקיף דתי אורט
שד' הארבעה ת.ד. 25 טל' 06-587458, 586034
★ מורה לאנגלית (משרה חלקית)
★ מורה לספרות (משרה חלקית)
הרצליה – תיכון מקיף אורט ידי־גיורא
שד' שבעת הכוכבים 121 טל' 052-551614
★ מורה לאלקטרוניקה (חצי משרה בימים א, ה)
תורת החשמל, אלקטרוניקה כללית וטכנולוגיה של אלקטרוניקה
★ מורה לתנ"ך
כרמיאל – בית־חינוך תיכון מקיף אורט
רח' צה"ל 103, 20100 טל' 04-987888, 988804
★ מורה לספרות – לחט"ע
★ מורה לטבע
★ מורה לתנ"ג – בנות
נקודת הזינוק לעתיד טכנולוגי

לחברה מובילה בתחומה – דרוש/ה:
איש/אשת מכירות מעולה
לאזורי הצפון, ירושלים והדרום
★ בעל/ת השכלה תיכונית ★ נסיון מוכח ★ רכב הכרחי
נא לפנות טלפונית: 052-556822

למי־טל הפרסום דרושים:
• גרפיקאי/ת מעצב/ת
בוגר בצלאל או דומה
רצוי עם נסיון של 5 שנים לפחות במשרד פרסום.
• גרפיקאי/ת מבצע/ת
עם נסיון של 5 שנים לפחות בביצוע טכני של מודעות לעיתונות
לקביעת ראיון לפנות – ☎ 03-287977 משעה 14:00

מטבחי טופז
עם הרחבת פעילותינו
- דרושים: -
★ איש/ת מכירות לקבלנים.
★ מעצבים/ות למחלקת מכירות.
★ פקידה למחלקת שירות.
לפנות לטלפון: 03-9616972/3.

איש מכירות – אצלנו אין מיתון
אתה דרוש לנו לקידום מכירות לפרויקטים מעניינים בפרסום.
• נסיון הכרחי
טל. 03-339778-9-4
לבקש את דן מ־16:00

אסיא – ריזל
למנות מכירות של תרופה חשובה המשווה פריצת דרך בתחומה
דרוש/ה
תעמלן רפואי
לאזור חיפה והצפון
כישורים:
★ השכלה בתחום מדעי הטבע או נסיון פארא־רפואי.
★ ידיעת השפות אנגלית ועברית על בוריין.
★ רשיון נהיגה בר תוקף.
★ מגורים באזור חיפה.
על המועמדים לפנות בהתיחסות בכתב יד לת.ד. 3235 רמת־גן 52131 עבור פ. דיוס.
סודיות מובטחת

אמניר
למפעלנו באזור המרכז
דרוש/ה
סדרן/ית עבודה
דרישות התפקיד:
★ נסיון בניהול ותפעול צי רכב.
★ נסיון בהפעלת צוות עובדים גדול.
★ יכולת ארגון גבוהה וכושר אילתור.
★ יחסי אנוש טובים ויכולת לעבוד בצוות.
★ נכונות לעבודה קשה ומאומצת, הכרוכה בשעות עבודה רבות ובלתי שיגרתיות.
מגורים: באזור גוש דן
נא לפנות בכתב לת.ד. 7007 רמת־גן, 52170
– סודיות מובטחת –

לחברה תעשייתית במגדל העמק
דרושים
★ מזכירת הנהלה
בעלת נסיון בתפקיד דומה;
שליטה טובה בעברית ובאנגלית - הכרחית
ונסיון בהפעלת מעבד תמלילים.
★ מנהל-חשבונות מדופלם
בעל נסיון בהנה"ח ממוחשבת. וידיעה טובה בעברית ובאנגלית.
רצוי מקום מגורים בין ק. טבעון לנצרת.
פרטים אישיים ונסיון קודם נא לשלוח בכתב-יד אל: ת.ד. 44432 חיפה (31444)
ולציין על המעטפה עבור מס' 18.
סודיות מובטחת

לחברת מזון במרכז הארץ
דרוש
אחראי מכירות
לרשתות השיווק
כישורים נדרשים:
★ נסיון מוכח בעבודה מול רשתות שיווק
★ בעל רשיון נהיגה.
מועמדים מתאימים המוכנים [illegible] מתבקשים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 1893 תל־אביב מיקוד 61019 עבור "אחראי מכירות"

Systematics
סיסטמטיקס בערבון מוגבל
עם התרחבות פעילותינו דרושים
נציגת תמיכה בשיווק
עבור מערכות עיבוד תמלילים
• שליטה מלאה בעברית ובאנגלית
• נסיון קודם בהדרכה – יתרון
טכנאי מחשבים (FE)
• נסיון באחזקת יחידות עיבוד מרכזיות וציוד היקפי מגוון.
• יכולת אבחון ותיקון עד ל CHIP LEVEL.
חמישה ימי עבודה בשבוע תנאים מצויינים
המעוניינים יפנו לחברת סיסטמטיקס בע"מ.
רח' ביאליק 155־157, רמת־גן, טל. 03-7510351

לחברה מסחרית בענף הכימיה
דרוש קניין
ותחומי פעילותו יכללו
1. הזמנות
2. בדיקת מחירים
3. יבוא
מועמדים בעלי 4 שנות נסיון לפחות (רצוי בענף הכימיה) יפנו בכתב יד לת.ד. 9006 רמת אפעל רמת־גן 52190

קופ"ח
לקר־אופ תל־אביב דן השרון רשת הריבוע הכחול דרושים:
א. טכנאי קירור
מוסמכים עם נסיון של 5 שנים-לפחות במערכות קירור מרכזיות.
ב. טכנאי חשמל
מוסמכים עם נסיון של 5 שנים לפחות.
על המעוניינים לפנות לקביעת ראיון וקבלת פרטים לטלפון 03-556722
למר שמעון הרבאי

לחברה מובילה בענף המזון
דרוש
מנהל מכירות
1. נסיון מוכח של 3 שנים לפחות. בארגון, תכנון ופיקוח על מקדמי מכירות, וסוכנים ובטיפול ברשתות שיווק.
2. יכולת אדמיניסטרטיבית.
3. ידע והכרת מחשב לניתוח דוחות מכירה.
4. נסיון בענף המזון – הכרחי.
נא לפנות לת.ד. 1696 ת"א מיקוד 61016 עבור מנהל מכירות.

תלמה
לסניף המכירות המרכזי ברמת־גן
דרושים:
מובילים
דרישות המשרה:
• 12 שנות לימוד
• בריאות תקינה
• רשיון ג'
• לאחר שרות צבאי
• גיל עד 40.
מעונינים מתבקשים לפנות לסניף החברה ברמת־גן רח' היצירה 4 לאייל
בימים א־ה בין השעות 09.00־12.00

איש מכירות – אצלנו אין מיתון [see above]

גל־קור מזוג אויר בע"מ דרוש
טכנאי/הנדסאי ייצור
ידע בתפ"י, ארש, יחסי אנוש טובים
פניות בכתב בלבד, בצרוף קורות חיים,
ת.ד. 8017 רמת־גן, 52180

לרב־בריח יבנה דרוש/ה
תוכניתן/ית
לפיתוח תוכנה לניהול מלאי, רכש, ייצור והתחזוקה.
דרישות התפקיד:
★ ניסיון של 3 שנים בשפת COBOL במחשבי D.G. במיה AOS/VS.
★ נסיון מוכח בפיתוח תוכנה לניהול מלאי, ייצור רכש ובישומה.
ידע במחשבים אחרים ובשפות אחרות - יתרון.
העבודה במשרה מלאה.
מועמדים יפנו בכתב־יד עם פירוט קורות חיים לת.ד. 465 יבנה 70653.
רב־בריח מקום גדול. עבוד בו.

לפרוייקט פרסומי מיוחד
דרוש/ה
אישה/ת מכירות רציניה
נסיון מוכח בפרסום מודעות
אפשרות למשכורת בסיס + עמלות
טל: 03-5461538 - 442220

לחברה בענף מיכון משרדי 15 שנה בענף
דרוש
עוזר מנכ"ל
לאירגון ושכלול מערכות של החברה.
תחומי העיסוק:
מינהלה, כספים, חשבונות, כח אדם וקשר עם ספקים.
הכישורים:
גיל מעל 27, שליטה טובה באנגלית, רצוי תואר אקדמי ברוב הנושאים הנ"ל.
נא לפרט בכתב יד קורות חיים, נסיון קודם ושכר מבוקש ולשלוח לת.ד. 4287 תל־אביב, מיקוד 61047

לטיפול בשלישיה בצפון ת"א
דרושה
מטפלת מנוסה
כמורצת ואחראית
מ־07.00 עד 15.00
המלצות הכרחיות (אפשרי יתנמנת קיבוץ)
ת.ד. 16150 ת"א 61161 עבור 241.

סוכן ביטוח
אם: ■ הנך בעל רשיון סוכן (לפחות) ■ בעל תיק בטוח ■ מעוניין להחליף אוירה
מכלל להציע לך: ■ ייעוץ והנחיה מקצועיים ■ פינה שקטה, הפנה ונוחה לעבודה ■ שרותי משרד מעולים ■ טיפול שוטף בלקוחות
נשמח להפגש עמך בלשוננו בנושא עבודה משותפת, לקביעת פגישה אנא התקשר לטלפון 03-732966, 738912 בין השעות 10:00-17:00 וחבקבנתיש.
זמיר
סוכנות לבטוח בע"מ

אהרון [illegible]
מחפש מזכירה
לעבודה בשעות אחה"צ בהיקף של חצי משרה.
הכישורים הדרושים:
ידיעת השפה העברית על בוריה.
ידיעת השפות האנגלית, צרפתית, ערבית – יתרון.
יכולת ניסוח מכתבים [illegible]
מקום העבודה: [illegible]
הצעות יש לשלוח בכתב לת.ד. 38882 תל־אביב מיקוד 61382 [illegible] 18.12.88

מכון מ.ש.פ. שרותים פסיכולוגים
עבור [illegible]
חברה מסחרית בעלת מערכת [illegible]
דרושים/ות
תוכניתן
ידע בתוכנה RPG II במחשב IBM S/38.
נסיון של 3 שנים לפחות.
מפעיל מחשב
נסיון של שנתיים לפחות ב־IBM S/36.
העבודה במשמרות בוקר וצהרים.
הפניות מועמדים יש לפנות בכתב יד ועם פירוט קורות חיים לת.ד. 11767 תל אביב 61116.

לטוסופלוס [illegible]
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3
לעבודה במשרד [illegible] ת"א.
5 ימי עבודה בשבוע
כישורים: ★ נסיון מוכח של לפחות 3 שנים בהנהלת חשבונות וידיעת השכר וריכוז פקודות יומן.
★ נסיון עבודה במערכת ממוחשבת
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית, [illegible]
לקביעת ראיון להתקשר ביום א' 27.11.88
טלפון 03-5412548

לחברה ותיקה בציוד רפואי בת"א דרוש
איש מכירות מנוסה
לציוד אלקטרוני רפואי,
בעל שליטה מלאה באנגלית.
עדיפות למהנדס.
טל' 03-5612176

טוק בשופר-סל
למחלקה המשפטית
דרוש/ה
מזכיר/ה
★ הדפסה מעולה על מעבד תמלילים בעברית ואנגלית
★ נסיון בעבודות מזכירות
משרה מלאה
נא לפנות בכתב־יד בלבד, בפירוט נסיון קודם, לת.ד. 84 פתח־תקוה 49100
שופר-סל

למוסד ציבורי גדול בחיפה
דרוש/ה
סגן/ית מנהלת משבח
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים, תעודות ומקומות עבודה קודמים, לת.ד. 7288 חיפה

דור שוויון ההזדמנויות בעבודה
התשמ"ח — 1988
[illegible]

למפעל תעשייתי גדול
דרוש/ה
עובד/ת רווחה
התפקיד כולל:
★ עבודה קהילתית מגוונת, הפעלת סדנאות ופעילות חברתית.
★ טיפול פרטני
★ מעורבות רבה בקהילה המקומית
★ תואר ראשון בלימודי ע"ס או מדעי ההתנהגות
★ משרה מלאה
★ מגורים במקום – דרומית לתל אביב
★ למועמד המתאים יינתן שכר הולם ועזרה בדיור במקום
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 37577 תל־אביב מיקוד 61375
עבור "עובד רווחה"

למלון 4 כוכבים בטבריה דרוש/ה
מנהל/ת שיווק ומכירות
תושב תל־אביב, במשרה חלקית או מלאה
עדיפות לבעלי ידיעה בסיסית באנגלית ואנשי מכירות בתעופה.
תנאי שכר על בסיס עמלה גבוהה כולל הוצאות מכירה.
– סודיות מובטחת –
לפנות בכתב ת.ד. 505 טבריה מיקוד: 14222

אלהם – חב' לשיכון החשה
פקידת קבלה מרכזנית
★ השכלה 12 שנות לימוד
★ נסיון בהדפסה יתרון
★ לאחר שרות צבאי
נא לפנות טל' 03-283341 לטניה

לסריגי הלקי
דרושים:
1. מנהלת מתופרה עם נסיון במשלוחי ייצוא.
2. גזרים מנוסים.
3. תופרות אוברלוק.
תנאים טובים למתאימים, לפנות: טל. 03-835154

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדים בכירים
ביאליק 12 ת"א טל. 65241 ,03-660728 ת.ד. 4665 ת"א 61046
למפעל טקסטיל גדול בצפון הארץ
דרוש
מנהל יצור
אחריות לנהול היצור והאחזקה במפעל מורכב וגדול.
דרישות התפקיד:
• *השכלה: הנדסת תעשיה ונהול.*
• *רקע טכני חזק.*
• *כושר ניהול גבוה + נסיון קודם בנהול עובדים בתעשיה, בהקפים גדולים.*
• *יחסי אנוש מעולים.*
• *נכונות להשקעה ולעמידה בלחצים מעבר למקובל.*
• *מגורים באזור המפעל.*
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046.
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

דגם מערכות
חברה המתמחה בפיתוח, ייצור ושווק מערכות להדרכה טכנולוגית
אחראי/ת לנושא סימולטורים להדרכת מערכות טכנולגיות
★ הנדסאי אלקטרוניקה בעל נסיון ברמת מערכת ★ נסיון מעשי באחזקת מערכות אלקטרוניקה ★ רקע במערכות משובצות מחשב ★ בעל דמיון וכושר יצירה ★ כושר ניהול ותפעול קבלני משנה ★ שפות: אנגלית, ספרדית – יתרון ★ נסיון קודם בתחום הסימולציה – יתרון.
התפקיד כולל נסיעות עבודה לחו"ל
נא לפנות לטלפון 03-494971 צבי אהרוני

בעקבות זכיה במכרז
דרוש/ה
מקדם מכירות
לשוק מוסדי בענף מוצרי האריזה – ענף הדטרגנטים
המשרה מתאימה למוכרים מנוסים שעובדים בענפים הנ"ל.
כישורים: – גיל 25-35.
– מגורים באיזור המרכז.
– השכלה תיכונית ומעלה.
– נסיון מוכח במכירות לשוק המוסדי (מפעלי תעשיה, בתי חולים, בתי אבות וכד').
– בעלי מעוף שיווקי ויכולת איתור לקוחות פוטנציאליים.
תנאים: רכב צמוד, משכורת בסיסית גבוהה ועמלות מכירה ובונוסים.
להגשת מועמדות נא לפנות בכתב־יד על גבי ניר לבן עבור איש מכירות ת.ד. 10605 רמת־גן מיקוד 52005

תמיר תעוש מוצרי רפואה
דרוש/ה
תעמלן רפואי
★ השכלה פארא־רפואית
★ עדיפות לאח/ות או פיזיותרפיסט/ית
★ המשרה כרוכה בנסיעות בכל רחבי הארץ.
★ מגורים באזור המרכז.
בפרטים לטלפון 03-9221186

אליהו חברה לביטוח בע"מ
לסניפיה בת"א ובירושלים
דרוש
מפקח רכישה לביטוח חיים
(סופרוויזר)
נסיון קודם חובה.
נא לפנות טלפונית 03-430932 למר שוהם.

גל הדפסות וציוד בע"מ
לחברתנו הגדולה בצפון להדפסות רוטו מקצועי לקטנטן דרושים:
★ דפסי אופסט
בעלי נסיון (עד ¼ גליון).
★ עוזר דפס
תנאים טובים למתאימים
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות 03-816312, 03-816313
סודיות מובטחת

למוסד רפואי
דרושה
מקדמת מכירות
רצוי נסיון בתחום הרפואה.
נא לשלוח קורות חיים.
לת.ד. 31296 תל־אביב,
עבור מוסד רפואי

לסופרפארם נוה־אמירים
דרוש/ים
רוקחים/ות
למשרה מלאה/חלקית
לפנות לאבי טלפון 052-552890

אליאנס
ליחידת המחשב דרוש
תכנת
בעל נסיון לעבודה על מחשב I.B.M. 43xx
בסביבת תקשורת CSP–CECS
בתחום מאגרי מידע SQL
בדבר פרטים לפנות בכתב יד
עבור אנף כ"א לת.ד. 48 חדרה

למלון 5 כוכבים בירושלים
דרוש/ה
מנהל/ת קבלה
בעלי/ות נסיון במלונות 5 כוכבים
יפנו בכתב־יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4372 ירושלים מיקוד 94188

"מקורות" חברת מים בע"מ
מרחב המרכז דרוש
מהנדס מים
מיד לאחר הלימודים או בעל נסיון של שנה שנתיים, לעבודה באזור המרכז.
פניות בכתב לפנות
לת.ד. 56 רמלה, מיקוד 72100

עורך/ת דין
דרוש/ה
למשרה מלאה
למשרד עו"ד
[illegible]
03-286314

מייסטר
דרוש
לבעלי מלאכה בתחום
משכורת ותנאים טובים ביותר
03-829882

לחברה גדולה בענף מוצרי צריכה
דרוש:
סוכן מכירות
– לאזור הצפון
רכב חובה
נא לפנות בכתב לת.ד. 13 בת ים

סיני למנהלי חשבונות
סוכנות לבטוח בע"מ
ייפתח קורס מיוחד לביטוח חיים
מחזור חורף 1988
יתקבלו לאחר ראיון ומיון קפדני
מועמדים אשר:
– גילם מעל 28
– עוסקים בניהול חשבונות פעיל
– יגישו מועמדותם עד 11.12.88
לקביעת פגישה נא להתקשר למנכ"ל סיני
מר וינשטוק - טל. 9340755, 03-909785

תרכובות ברום בע"מ
כימיה עתירת ידע
דרוש/ה
עוזר/ת למנכ"ל תכשל
א. תאור התפקיד:
1. בדיקות כדאיות כלכלית לפרוייקטים ולחלופות ייצוריות.
2. בקרת תקציב ותמחיר לפרוייקטים ולמערכי ייצור שוטפים.
ב. דרישות התפקיד:
1. תואר ראשון בכלכלה או בהנדסה, תואר שני במינהל עסקים.
2. ידע ונסיון מעבודה במחשב, הכרת תוכנות לוטוס ו־D-BASE.
3. יכולת הבעה טובה בעל־פה ובכתב בשפות עברית ואנגלית.
תנאי שכר הולמים למועמד המתאים. עזרה בדיור לאנשים מחוץ לעיר.
נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 180 באר-שבע

דרוש מנהל עבודה
בענף מסגרות בנין וקונסטרוקציה. הכרחי נסיון של 5 שנים בניהול צוות עובדים ובקריאת תוכניות באזור נתניה והסביבה.
053-50480 053-59559
בין השעות 8.00–13.00

לרשת „קינג דונלד" דרושים
מנהלי משמרות
באזור תל־אביב
בפרטים לפנות 04-332011 למירי

מנהל/ת חשבונות
[illegible]
לפנות בין 8.00–15.00 04-858117 [illegible]

מנהלן
לבתי ספר שדה
א. הר הנגב
ב. חצבה
בעל מעורבות גבוהה, יוזמה והריצות.
נסיון בנושא ארגון הנהלה והתמצאות בנושאים טכניים ובכלכלת התזוקה.
יכולת הפעלה צוות עובדים.
בעל רשיון נהיגה.
מגורים במקום גם למשפחה
[illegible]
החברה להגנת הטבע

לשרד ראה חשבון
פקידה אחראית
בעלת נסיון בהנה"ח
כולל מחשב
נא לפנות מיום א'
לטל. 03-662705

לחברה לעבודות עפר
דרוש
מודד לביצוע
[illegible]
03-5404023

להמ"ת תקשורת
בתל־אביב
פקידה
בעלת שליטה מוחלטת באנגלית ועברית. יכולת טובה בתרגום לשתי השפות [illegible]
03-241688, 03-238856

דרושים:
1. מדריכים [illegible]
2. מכונאים לרכב
3. נגרים [illegible]
[illegible]

[illegible] דרושים
עובדי בקרה
[illegible]
03-521806

לחברה המובילה בתחומה
דרושות
דיילות מכירה
[illegible]
03-5795585-8

דרוש/ה
איש מכירות בשוק ה־PC
[illegible]

ויש־ישראל בע"מ
דרושים
1. טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
לעבודה במחלקת אחזקה.
כישורים: נסיון של 3 שנים לפחות בציוד אנלוגי ודיגיטלי, ידע בבדיקות ואיתור תקלות, רצויה ידיעת השפה האנגלית.
2. טכנאי/הנדסאי מכניקה
[illegible]
לעבודה במחלקת אחזקה.
כישורים: נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיית האלקטרוניקה, הבנה, ידיעת השפה האנגלית.
מועמדים מתאימים יפנו אישית לרחוב האופן 2, אזור התעשייה חולון
הצעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

[illegible]
תמליל/ת א־ב
[illegible]

לבית [illegible]
אנשי בטחון
יוצאי צבא
עד גיל 30
לעבודה במשמרות
03-218217

מיניקס בתנופה,
דרושים:
אנשי סיסטם
למערכות הפעלה למחשבי VAX
תיאור התפקיד:
★ תמיכה במערך טכנאים בשדה ובמעבדה
★ סיוע ללקוחות בנושאי SYSTEM
★ אחזקת מערכות החברה
כישורים נדרשים:
★ שליטה במערכת הפעלה VMS – הכרחית
★ הכרות עם מערכות הפעלה: UNIX RSX, DSM, RSTS/E – יתרון
טכנאי שירות
★ טכנאי/הנדסאי בעל הכשרה ותעודה מתאימה
★ נסיון באחזקת מערכות VAX, MICROVAX ו־PDP
★ יכולת טכנית גבוהה
★ שליטה בשפה האנגלית
★ רשיון נהיגה.
לתיאום ראיון: 052-552444
– תנאים טובים למתאימים –
מיניקס שווה לך יותר
minix
מערכות מחשבים ושירות למחשבי דיגיטל

אנו פותחים אופקים חדשים
אפשרויות מקצועיות ללא גבולות...
הזדמנויות קידום ללא מגבלות...
תנאי עבודה מתקדמים...
מרכז התכנון של מוטורולה סמיקונדקטור, שהינו מהמתקדמים בעולם, מתמחה בפיתוח רכיבי VLSI, כלי CAD ומערכות מיקרו־מעבדים ברמה של STATE-OF-THE-ART
מזכירת משאבי אנוש
כישורים דרושים:
בוגרת אוניברסיטה, אינטליגנטית, בעלת ומודעת שרות גבוהה, יודעת עברית ואנגלית כולל הדפסה (מעבד תמלילים – יתרון), רצוי רקע בכוח־אדם.
בעלת מרץ, יחסי אנוש מעולים ונכונות לעבוד מעבר לשעות המקובלות.
תאור התפקיד:
טיפול בנושאי מועסקים, השתלמויות, תקשורת פנים, ספריה מקצועית, ארגון אירועים ועבודות משרד שוטפות.
עבודה מגוונת ומעניינת בסביבה ורבותית, 5 ימים בשבוע.
[illegible]
בואו הצטרפו לצוות מעולה בחברה עתירת־ידע המובילה בעולם בתחום המוליכים למחצה.
אנא פנו בכתב יד בצירוף קורות חיים וציונים למוטורולה סמיקונדקטור, ת.ד. 32288 ת"א 61322
מוטורולה סמיקונדקטור
– סודיות מובטחת –

ארגון נכי צה"ל המרכז
מבקש מועמדים לתפקיד
מנהל בית הלוחם חיפה
הכישורים הדרושים:
בעלי השכלה תיכונית לפחות, לבוגרי השכלה שונות שיכוב יתרון.
נסיון מוכח של 6–10 שנים בתחום הארגון המנהלי כלכלי בהיקף רחב, רצוי נסיון בניהול מתנ"ס גדול.
יכולת ניהול צוות עובדים מורכב, תוך קיום יחסי עבודה תקינים ויצירת אוירה טובה עם ציבור נכי צה"ל והמועלים במרכז.
יכולת ונכון בניהול מגעים מקצועיים ארגוניים, ניהול משא ומתן והדרכה ברמה גבוהה בנושאי שיקום, ספורט ותרבות.
[illegible]
ידיעת השפה העברית על בוריה וידיעה טובה של השפה האנגלית.
נכונות לעבודה בשעות שאינן שגרתיות.
הדרגה ותנאי העסקה יקבעו בהתאם לכישורי המועמד. המועמד שייבחר יצטרך לקבוע את מקום מגוריו בחיפה והסביבה.
הצעות יש להגיש בכתב־יד, במעטפה סגורה עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם עד לתאריך 15.12.1988 לכתובת:
ארגון נכי צה"ל, בית הלוחם, ת.ד. 29262 תל־אביב מיקוד 61392

לבית קרור מסחרי בחולון
דרוש
עוזר במערך ניהול חשבונות וגביה
הכישורים:
★ 12 שנות לימוד
★ נסיון וידע בניהול חשבונות
טלפון 03-808617/8/9

למר ושות' בע"מ
דרושה
פקידה
לעבודות מזכירות
ידע בהדפסה עברית אנגלית
6 ימי עבודה
03-809191

לחברה מסחרית גדולה בענף הרכב
דרושים:
1. מפקח שירות
★ טכנאי רכב
★ נסיון של לפחות 5 שנים בענף הרכב
★ יכולת ניהול משא ומתן ויחסי אנוש טובים
★ שליטה בעברית ואנגלית
2. בוחן רכב
א. בעל תעודת הסמכה
ב. נסיון של לפחות 5 שנות עבודה.
[illegible] לת.ד. 11010 ת"א 61110 „עבור רכב"

למפעל תעשייתי גדול בפרדס־חנה
דרוש
מנהל מחסן טכני
נסיון של 5 שנים לפחות בניהול מחסן גדול, ידע טוב באנגלית;
מגורים בתחום נתניה – זכרון יעקב
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 28 פרדס־חנה למנהל כוח־אדם

[illegible]
1988

לחברת אופנה גדולה
דרושים
סוכני מכירות
לאזור הצפון והמרכז
יועדפו בעלי נסיון
בתחום האופנה והטקסטיל.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב
לת.ד. 4445 תל־אביב 61043
עבור סוכן אופנה
– סודיות מובטחת –

לחברה ארצית לשרותים ולהשמת כח אדם
דרושים
1. מזכירה מנוסה ועצמאית, בעלת כושר אירגון, הדפסה במעבד תמלילים, טיפול בחשבונות לקוחות, מעקב גביה, הכנת דיווחים להנהלה, ניהול משרד.
2. מנהל מכירות ניהול אגף להשמת כח אדם, מנוסה בגיוס עובדים, לשרים עם מוסדות ומפעלים, טיפול בהתחשבנות עם לקוחות, גביה. (בעל רכב)
המשרות ליום עבודה מלא
מקום העבודה: פתח־תקוה. נא לפנות בכתב יד לת.ד. 779 פתח־תקוה תוך ציון נסיון וקורות חיים
סודיות מובטחת

רס־קאר רכב בע"מ
יבואן ומפיץ ב.מ.וו. בישראל
דרושים
1. קופאית עם נסיון.
2. פקיד/ת יבוא,
רצוי מענף הרכב, עם נסיון.
3. איש/ת מכירות
עם נסיון בענף הרכב, ידע בשפות רצוי.
נא לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 36166
תל־אביב 61361

לחברת שירות ארצית
למכשירי חשמל ואלקטרוניקה
דרושים
★ **מהנדס חשמל**
★ **מהנדס אלקטרוניקה**
לקביעת ראיון לפנות לטלפון 03-257312

ללקוחותינו מ"ען בע"מ
דרושים
מקדמי/ות מכירות
למפעלים ומוסדות באזור השרון
ובאזור תל־אביב
טל. 03-5440693 מיום א'
תיל

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה | המכון הגבוה לשליחות
שליחות חינוכית
לתפקיד מנהל סמינר למורות במכסיקו
דרוש/ה
מורה אקדמאי בחינוך יהדות, בעל/ת נסיון בהדרכת מורים וחיבור תוכניות לימודים ודרוש ידיעת ספרדית
לפרטים טל' 02-202587, 02-244038,
02-292589

רוצה להרוויח כסף?
רווחים גדולים
באמצעות הטלפון!!!
לתאום ראיון לצלצל החל מיום
א' 5373995, 03-5371774

למאפיה מובילה בתחומה – דרוש
מקדם מכירות
★ נסיון קודם במכירת תוצרת טריה.
★ אחריות על נהגי חלוקה
★ אחריות על קווי חלוקה (פתוח וגביה)
★ רשיון נהיגה תושב גוש דן
ת.ד. 16310/47 ת"א

ללקוחותינו „מעיינות עדן בע"מ"
דרושים
★ **מנהל סניף חיפה**
★ **מנהל סניף ירושלים**
★ **מנהל סניף טבריה והגליל העליון**
(משרה 2990)
להקמת וניהול מערך המכירות וההפצה
– נסיון מוכח בניהול צוות
– נסיון שיווקי ומסחרי
מתעמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 11024 תל־אביב 61110
ויציינו מס' משרה
סודיות מובטחת
תיל
החברה ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

כלכלן / ית בכיר / ה
דרוש/ה
למטה חברה תעשייתית בגוש דן
תאור התפקיד:
• אחראי/ת צוות כלכלנים במטה ובמפעלי החברה.
• הפעלת מערכת בקרה והנחיה מקצועית של כלכלנים בענף התפעול.
דרישות התפקיד:
• השכלה בכלכלה, מנהל עסקים ו/או חשבונאות.
• נסיון בן 5 שנים בתעשיה ככלכלית.
• ידע בתמחיר, תקציב, בדיקות כדאיות כלכליות.
• ניהול צוות מקצועי ברמה גבוהה.
• יכולת השתלבות בצוות מנהלי בכיר בחברה.
נא לפנות בכתב־יד, תוך ציון טלפון להתקשרות, לת.ד. 33616 ת"א מיקוד 61336 עבור מס' 80.
רק פניות מתאימות תיענינה

אמש – מערכות פרוייקטים וניהול
דרושים
1. מהנדסי תעשיה וניהול
בעלי נסיון בנתוח מערכות ובניהול וליווי פרויקטי מיחשוב בתעשיה.
חלק מהמשרות מחייבות מגורים בצפון הארץ.
2. שרטטת בנין/גרפיקאית –
למשרה חלקית
לפנות בכתב־יד לת.ד. 45289 ת"א 61452
סודיות מובטחת

למפעל מזון מוביל
דרוש / ה
מנהל / ת שיווק ארצי
נסיון מוכח בשטח המזון
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים
לת.ד. 33485 ת"א.
– סודיות מובטחת –

למוביל בענף הקייטרינג [illegible]
דרוש
מנהל חשבונות
לעבודה עצמאית בניהול מערכת החשבונות של הארגון
מועמדים בעלי נסיון של שנתיים לפחות במערכות דומות יפנו בצרוף קורות־חיים, פרטי נסיון ודרישות שכר לת.ד. 29360 תל־אביב 61292
עבור "מנהל חשבונות"

רותם דשנים בע"מ
למפעלנו במישור רותם
לאגף האחזקה וההנדסה דרוש/ה
מהנדס/ת מכונות
לאחזקת מתקני יצור
מיועד גם למהנדסים ללא נסיון, בוגרי בי"ס מקצועי או טכנאים בעבר.
תנאי השכר ייקבעו בהתאם לנסיון ולכישורים.
למועמדים מחוץ לאיזור תינתן עזרה בדיור.
נא לפנות בצירוף קורות חיים ל"רותם דשנים" מישור רותם ד.נ. ערבה 86800, לידי מנהל כח־אדם
בקבוצת כימיקלים לישראל

הנדסת התפלה לישראל (תהליך זרחין) בע"מ
חברה תעשייתית עתירת ידע המפתחת ומייצרת ציוד ייחודי לייצוא בתחום תעשיות התהליך.
איזור התעשיה, רעננה
מחסנאי/ת טכני
עדיפות לבוגר קורס מפט"ס
לתפקיד מ"מ מנהל מחסן טכני
נסיון של מספר שנים בניהול מחסן ממוחשב
ידיעה בסיסית בשפה האנגלית הכרחית
לפנות בכתב בפרוט נסיון קודם
לת.ד. 2041 ת"א 61180
בקבוצת כימיקלים לישראל

ש.ח.ל – אגודה לפיתוח שרותי טיפול וחינוך לנוער
דרוש/ה
מנהל/ת להוסטל לנערות באזור תל־אביב
דרישות המשרה:
תואר אקדמאי במדעי ההתנהגות /מדעי החברה.
נסיון בעבודה עם נוער במצוקה.
יועדפו מועמדים/ות בעלי נסיון בעבודה עם נערות ונסיון קודם בניהול.
הצעות בצרוף קורות חיים יש לשלוח עד 10.12.88 לת.ד. 1209 ירושלים, 91012

קופת חולים מכבי
דרושים
אחות/אח מוסמך/ת
מקום עבודה: בתל־אביב
משרה מלאה
עם נסיון בגריאטריה ובריאות הציבור.
נא לפנות לטלפון: 5630400

לכפר תבור דרושה
אחות
מגורים במקום מובטחים
להתקשר אל ליאורה 06-767475/6
למועצה המקומית כפר תבור בימים
א–ה מ־8.00–16.00

איילון חברה לבטוח
למשרדנו בת"א דרושים:
★ פקידת מנכ"ל למשמרות ערב
בימים א'–ה' 15.30–19.00
ביום ו' 08.00–14.00 בעלת נסיון בהדפסה על וורדביל.
★ מנהח"ש סוג 2
נסיון 3 שנים.
מתאימים יפנו בכתב יד
לכח אדם ת.ד. 37299 ת"א 61372

לחברה מסחרית בענף ההשבל
דרוש
מחסנאי טכני
קשורים:
1. אחרי צבא
2. השכלה טובה בענף ההשבל
3. רשיון נהיגה
לפנות לשלמה –
03-810958

דרושים
דרוש
מרכז משק
עם נסיון
[illegible]

דרושה
מרכזנית מנוסה
[illegible]
• ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
03-5612562

הלוח הכללי 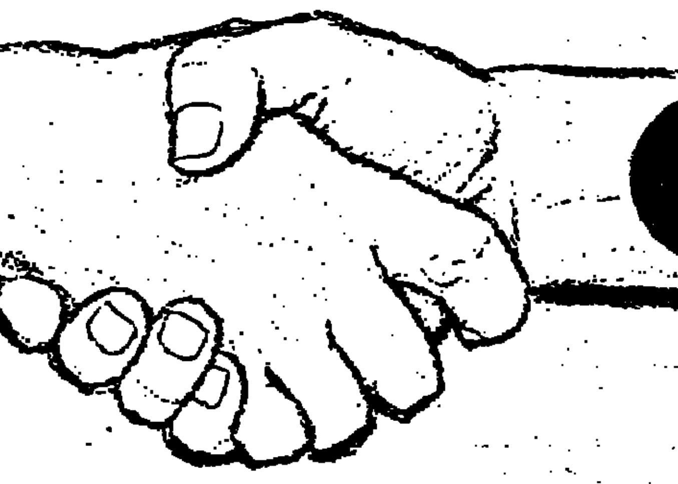 **הד כפול ומכופל**

חברה גדולה בתחום המזון
באזור תל־אביב
מחפשת

מזכירה

(משרה 2940)

להפעלה עצמאית של לשכת אחד מבעלי התפקידים הבכירים בחברה
תפקיד מגוון ודינמי מצפה למועמדת אשר לה —
* 3 שנות נסיון כמזכירה (לפחות)
* ידע בניסוח מכתבים ובהדפסה
* יוזמה ויכולת לתפקוד עצמאי

מועמדות ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון בכתב יד בלבד
לת.ד. 11024 ת"א 61110
סודיות מובטחת

תהל — תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

EXECUTIVE HIGH TEC SEARCH NEEDS YOU.

Are you a computer programmer/systems a.ialyst with specialist experience? Not appreciated? Salary a joke?
Contact us now! We specialise in placing people like you in places that will appreciate you. Pamper yourself! Contact us today. We could change your life. Ask for Iris or write enclosing a detailed cv in English and Hebrew to P.O.B 11850 Tel-Aviv or Phone 03-220805 between 03.00 and 17 00.

לבית תוכנה דרוש

מתכנת RPG

למערכות s/36, as/400

רק בעלי מקצוע מעולים (רצויה השכלה אקדמאית). יפנו לשם קביעת ראיון לחב' ישראל הוסטטין בע"מ טל: 03-774056, 771089, 772732

למוסד חינוכי
במרכז הארץ
דרוש

חשמלאי ראשי

(בעלי רשיון של חשמלאי ראשי)

נא לפנות בכתב בצירוף פרטים, על נסיון לת.ד. 4855 תל־אביב (עבור "חשמלאי")

למוסד צבורי כלכלי
דרושים

ירושלים

1. **2 תכניתנים** בעלי ידיע ונסיון ב־VAX, COBOL
2. **תכניתן SYSTEM** רצוי בעל בנסיון ב־VAX

באר שבע

עובד בכיר, בוגר מדעי החברה והרוח, בעל נסיון של 6 שנים

המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים לת.ד. 2600, ירושלים, לא יאוחר מיום 9.12.88.
רק מועמדים מתאימים ייענו.

אדם

מכון אדם לאבחון ויעוץ במשאבי אנוש

לחברה תעשייתית בתחום הטכסטיל
דרושים

1) **מנהל אולם קונפקציה**
אחריות על 160 עובדים, נסיון ניהולי בתחום היצור של 3 שנים לפחות.
מקום העבודה — אזור הצפון.

2) **כלכלן/ית - תמחירן/ית**
רצוי נסיון בתחום. מקום העבודה בתל־אביב.

נא לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון קודם אל מכון אדם תבואות הארץ 3 שיכון דן תל־אביב 69546 בציון המשרה המבוקשת.
סודיות מובטחת

תל־אביב, רח' תבואות הארץ 3, 69546, טל. 03-498805-6-7
חיפה, רח' דיזנגוף 54, 34334, טל. 04-254314-6

נפתלי — גרפולוגיה תעסוקתית

מיון, הכוונה והתאמת עובדים
ייעוץ אישי
גרפולוגיה משפטית ורפואית
20 שנות נסיון ומוניטין

מכון נפתלי מחפש
עבור לקוח בתחום היהלומים

מנהל אדמיניסטרטיבי

להקמת מפעל בחו"ל

נדרש:
* ידע בכלכלה, אין צורך בידע ביהלומים
* אנגלית על בוריה
* נסיון בניהול
* עדיפות לרווק
* העבודה לתקופה של שנה עד שנתיים

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, תוך ציון יד כותבת, למכון נפתלי, ברודצקי 52 רמת־אביב, כניסה ג' 69051
טלפונים: 03-415899, 03-411110

ברודצקי 52 ר"א, ת"א 69051, טל. 03-415899

דרוש / ה

מנהל / ת חשבונות

עצמאי / ת למשרה חלקית באיזור תעשיה חולון
נסיון 5 שנים לפחות. כולל חשבשבת חובה.
לפנות בכתב יד לת.ד. 29588 ת"א.

עיריית אור־יהודה

דרושה

גננת לפעוטון

בשתוף הורים

הנתונים הדרושים: גננת בכירה
רצוי בוגרת תכנית יסודי
לפנות: טלי 03-344183 03-354111 — יהודית.

עו"ד יצחק בוכובזה
ראש העיריה

בת"א
לאולם תצוגה – מוצרי בנין
דרוש/ה

איש/אשת מכירות

* בעל השכלה וכושר ביטוי

לפנות בכתב־יד בפירוט קורות חיים
לת.ד. 16080 ת"א

לחברה מסחרית דרושים/ות

1. **מתכנן / מתכנת**
בעל נסיון במחשב י.ב.מ.
2. **אחראי תיפעול מחשב.**

נא לפנות בכתב לת.ד. 26035 ת"א עבור "מחשב".
סודיות מובטחת!

דחפון

24 שעות שרות מודעות טלפוני של דחף לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס

03-611001

חברה ישראלית בתחום הכימיה - לסניף במזרח הרחוק
מחפשת

נציג/ת שיווק בכיר/ה

(משרה 2996)

האחראי/ת על:
* ניהול וקידום של מכירות מוצרים כימיים.
* אתור לקוחות ופיתוח שווקים.
* משא ומתן מסחרי עם לקוחות.
* ייעוץ מקצועי ומתן שירות טכני.

הכשורים הדרושים:
— השכלה בתחומים של הנדסת כימיה או כימיה (פולימרים) + מנהל עסקים.
— נסיון מעשי מוכח במסחר.
— שליטה מלאה באנגלית.
— נכונות ל־5 שנות שירות (לאחר הכשרה מתאימה בארץ).

מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים וניסיון בכתב יד בלבד אל ת.ד. 11024 תל־אביב 61110
סודיות מובטחת

תהל — תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

לחברה לשיווק מוצרי בשר בירושלים
דרושה

פקידה/קלדנית

עם נסיון בהנהח"ש והפעלת מחשב
04-660118 04-642884

דרוש

עגורנאי

לאתר בניין בנתניה
לפנות בשעות העבודה
08-225316
בערב
03-472037

לעיתון מקצועי בעל מוניטין רב
דרושים/ות

מקדמי/ות מכירות רציניים

כישורים:
הופעה ייצוגית ● כושר שכנוע
יכולת התמדה ● נכונות לעבודת שטח
למתקבלים תינתן הדרכה הכנסה גבוהה למתאימים * מתאים גם לסטודנטים/יות
לקביעת ראיון התקשרו 03-9327720 לדני

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ

לעבודה במערב אפריקה
דרושים / ות

מהנדסי בנין

לביצוע וניהול פרויקטים

הדרישות:
* ידיעת השפה האנגלית
* נסיון בביצוע פרויקטים מורכבים
* עדיפות לבעלי נסיון בעבודה בארצות אפריקה.

נא לפנות בכתב־יד למח' כח אדם ת.ד. 44494, חיפה.

עירית לוד
המחלקה לשמירת איכות הסביבה
רמלה — לוד

למחלקה דרושים עובדים בתחומים הבאים:

תואר המשרה:

רכז / ת תעשיות

מכרז מס' 27/88

תאור התפקיד: פקוח ובקרה על תעשיות, טיפול במפעלים, מוסדות ופרטים בכל נושאי מטרדים סביבתיים.
דרישות המשרה: מהנדס / ת תעשיה, מהנדס / ת כימי.

תואר המשרה:

רכז / ת חינוך סביבתי

מכרז מס' 28/88

תאור התפקיד: ליצור וליזום קשר עם מערכות החינוך השונות, לחקים ולנהל מרכז לחינוך סביבתי הסברה ופרסום וכן לשמש מרכז הדרכה והשתלמויות למנהלים, מורים ותלמידים.

תואר משרה:

מתכנן / ת סביבתי

מכרז מס' 29/88

מקסים לוי
ראש עירית לוד

דרושים

נהגי טריילרים מנוסים

מאיזור גוש דן והצפון
נא לפנות
03-5365298 03-536590

משרד עורכי־דין בהקמה בת"א
העובד בקשר עם עורכי־דין בחו"ל,
מעונין לצרף אליו:

עורך־דין צעיר

לחברה המייצגת חברות אלקטרוניקה מחו"ל באזור שיכון דן תל־אביב דרושה

מזכירה

אחראית, בעלת נסיון, ידע באנגלית כולל הדפסה למשרה מלאה 03-5447293/4/5

למפעל תעשייתי באזור מרכז
דרוש

מנהל מחסן

* השכלה תיכונית מלאה.
* בוגר קורס מנהלי מחסן – יתרון
* 5 שנות נסיון בניהול מחסן ממוחשב בתעשיה
* יכולת עבודה בתנאי לחץ, דייקן, כושר אירגון.
* גיל 30–45

תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 7095 ת"א עבור 31 מיקוד 61070
– סודיות מובטחת –

חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה התשמ"ח — 1988

לחברה בינלאומית
בענף הצילום
דרוש

סוכן

מר"ג או גוש דן, בעל רשיון נהיגה, אחרי שרות צבאי, השכלה תיכונית, ליום עבודה ארוך. רצוי נסיון במכירות

לפנות בכתב יד בצוין קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 39808 ת"א עבור סוכן

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ

סוכני מכירות

לכל אזורי הארץ

דרישות התפקיד:
* נסיון במכירות של 3 שנים לפחות (רצוי בתחום הטקסטיל)
* בעלי רכב

לקביעת ראיון נא לפנות בכתב בלבד, בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון, לת.ד. 614 פ"ת.
רק פונים מתאימים ייענו.

למפעלנו בדימונה דרושים

1. **הנדסאי מכונות** לעבודה באחזקה.
2. **הנדסאי חשמל / אלקטרו־מכניקה** לעבודה באחזקה.
3. **הנדסאי תעשייה וניהול**

דייל ישראל — DALE ISRAEL

למוסד ממלכתי
דרושים

אקדמאים

לעבודה בלתי שגרתית

אנו מציעים לך:
* עבודה בעלת עניין ואתגר, הכרוכה בנסיעות רבות.
* לימוד חשפה חוץ.
* תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
* עבודה קבועה.
* מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישוריך.

פונים מתאימים ייענו

גלידות ויטמן 1979 בע"מ
למפעלנו בחולון דרוש

מבקר תהליך

לבצוע בקרה טכנולוגית של תהליכי היצור, תוך ליווי תהליך היצור במשמרת א'

לחברת ביטוח בת"א
דרוש/ה

איש רכש

כישורים דרושים:
* הנהלת חשבונות סוג 2 לפחות.
* נסיון בהפעלת מחשב.
* כושר ניהול מו"מ עם ספקים.
* נסיון קודם בנושא.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 29875, ת"א 61298
עבור "כוח אדם".
– סודיות מובטחת –

BioMakor

בשורת המדע והרפואה
דרוש/ה

ביוכימאי/ת מנוסה

בעל/ת תואר M.Sc או B.Sc לעבודה במחלקת יצור.

דרושים

1. **כתבים טכניים עברית/אנגלית** בתחום האלקטרוניקה
2. **קלדניות עברית/אנגלית**

למפעל תעשייתי באזור ראשל"צ
דרוש:

מחסנאי טכני

* אחרי שרות צבאי.
* בעל נסיון בעבודה עם מחשב.
* תושב ראשל"צ והסביבה.

לקיבוץ מלכיה
דרושים

בני משק

לעבודה במטעים.
מגורים במקום.

לפנות ליובל טלפון: 06-946774

לחברה במרכז הארץ
דרוש

מפעיל מחשב

בעל נסיון של 3 שנים לפחות על מחשב VAX
רצוי נסיון וידע בתקשורת
העבודה במשמרות

קולנת מערכות בע"מ — KOLNET SYSTEMS LTD.

דרושים:
1. **מהנדסי תוכנה**
2. **מזכירה לניהול המשרד**

ORS שרותי כח אדם

לאו.אר.אס סניף פתח־תקוה
דרוש

קופאי מנוסה

03-9301913

ORS הטובים עובדים קבוע

באשדוד
דרוש

מיישטר לאריגה

08-561198

לבית תוכנה דרוש

מתכנת

למשרד אדריכלים גדול
דרוש

אדריכל

דרושה

פקידה למשרד

משרה מלאה

דרוש

חצרן

לעבודות תחזוקה ונקיון
למשרה חלקית לשעות אחה"צ
במרכז המסחרי בנווה־תקוה.

נא לפנות בכתב לאפריקה ישראל להשקעות בע"מ, ת.ד. 29280 תל־אביב 61292

לחברת יבוא מזון בתל־אביב (בניין מרכזים)

פקיד/ת שירות לקוחות

– השכלה תיכונית מלאה
– ניסיון בעבודה על מחשב ובהקלדה – הכרחי
– יכולת לעבודה בלחץ

משרה מלאה, 6 ימי עבודה (נכונות לשעות נוספות בעת הצורך)

לחב' מזון גדולה
דרוש

מנהל סניף ירושלים

בעל נסיון ויכולת ניהול צוות עובדים, קוי חלוקה ומערכת רישומית ממוחשבת.
מגורים באזור ירושלים, חובה!
יתרון לבעלי נסיון בענף המזון.

נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 6110 תל־אביב עבור "מנהל סניף".

לחברה ברמת גן
דרושה

קלדנית

משרה מלאה – 5 ימי עבודה בשבוע
נא להתקשר 03-7515757 לגב' פולי

יש עבודה!

דרושות

סוכנות

דרוש/ה

מהנדס / ת אלקטרוניקה בכיר / ה

(משרה מס' 248)

כישורים:
* נסיון בתכנון מערכות ספרתיות ו/או אנאלוגיות.
* נסיון במעבדה בראשות צבאית — יתרון.
— סודיות מובטחת —

דירות

וילות ובתים

באבן־יהודה קוטג' 202 מ"ר על ½ דונם דולר 280,000 (24448) 053-698949

בהרצליה, נותרו 2 קוטג'ים מפוארים, אחרונים+ מרתפים גדולים 052-543460 (23649)

באריאל מיידי קוטג' 3 חדרים דו קומתי +חצר (21401) 03-9242460

ברמת־השרון קוטג' מפלסי בבניה המתחרה $265,000 39 (22893) 052-573772

בנוה־הדר וכרמי־יעקב קוטג' כפרי בשיטת תכנן בעצמך 06-396617 (18139) 06-396658

בהזדמנות למכירה וילה בנווה־עוז ע"ח מסודרת קומפלט עיצוב גמיש בשבת 03-905656 (3345) 03-9228773

קבלנים מציעים

בשכונת־אביב ברמת אביב ג' בנין מפואר 4, 5 חדרים 153 מ"ר במושבה מרפסות גן ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מ.ע.מ. ק"ג דרום מערב 343,000 ש"ח (239,000 דולר) "אפריקה ישראל להשקעות" 03-650281 (5428)

בנוה־אביב בלב רמת אביב בנין כוכב מפואר 4, 5 חדרים עם אפשרות למרפסת גן ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מע"מ ל־4 חדרים 125 מ"ר, ק"ב 325,000 ש"ח (202,000 דולר) רחוב אינשטיין. א'־ה': 19.00־17.00 שבת: 14.00־10.00 "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (5385)

בגבעת־סביון ברוך הגליל ־ דירה מפוארת ק"א 146 מ"ר, 5 חדרים ק"א במחיר למזומן כולל מע"מ 256,000 ש"ח (160,000 דולר) מרכז משרדי סביון: א'־ה' 9.00, ו': 16.00־18.00 03-357191 12.30 "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (27818)

בגבעת־סביון בבית המיוחד דירות גג 210 מ"ר במחיר למזומן כולל מע"מ 312,000 ש"ח (195,000 דולר) מרכז משרדי סביון: א'־ה' 9.00, ו': 16.00־18.00 03-357191 12.30 "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (27971)

למכירה בהרצליה פיתוח קוטג'ים 5 חדרים בבניה 03-876720 (21859) 03-5058378

בגבעתיים בשיכון דירות 4 חדרים בבנין ... דירות 3 חדרים רד +גג בבנין 6 דירות. בטיפים: רוזנפלד שולדנר בע"מ 03-316226 03-313775 (20603)

בנתניה עמק־חפר!!! קוטג'ים במבחר גדלים ומחירים רוזנפלד־שולדנר בע"מ 03-313775 (20230) 03-316226

"פרל בינובוים" קבלני בנין, ברחוב קליי בצפון תל־אביב, נותרה למכירה דירת פנטהאוז 5 חדרים. כניסה מיידית!!! 09.00־16.00 03-597344 (5966) 03-588555

דירות 5 הגאון אליהו רמת־גן כניסה 3 חודשים 03-7519252 (30156)

חברת אחים דוויק בע"מ בונים ברעננה ברחוב שי־עגנון דירות מפוארות בנות 4 חדרים, פנטהאוזים וקוטג'ים. המשרד: רחוב אחוזה 141 רעננה 052-911464 פתוח: א' ב' ד' ה' 9.00־12.00 ב' ד' 16.30־19.00 (8024)

ברעננה 5 חדרים במרכז שכונת גבוה 052-450177 (2784) 052-911331

בצפון תל־אביב, ברחוב צדדי ושקט הנושק למשולש הבילוי של תל־אביב (צידון 8) דירות 3 חדרים, דירה בקומה צמודה לים. מיתוג איזור מרכזי דיוחי, חניה ועוד. שפר בדרמן 03-252470-8 (4298)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

בנוה־אביבים 5"-4 אקסלוסיביות, מרפסות מהודרות, אנטנה לוויין, שיש, לובי מפואר, שיא הפאר מ־$160,000. במזומן בתוספת מע"מ אפשרות למשכנתא עד 150,000 ש"ח כניסה בקיץ "ישקר" "ISCO" טל: 03-426293-4-5-6-7 (6345)

דירות יוקרתיות, לובי מפואר, שיש, אנטנה לוויין, אינטרקום T.V. תריסים חשמליים 4 אקסלוסיבית מ־$139,000. 5 יוקרתית מ־$174,000. דירת גג מ־$225,000. במזומן בתוספת מע"מ. כמו כן דירות 3 ו־6 חדרים מרווחים, אפשרות למשכנתאות עד 150,000 ש"ח ותשלומים נוחים. ישקו ISCO טל: 03-426293-4-5-6-7 (6297)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

ברמת־השרון: ולה מוקם בית רופאים למכירה מרפאות שטחים למעבדות וחדרים בודדים במחירים מפתיעים "בית וגן" (3639) 03-5446126-7

בתל־אביב, רחוב רש"י 157 דירת 5", 6 בקומה שלמה: ק"ג וכוורג' 052-543460 052-543557 (8585) 03-5102939

דירות למכירה 1–1½ חדרים

בנווה־אביבים רח' האוניברסיטה, 5 חדרים מרווחת ומושקעת פינוי גמיש. טל: 03-428422 (6977) לא בשבת

פיתוח לא אצלנו +4 חדר אוכל בצפון (6969) 03-5465854

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

מבצע ענק ברמת־אביב ג'. דירות 6" 5" 4 חדרים ודופלקסים ואקסקלוסיבים היוקרתיים ביותר ברמת־אביב ג'. כל המחירים בשקלים ובמקרה של פיחות תרוויח כולו שלכם. במבצע יתקיים במוצא"ש מ־17.30 ־20.30 באתר הבניה ברח' אליהו חכים ובמשרדי "ישקר" "ISCO" רח' אוסישקין 23 רמת־אביב ג' (3759)

דירות למכירה

דירות למכירה 3–3½ חדרים

בבלפור חזית 3 חדרים מסודרת אורן+ טלפון (23195) 5520132

"בנוף־הפארק" קרית בן־גוריון דירות 5" 4 חדרים פנטהאוזים ודירות גג 03-5524278 (27660)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בהרצליה "גליים" רובינשטיין עצמון. שלב ב' בפרויקט התאומים היוקרתי, דירות מיוחדות +5 דירות קוטג' 052-552863 (12714) 052-552632

"זיוויעד" בהרצליה פנטהאוז +דירות גן קוטג' +דירות (23689) 052-88353

בבתי"ם ברוטשילד 5, 160 מ"ר +טלפון משקעתנו 03-862025 (23837)

4 בהדר מושקעת +גג מפותח בהרצליה 2 חזיות, מטבח אמריקאי, $132,000 ש"ב, 052-87288 (20639) 03-5791326

בהרצליה מרכזי, +4 חניה מושקעת בחדשה 052-545206 (20114) 052-547558

בכפר־סבא ברובל 32 בבניה 5 עוקיים +ברפסה פתוחה "מירצקי" 052-952346 (8647) 05-413501

בכפר־סבא דירות 5, מרפסת פתוחה, בדס הוד ובשדה־פלדה, "אביהד" 052-28797 (3632) 052-913856

ש.א.פ. בע"מ החלה בבניית דירות 4 חדרים מפוארות ודירות גג. בחולון, בקרית־דוד 28 ובגבעת־התחמושת 39. פרטים: פוקולוב 64 חולון. טלפון (7863) 03-886565

בבתי"ם בברנר 2½ גדולים מסודרת ק"ב+ מעלית 03-598240 (23185)

שרון

סולו־בת־ים

דרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בגבעת־סביון ברח' הגליל דירת גן מפוארת 169 מ"ר +100 מ"ר גג במחיר למזומן כולל מע"מ 354,000 ש"ח (221,000 דולר) "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (7853)

4 חדרים בראשל"צ 110 מ"ר מושקעת ויפה 03-9666923 $105,000 מיום א' 03-941466 (21708) 03-992107

ביקוש דירות

לדיפלומט: דרושה להשכרה /לקניה וילה או דירה יפה בגבעתיים או ברמת־גן. פודיותו "אנגלו־סכסון" (4227) 03-738121

דירות בשכ"ח

דירות גג

בתל־אביב רחוב לוי־יצחק 17 פנטהאוז (כ־200 מ"ר) ק"ג בלי, רובינזון 052-543460 052-543557 (8593) 03-5102939

בהרצליה, בפנטהאוזים מפוארות +4 הופעות־טלפון מיידי, "קוראל" 03-288943 03-292616 (21906)

תל־אביב

[illegible]

סוף לוח בעמוד 20

פועלי „ליגת" שוב מתבצרים; התפוצץ המו"מ על הפיצויים

מאת דני צדקוני
סופר „דבר" בדרום

פועלי „ליגת" בקריית גת הבעירו אתמול בחצר המפעל צמיגים, משטחי עץ וחומרים אחרים והתבצרו בו שוב. קודם, בחצות, נאלצה המשטרה להתערב כדי לחלץ מתוכו את המנכ"לית שלו שושנה יהזן לאחר שהמו"מ על גובה הפיצויים ל־220 העובדים התפוצץ: הפער בין מה שההנהלה מוכנה לתת ומה שהעובדים דורשים מסתכם בכחצי מיליון דולר.

מעריכים שהנזק שייגרם לתשלובת „פולגת" אם הסכסוך לא יסתיים, יהיה גבוה יותר. אתמול כבר נאלצו עשרות עובדות ממפעלי התשלובת האחרים לחזור לבתיהן מפני שעובדי „ליגת" סגרו את מעון הילדים שלהן הנמצא בחצר מפעלם ולאמהות לא היה היכן להשאירם.

הצעת „כלל", בעלת התשלובת, היא 100 אחוז פיצויים וחודש הודעה מראש על הפיטורים. מכיוון שרוב עובדי המתפרה, ששני שלישים מהם נשים והיתר גברים, הם עובדים ותיקים, הם יהיו זכאים לפיצויים של משכורת של שבוע לכל שנת עבודה – כ־8000 שקל לעובד בעל 10 שנות ותק.

יו"ר ועד העובדים ברוך אוחנה אמר שפיצוייהם של 50 עובדים יהיו שווים, לפיכך, למשכורת חודש אחד של מנכ"ל קונצרן „כלל" אהרון דוברת. הפועלים לא חסכו דברים קשים נגדו שהשמיעו במגפון. היו להם גם תלונות נגד בעליה לשעבר של התשלובת ישראל פולק, שלדבריהם הפקיר אותם, וכלפי ראש העירייה זאב בוים שכרזה עסקית בשערי המפעל שאלה אותו אם הוא יביא להוראות עם עובדיו רק כשתהיה שם טלוויזיה.

מזכיר מועצת פועלי קריית גת אלברט איזו, העושה ימים ולילות עם הפועלים במפעל, הזהיר מפני התוצאות של רמיסת כבודם של העובדים שהתנהגו לדבריו ביושר ובהגינות. הוא הציע ל„כלל" „לרדת מהעץ ולצאת ממגדל השן שלה בטרם פורענות" והזהיר מצעדים שינקטו עובדי התשלובת אם „ההנהלה לא תלך לקראת הסכם עם העובדים".

עתה, אחרי הבחירות, חשים העובדים, שרובם תומכי הליכוד, נטושים על ידי מנהיגיהם. השאלה „איפה דוד מגן" (ראש העירייה לשעבר וח"כ מקריית־גת) חוזרת ונשנתה אתמול. התשובה עליה היתה „הוא רוצה להיות שר".

אבי לנקרי (35), שאלה פיטוריו השניים, אומר שמעתה הוא מתכונן להיות ממעסקי אבטלה ואם יוכל, יעזוב את הארץ. רחל זוריהן, אם לששה, שארבעה מהם סמוכים על שולחנה, שניים בצבא (בשריון ובגולני) ובעלה, עובד „אומץ" לשעבר, הוא נכה יושב בבית, אומרת שכל בוקר החלה לעבוד ב־6.45 וסיימה כ־4 תמורת משכורת של 500 שקל.

ברוך אוחנה, יו"ר הוועד, אומר שעד כה לא הציעה ההנהלה תעסוקה חלופית פרט ל־10 תופרות במפעלים האחרים של התשלובת. פירוש הדבר שכל היתר ייפלטו למעגל האבטלה בעיר, ששיעור האבטלה בה הגיע ל־11 אחוז.

מושתל הלב הועבר למחלקה רגילה

מאת יורם לוי, סופר „דבר" בירושלים

מושתל הלב השלישי דוד ביסמוט הועבר מחדר ההתאוששות לחדר במחלקה רגילה בבית החולים הדסה עין־כרם שם עבר לפני 10 ימים את ההשתלה.

ביסמוט מוסיף להיות בבידוד והסטריליות בחדר נשמרת בקפידה.

דוברת בית החולים רות מקל מסרה כי הוא חש טוב, החלמתו מתקדמת בצורה משביעת רצון. פעמים אחדות ביום הוא מתאמן על אופני כושר לחיזוק מערכת הנשימה והלב.

הבנקים יחויבו בפרסום שיעורי הריבית

מאת אלי גולדברג, מסופרי הכלכלי של „דבר"

המפקח על הבנקים הורה להם לפרסם מידע על ריבית החובה שהם גובים מלקוחותיהם. המידע יפורסם בהודעה בולטת לעין בסניפי הבנק, וכן בשני עתונים יומיים. הוא יכלול את שיעורי הריבית הבסיסית („פריים"), וכן את השיעור המקסימלי להוספת הסיכון ולריבית החריגה שהבנק גובה.

כן יהיה הבנק חייב להודיע על כל שינוי שיחול בריבית הבסיסית, או באחד ממרכיבי ריבית החובה. ההודעה תבוא לפחות שלושה ימי עסקים לפני השינוי.

הוראות המפקח על הבנקים נובעות מתיקון לכללי הבנקאות, המתייחס לגילוי נאות של הבנק כלפי לקוחותיו. מטרתם לסייע ללקוחות בחישוב העלות האפקטיבית על האשראי שהם מקבלים מהבנק.

ההוראות החדשות אינן פוטרות אותם מחובתם לשלוח הודעות ללקוחות על שיעורי הריבית שנגבו מהם, כפי שנהגו עד עתה.

ועד ציבורי אוסף כסף למימון משפט חוזר לרוצחי דני כץ

מאת סופר „דבר" בגליל המערבי

ועד ציבורי הוקם השבוע בכפר סכנין בגליל המערבי שמטרתו גיוס כספים למימון הוצאות משפט חוזר לשלושת תושבי הכפר, רוצחיו של הילד דני כץ מחיפה. עד כה נאספו עשרות אלפי שקלים ומחר יערוך הוועד ישיבה לסיכום מבצע ההתרמות.

סגן ראש המועצה בסכנין, מוחמד חלילה, אחד מיוזמי הוועד, אמר אתמול: „פנתה אלינו ד"ר אלמגור מתנועת ר"צ שטפלה בנושא של הבחורים. היא נפגשה אתם ועם בני משפחותיהם והתרשמה שהם חפים מפשע. היא קראה לנו להתארגן כדי לאסוף כספים למימון משפט חוזר". לדבריו כבר הוגשה פניה לבית המשפט העליון לשם כך.

חלילה הוסיף כי אף אחד בסכנין אינו מאמין ששלושת הרוצחים: מאמיר ראגנה, סובחי ראגנה ועלי גנאיים, ביצעו את הרצח. „אני מכיר שניים מהנאשמים מילדות. הם היו שכנים שלי. אין להם כל עבר פלילי וכמו שאני מכיר אותם, הם אינם מסוגלים לרצוח. כנראה שהופעל עליהם לחץ במהלך החקירה והם נשברו והודו".

סגן ראש המועצה הדגיש כי רוב תושבי סכנין תרמו בעין יפה.

„טעות טכנית" גרמה שרבוב תעמולת המערך בקלטת ללימוד אנגלית

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

משרד החינוך אסר בימים אלה הפצת קלטות ללימוד אנגלית, שבהם השתרבבו דברי תעמולה של המערך מפי שר החינוך יצחק נבון. במקביל ניתנה הוראה לבדוק כיצד הגיעו הקלטות לבתי הספר.

תחילתה של הפרשה בסוף השבוע שעבר. מישל דוידי, תלמיד בכיתה ד' בבית הספר היסודי „מעגלים" של המועצה האזורית עזתה בנגב, הכין שיעורי בית באנגלית. הוא שלף את הספר־קלטת החדש „אני יכול ללמוד אנגלית" והאזין. לפתע בקע מהטייפ קולו של נבון. לתדהמתו התוודע לו כי השר אינו מלמד אנגלית, אלא משמיע דברי תעמולה של המערך. בקטעים אחרים בקלטת מוקלטים ג'ינגלים של המערך ותעמולה של המפלגה מפי שמעון פרס.

הערכה ללימוד אנגלית מופצת על ידי „אלוני כהן" מתל אביב ויש לה ביקוש רב בבתי הספר. מנהלת בית הספר, חנה מימון, מסרה כי המורה לאנגלית רכשה את הקלטת והספרים בעטיפה מקורית וסגורה הרמטית ולדבריה, היא הופתעה לשמוע תלונות על התופעה מהורים. היא ציינה כי בעקבות התלונות פנה בית הספר למפיץ והעמידו על חומרת העניין.

דובר משרד החינוך, ישראל כהן, מסר בתגובה כי ככל הנראה מדובר בטעות טכנית. „שר החינוך הוקלט, כמו שרים אחרים, בתעמולת המערך, אך בוודאי שהקלטות לא הופצו בבתי הספר ביודעין והוא אינו מעורב בכך".

„לא נהיה הפראיירים שלכם"

(יצחק מרידור). – מחזה עגום התרחש אתמול בבוקר במרכז מושב כפר ברוך בעמק כשעשרות מחבריו ונשותיהם הטילו „הסגר" על עצמם ועל מושבם: הם נשאו שלטים נגד חברי מושב אחרים, חסמו את הכביש הראשי בטרקטורים ובמכוניות ומנעו מילדיהם לנסוע לבתי הספר בנהלל וביפעת. הם גם השביתו את מרפאת קופת חולים וניהלו ויכוח ארוך וקשה, רצוף האשמות הדדיות בשל סירובם של אחדים מהחברים לשלם את המסים המוניציפאליים. „לא נהיה חממה לפאראזיטים", נאמר באחת הכרזות. „נמאס לנו להיות הפראיירים המשלמים גם עבור אלה המסרבים לשלם", הסבירו המפגינים לסופר „דבר". כפר ברוך הוא אחד המושבים הוותיקים בעמק: נוסד ב־1926, עבר משברים קשים וידע ימים של שגשוג, עד שנקלע, כמו רוב המושבים, לחובות כבדים לארגון קניות „הצפון" ולבנקים. גם בכפר זה ממתינים עתה להסדר, שיוציא אותם מהבוץ. אבל בינתיים צריך לשלם ל„מקורות", לקופת חולים ולמועצה האזורית, המספקת את השירותים המוניציפאליים, וכן את הוצאות ההגנה המשפטית שנפתחו בשל תביעות רבות נגדם. „יש לנו אלמנות וקשישים, שמסרו את האדמות לכפר וחיים מהביטוח הלאומי, שמשום אינם יכולים לשלם את המסים. את זה אנחנו מבינים", אמרו, „אבל נתגדרה גם קבוצה של סרבנים, שבכל מיני תירוצים לא רוצים לשלם את המגיע מהם, ואנחנו לא מסוגלים, ולא רוצים, לשלם במקומם, ואם לא נשלם ל„מקורות", יסגרו לנו את הברז הראשי. אם לא נשלם לקופת חולים, יפסיקו לנו את השירותים הרפואיים". „ומה יהיה מחר?" שאלנו. „נחריף את המאבק", הבטיחו.

להתבונן כדי להתגונן

תרגיל הגנה אזרחית מפני לוחמה כימית נערך אתמול במוסדות החינוך לרבות במיגזר הערבי והדרוזי. (בתמונה: בבית ספר בירושלים). בשעה 10.30 בבוקר הושמעה צפירת אזעקה. התלמידים ערכו תרגיל ירידה למקלטים והימלטות בעד פתחי חירום. תורגלו גם כיבוי אש ועזרה ראשונה. גם התגוננות מלוחמה כימית תורגלה והתלמידים חבשו מסיכות אב"כ במשך 20 דקות. בתרגיל, שנערך בסיסמה „להתבונן כדי להתגונן", תודרכו התלמידים כיצד לנהוג במצבי חירום ומה לעשות בעת התקפה כימית בריכוזי אוכלוסיה בעורף. „הוסבר לנו, שלישראל נשקפת סכנה מנשק העלול לפגוע במערכות העצבים של בני אדם אם ינשמו אותו, והיום תודרכנו איך להגן על עצמנו אם ישתמשו מדינות ערב בנשק המפחיד הזה". תרגיל ההתגוננות עמד במרכזו של יום הג"א במערכת החינוך אשר אורגן על ידי מיפקדת ראש הג"א בראשות תא"ל אהרון ורדי ואגף הביטחון ושעת חירום במשרד החינוך

(צילום: יצחק הררי)

איש העסקים ספקטור במצב קשה אחרי נסיונו להתאבד

מאת יוסי ליבוביץ'
סופר „דבר"

במשטרת מחוז חיפה נקבע אתמול כמעט בוודאות כי איש העסקים החיפאי ברציון ספקטור (68) ניסה לשים קץ לחייו בירייה לחזהו. הוא מאושפז במחלקה לטיפול נמרץ בבית החולים רמב"ם חיפה במצב קשה.

בדיקה של חוקרי המשטרה העלתה כי ספקטור לא השאיר מכתב המסביר את המניע למעשה. הראשון ששמע את הירייה ומצא את ספקטור מתבוסס בדמו היה שותפו לעסקים בסוכנות אאודי ופולקסואגן בחיפה, במשרדו ברחוב יפו בעיר התחתית.

מתחקיר המשטרה התברר כי בעת שנשמעה הירייה היה ספקטור לבדו במשרד. על־פי עדי ראיה הספיק לצאת למסדרון ושם התמוטט. המניע למעשה עוד לא ברור ואתמול העלו אנשים שונים השערות רבות, רובן קשורות בקשיים מסחריים, אך הן עוד לא אומתו.

ספקטור הוא שם נרדף לאימפריה בחיפה. בבעלותו סוכנויות פולקסואגן ואאודי, מועדוני בריאות ונופש, מועדוני צלילה, בוטיקים, חנויות לכלי בית, בתי מלון באילת (בעיקר של בני המשפחה) ולאחרונה נכנס לעסקי התמרוקים.

על קירות משרדו ברחוב יפו תלויות עשרות מוכרות ותמונות מן העבר עם משה דיין, יגאל ידין, יגאל אלון, שמעון פרס ויצחק נבון. היו לו קשרים אישיים ומיוחדים עם לוי אשכול ויגאל אלון. הוא נחשב במשך שנים ליבואן המכוניות הגדול ביותר בחיפה. בשלב מסויים, על פי בקשה של אשכול, נשלח לאפריקה לנהל מפעל בשר ועסקים נוספים ולא אחת התפאר ביצירת קשרים אישיים עם קיסר חבש לשעבר היילה סילאסי.

בין הפרוייקטים שבנה: כפרי הנופש הראשונים בסיני ובאבו רודס, אתר קמפינג בסנטה קתרינה, רכש מקומון בחיפה בשם „השבוע" (שנסגר בינתיים) ובאמצעותו הפיץ באילת מקומון שתמך בראש העירייה רפי הוכמן. חתנו גדי בן־זאב הרחיב את עסקי המשפחה באילת ונכנס לשותפות עם המלונאי ריוויר לאחים ויזר הקימו את מלון „המלך שלמה". במקביל נכנסה המשפחה לשותפות בעוד ששה בתי מלון ורשת בוטיקים באילת.

ספקטור, המעסיק כ־30 איש בחיפה, ידוע כמנהל צנטראליסטי הנמצא בעסקיו במרבית שעות היממה. בשנה האחרונה החליט להשאיר לבנו יונה ולחתנו את כל העסקים באילת.

מתנדבת (74) מגרמניה תורמת אלפי מרקים לקשישי אשדות יעקב ולמלגות לסטודנטים

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

מי אמר שבקיבוצים אפשר למצוא רק מתנדבות צעירות ויפות מחו"ל? באשדות יעקב/איחוד שוהה, כל שנה בתריסר השנים האחרונות, מתנדבת בת 74 מגרמניה: גרטי אוסט, מהעיירה באד־קרויצנאך באה כל קיץ לקיבוץ. היא גם תורמת הרבה כסף למען קשישיו.

אוסט, נוצריה אלמנה בלי ילדים, למדה להכיר את ישראל בפעם הראשונה לפני 12 שנה. היא תורמת שתי מלגות לסטודנטים ישראלים ממשפחות מעוטות־הכנסה כדי שיוכלו ללמוד באוניברסיטאות כאן: היא מסרבת בכל תוקף לדעת מי הסטודנטים ומה הם לומדים ואומרת כי היא סומכת על מדינת ישראל שתדע לנצל את תרומתה. היא עובדת במשק במגהצת במחסן הבגדים.

כל ביקור משאירה אוסט 1900 מרק לשיפור תנאיהם של קשישי המשק. חברי המשק אינם יודעים כיצד להודות לה.

אחרי 3 חודשי מעצר עשוי החשוד ברצח הילד מטבעון להשתחרר

מאת יוסי ליבוביץ', סופר „דבר" בגליל המערבי

פרסום באחדים מכלי התקשורת, שהבליטו פרסום סממנים הקשורים לאופן שבו נרצח הילד חגי זגורי בן השכונה וחצי מקריית טבעון, אינם מאפשרים לפרקליטות מחוז חיפה להגיש כתב־אישום נגד החשוד ברצח. לפיכך, אם לא תהיה התפתחות דרמאטית בסוף השבוע, ישוחרר ביום ראשון החשוד ברצח, נפתלי בוזגלו בן 34, מקריית טבעון, בתום שלושה חודשי מעצר.

בדיון בין נציגי פרקליטות מחוז חיפה לצוות החקירה בראשות רב־פקד יצחק טיילר, סוכם כי למרות הראיות הרבות שהצטברו בתיק הרצח, מסתבר שאין בהן די להגשת כתב אישום.

בצוות שעבד על הפרשה הקשה והמסובכת שורית אווירת נכאים. בדברי אחד החוקרים: „בא לי לבכות".

[illegible] חגי זגורי נרצח בשבת, 27 באוגוסט, סמוך לבית הוריו ברחוב אירים בקריית טבעון. שעות אחדות לאחר הרצח נעצר בוזגלו כחשוד במעשה. מאוחר יותר שוחרר. בתחילת ספטמבר נעצר שוב ומאז האורך מעצרו שמונה פעמים. „מסתמן שחזרה של בוזגלו" – אמר מקור [illegible] ימשיך לחפש ראיות [illegible] בפרשה".

● מתקין במפעל דרוש למשטרת זבולון כחשוד בגניבת רבבות שקלים במתנות מהכספת באמצעות מפתח מתאים. שופט השלום חנוך שילוני הוציא אתמול צו הבאה נגד שלום טל, תושב קריית ים, החשוד בכך שבמרוצת שמונה השנים האחרונות נהג לשלוח ידו לכספת שהתקין בבית משפחה ברחוב ברזילי בקריית ים.

● פרסום בעתונות ברבר פיטורים אינה בגדר ראיה משפטית – קבע אתמול שופט בית הדין האזורי לעבודה בחיפה, דורון מיבלום, בעת שדחה את בקשתו של מנהל המכירות בתיאטרון העירוני חיפה, אלי זקר, למתן צו מניעה ומבי שיאסור את פיטוריו מעבודתו בתיאטרון. הוא פנה לבית הדין לאחר שנודע לו מהעיתונות על פיטוריו.

3 חשודים בקשר לרצח הצעיר בשכונת גילה

(עו). – משטרת ירושלים סבורה כי פוענח רצח הצעיר שבוצע אור לאתמול בשכונת גילה בירושלים. בידיה שלושה חשודים ברצח אילן לוי (22) מרחוב האפרסמון בשכונה. המשטרה מסרה, כי בידיה ראיות לכאורה הקושרות את הצעירים [illegible] אור לאתמול דווח למשטרה על צעיר שהובא לבית החולים שערי צדק אשר כפי הנראה נדקר בסכין בחזהו. רופאי בית החולים ביצעו החייאה בצעיר אך הוא מת מפצעיו בשל איבוד דם רב.

הבלשים החלו בחוקר שני מכריו של הצעיר אשר העבירו אותו לבית החולים. התברר כי הוא נדקר כנראה בכביש המרכזי בשכונה בעת סכסוך אלים בין עבריינים, כנראה על סמים. במהלך החקירה נעצרו שני מכריו ולאחר חקירה נוספת נעצר אתמול לפני הצהרים צעיר שלישי.

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה להסברה
אבלה על פטירתו
בטרם עת של
ברוך ונגר ז"ל
בוגה ברמיאל ורע יקר
ומשתתפת בצער המשפחה ואנשי הישוב
עוזי נרקיס
ראש המחלקה

במלאת 10 שנים לפטירת יקירתנו
לאה הולצמן ז"ל
תערך אזכרה
ביום ראשון י"ח כסלו תשמ"ט 27/11/88 בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין בהרצליה רח' פינסקר.
יוצאים מבית הולצמן הרצליה ב' רח' שלום עליכם 5 בשעה 3.00 אחה"צ.
המשפחה

במלאת שנה לפטירתה של יקירתנו
שרה קלכהיים ז"ל
(מבית גולוב לבדיאב)
נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום שני י"ט כסלו 28.11.88 בשעה 15.00 (3.00 אחה"צ) בבית העלמין החדש ברחובות. אוטובוס ייצא בשעה 14.45 מביתה ברח' לוין אפשטיין 54 ברחובות
גדעון קלכהיים
והמשפחה

בצער רב אנו מודיעים
על מותו של ילדנו
יואב עמית ז"ל
המשפחה
ובית ידאון

דודתנו היקרה
מתילדה הלפרין
חברת החלוץ הרוסי
ומנהלת בית ספר חקלאי „נחלת יהודה" במשך שנים רבות
איננה
תובא לקבורה היום, יום ששי 25.11.88 ט"ז כסלו תשמ"ט בשעה 11.30 בבית העלמין הישן בראשון לציון.
נפגשים ליד שער 3.
המשפחה

משרד ראש הממשלה
העליה לקברה של ראש הממשלה לשעבר
גולדה מאיר ז"ל
ביום הזכרון לפטירתה
תתקיים בהר הרצל ביום ראשון י"ח בכסלו תשמ"ט (27.11.88)
בשעה 13.30 אחר הצהריים
שערי הר הרצל ייגעלו בשעה 13.30

לחברתנו יעל לפיד
איתך באבלך במות
אמך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
ההנהלה והעובדים

למשפחת ונגר
השתתפות באבלכם הכבד
במות
ברוך
זהבה וצבי אלדרוטי

קבלת מודעות 24 שעות
נרחוק
מודעות
משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל'
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות
24 שעות ביממה
ב' דרחוק דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול כסית)
טל. 246363 239952

חידושים והמצאות בחקלאות
ביום א' 27.11.88 בשעה 18.45
מרסס רז 2000
כדאי לראות
אחים רז
הח' ברדוד 10 אזור התעשייה הישן
ת.ד. 3025 ראשון לציון 75100
טלפון חדש: 9643252

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
מועצת פועלי ת"א יפו
עיריית תל־אביב־יפו
מינהל החינוך הנוער והתרבות
שבתרבות
מנחה: חנה זמר
בשבת י"ז כסלו תשמ"ט 26.11.88 בשעה 11.00 בבוקר בבית קוטלר, רחוב רידינג 38 רמת אביב
הכל על הכנסת החדשה
ח"כ שרה דורון (ליכוד) ח"כ אורה נמיר (מערך)
יוסי ארה"ב – ישראל: אחרי קלפי בשתי המדינות
צבי רפיח – יועץ לעניני ארה"ב
האינתיפאדה
ד"ר אשר סטר, מרכז דיין באוניברסיטת ת"א
הכניסה חופשית

מפעל בבית שאן מחפש
מועמד לתפקיד ניהולי
הכישורים הדרושים:
★ רקע פיקודי בצה"ל
★ מגורים בבית שאן ובסביבה
★ נסיון מעשי בהפעלת מכונות תעשייתיות – חקלאיות
★ רכב פרטי
לפנות לת.ד. 222 בית שאן
(לציין עבור מנהל)

בדרך לאופוזיציה. ראיון עם שמעון פרס / יקיר צור

לא לשבת, אלא לפעול

„אילו המערך היה מבטיח לדתיים אותו דבר כמו הליכוד, מן הסתם הם היו הולכים לליכוד. הליכוד הצביע בעד 'מיהו יהודי' עוד בכנסת הקודמת"

– נבוא לעכשיו, החל מהשבוע הבא, שמעון פרס הוא ראש האופוזיציה בישראל?

כפי שהדברים נראים היום, כן. אנחנו הולכים לאופוזיציה.

– איזו אופוזיציה זו תהיה?

לאופוזיציה יש שני תפקידים. האחד – להתנגד ולבקר, השני לעבוד על כמה ביוזמות. אני אצדיך לראות את האופוזיציה, בראש וראשונה, כאלטרנטיבה. נציע דרך אלטרנטיבית בתחום החוץ, הבטחון, החברה, הכלכלה. אני חושב שהעם רוצה באלטרנטיבה כזו וזקוק לה, ואם תקום ממשלה צרה היא תהיה לכל היותר ממשלה של מחצית העם.

– מהתבטאויותיהם של ראשי הליכוד בימים האחרונים אפשר להסיק שהליכוד עדיין לא אמר לא לממשלה רחבה. מה הם בעצם חילוקי הדעות?

החברים התומכים בהצטרפות לממשלה רחבה העמידו ארבעה תנאים: קווי יסוד משותפים, מנגנון מאוזן נוסח הקבינט, חלוקת תיקים שווה בין הליכוד והמערך ובנוסף לכך גם שארבעת התפקידים המרכזיים בקבינט יחולקו שווה בשווה בין שתי המפלגות הגדולות. הליכוד לא נתן, למעשה, תשובה על אף אחד מארבעת התנאים.

– ביצד תשפיע הישיבה באופוזיציה על דמותה של הנהגת מפלגת העבודה? האם אתה רואה את עצמך בראש אופוזיציה לארבע שנים?

אני לא רוצה להכנס לשום נושא אישי, ואני גם לא רוצה להעמיד את הנושא האישי לפני הנושא התנועתי. לפי דעתי, מפלגה לא צריכה לשבת באופוזיציה. היא צריכה לפעול כאופוזיציה. אין לי שום ספק שיש להפיק לקחים ממערכת הבחירות, לראות מתוך נקודות התורפה ומתוך נקודות העוצמה, ולטפל בהן כפי שצריך כדי שנתכונן לבחירות הבאות.

– האם הכוונה לתהליך שיתכן המלצה לשינויי החוק במוסדות המפלגה?

נאמר שאם הנשיא יטיל עלינו את הרכבת הממשלה, ניתן נושא להצבעה. אם נגיע להרכבת ממשלה, נביא את זה בפני מרכז המפלגה להצבעה.

– האם אינך מקבל את הטענה שהמשא־ומתן עם המערך רק עזר למפלגות הדתיות להעלות את המחיר?

לא. במה הליכוד גם קודם הצביע בעד „מיהו יהודי". במה זה עזר להם? בכלל, כל מה שאפשר לומר כדי להשמיץ את המפלגה – זה הולך אצלנו טוב.

– מפלגת העבודה, ואתה בראשה, פנתה להבחר בעיקר בבסיס של השלום והוועידה הבין־לאומית. במבט לאחור, וגם לאור התפתחויות האחרונות באיזור, האם היה זה משגה?

לא. יש כניסים שלא הפסדנו בהם שום דבר ויש מקומות שהפסדנו. מדוע? הרי זה היה אותו המסר. בחיפה, למשל, כמעט ולא הפסדנו. אם אתה מצרף את מפ"ם, שמרנו על כוחנו. ובמקום כמו רמת־גן אפילו טיפ־טיפה עלינו, עם אותו המסר. קשה מאוד לדעת מה באמת קרה. אלה שאומרים שהפסדנו שלושה מנדטים, מביאים

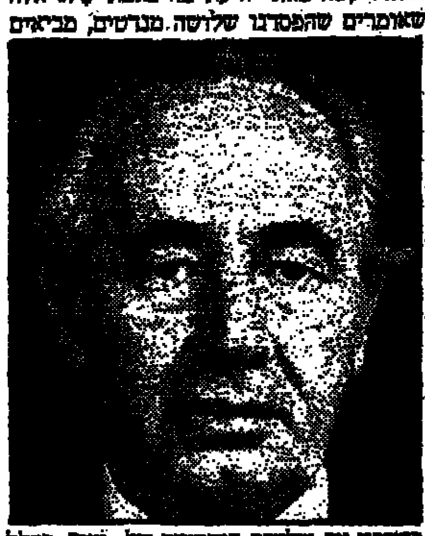

בחשבון את שלושת המנדטים של „יחד". בכלל לא ברור שהוא לקח את זה מהמתנה שלנו, מפני שאם תיקח את המתנה שלנו, לנו בכנסת הקודמת היו ארבעים וארבעה מנדטים עם מפ"ם ועם דהראשה. אנחנו קיבלנו 39 מנדטים, מפ"ם קיבלה 3 – זה 42, דהראשה אחד – 43, ואני מעריך שמנדט אחד או שנים עברו לרצ.

– במישור המדיני, היום לאחר ועידת אלג'יר, אפשר לומר כמעט בוודאות שהאופציה הירדנית מתה. מצד שני מתווספות מדי יום מדינות המכירות במדינה הפלשתינאית של אש"ף או מברכות על ההחלטות של ועידת אלג'יר. האם עמדתה של ישראל לא מכניסה אותה למילכוד מדיני דיפלומטי?

זה תלוי בישראל. אנחנו גם לפני הבחירות אמרנו שאנחנו מעדיפים לנהל משא־ומתן עם משלחת ירדנית־פלשתינאית. לפי דעתי יכול להיות שזה גם מה שיקרה בסופו של דבר. אנחנו אמרנו שאנחנו מוכנים לנהל משא ומתן עם משלחת ירדנית לחוד ועם משלחת פלשתינאית לחוד, על הסדרי ביניים. יתר על כן, אמרנו שאם יהיו כמה חודשי שקט, אנחנו נאפשר בחירות ביהודה, שומרון וחבל עזה, ככה שלנו יש תוכנית גם למצב הנוכחי.

– האם אינך שותף להערכת חלק מהפרשנים שבאלג'יר ניצח, לפחות הכל, הקו המתון של יאסר ערפאת ושיש איזו שהיא התקדמות, אם כי לא מספקת, באש"ף?

לא מדברים כאן על הצד התיאורי, אלא על הצד האופרטיבי. אין סיכוי לפתוח במשא־ומתן בלי שתהיה קבלת החלטות 242 ו־338 נטו ומבלי שתהיה הפסקת הטרור והאלימות ומבלי שיכירו בזכותה של ישראל לחיות בשלום. זהו הנוסח האמריקאי ועובדה שגם האמריקאים, לא רק אנחנו, לא חושבים שבאלג'יר זה קרה. מה הם עשו באלג'יר? הם לקחו את החלטה 242, שזה ניסוח שיש בו דיוק לשוני וערפל מדיני, והעמיסו עליו מן ההפטרה שלושה דברים נוספים: הזכויות הלאומיות של הפלשתינאים, זכות ההגדרה העצמית וזכות השיבה. אף אחד משלושת הדברים האלה איננו מופיע לא ב־242 ולא ב־338. צריך לזכור ש־242 איננה פתרון לבעיה הפלשתינית אלא פתיחת השער למשא ומתן, ואין שער אחר. אתה רואה את ישראל יורדת מהשער הזה למינימום הזה רק מפני שאש"ף רוצה בזה?

מה שהם הצליחו זה ליצור רושם שכאילו הם קיבלו את 242, כאשר בפועל הם קיבלו רק את השלט, את הכותרת של 242, ושינו את התוכן לבלי הכר. גם בעניין הטרור, האירופים אומרים שהם הסכימו להפסיק את הטרור. הם הסכימו להפסיק את הטרור בנוסח קהיר, כלומר אלימות מחוץ לגבולות ישראל, לא בתוך גבולות ישראל. אותנו מעניין הטרור בתוך גבולות ישראל, בתוך ישראל של הקו הירוק ובתוך ישראל של השטחים. אז נאמר שיש בזה מיתון, השאלה איזה סוג של מיתון: מיתון סגנוני, מיתון בתפאורה, או שיש בזה מיתון טעל־יסף, שמאפשר פתיחת משא־ומתן.

– ויחד עם זאת, בהצהרת העצמאות הפלשתינאית לא מוזכרת האמנה הפלשתינאית אף לא ברמז, אף יש הכרה בהחלטה 181, שבאופן עקיף יש מכירה בזכותה של ישראל להתקיים כמדינה יהודית.

ישראל איננה מדינה עקיפה. צריך להכיר בה במישרין. מה זה נזכרו באיזור של 41 שנים? מבתי קברות קשה לעשות בתי תינוקות. מה ההבדל בין 181 ו־242? 181 מסכם מצב שהיה קיים ב־1947 לפני מלחמת השחרור, 242 מסכם מצב שנוצר מאז עד 1967 כולל מלחמת ששת הימים, ועל כן אתה לא יכול לדלג מ־242 חזרה ל־181 כאילו דבר לא קרה.

– השבוע, באחד העתונים הופיעה ידיעה לפיה שקלת התפטרות לאחר הבחירות וחזרת בך בלחץ מקורביך. האם אכן שקלת להתפטר?

אני לא מוכן ברגע זה להתייחס לנושא. כשתהיה לי הודעה אישית, אני אמסור אותה באופן מסודר. אני לא חושב שבמצב הנוכחי יש בכלל מקום לדיונים אישיים או להודעות אישיות. נסכם את הפרק הזה ואז נשקל.

זנב לשועלים / חנה זמר

מי מפחד מאופוזיציה

עצם המונח הצטרפות מקפל בו את הנחיתות שתיווצר בהגשמתו. לאופוזיציה חזקה יש יותר כוח מאשר לפארטנר בלתי־חיוני בממשלה

הפסקת השיחות על הצטרפות המערך לקואליציית־שילנסקי איננה צריכה להיות טאקטית. לא שטאקטיקה כזאת פסולה בפני עצמה. יש מהדורה פוליטית לשיטות המיקוח בבזארים, וזה לגיטימי. אלא שאין לכך טעם וצידוק במקרה שלפנינו. ברגע שיצחק שמיר נהג כלפי המערך כפי שנהג בגין בשעתו כלפי ד"ש, אפשר היה להבין מה כוונותיו. ברגע שאמר: יש לי ממשלה – תרצו תצטרפו, צריך היה להגיד: לא, תודה.

אמרתי „קואליציית שילנסקי", מכיוון שעדיין אין ממשלה ליצחק שמיר, אבל הרכב שסיפק ביום ב' האחרון את הרוב לבחירת יו"ר הכנסת החדש, הוא הרכב המיועד לממשלה חדשה, ויש מקום לחשוש כי החלטתו הראשונה אופיינית לדרכו בעתיד. זה לא מרנין, אם לדבר בלשון המעטה. זה די מפחיד, למען האמת. אפשר להבין את תדהמתו של יצחק רבין. אכן נכון שאין לנו מדינה רובינית, אין לנו צה"ל רוביני, ושולי הטעות שלנו צרים להחריד.

אבל ההנחה כי בתוך ממשלה כזאת המערך יכול להוות קורקטיבה, אין לה על מה לסמוך. חז"ל אמנם הזהירו אותנו כי מוטב להיות זנב לאריות ולא להיות ראש לשועלים (פרקי אבות ד', כ') אבל הם לא אמרו להיות זנב לשועלים. והמערך בקואליציית שילנסקי יהיה זנב לשועלים.

לאופוזיציה חזקה יש יותר כוח מאשר לפארטנר בלתי־חיוני בממשלה. והמערך גם בפני עצמו, לא כל שכן עם עשרת החכ"ים שהם שותפיו הטבעיים, יכול להיות אופוזיציה חזקה, בעלת השפעה, אופוזיציה המייצגת גם כלפי פנים וגם כלפי חוץ ישראל אחרת מזו שתצטייר בממשלה, אופוזיציה שחייבים להתחשב בה.

גם אין זו גזירה שהישיבה באופוזיציה תימשך ארבע שנים. נכון, השלטון הוא דבק חזק, וגם אם הסכסוכים הרבים הפוקדים את הממשלה הצרה עוד לפני שהתכוננה – סכסוכים בין המפלגות הדתיות לבין עצמן, ביניהן לבין הליכוד, ובתוך הליכוד פנימה – גם אם כל הסכסוכים האלה יוסיפו ללוות את הממשלה בהמשך דרכה, הם לא בהכרח יגרמו לפירוקה. אם ממשלת האחדות המכהנת עכשיו כממשלת־מעבר, החזיקה מעמד ארבע שנים, חרף המתיחות בין שני ראשיה הרוטאציוניים, גם זו המסתמנת באופק הפוליטי תוכל להחזיק מעמד.

אלא מה? ישראל איננה עם לבדד ישכון, ולבדד היא לא תוכל להתקיים. יבואו יוזמות מדיניות. אולי לא בינואר־פברואר, אבל כמה חודשים לאחר מכן. הממשלה ששמיר עומד להקים לא תוכל להגיב על יוזמות אלה. אפילו תגובה טאקטית נכונה. אפילו בהצהרות לא תוכל לגלות את הגמישות שתידרש, וזאת לאחר שאש"ף כבר משכיל להפגין התמתנות. כמו שגח"ל בשעתו עזב את ממשלת גולדה מאיר רק מפני שזו אישרה נכונות לבצע את 242 (שבינתיים הפך לדגל של מרכיבי גח"ל...), כך תעזוב התחיה, ואולי לא רק היא, את ממשלת יצחק שמיר כאשר זו תצהיר על נכונות לבצע את הסכמי קמפ דייוויד (שגם הם נעשו דגל למתנגדיהם בעבר).

או אז הממשלה תתפרק, אלא אם כן תעדיף עימות עם ארה"ב. אסתכן בנבואה שלא תעדיף עימות. וזה רק אחד המצבים היכולים לשנות את ההיערכות הפרלאמנטארית, או להוליך לבחירות חדשות.

ובינתיים, אין למערך סיבה לחשוש מהליכה לאופוזיציה. לא סיבה פוליטית, לא כלכלית, ולא אלקטוראלית. מבחינה פוליטית, כאמור, המערך יהיה חזק יותר באופוזיציה מאשר בממשלה כזאת, בתנאים שהיא יכולה להציע, אפילו אם ישופרו כלשהו. מבחינה כלכלית – למשל, הבטחת הסיוע הדרוש להתיישבות – לא ראינו את הנפלאות של הממשלה היוצאת שהמערך היה שותף־משקל בה. פחות מזה גם הממשלה שבלעדיו לא תעשה. מבחינה אלקטוראלית, דווקא הצטרפות לקואליציה יכולה להיות הרסנית. עצם המלה הצטרפות מקפלת בה את פיחות המעמד, את הנחיתות שתיווצר בהגשמתה. לא צריך להיות זנב לשועלים.

„נשים וערבים זה אותו הדבר" / דני רובינשטיין

האמהות של כבר פאריס

שוביניזם לאומני ושוביניזם גברי הולכים יחד בתגובות הגסות שמטיחים העוברים ושבים ב„נשים בשחור" המפגינות מדי יום שישי בכבר פאריס בירושלים

יום שישי שעבר היה יום סתיו אביבי בירושלים. פקקי התנועה הרגילים של שעות הצהרים חסמו את היציאות ממרכז העיר לפרברים וכיכר פאריס (עדיין סרה־סנטה בפי הותיקים) היתה דחוסה. עמדו שם כמו בכל יום שישי בצהרים כמה עשרות נשים בשחור ונשאו את שלטי המחאה „די לכיבוש". הן עומדות כך כבר כמעט שנה, מאז ראשית ההתקוממות בשטחים, ומולן שניים או שלושה גברים, גם הם קבועים בשטח ובידיהם שלטים נגד קבוצת „הנשים בשחור". עתונאים זרים וצוותי טלוויזיה מחו"ל אוהבים לשלב נשים מפגינות אלה בכתבות מישראל. יצר הכתיבה העתונאית הזריזה מושך להשוותן עם האמהות הארגנטינאיות המפורסמות מכיכר מאיו. אצלנו כמעט שלא מרותחים עליהן.

עברתי שם פעמים אחדות בעבר, בזמן ההפגנה, והפעם התעכבתי יותר. חמים בחוץ וכל חלונות המכוניות פתוחים. אין כמעט נהג ואין יושבי מכונית המאיטים בצומת הסואנת שאין להם מה לומר – או בעצם לצעוק – ל„נשים בשחור". מה ששומעים שם זה סגנון ביבים שקשה לתאר. עמיתי ליד גילה סבירסקי שאני מכיר מזמן והיא שאלה אותי מדוע 70 אחוז מהצעקות, ואולי יותר, הן בעניני מין. אומנם היו באלה שצעקו בצורה עניינית יותר כמו: „מה אתן עומדות כך? הרי העם כבר נתן לכן תשובה בבחירות", או בסגנון ענייני פחות כמו: „יום ששי, לכו למטבח לעשות חמין".

אבל הרוב המכריע ניתח בצורה מפורטת מאוד את יחסי המין של הנשים המפגינות עם ערבים בכלל ועם יאסר ערפאת בפרט. מה לא שומעים שם? מין אורואלי, מין אנאלי, סדו־מזוכיזם וסיכום כל תעלולי המיטה מקולנוע „מרכז" בתחנה המרכזית בתל־אביב ומקלטות הוידיאו הכחולות. ערפאת המסכן, שבעולם מייחסים לו נטיות הומוסקסואליות, צריך „לגמור על" ה„נשים בשחור" כמעט בכל דרך אפשרית ובעיקר בדרכים בלתי־אפשריות. התואר הקבוע שניתן להן „שרמוטות של ערבים". הוא השפל ביותר. שרמוטות של יהודים, מילא. שרמוטות של תיירים ומשקיפי או"ם, אפילו קצת מכובד. אבל שרמוטות של ערבים? אין בזוי מזה.

דימויים של מין וארוטיקה, של יחסי גבר ואשה, היו משולבים מאז ומתמיד בפוליטיקה של יחסי אומה ומולדת, בתאור יחסי האומה עם האלוהות. (כמובן שלא בסגנון הגאלה של הנהגים בכיכר פאריס). איזה אוצר תרבותי כביר הוא שיר־השירים התנ"כי המביא לשיא את מוטיב האהבה האלגורי של המסורת היהודית העובר כחוט השני בכל כתבי הקודש. „זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", משורר הנביא את פסוקי הנחמה של האל, כאשר האהבה והחטא הקבועים כמעט תמיד בתנ"ך הם „ונתנו" אחרי אלוהים אחרים. החוקר הרב הקונסרבטיבי פרופ' גרשון דוד כהן כתב חיבור מרשים („תורה נדרשת", הוצאת עם עובד, 1984) על דימוי האלוהות הנבדלת של התנ"ך: האל הוא קנא, אל שיש לדבוק בו, לאהוב אותו „בכל מאודך", להיות נאמן לאחרים הקודמים. „ואירשתיך לי לעולם", אומר הנביא הושע. „כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו", מנבא ישעיהו ויש דוגמאות נוספות רבות מני ספור.

גם השימוש במין ובארוטיקה שעושה הלאומיות המודרנית הוא ידוע ומוכר. רק השבוע, כאשר פורסם במהדורת ברוז מספר 29 של „מפקדת ההתקוממות הפלשתינאית", ניתנה לה הכותרת „כלולות פלשתין". „כלולות", כך כינו את הצהרת העצמאות של מועצת אש"ף באלג'יר. התושבים בשכם ובעזה נקראו לחגוג את כלולות העם הפלשתיני, את ברית העולם שלו עם ארצו. הרי כמעט כל יום בשנה האחרונה, כאשר נהרגים נערים, כשהם ערבים בגדה או בעזה, אני קורא ושומע כיצד מקוננות עליהם האמהות. קינה על בחור שלא ידע אשה, ובמותו הבתולי הוא בא בברית הנישואין עם אדמת המולדת. הוא קידש בדם את פלשתין, כדרך שבחור מקדש בתולה בדם ליל הכלולות. למה לחפש אצל הלאומיות הערבית הפלשתינית? אצלנו לא חסרות דוגמאות כמו שירתו של אלכסנדר פן משנות ה־30: „אדמה אדמתי — ארשתיך לי בדם, שארם ונדם".

תאודור אדורנו והפסיכולוגיה של אחרי מלחמת העולם השניה היו עומדים בשקיקה תגיגית ביום שישי בצהרים בכיכר פאריס בירושלים למשמע שפע התעוד המקורי על „האישיות הסמכותית" („סולם אף" המפורסם) של מאות הנהגים הישראלים המתפרצים ושואגים גידופי זימה לעבר „הנשים בשחור". הפסיכולוגיה של שנות ה־50 וה־60 ניסתה להסביר את נהיית ההמונים בין שתי מלחמות העולם להרוס את הדמוקרטיה ולהחליפה בטוטליטריות פשיסטית באמצעות המושג „אישיות סמכותית". איזה תסמונת אישית היא זו: „עמדה סמכותית ולא דמוקרטית, התנהגות שגרתית במיוחד, ענין רב במין, אמונות תפלות" (על־פי הגדרת מילון המונחים של הילגארד ואטקינסון „מבוא לפסיכולוגיה"). הלאומנות האנטי־דמוקרטית בתוספת האמונות הטפלות היו הרי המרכיב הדומיננטי של הבוחר הישראלי שניצח בבחירות 1988. וכשהוא רואה את הנשים בסרה־סנטה נואה אצלו „הענין הרב במין". הוא כמו מאשר את אימוץ המונח „שוביניסט" על־ידי התנועות לשחרור האשה של דורנו. פעם כינו שוביניסט רק לאומן קנאי, עד שבא הפמיניזם וצירף אותו לעולם מושגיה: „שוביניזם גברי".

רק לפני זמן קצר הוזמנתי להרצאה בצה"ל בפני קבוצת אנשי קבע שכבר ברגע ראשון היה ברור שכולם בה מצביעי ליכוד, דתיים, תחיה, צומת ומולדת. הנושא היה: „שטחים, יהודים וערבים". וכמו תמיד קם אחד בסוף הדיבורים ואמר: אתה הרי יודע שעם הערבים יש רק דרך אחת – רק בכוח, רק לדפוק אותם, הם לא מבינים שום שפה אחרת. ואז מכרזי האולם נשמעה קריאת ביניים משלימה: „כמו עם האשה, כמו עם האשה". באותו רגע החלטתי לא לענות. הרי עם הטענה, שעם הערבים צריך ללכת רק בכוח, אני בקושי יכול להתמודד. זה שגם עם האשה צריך רק בכוח – בזה אני כבר לא מבין כלום.

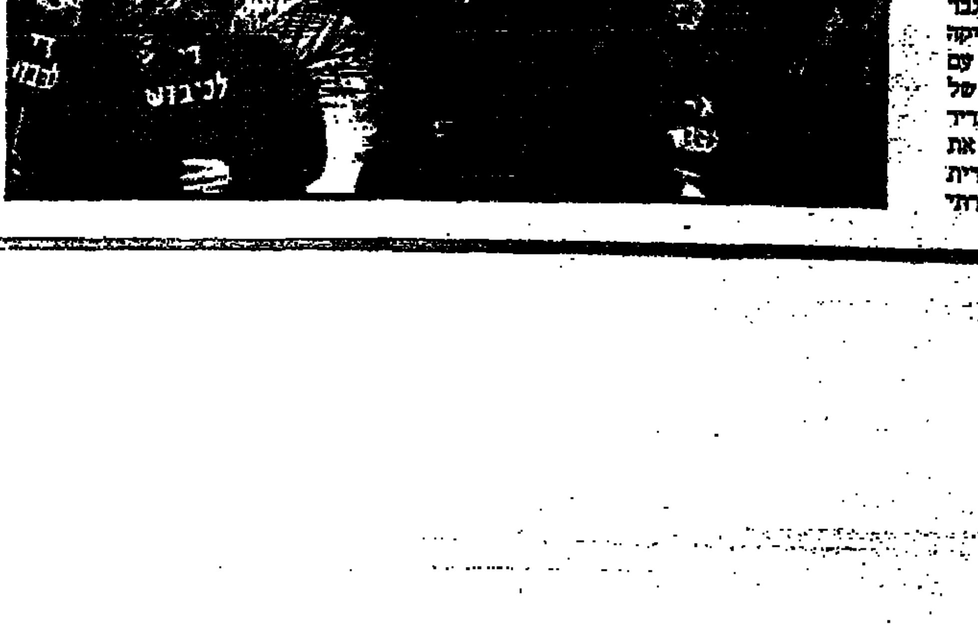

שבוע שחור / אמנון דנקנר

ועכשיו, חברים, אל הבריקדות

מכיוון שאין רע בלי טוב, החיבור המחריד הזה בין הליכוד לבין הדתיים מצמית, סוחטני, קונסנזוס לאומני הרס ובעל סיכויי פעילות טובים בעניין הישן הזה של גיוס בחורי החרדים לצבא. לכאורה הדברים תמוהים מעט, שכן הסידור הנוח והמושחת הזה, שעל פיו הם משתמטים ואנחנו מתים, מלווה אותנו מאז ימי בראשית. אולם הפעם, הפעם, דומה שקצה הנפש הישראלית הקולקטיבית מן העניין והיא מחפשת בקדחתנות דרכים להבעת שאט הנפש הזה. מדוע דווקא עכשיו? הדברים פשוטים. מכיוון שעד עכשיו הגבילה הקונסטלציה הפוליטית את מרחב התמרון ואת כושר הסחיטה של הדתיים, ומעתה קורא להם דרור להרים את הפרופיל הציבורי שלהם בלא גבול כמעט. עכשיו יש להם כוח, והם מבטאים אותו, לגזור עלינו בשאלות החשובות והמהותיות ביותר של הווייתנו. הם נחרצים לחיים ולמוות, לשלום ולמלחמה, להמוד או לבאבק, ועל־פיהם נופק דבר.

עכשיו הם גם באים אל שולחן המשא־ומתן הקואליציוני עם תיקים גדולים שפיותיהם פעורים בתיאבון אדיר, ותובעים בלא בושה את כל מה שניחוח של כספי ציבור גדולים נודף ממנו. לא עוד הם מסתפקים בתקציבים לצרכי דת. הפעם הם רוצים את משרד השיכון ואת מנהל מקרקעי ישראל ואת משרד הפנים. הם תובעים את הכל ואינם מוכנים לתת דבר. עדיין הם מבקשים להיות מופרשים מהכלל, מסרבים להכנס למחזור הדם של המדינה, דבקים בעיקשות בסירובם לחלוק עימנו את העול הנורא מכל. בניהם לא ילכו לצבא שאליו הלכנו אנחנו, שאליו הולכים בנינו, ושלא כולם שבים ממנו. לאוליגרכיה יש גם חובות. בכל העמים, בכל התרבויות, בכל התקופות, היו בניהם של השליטים עומדים בראש הצבאות. אף במושבות שבמשטרים, גם בכבשלות העוסקת ביותר, הורתה להן תבונת האוליגרכיה כי בעניין המכריע הזה אי־אפשר להבדיל בין דם לדם. אי־אפשר להתחמק ולהפלות ולהתחמק. כי העם הוא, לא־עקב, ככל והוד ואינו מבין שלטון ואינו מבין תרבות, אבל העם – כל עם – מבין דם.

מי שרוצה לשלוט בנו, מי שרוצה את הנתח העסיסי של העוצמה הכספית, מי שרוצה להניע גורלות נראים, אינו יכול לעמוד על בניו בארצמלה השוחרה של הנוה הזה, ואינו יכול להגניב אותם אל מחוץ לתחום שבו הולכות השלטון בהתרגשות לליבון הבעיה הנוראה מכל. אם הוא מבקש לנהוג כך – היה שלטון זר, ונגד שלטון זר יתקוממו הכל. אי־אפשר להיים כך פרופיל פוליטי ולהיות פרופיל 21 ומטה בכל מה שקשור לשירות הצבאי. זה לא ילך. זה לא יעבור.

אני חושב הרבה בימים האלה על ידין סנגבאום. הוא היה נער פתחון אשר ניבאו לו עתיד גדול בנגינה על חליל. בהתגייסו ביקשו לצרפו לתזמורת צה"ל, אך הוא סרב, הלך לשריון ונהרג בטנק במלחמת יום־כיפור. הם מדברים על כך שאי־אפשר להפסיק תלמיד ישיבה מתלמודו, שחשובה מאד ההמשכיות. איפה חשובה ההמשכיות יותר מאשר בנגינה? איפה עלולה אצבע פגועה להפריע לעתיד

המקצועי יותר מאשר בנגינה? אבל ידין סנגבאום ויתר על ההמשכיות הזאת משום שידע כי במדינה הזאת לחלל זה לא הכל. משום שידע כי הוא אינו יכול לחלל את ברית הדמים הזאת המהותית, לאסוננו, את הקשר הבסיסי ביותר, העמוק ביותר בין משפחות ישראל. הברית הזאת שהקודקודים המצביעים האלה מחללים אותה יום יום ובלא בושה. אבל הפעם זה לא יעבור. אסור שזה יעבור. צריך לעשות דברים ובכוח רב. לא בנעימים ולא באפס כחוד. הפעם צריך לעלות על הבריקדות, חברים.

צריך לארגן רבבה או שתיים או שלוש, אולי יותר, של אנשי מילואים אשר יעלו על הכנסת בירושלים להפגנה גדולה ואיש איש מהם יישא עימו את הנעליים השחורות או החיכות הגבוהות שלו בן המילואים, ויערמו את הנעליים האלה לערימה ענקית מול בניין הכנסת, על מנת שלא להסיר אותה משם עד שיגוייסו נערי החרדים. ושבוע לאחר מכן, אם לא יקום לבבם, צריך לעלות שוב ולהציב בערימה גדולה, ליד הערימה הראשונה, את הדרגות ואת אותות המלחמה ואת עיטורי העוז והמופת והגבורה ואת העדות הנכה. ולא להרפות, ולבוא בכל הארץ, אמיצים ופחדנים, גיבורי קרבות ועכברי מפקדה, הילוכיים והנים שאינם חרדים־מתקרבים, מצביעי מפד"ל והתחייה והליכוד כמו מצביעי מערך ורצ ומפ"ם, לא להרפות ולא להסכים ולא להיכנע. ויבואו גם תלמידי השמיניות הנקראים להיכנס למחזור הדם של המדינה, ויניחו בערימה את הצווים הקוראים להם לבוא ולהתייצב בלשכות הגיוס.

ואם גם זה לא יעזור, ואם עדיין לא ייסס לבבם – לעשות, כן, אני אומר, לעשות את מה שלא היינו מעלים בדעתנו לעשות בזמנים אחרים, בנסיבות אחרות, אף הן איומות, אך לא

איומות כנסיבות האלה – לסרב להתגייס. לא ללכת לשירות מילואים עד שילכו לשרת עימנו בניו של עובדיה יוסף. לא ללכת לשירות סדיר עד שלא ילכו לשרת סדיר ילדיו של הרב רבין. לא ללבוש מדים ולא לתפוס רובה עד שלא יעשו כן כל הרבבות האלה של הנבלים ברקות התורה, העומדים על דמנו ומגחכים עלינו בצדק, כגוף הערמומי רב המזימה על ה„פראייר" שלו.

הכוח הרי בידינו, והמדינה הרי היא שלנו. ומה יעשה לנו? יעשו „אנסארים" גדולים ורבים שבהם יישבו סרבני הגיוס האלה כבר אנשי האיכות־פארה? יטענו נגדנו שבדאגה הגדולה שלנו לבטחון ישראל אנחנו פוגעים בבטחון ישראל? יושיבו אותנו בכלא־עתלית בעוד שהמשתמטים העלובים האלה ייצחקו אל תוך זקניהם, תופסים מעולה? עכשיו, שעה שנרקמים ההסכמים להקים את הממשלה הצרה האיומה הזאת, עכשיו הוא הזמן. עת לעשות, להפגין ולסרב סירוב גדול חזק כלפי השלטון הזר הזה, המתיימר לאכוף עצמו עלינו. מי שיערוק מן ההערכה הזאת, מי שישתמט ממנה בתירוצי שווא, יעריך את הרוב המכריע של הישראלים להוויה של השפלה יום יום, להיות למסיסת המיעוט הנכלולי, האפל, שדמו בעיניו סמוק יותר, חשוב יותר, שווה יותר. ועכשיו, חברים, לבריקדות.

טבעו של משא־ומתן / חיים י. צדוק

מה יש ומה אין במסמכי אלג'יר

מי שרואה את עתיד השטחים בריבוי ובקפאון, מברך על כל התפתחות המונעת מו"מ — אך מי שחותר לפתרון מדיני, צריך לראות חיוב בכל תזוזה בעמדת אש"ף, שיכשירו בסופו של דבר למו"מ

תגובת ארצות־הברית על מסמכי אלג'יר – ההכרזה על מדינה פלסטינית וההודעה המדינית – היתה ברורה: אין במסמכים אלה כדי למלא אחר התנאים שארצות־הברית עומד עליהם כדי שתכיר באש"ף ותישא ותיתן עימו. התנאים של ארצות־הברית ידועים: הכרה בזכות קיומה של ישראל; קבלת החלטות מועצת הבטחון 242 ו־338; והתנערות מטרור ומאלימות.

המטרה העיקרית של יאסר ערפאת באלג'יר היתה לשנות את היחס של ארצות־הברית לאש"ף – "הכדור הוא עכשיו במגרש האמריקאי" – דברי ערפאת. בזאת הוא נכשל. מסמכי אלג'יר לא חוללו את המפנה ולא עשו את אש"ף לבן־שיח של ארצות־הברית.

עם זאת, נאמר בתגובה האמריקאית, כי יש במסמכי אלג'יר יסודות "מעודדים" וכי אין להרוץ עליהם משפט כאילו "אין בהם כל חדש".

התגובה האמריקאית היתה שקולה ומאוזנת. מן הראוי היה שגם ישראל תגיב בארח דומה. אך ממשלת ישראל הגיבה בשלילה מוחלטת. אפשר היה להבין את ראשי הליכוד הרואים בכל מיתון בעמדותיו של אש"ף אסון לישראל. הם נשמו לרווחה: מה היו עושים אילו מילא אש"ף אחרי כל התנאים האמריקאיים.

קשה יותר להבין את ראשי מפלגת העבודה. לפי הדברים שנתפרסמו מפיהם בעתונות, הם מצאו במסמכי אלג'יר סימוכין ל"תורת השלבים" עד כדי חיסול ישראל". גם המעיין במיסמכים אלה במידת השרנות המקסימלית הראויה לכל מסמך של אש"ף, לא ימצא בהם, במפורש או במשתמע, זכר ל"תורת השלבים" ול"חיסול ישראל". להיפך: ממסמכי אלג'יר משתמעת השלמה עם קיומה של ישראל.

מה אין במסמכי אלג'יר? אין בהם הכרה מפורשת בזכות קיומה של ישראל; אין בהם קבלה בלתי מסויגת של החלטות 242 ו־338; ואין בהם התנערות מוחלטת מטרור ומאלימות. לפיכך לא בשלו התנאים ההכרחיים כדי שישראל תוכל לראות באש"ף בן־שיח. אף־על־פי כן, יש בהם דברים אחרים שהם בבחינת שינוי לחיוב – אם כי שינוי בלתי־מספיק – בעמדות אש"ף.

זו הפעם הראשונה שאש"ף, במסמך רשמי, סומך ידו על החלטת עצרת האו"ם 181 (מ־1947) ש"המליצה על חלוקת פלשתין לשתי מדינות, האחת ערבית והאחרת יהודית". כאן סטיה בולטת וחזרה מן האמור באמנה הפלשתינית (סעיף 19), כי "חלוקת פלשתינה בשנת 1947 והקמת ישראל בטלות ומבוטלות מעיקרן". בכל מסמכי אלג'יר אין האמנה הפלשתינית נזכרת אפילו פעם אחת.

ההכרזה אינה קובעת את גבולותיה של "המדינה הפלשתינית" המוכרזת. אין היא מאמצת את גבולות החלוקה דווקא או את הקווים שלפני מלחמת ששת הימים. היא משאירה את ענין הגבולות לקביעה בעתיד.

זו הפעם הראשונה שאש"ף, במסמך רשמי, מקבל את החלטות 242 ו־338 כבסיס לכינוס ועידה בין־לאומית על המזרח התיכון. אימוץ החלטות אלה עטוף בשפע של תוספות וסייגים, ובכללם זכות הפלשתינים להגדרה עצמית והחלטות האו"ם על הבעיה הפלשתינית, לרבות זכות השיבה. אך עומדת בעינה העובדה שאש"ף מקבל את הגרעין של החלטה 242 שהוא זכותה של ישראל לגבולות בטוחים ומוכרים ואת הגרעין של החלטה 338 שהוא עקרון המשא־ומתן.

אין כאן הכרה מלאה בזכותה של ישראל להתקיים. אין כאן קבלת החלטות 242 ו־338 ללא סייג. אך תזוזה בכיוון הנכון בשני נושאים אלה יש כאן.

במסמכי אלג'יר מצהיר אש"ף שהוא "מתנגד לטרור על כל סוגיו", אך מיד מוסיף סייג וזכותו של עם להתנגד לכיבוש זר ולהיאבק למען עצמאותו. אין, כמובן, בהצהרה זו כדי לספק את הדרישה להתנערות מלאה מטרור ומאלימות.

השאלה אם אש"ף אמור באחד הימים להיות בן־שיח למשא־ומתן היא בעלת חשיבות הולכת וגוברת. עובדה נחרצת היא שהרוב המכריע של התושבים הפלשתינים ביהודה, שומרון ועזה רואים באש"ף את נציגם. אין ספק שאילו נערכו בחירות חופשיות, היו נבחרים אנשים המזוהים עם אש"ף. המלך חוסיין ניתק את הקשרים החוקיים והמינהליים של ירדן עם הגדה המערבית והיה בין הראשונים שהכירו ב"מדינה הפלשתינית" שהוכרזה באלג'יר. השפעתו של חוסיין על אוכלוסיית השטחים דועכת. בנסיבות אלה אין מנוס מהמסקנה הבלתי־נמנעת שאם לא יהיה משא־ומתן בהשתתפות אש"ף, לא יהיה משא־ומתן כלל. מי שרואה את עתיד יהודה, שומרון ועזה בריבוי האינתיפאדה ובקפאון מדיני שיעצים את שליטת ישראל, מברך כמובן על כל התפתחות המונעת מו"מ עם אש"ף. מי שמאמין כי הפתרון אינו צבאי אלא מדיני וכי סיום השליטה הישראלית באוכלוסייה הפלשתינית של השטחים האלה הוא אינטרס לאומי חיוני של ישראל, אינו יכול שלא לציין לחיוב כל תזוזה בעמדות אש"ף בכיוון שיכשיר אותו בסופו של דבר כבן־שיח למשא־ומתן.

השתתפותה של ירדן בכל מו"מ כזה היא הכרחית. גם במסמכי אלג'יר מדובר על כך כי "הקשר העתידי בין מדינות ירדן ופלשתין יושתת על יסודות קונפדרציה". אך בעתיד הנראה לעין לא יהיה הסדר מדיני מוסכם, אם אש"ף לא יהיה שותף לו.

במסמכי אלג'יר מדובר על הצורך בכינוס ועידה בין־לאומית "אפקטיבית" בחסות או"ם, הווה אומר, ועידה בין־לאומית בעלת כושר החלטה. אין זאת מתכונת הוועידה הבין־לאומית המקובלת עלינו. ישראל חייבת תמיד משא־ומתן ישיר בין הצדדים. היינו מוכנים לוועידה בין־לאומית, שאין עימה סמכות כפייה, כמסגרת למשא־ומתן הישיר, דוגמת המתכונת שבהסכם לונדון בין המלך חוסיין ובין שמעון פרס מאפריל 1987.

זאת היתה הזדמנות היסטורית שהוחמצה. יתכן מאוד שאילו נוצלה אותה הזדמנות, היתה האינתיפאדה נמנעת והיינו היום בעיצומו של משא־ומתן ואולי מתקרבים להסדר. האחריות להחמצת ההזדמנות רובצת כולה על יצחק שמיר והליכוד.

מסמכי אלג'יר מלאים וגדושים עמדות אש"ף, לגופו של ההסדר, שאינן מקובלות על ישראל. הפער בעמדות הוא גדול ורב לא רק עם אש"ף אלא עם כל מדינות ערב. מעמדה של ירושלים הוא דוגמה בולטת אחת מני רבות מאוד. אך יש להבחין, הבחן היטב, בין נכונותה של ישראל – אחרי שיתקיימו התנאים הדרושים – לראות באש"ף בן־שיח לבין המשא־ומתן עצמו שבו יציג כל צד, כמקובל, את עמדותיו לגבי תוכן ההסדר. זה טבעו של משא־ומתן.

חנוך לנער / נתן רוטנשטרייך

מיהו מוסמך

יש להבדיל בין זכות להשתתף בבחירות המכוננות את בית הנבחרים לבין השתתפות בניווטה של המדינה. מי שאינו מודה בטעם קיומה הציוני של ישראל אין לתת בידיו את האפשרות לנווטה

המערבולת הציבורית הקשורה לתוך תודעת הקהל את מקומו של החינוך במערכת האנושית־החברתית. אולם מותר להטיל ספק בכך אם ההתדיינות בדיקה למשרד החינוך מובילה לתשומת דעת לתוכנו של החינוך מזווית הראייה של מעמדו בתוך המציאות האנושית. אמנם שר חינוך אינו בהכרח מחנך, אולם זיקה בין ניהול לתוכן שעליו מופקד הניהול אינה בת־עקירה.

(א)

בחינוך מצויים שני מרכיבים עיקריים: טיפוח ופיתוח האדם היחיד והשרשת זיקה בין אדם יחיד לבין תכנים שהם מעבר לו כמו תכנים של ידיעה, מורשה תרבותית, זיקה ליצירתיות וכיוצא באלה. מעיקרו של דבר מצויה פגישה בין שני מרכיבים אלה ודוגמה בולטת אחת יש בה כדי להאיר ענין זה. אדם בא לעולם כיצור, מה שקרוי במקורות חי מדבר. אולם אין הוא מדבר בפועל. הוא קונה לעצמו את הדיבור בזיקה לשפה מסויימת, תוך השתרשותו בסביבה שהוא מצוי בה ותוך שמצויים אנשים המדברים בפועל שפה ובסביבתם הוא שרוי. פיתוח היכולת הלשונית מתממש על־ידי זיקה של המדבר אל מה שמעבר לו, כלומר שפה מסויימת המעוגנת בסביבה הממשית. בפועל שפה מסויימת היא שפה היסטורית, שפת אבות.

גם אם היעד הוא פיתוח היכולת, אין היעד מתממש אלא על־ידי הימצאותו של אדם מעבר לד' אמותיו, למצער ד' האמות האורגניים של עצמו. אפשר לומר כי גם הרגלים הגייניים משום שהם נקנים הם גם מוקנים, כלומר שהם מתממשים על רקע המגע של היחיד עם הסביבה שהיא על־פי סיבה מציאות מעבר לד' האמות של יחיד כלשהו.

(ב)

משום שיש בחינוך פגישה זו בין מה שאישי של יחיד לבין מה שמעבר לו, אפשר להגיע למסקנה כי החינוך מכוון מעיקרו של דבר על־ידי העגנה של אדם במה שאינו אישי. אולם טעות היא להגיע למסקנה זו, משום שמה שמעבר ליחיד הוא גם אמצעי לטיפוחו וגם התוכן של טיפוחו. מה שמעבר ליחיד צריך טיפוח ואינו ניתן אוטומאטית כמו מערכת אורגאנית. שפה צריכה טיפוח וגם ידיעה צריכה טיפוח. אין הם נתונים אלא הם נוצרים למגע מפתח ועל כן גם מחדש. התבוננות בתולדות הדעת מעמידה אותנו על כך כי החדש הוא חלק של המערכת שבה מדובר. מכל מקום החינוך חייב על־פי טיבו להידרש לאדם היחיד ויכולתו, לאמצעים שדרכם יכולתו של היחיד מגיעה בשיעור מסויים למצב של מעבר מן הכוח אל הפועל, להיחשפות למערכות ודרך־יחודיות הן למען היחיד והן למען עצמן. העמדת חינוך על מימד אחד עומדת בניגוד למהותו ועל כן גם בניגוד לנורמה הטבועה בה.

(ג)

על דרך משל: פיתוח היחיד רק מבחינה שימושית, כלומר שיוכל למצוא את קיומו ופרנסתו בסביבה שהוא שרוי בה, תביא לצמצום היכולת של היחיד לצד היישומי של זיקתו לסביבה ולהסחת דעת מן הצדדים האחרים של היכולת. אחד השבילים של פיתוח היכולת הוא גם פיתוח כושר החידוש של היחיד. חידוש אינו רק פירוש של ישן אלא יש בו סלילת דרך, והדוגמאות מצויות בשפע בכיוון זה של חידוש.

ניתן לדברים משמעות קונקרטית בזיקה למציאות שלנו. היהדות כפי שהתגבשה ביחוד בדורות האחרונים, מעמידה את החינוך על השרשת זיקה למורשה של העבר. העבר הוא בעיניה מגובש ושלם בתוכו ואין להוסיף עליו זולת לימודו והטבעתו באורחות החיים. תפיסה זו אינה רואה את האדם היחיד מצד יכולתו שאינה קבועה מראש ואינה רואה את רבדי המציאות ההיסטורית והן את זו של ההווה על מרכיביהן. רבדים אלה נועדו להיות מצד אחד גורמים מעצבים את היחיד ומצד אחר אפיקים למתן ביטוי ליכולתו של אדם בתהליך התחבטותו. היהדות החרדית בנויה על ההנחה כי הלימוד קיים לשמו והוא גם מעצב, אולם אין היא רואה את המרכז של הנושאים הנועדים ללימוד הן מצד העובדות של תחום הידע והן מצד יכולתו של אדם לדבוק בהן או לחדש בתחומן.

(ד)

כיצד לנהל מערכת רב־מימדית? מן המערך לראות את מעמה ומכל מקום הרב־מימדיות אינה הכשרה לניווטה של מערכת רב־מימדית. ענין זה אפשר להבליטו גם בקשר לנורמה אנושית של סובלנות. סובלנות יש לה שני מקורות: אני מודה באדם כמות שהוא ועל כן אני מודה בכך שהוא זכאי לטפח דעות או סברות או אפילו אמונות ודעות משום שהוא בעל מעמד של אדם. המקור השני של סובלנות הוא הודייה בכך שאפשר ויש תוקף מסויים לדעתו של הזולת ומכאן גם אולי יש מקום לספק כלשהו לגבי סמכותה של הדעה שאני דבק בה. המקור הראשון מעוגן ביחס שבין אדם לחברו. המקור השני מעוגן בהרהור או היסוס מסויים לגבי עצמי ודעתי ומכאן בהודייה מסויימת בסמכותו של הזולת ודעתו.

מי שדבק במערכת יחידאית אחת והוא סבור שהיא בעלת מעמד על־היסטורי ועל־אנושי ומודה רק בה, אין ביכולתו לטפח את זיקת ההכרה כלפי הזולת ודעותיו. יש לו קשיים משל עצמו משום מחלוקות, לרבות – בדורות האחרונים – המחלוקת בין חסידים למתנגדים. אולם אין הוא יודע להעתיק את ההודייה במחלוקת בתחום שלו להודייה בחילוקי דעות בתחום שמעבר לו. יכולת זו אינה ענין של מקרה, שהרי יש הבדל בין מחלוקות הבנויות על הנחה לגבי הסמכות של התגלות ואפילו של המסורת, לבין מחלוקות שאינן בנויות על הנחה זו ואפילו בנויות על הנחה שאין סמכות כזאת בנמצא כלל.

(ה)

לענין זה יש להוסיף גם את מעמדה של הציונות בחינת צידוק היסטורי וסמכותי של מדינת ישראל. בהקשר זה יש לומר שמי שאינו מודה בטעם קיומה הציוני של מדינת ישראל אינו מוסמך להיות שותף לניהולה. מדינת ישראל אינה רק מערכת עובדתית אשר טעמה הוא בקיומה. היא מערכת שנוצרה למען העם היהודי בכוח הכרעתו שלו ובכוח היאחזות בנסיבות היסטוריות שאיפשרו את כינונה. יש להבדיל בין זכות להשתתף בבחירות המכוננות את בית הנבחרים של מדינת ישראל לבין השתתפות בניווטה של המדינה. כלום מוסמך לנווט מי שאינו מודה במגמתה העקרונית של הספינה שמבקשים לנווט אותה? הדבר אמור בכלל, וקל וחומר לגבי תחום החינוך שענינו לעצב את חילופי הדורות במסכת רעיונית באשר לימוד יונק ממסכת זו.

בחינוך נפגש ההווה עם מה שמעצב אותו. בחיי ציבור עולים מצבים שבהם הצד העקרוני והצד האקטואלי נפגשים. כיצד ננהג – על־פי אילוצי האקטואלי או על־פי הצד של העקרוני?

בשביל זה יש אופוזיציה / שלמה גינוסר

להוציא את הממשלה מהכלים

לסיעת המערך, על אף גודלה, לא יהיו חיים קלים באופוזיציה. לפחות לא בתקופה הראשונה. זהירות: בניגוד להגיון הבסיסי של חילופי שלטון — הבוחר אינו נוטה להחליף אופוזיציה גרועה ולגרש אותה לשלטון

"לשרת את העם באופוזיציה" זה מטבע־לשון שווה־ערך לטפיחת־נחמה עצמית על הכתף. את העם "משרתים באופוזיציה" רק כשמפסידים בבחירות. אף מפלגה פוליטית לא מתנדבת "לשרת את העם באופוזיציה" מרצונה הטוב. אם המערך ילך לאופוזיציה, הוא יעשה זאת מחוסר ברירה. לו היתה לו אפשרות אחרת, היה נוטל חלק בשלטון. גם מנדט אחד פחות מוביל לאופוזיציה. אז אין למערך סיבה למסיבה. אבל, לעומת זאת, יש לו יותר מסיבה טובה אחת להתייחס לעבודת האופוזיציה הפרלמנטרית ברצינות. ולא ממחר־מחרתיים, אלא כבר ועכשיו.

נכון שאין צורך להגזים בחשיבותה של פעילות פרלמנטרית. בהיבט רחב זהו משחק מכור. ברוב המקרים – ובמיוחד בחיוניים והחשובים שבהם – הנתונים של רוב ומיעוט מכריעים את הכף. נתונים אלה מקנים לממשלה את היכולת הטכנית ההכרחית למשול, ולאופוזיציה – את הזכות הדמוקרטית המפוקפקת ליפול בכל הצבעה משמעותית. אולם, בין הצבעה להצבעה מעניקה הדמוקרטיה הפרלמנטרית לאופוזיציה אפשרות שהיא גם חובה: להוציא את הממשלה מהכלים, להטריד ולעצבן אותה, לחשוף ולבקר, להביך וללעוג, לדחוק את השלטון ואת נושאי־המישרות לעמדות התגוננות, להכריח אותם לתת דין־וחשבון. עצלות פרלמנטרית היא לא רק סיבה, אלא גם הצדקה לכל סיעה אופוזיציונית להמשיך ולשרת את העם באופוזיציה. בניגוד להגיון הבסיסי של חילופי שלטון – הבוחר אינו נוטה להחליף אופוזיציה גרועה ולגרש אותה לשלטון. לא תמיד די בתנופה פרלמנטרית כדי לשכנע את הבוחר, אבל, לעומת זאת, די בהתרשלות ובתיפקוד פרלמנטרי לקוי של הסיעה האופוזיציונית הגדולה כדי להעניק למפלגת השלטון כרטיס בכיוון אחד לתקופת־כהונה נוספת.

בעידן של חשיפה תקשורתית כמעט טוטאלית, הכנסת היא זירת־התמודדות של כישורים אישיים. בזאת, מלבד תפקידיה הבסיסיים (חקיקה ובקרה של הזרוע המבצעת), טמון עיקר כוחה של הכנסת במאבק הפוליטי. קואליציית האחדות הלאומית בכנסת הי־11 הרדימה את הפעילות הפרלמנטרית וסירסה את תיפקודן של מרבית הסיעות. הרוב הקואליציוני היה בעל מימדים כה מפליגים והמיעוט האופוזיציוני היה כה זעיר, עד שהמתח הפרלמנטרי הנמוך גרם לשממון מתמשך. במעט הראשונה בתולדות הכנסת, יחסי הכוחות בתוך הקואליציה היו משמעותיים יותר מאלה שבין קואליציה לאופוזיציה.

אם המערך ינהג כפי שהנסיבות הנוכחיות מכתיבות לו וילך לאופוזיציה, הכנסת תחזור לתפקד בנתונים פחות מגוחכים: קואליציה המסובכת על הממשלה ברוב קולות סביר ונוח מול אופוזיציה חזקה, היכולה (כפי שהיא חייבת) להטריד את הממשלה ללא הרף.

לסיעת המערך לא יהיו חיים קלים באופוזיציה, לפחות – לא בתקופה הראשונה. ראשית, היא מגיעה לכנסת מאוכזבת. חלק מחבריה ציפו להיות בסיעת־שלטון. כמה חברים מרכזיים בסיעה שלא כיהנו עד כה בתפקידים ביצועיים ציפו לתיקים בממשלה. אחרים ציפו לקידום בתפקידים פרלמנטריים כיושבי־ראש ועדות חשובות. החלום האישי נגוז, נכון לעכשיו. תיקים לא יהיו. גם מאגר התפקידים הפרלמנטריים היותר משמעותיים הדלדל. בוועדת חוץ וביטחון תצטרך הסיעה לשבץ את מי שהיו שרים בממשלה היוצאת. אחרים יצטרכו להתכווץ ולכהן בוועדות פחות אטרקטיביות. גם מאגר תפקידי יו"ר של ועדות הכנסת הצטמצם.

שנית, סיעת המערך מגיעה לכנסת הי־12 עם המספר הגדול ביותר של ח"כים נעדרי נסיון פרלמנטרי (14 מתוך 39). גם הטובים שבהם יזדקקו להדרכה ולהסתגלות. כל אלה פירושו – זמן.

שלישית, סיעת המערך תזדקק למידה רבה של זהירות ותיחכום פוליטי כדי לבנות לעצמה זהות פרלמנטרית עצמאית מאוד והופעה מאוחדת, הן בענייני חברה וכלכלה והן בענייני חוץ וביטחון. לא בהכרח ייקל עליה לעשות זאת, במיוחד כאשר מדובר בנושאי שלום וביטחון, שלגביהם אין תמימות דעים מוחלטת במפלגת העבודה.

סיעת המערך, אם אכן תיאלץ להפקר כאופוזיציה בכנסת הי־12, לפחות בתקופה הנראית לעין, תזדקק למנהיגות סיעתית חזקה, בעלת סמכות, נסיון ואמינות. מדובר במשמעת ובאסטרטגיה פרלמנטרית ולא רק באילתורים ובתרגילים, בפעלולים ובמארבים.

מנהיגות סיעתית חכמה דרושה לסיעת המערך בראש וראשונה לניצוח על עבודת צוות, לגשרול מריבות פנימיות, לטיפוח "סולנים", לטוויית יחסים עם סיעות אחרות, הן באופוזיציה והן בקואליציה. תיפקודה של סיעה פרלמנטרית, במיוחד באופוזיציה, הוא בעל משמעות לגבי גורל המפלגה במישור החוץ־פרלמנטרי. בפרלמנטים במערב־אירופה הנושא הזה מוכר היטב. צריך רק לראות איזה מאמצים אדירים משקיעות הסיעות הפרלמנטריות של ה"לייבור" או ה"שמרנים" באנגליה, במיוחד כאשר הן באופוזיציה. ודווקא כאשר ברור לכל שבהצבעות בפרלמנט הן לא יכולות לצפות להישגים כלשהם.

אמת, שום מפלגה שפויה לא מאחלת לעצמה "לשרת את העם באופוזיציה". אבל אף מפלגת־שלטון גם לא מאחלת לעצמה יריבה אופוזיציונית מוצלחת בתקופת שלטונה. גם שלטון וגם חיים קלים, זה קצת יותר מדי בדמוקרטיה. בשביל זה יש אופוזיציה.

חולמת שהיא לוחמת / עליזה ולך

חיל ישע או חיל יש"ע

המערך עדיין יכול לבחור: להיות כלב־שמירה במלונה קואליציונית או פודל על ספסלי האופוזיציה. האופוזיציה הלוחמת היחידה במערך, תהיה זו של דור הבינים נגד ההנהגה הנוכחית, ושל דור ההמשך נגד שניהם

"אנחנו לא חיל ישע ולא חיל הצלה", אמר במישור "מוקד" עוזי ברעם, מזכ"ל מפלגת העבודה. לא חיל ישע של הליכוד, הוא התכוון. יוסי ביילין, אף הוא מתנגד לשותפות של המערך בממשלת שמיר, אמר בשבוע שעבר "אנחנו לא כלב־השמירה של הליכוד". איש לא תבע מן האחד או מן האחר להיות חיל ישע או כלב־שמירה של הליכוד. שניהם נתבעים לאחריות לעם ולמדינה, ואפילו למפלגתם. לא לליכוד. הליכוד הסתדר ומסתדר יפה מאוד בלי עזרתם. האריכה, השאלה היא אם אנחנו נסתדר?

כרגע שאלת שותפותו של המערך בקואליציה בראשות הליכוד אינה רלוונטית. אולי זמנית, אולי כעניין של קבע. כרגע "נערכים" במערך לאופוזיציה. אפילו עזר ויצמן, שהכריז כי האופוזיציה תהיה בשבילו חניית־ביניים בדרך למסלול עסקים חדש, שש אליה, אף שעדיין לא טעם את טעמה. נראה שהושפע מההבטחות לאופוזיציה לוחמת, ופייט טוב הוא אוהב. אם המשכה של הכנסת יהיה כמו ראשיתה, ילמד הליכוד את המערך מהי תורת לחימה. קרב אחד כבר הפסידה האופוזיציה הלוחמת, ביומה הראשון של הכנסת הי־12. את הקרב על איוש תפקיד יו"ר הכנסת. כליכוד קרוב היה המערך אל המטרה וכליכוד שלומיאלי בכיבושה. אם כך הוא מתכוון לממש את ההבטחה להיות אופוזיציה לוחמת, הרי שנכונו לו מלחמות אבודות למכביר.

יותר משקף את התנהגותו הצפויה של המערך באופוזיציה היה דווקא מעשה שעשה בשעת הדמדומים לפני שפג תוקפה של הכנסת הקודמת והושבעה הכנסת החדשה. בחבירת נציגי המערך אל נציגי הליכוד הושג בוועדת הכספים רוב להגדלת מימון הבחירות, רטרואקטיבית, למפלגות. שום שירות לעם ולמדינה לא היה במחטף הציני הזה. רק נהנתנות ונוחות הדדית, פרס על בזבוז חסר רסן. למען אינטרסים מפלגתיים צרים יודעות שתי המפלגות למצוא מכנה משותף. כבר היו דברים מעולם. אפילו במערכת הבחירות האחרונה. המערך לא תקף את שר האוצר, משה נסים, שעל־פי השקפתו היה ראוי להגלפה, רק משום שנסים סייע לחברת העובדים. גם בעתיד, כשיוטל על שר האוצר להציל מהתמוטטות "נכסים" מפלגתיים של המערך, ישתוק המערך ב"רום שתיקה".

צירוף מקרים זימן את החלטת המערך להפסיק את הבירורים עם הליכוד ב"צוות ההבהרות" ליום שבו נקבעה קבלת הפנים שערך יו"ר מפלגת העבודה, שמעון פרס, לחברי הסיעה בביתו. סיבה למסיבה היתה לחלק מהמוזמנים. לפני כניסתם לביתו של שר החוץ צד "קול ישראל" אחדים מהם להגיב על ההחלטה לנתק מגע מהליכוד. חיים רמון, חסיד האופוזיציה, לא כבש את שמחתו על הדרך לפריצת־דרך לאופוזיציה. "הבוחר גזר את גזרתו", אמר. "אנחנו צריכים לשרת את העם באופוזיציה. הצבעה למלא זאת באמונה. באפשרה לליכוד להציג את עמדותיו ואת פעולותיו על־פי מצעו. אני מקווה שהנזקים שהם יגרמו לא יהיו כאלה שאי־אפשר יהיה לתקן אותם".

חיים רמון, האם הנסיבות מאפשרות לליכוד להציג את עמדותיו ואת פעולותיו על־פי מצעו? האם הנסיבות לא מאפשרות, בעצם לש"ס, ל"אגודת ישראל" ולמפלגות הימין הקיצוני – מפד"ל במתכונתה החדשה, "התחיה" המגומגמת, "צומת" ו"מולדת" – להציג את עמדותיהן ואת פעולותיהן על־פי מצעיהן? האם יש לך ספק מה המחיר שעל הליכוד לשלם כדי להרכיב ממשלה ממקבץ המפלגות, שחלקן מקדשות אידיאולוגיה קיצונית וחלקן שאפתניות להטבות מפליגות בשביל מעטים? הרי תוצאות הבחירות דווקא מונעות מהליכוד להציג את עמדותיו ואת פעולותיו, ועל כך יעניש אותו, קרוב לוודאי, בוחריו בבחירות הבאות ויתגמלו את המפלגות שבזכותן תנהל ממשלת ליכוד צרה מדיניות תורנית־יש"עית.

וזה לא הכשל העיקרי בטיעון של חיים רמון. המורה ממנו תקוותו שהנזקים שיעשה הליכוד לא יהיו כאלה שאי־אפשר יהיה לתקנם. מהם נזקים שאפשר לתקנם? מאות הרוגים במלחמה מיותרת הם נזק שאפשר לתקנו? עלותה של הרפתקה חסרת תכלית היא נזק שאפשר לתקנו? מדיניות כלכלית מופקרת היא נזק שאפשר לתקנו? תנופת התנחלות באזורים צפופי אוכלוסיה ערבית היא נזק בר תיקון? קרע בעם היהודי והשלכותיו על מעמדה של ישראל בעיני הממשל החדש בארצות־הברית הם נזק שאפשר לתקנו?

חלק מהנזקים האלה הליכוד כבר עשה בהנהיגו ממשלה בעבר, בלי עזרת שותפים קיצוניים ממנו. אחרים הוא יעשה בעתיד. מחיר תיקונם יהיה כבד, אם יתאפשר בכלל. אינפלציה, נוכחנו לדעת, אפשר להוריד. אבל חיים אפילו הבבא ברוך והלובאביצ'ער אינם מסוגלים להשיב. גם לא להצמיח איברים על גדמים. נסיון שתי מערכות הבחירות האחרונות מוכיח שציבור הבוחרים אינו אסיר תודה למתקנים ואינו מעניש את המקלקלים. מלחמת לבנון והאינפלציה ההיסטורית גרמו לליכוד שבעה מנדטים (מהכנסת הי־10 לכנסת הי־11 ומ־48 הוא ירד ל־41), אבל גרמו גם למערך, שישב באופוזיציה שלושה מנדטים (מ־47 הוא ירד ל־44). התוצאה היתה ממשלת אחדות. תרומתו של המערך להצלת המשק וליציאה מלבנון אף הן לא זיכו אותו במנדט להרכיב ממשלה בבחירות האחרונות. המערך אכל את הדגים המסריחים וגם גורש מהעיר.

ייתכן שהמחאה על כפיית־הטובה צריכה להוביל אותו לספסלי האופוזיציה, אבל הוא יכול לשבח מאלטרנטיבה לשלטון. האופציה לאלטרנטיבה לשלטון עברה לש"ס ול"אגודת ישראל". המערך עדיין יכול לבחור בין חיל ישע ובין חיל יש"ע (יהודה־שומרון־עזה), בין כלב־שמירה במלונה קואליציונית ובין פודל על ספסלי האופוזיציה. האופוזיציה הלוחמת היחידה שתהיה במערך, מתקבל הרושם, תהיה זו של דור הבינים נגד ההנהגה הנוכחית, ושל דור ההמשך נגד שניהם. "פרס לא יוביל בבחירות הבאות", בישר השבוע עוזי ברעם בכתבת השער של "כותרת ראשית", וכבר רוחשות התארגנויות חדשות במסדרונות מפלגת העבודה. את הגביעות שומעים.

מבית הנשיא אל ספסלי האופוזיציה

היהודי והכיבוש / יזהר סמילנסקי

רטוריקה עיקשת וקנאית

התקוממות עם אינה צריכה שום הסתה. מי שהחופש הוא מחסורו, לא יחליף את החופש ביותר פרנסה, השכלה או רווחה. עונשים מעולם לא הרתיעו את המשועבד

יזהר סמילנסקי

אני מבקש לדבר יותר על היהודים ופחות על הערבים. וכל השאלה שלי היא: מה אנחנו עושים שם בשטחים כל הזמן האין־סופי הזה? השאלה המרכזית איננה השטחים, ולא השיחות הפוליטיות ולא הוועידות הבין־לאומיות, אלא האם אנחנו עוד בני־אדם? אנחנו, היושבים על ראשם של מיליון וחצי בני־אדם. סוגרים אותם ומכריחים אותם להיות בני־ערובה לרעיונות שלנו על ההסדרים, אנחנו הכובשים אותם, הלוחצים אותם, הממררים את חייהם – וגם את חיינו – ולא נשלחם חפשי עד שישלמו לנו כופר לאומי, פיסי ופוליטי, ועד להשחתת צורתנו האנושית, ועד לאותה קהות החושים, האדישה לכאב והסתומה לעוול, ועד לכליאת עם שלם בביתו בלי חשמל ומים ובאיסור על הבעת שמחה, בלי שמישהו יבהל מ"מבצע" לא־יאומן זה. הנה זה הדבר: הכיבוש שלנו שאנחנו כובשים וההתרגלות שלנו שהתרגלנו להיות כובשים. זה הדבר. לא האדמה. לא השטחים. לא הפוליטיקה. ההתבהמות שלנו – זה הדבר. ההסכמה הכללית שלא נורא. שאפשר, שמוכרחים כך, ולא עוד אלא שצריך להכביד ידנו יותר ולכבוש אותם עד אכזרית.

ראו במה כולנו שטופים היום. אם לא בהתבוללות [illegible] הכיבוש [illegible] לערבים שלא יבקשו כלום ולא יקבלו כלום – עד שרק עם ערבי מוכה תכנע עד עפר נוכל לשבת לבסוף לשיחות "האוטונומיה". והכיבוש לא יגמר – אלא רק כשלא יהיו עוד כאן ערבים, או רק כשיהיו אבל נכנעים לגמרי. ובעוד אנחנו מחשבים את ריווחי מכירת חיסול הכיבוש, איננו רואים מה אנחנו גורמים לנו לעצמנו, כל הזמן הזה. ואיך, עד שיימצא הפתרון הריווחי מכולם, אנחנו הולכים ומפסידים את היקר מכל יקר, את נפשנו. ואיך כל הזמן, ובכל כוחנו, לערבים אנחנו משחיתים את גופם אבל לעצמנו אנחנו משחיתים את הנשמה. ואיך, כשכל תקוותינו תתמלאנה לבסוף, לא נהיה עוד בני־אדם.

תהליך זה של התבהמות הכובש ראשיתו באי־הכרה בזהותו של הנכבש. כי לרבים עד היום אין כלל בארץ פלשתינאים, ויש רק איזו עימה גדולה מאוד של בלי־מיני בלתי מזוהים, שאינם אלא רק צרה צרורה. ולרבים בארץ קשה ההכרה בפלשתינאים כיציאה לשמד וכעבודה זרה, ולהכיר בהם זה כמו לאשר חלום רע ולממשו בפועל. אין איפוא פלשתינאים, ויש רק הרבה מאוד ילידים מקומיים, שונאים ושנואים, שמפריעים לנו, ואילו רק נפטרנו מהם היתה הגאולה. כולם חורשי רע. כולם רק המון ילידים מוסתים, בני סוג מפריד, נמוכי קומה אנושית, נמוכי זכויות, ובין אם ננצל אותם כאן ובין אם נגרש אותם מכאן – אין הם אלא אספסוף של ילידים מופרעים ומפריעים.

על כל אלה נפלו לאחרונה מסיתים מבחוץ ועוררו אותם לקום ולעשות צרות, וכל המהומות האלה אינן כולן אלא תוצאה של הסתה, שניפוה לאנשים המסכנים את הראש. אבל עוד מעט נצוד את כל המסיתים האלה, וגם נשתיק את התבוססתנים שלנו מבפנים, והערבים יחזרו להיות נכבשים טובים. ואין שום סיבה לערבים למרוד. אין שלילת זכויות, אין שיעבוד, אין דיכוי זמני, אין עם כבוש. ואם רק נוציא את ההסתה, ורק נעצור את ההתפרעות, ורק נדכא את התביעה לחופש, ורק נרמוס כל תנועה עממית בראשיתה – ישארו אז רק הנכנעים, רק המוכנסים, רק השותקים והנאלמים – והם, אם ירצו להוסיף לחיות ולהתפרנס כאן, יצטרכו לקבל עליהם בשקט את מנת הילידים הנכבשים.

אבל התקוממות עם איננה צריכה שום הסתה. מי שהחופש הוא מחסורו, לא יחליף את החופש ביותר פרנסה, ולא ביותר השכלה, ולא ביותר רווחה, ולא יחדל מן התביעה לחופש ומן המעשים שיביאו לו יותר חופש גם אם יכו אותו וישברו את עצמותיו. עונשים מעולם לא הרתיעו את המשועבד ולא ירתיעו, כמו שעונשים מעולם לא הרתיעו את הערבים מהשג להם אוכל.

וכך מתחמקת מדיניות הבטחון שלנו מן הנושא האמיתי, ובמקום לחפש פתרון לסיום הכיבוש היא משקיעה את כל האנרגיה הלאומית בדיכוי הנכבשים. וכבר אין כמעט ערבי בארץ שלא נענש, אם ככה ואם ככה, וכבר עלינו על עצמנו בהמצאות הענישה והברוטאליות הענישה – ומה שהשגנו עד עתה הוא שסוף הכיבוש אינו נראה, ושהמשך הכיבוש אינו נסבל.

אבל העניין שלפנינו הוא העוד הענה שהצמיחו להם היהודים כדי לא לראות ולא לשמוע ולא לדעת ולא להרגיש מה קורה להם כשנעשו כובשים. העניין שלפנינו הוא ההתרגלות הזו שהתרגלנו לא להיות מוטרדים מכלום, לא מן המכות שאנחנו מכים ולא משבירת העצמות שאנחנו שוברים ולא מגאז הדמעות שאנחנו מתיזים ולא מפציעות כדורי העופרת והגומי והפלסטיק שאנחנו יורים ולא מעונשים שונים ומשונים ומן העינויים המשפילים שאנחנו מענים במו ידינו היהודיות, ולא מן הזריקה למעצר מתמשך בלי שום הליך משפטי – העניין הוא ממש ההתרגלות שהתרגלנו לראות תשפלות ולא להבהל. ההתרגלות שהתרגלנו לדעת [illegible]. ולא לזכור, למשל, שגם בבית המשפט שאנחנו הורסים לו בלי בעיות, חיה משפחה גדולה עם זקנים ועם תינוקות שיזרקו לרחוב, ולא מפני שהערבים הם צדיקים גדולים שאינם עושים דברים קשים ונוראים שאי־אפשר לשאת, אלא מפני שהמצב הזה כולו הוא תולדת הכיבוש, והכיבוש כולו הוא על אחריותנו. עצם קיומו, המשכו או חיסולו, זו שאלה יהודית. זו השאלה היהודית. וככל שאנחנו הורסים אותם אנחנו הורסים את עצמנו. הרס שיורד ומחלחל עד תחתית שורש זהותנו היהודית.

והלא לכאורה כבר הכל גלוי וידוע: שיש עם פלשתינאי. והוא נאבק לביטול כיבושו. אי־הבנה תהומית בינינו ובינם. הם נלחמים בנו לפי כוחם ואנחנו נלחמים בהם לפי כוחנו. אלא שכאן מתברר ששום דבר אינו מרגיז אותנו בערבי הזה – לא תרבותו, לא דתו, לא מנהגיו ולא אופיו – אלא רק זה שהוא, הילד־המקומי הזה, מציג עצמו פתאום כבעל רצון עצמי, ושכאילו גם רצונו רצון, וכביכול שווה־ערך לרצוננו, בעוד שעל־פי הגדרתנו הוא יצור חסר־רצון, שרק בעל הרצון הוא שיקבע לו מה מותר לו לרצות, והוא זה שיאמר לו אם יישאר בארץ הזו או יעוף מכאן. ואת החוצפה של הערבי לבוא ולהציג עצמו כאדם בעל רצון משלו – צריך לדכא מייד. וכולנו, על כל פלגינו, יושבים כל הזמן וחושבים לו במקומו.

אין בזה חידוש. אנחנו, באגואיזם הלאומי המפותח שלנו ובקולניאליזם שפיתחנו לנו, ובשיכחת ההיסטוריה היהודית שלנו, ובהתכחשות היהירה למה שמותר ומה שאסור – לקחנו לנו לידינו מונופול על עתידו של עם אחר, ונדמה לנו שלא רק שאפשר אלא שגם מותר לנו, ומפי הגבורה עצמה, להחזיק בכוח במה שחמדנו לנו, ושמה שלקחנו איננו כיבוש שכבשנו לנו בכוח, אלא הוא המצב הטבעי, שגם [illegible] עליו, ולא פחות.

וככה הולך תהליך ההתקשחות שלנו ומתחזק, ומוצא לו כל הזמן הצדקות. וככה אנחנו בורחים מחומרת הדברים שאנחנו עושים כל יום, ונאטמים לסבל שאנו גורמים. ועל־ידי שימוש בשמות קיבוציים מופשטים ("המסיתים", "המתפרעים", "עושי המהומות" וכו'), במקום לדבר על אדם נפגע אחד ועל מה שעוללנו לו, כך לא היהודי לפנינו ולא המוכה, ולא המגורש, ולא המושלך לכלא ללא־משפט, אלא כל הזמן רק חבילות חבילות של עושי־רע לפנינו, חבילות השלוחות לעונשן. והגדולה מכולם היא חבילת הסתמיים, המוכבעים – שקים גדולים, ממולאים ילידים מקומיים מושתקים, שאין לפניהם אלא רק לקבל את דין הארוך, ועל זה גאוותנו.

כמובן, יקומו כעת מכל עבר כדי להזכיר לנו את היהודים ומה קורה להם כל יום בדרכים, בישובים ובגבולות, ואם לא שמענו על יהודים שנהרגו ושנחבלו באש ובאבן ובמטעני חבלה למיניהם – כאילו התעלם מישהו מפגיעות עדינות אלה, כאילו אפשר להתעלם. אלא שאנחנו אינו מדברים כאן על התוצאות, אלא על הסיבות, ועל הצורך לפתור את הסיבות ולא על הענשת התוצאות, על מדיניות של פתרון הסכסוך ולא על מדיניות של בריחה מפתרון, על פתרון גואל ולא על רמיסת ההכרה הדחוף בפתרון אמת.

וכאן אנו עומדים. לא קל כעת לאיש. לא קל ליהודים ולא קל לערבים. יש יהודים שמוכנים ללכת לשיחות "אוטונומיה" עם הערבים, בתנאי שהם יהיו מוכנים לקבל את כל הרצון היהודי. ויש ערבים שמוכנים ללכת לשיחות עם היהודים בתנאי שיובטח להם כי כל רצונם ייעשה. מה שמונע את אפשרות השיחות הוא סוג של תפיסת עולם שבה המיתוס הוא [illegible] אותה תפיסת עולם שבמציאות אין לה קיום, אבל במיתוסים היא פורחת. האסון של אזורנו הוא תפיסות העולם המיתולוגיות. אלה התפיסות שלפיהן צד אחד כולו צודק והצד השני כולו רשע. אלה התפיסות שאין בהן אני ואתה, אלא יש רק אני ממשי מכאן ורק דימוי של אתה, מין יצור מפחיד וחורש כל רע, מכאן. אלה תפיסות שאין בהן שום פשרה, מפני שהפשרה היא ההודאה בשני. אבל אם לא פשרה – שיחות שלום מניין?

לתפיסות המיתולוגיות אין שיקולים ראציונאליים. הן סתומות באקסיומות מוחלטות ובאגואיזם חירש ובקנאות עיוורת. הכל בהן משחקי חיים ומוות: או הכל – או מוות. או אני זוכה בכל – או מוות לכל. המוות אינו מפחיד. אדרבא, הוא אות לנאמנות לרעיון המיתולוגי. ובארץ־ישראל מהלכים יותר מדי יצורים מיתולוגיים, יהודים וערבים, והם יושבים על כל הדרכים המוליכות אל שיחות השלום. יצורים מיתולוגיים אינם עשויים לדיאלוג אנושי, אלא

בארץ־ישראל מהלכים יותר מדי יצורים מיתולוגיים, יהודים וערבים, והם יושבים על כל הדרכים המוליכות אל שיחות השלום. יצורים מיתולוגיים אינם עשויים לדיאלוג אנושי, אלא רק לפגישת מוות במוות

רק לפגישת מוות במוות. [illegible]

וככה יוצא, בעולם מיתולוגי כזה, שכשיקום מנהיג פלשתינאי מקומי לייצג את העניין הפלשתינאי – הרי אם הוא נציג "מוסמך" יזרקו אותו היהודים למעצר, ואם איננו "מוסמך" ירצחו אותו הפלשתינאים. אם הוא "מתון" – יירצח. אם הוא "קיצוני" – ייעצר. ואיך איפוא חיים מכאן והלאה? ואם בלשון המיתולוגיים אין המושג "פשרה", ואין "שניים אוחזים – ויחלוקו", ואין "כמוני כמוך" – מה עוד נשאר להם אם לא רק להרוג ולא לוותר. מה עוד נשאר להם אם לא רק "ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו".

אין זה עסקנו לקבוע ולפלשתינאים מי יהיו נציגיהם. אבל עסקנו הוא לדעת על מה הם באים לדבר. ולאחר שעל ישראלים מרובים כבר מקובל שצריך לדבר עם האויב כדי לסלק את האיבות, האם גם מקובל על ערבים מרובים שרק פשרה תוכל לקדם את עניינם? האם גם על רבים מהם כבר מוסכם שאף צד לא ישיג את מלוא חלומו ואף צד לא ייצא ריקם? וכשאנחנו טוענים שצריך ללכת כעת ולדבר עם אש"ף מפני שהוא הנציג המוסמך של הפלשתינאים – איננו שוכחים כמה לא קל עלינו אש"ף וכמה לא הקל עלינו עד עתה. וזה בלשון המעטה. מעשיו היו קשים וטענותיו היו בוטות, וכשמעשי טרור נלוו לרטוריקה מיתולוגית עיקשת וקנאית, דבר לא נעשה או יותר קל. אבל אם אמנם חיים כעת דברים הולכים ומשתנים, עולה על הדעת כי גם סאדאת לא היה בא לירושלים לפני שחצה את התעלה בצבאו, ולו רק כדי צעד אחד בלבד, וזה הצעד ששיקם לו בעיניו את כבוד עמו – כך גם האינתיפאדה שבעיני הפלשתינאים שיקמה את כבודם העצמי ועשתה אותם מוכנים יותר לשיחות, גם לאחר שגדשה התגברותם ולא ניתן לה לפרוש כנפיים. ומכל מקום, ערבים מיתולוגיים הנושפים אל מול יהודים מיתולוגיים כשני הדקונים מורי אש – מאלה לא יבוא פתרון, מלת המפתח לכל העתיד היא "פשרה".

לא נוכל לשנות את האנשים ואת אמונותיהם, ובוודאי לא במהירות. לא מצד זה ולא מצד זה. אבל אין לנו זמן לשבת ולחכות עד שהאנשים והאמונות ילמדו לקח וישתנו. הכיבוש הזה שלנו צריך להסתיים. בחשבון קצר נראה כאילו אולי אפשר להוסיף ולשמר את המצב הקיים עד שישתנו התנאים ואפשר יהיה להתקרב לאיזה פתרון אחר, אבל בחשבון ארוך הכיבוש הוא בלתי־נסבל לנו, ליהודים, לכובשים: הוא הורג אותנו. הוא משחית את טעם החיים, את נשמתנו. הוא מנוון את כבודנו כיהודים. וגרוע מכל, הוא מזמין ומאיץ את המלחמה הבאה שכבר עומדת בשער. חס וחלילה.

וכך נראה שאין מוצא אחר אלא לתת לפלשתינאים שהם יבחרו להם את נציגיהם, ויהיו אלה מי שיהיו, ועם נציגיהם הנבחרים לשאת ולתת. כששני הצדדים יצטרכו לדעת היטב שאם ירצו הכל ויתעקשו על מאהאותו – יקבלו מלחמה, אבל אם יהיו מציאותיים, אז אולי, סוף־סוף, יוכלו לשבת זה בצד זה שני שכנים, ולא שני אויבי נצח המכלים זה את זה לנצח. אבל עוד לפני כל זה, ותוך כדי כך, חובה עלינו להתחיל מייד כעת בהתקפלות מן הכיבוש. תחילה, אולי, לצאת מעזה ולהקטין את היקף הכיבוש ואת מעמסתו, ולהניח את עזה לתושביה בסידורי בטחון הולמים מחוץ לה. וצעד אחר צעד, תוך כדי הידברות עם הפלשתינאים, להוסיף ולהקטין את הכיבוש ולהפחית את היותנו כובשי עם בעל־כורחו.

ולבסוף – והלא אין שום ספק שבסופו של דבר יימצא הפתרון – העולם כולו משתנה בכיוון הזה וכבר נמאסנו היטב על כל העולם – ואם לבסוף תימצא הפשרה, ויקום השלום בין השכנים, ולא יהיה שום מפלט מן השלום – למה למלא בינתיים את בית־הקברות? למה לא להתחיל כבר ממה שלבסוף נגיע אליו? למה להוסיף ולהתפתל סביב הדבר, למה להרוג עד אז, למה להתבהם, למה להשחית בני־אדם, למה להביא עוד חורבן, למה להכאיב – למה לא לחיות כאן כבני־אדם ולא כפגרים כסוחים המחכים כל אחד למשיח שלו?

בני־אדם, יהודים, פלשתינאים, בואו נדבר, בואו נעשה פשרה, בואו נעשה שלום, בואו נעשה חיים.

(על־פי נאום שנשא יזהר סמילנסקי השבוע בכינוס "עד כאן" באוניברסיטת תל־אביב)

מסר של שלום / חנא סניורה

באלג'יר הכיר אש"ף במדינת היהודים

אני מאמין כי מה שקרה לפני ימים ספורים באלג'יר מהווה תפנית היסטורית של העם הפלשתיני והנהגתו. אין זו עוד הצהרה של בסאם אבו־שריף, פאיז אבו־רחמה או איזה פלשתיני אחר. זהו מסר מנציגי העם הפלשתיני

חנא סניורה

במשך תקופה ארוכה, בין 1948 ל־1967, היו הפלשתינים ללא הנהגה. כשנוסד אש"ף ב־1964, על הר־הזיתים שבירושלים, הוא לא ביטא את שאיפות העם הפלשתיני אלא היה מכשיר בידי הליגה הערבית ומדינות־ערב שלא יכלו לפתור את בעית העם הפלשתיני, והעדיפו עליכן להטיל את מעמסת אותן בעיות על הפלשתינים.

ואולם בעקבות מלחמת יוני 1967 הכירו סוף־סוף הפלשתינים שאין הם יכולים לסמוך על איש מלבד עצמם וכך נפלו גורמים פלשתינים לידיהם את השליטה על אש"ף. משלב זה החל אותו ארגון לשקף את השאיפות הלאומיות הפלשתיניות.

בתחילה, ובמשך תקופה קצרה ביותר – בין השנים 1967 ו־1974 – אכן היה אש"ף קיצוני. הוא שאף לקרוא לאנשים אל הדגל, למען המאבק הערבי. אך כשאתה פונה אל עם שרובו חי בגלות ומיעוטו תחת כיבוש, עליך להציג בפניהם תכנית שתאחד אותם תחת ההנהגה.

ברגע שאש"ף זכה בהכרת מדינות־ערב, דבר שאירע בוועידת־הפיסגה ברבאט ב־1974, הוא החל מפתח אופציה מדינית, תהליך מדיני, והחל לשלוח מסר אחר מסר לעם הישראלי. כי אנו יודעים: שלום אינו מושג בין הפלשתינים לארצות־הברית או ברית־המועצות או האו"ם. שלום מושג כאן. בין שני עמינו. מסרים אלה נשלחים זה שנים רבות, אך אני סבור כי הפערים הפסיכולוגיים, הדרך הסטראוטיפית בה אנו רואים זה את זה, מנעו מאיתנו מלראות איש את רעהו כבני־אדם בעלי צרכים משלהם.

ברור לחלוטין, כי כוונת הפלשתינים איננה להרוס את מדינת ישראל, איננה לדחוק את העם הישראלי אל הים אלא למצוא לפלשתינים מקום תחת השמש, כך שיוכלו גם הם לחיות בשלום.

אני מאמין כי מה שקרה לפני ימים ספורים באלג'יר מהווה תפנית היסטורית של העם הפלשתיני והנהגתו. אין זו עוד הצהרה של בסאם אבו־שריף, חנא סניורה, פאיז אבו רחמה או אישיות פלשתינית אחרת. זהו מסר מנציגי העם הפלשתיני. אין זה אפילו מסר של יאסר ערפאת או ג'ורג' חבש. זהו מסר מהגוף המחוקק של העם הפלשתיני, המתווה את דרכו של עם זה. זוהי איפוא החלטה בעלת סמכות הקוראת ופונה במיוחד לציבור הישראלי לאמור: אנו רוצים בתהליך של שלום, אנו רוצים לשבת, לדון ולשים קץ לעידן העימות.

כששמעתי את הכרזת העצמאות חשתי כמובן שמחה רבה והתרוממות־רוח. אך הכרזת עצמאות זו פירושה עבורי הוא שאנו סוף סוף מסיימים תקופה ארוכה של עימות ומלחמות בין שני שכנים, בין שתי אומות, בין שני עמים החיים באותה מולדת. פירושה של הכרזה זו עבורי הוא גם שאנו מושיטים את ידנו, ובה ענף־זית, אל שכנינו על־מנת שיחד נוכל לצעוד את הצעדים הראשונים לכיוון שלום ודו־קיום. זוהי הרגשתי והבנתי לגבי המסר שיצא מאלג'יר.

עם זאת, עליכם גם להבין שלוועידת המועצה הלאומית הפלשתינית היו שני קהלי־יעד ושתי כוונות ברומנית: הכרזת העצמאות היתה גמול והערכה לקרבנות העצומים ששילם העם הפלשתיני באחד־עשר החודשים האחרונים. מצד אותם פלשתינים היתה ההכרזה בבחינת הכרת תודה לאחיהם הנמצאים תחת כיבוש. בו בזמן היה זה מסר לישראלים, שהפלשתינים לא רק מקבלים את עקרון החלוקה, לא רק מקבלים את הפתרון של שתי מדינות אלא גם, אם תקראו את החלטת האו"ם 181, הידועה כתכנית החלוקה של 1947, תמצאו שיש בה הכרה מפורשת בפתרון של שתי מדינות, של אומה יהודית ואומה ערבית־פלשתינית, כלומר ישראל ופלשתין. כל מי שאומר היום שאין כאן הכרה ברורה בקיומה של מדינת ישראל אינו בוחן בחינה משפטית נכונה את העובדות שקבעו הפלשתינים.

יתכן שבהחלטה 242 יש הכרה משתמעת במדינת ישראל, אך בהחלטה 181 יש הכרה מפורשת במדינת ישראל, ואנו קיבלנו את החלטה 181 בשל העובדה שהחלטה זו נתקבלה בדרך של לגיטימציה בין־לאומית. האו"ם בחן את המאבק הארוך בין שנות העשרים ו־1947, והגיע למסקנה שהפתרון היחיד הוא חלוקת הארץ בין שני העמים. אנו הפלשתינים דחינו החלטה זו ב־1947־1948, ולאחר 40 שנה אנו מקבלים אותה.

לא ניתן למחות לחלוטין את המאורעות בהם סבלו ומתו אנשים רבים בשני המחנות על־ידי כך שנאמר שאנו מקבלים את החלוקה של 1947. ניסינו להביע את תודעתנו לעמנו, ובו בזמן לפנות לציבור הישראלי על כל גווניו, כמדרגם לדעת־הקהל הבין־לאומית, ולהשמיע באוזניהם מסר, שעל שגיאות העבר יש לשלם ביוקר. לכן הודענו שנישא־ונתן עם ישראל תכיד בה בהתאם להחלטות מועצת־הבטחון 242 ו־338. בכך יש קביעה לפיה גבולות 1967 יהיו הגבולות הסופיים בין המדינה הפלשתינית ומדינת ישראל. עבורנו קבלת החלטת 242 לא היתה לשם הכרה במדינת ישראל אלא על־מנת להדגיש מה יהיו הגבולות בין המדינה הפלשתינית למדינה הישראלית. ההכרה המפורשת במדינת ישראל נמצאת, כאמור, בקבלת החלטה 181.

פלשתינים רבים הופתעו עמוקות מההחלטות המכריעות שהתקבלו באלג'יר. זאת משום שרבים מאיתנו חשו כי תוצאותיהן השליליות של הבחירות בישראל בהן החליט העם בישראל, אם מתוך התלבטות, אם מתוך חוסר־אמון בפוליטיקאים בימין ובשמאל, לחזק דווקא את המפלגות הדתיות, הוסיפו מימד נוסף של קושי למצב הסבוך השורר בין שני העמים. הפלשתינים, במקום להתקפל גם הם לתוך קנכיותיהם ולהחליט החלטות המקבילות למה שהתפתח בישראל, הכירו בכך שעליהם לחזק את קול התבונה, המתינות והריאליזם והכרה זו היא שניצחה בוועידת המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר.

יתרה מזו, ראינו את הדמוקרטיה הפלשתינית בשעותיה היפות. באלג'יר, אישים כד"ר ג'ורג' חבש הצביעו בהתאם למצפונם. הם לא שיקרו. הם לא שינו את דעתם. הם הכריזו: אנו רוצים מדינה חילונית דמוקרטית ולכן נצביע נגד 242 ו־338. ואולם ברגע שנודעו תוצאות ההצבעה היה ד"ר ג'ורג' חבש בין הראשונים שאמרו: אני מכבד את הכרעת הרוב. כך יצאנו מאלג'יר כשהדמוקרטיה [illegible] ואחדותנו נשמרת.

ציפינו לכך שכאן, במדינת ישראל, יאמרו שמיר והליכוד: אין כאן כל חדש, הפלשתינים לא הכירו בישראל, איננו רוצים לוותר על כל שטח שהוא, אנו רוצים לשמר את המצב כמו שהוא, אנו רוצים להשאיר את הפלשתינים תחת כיבוש. הסטאטוס־קוו אידיאלי עבור ישראל. זהו הרי מצעו של הליכוד, הדוגל בארץ־ישראל השלמה. בעמדות המקסימליסטיות. אך כששמענו את שמעון פרס, מנהיג מפלגת העבודה, מכריז ששום דבר חדש לא יצא מאלג'יר חשתי אני מופתע מאוד. ראיתי אז שהעם בישראל מבין אף הוא, כי אין הבדל בין מר שמיר ומר פרס – הם מדברים באותו קול. מגיבים באותו אופן.

אנו לוחמים זה בזה כבר שבעה עשורים. עברנו חמש מלחמות גדולות. מה השגנו? סבלנו רבות, דעותינו התקשחו, אך לדעתי אלמלא האינתיפאדה, התקוממותו של העם הפלשתיני, היינו עדיין נתונים במעגל הקסמים בו נלכדנו זה מכבר. לאינתיפאדה היתה השפעה מופלאה על רוחו וכבודו של העם הפלשתיני, כמו גם על הפרגמאטיזם הריאליזם שלו. לא זו בלבד שהיא עוררה את מצפון העולם, לא זו בלבד שהביאה להכרת העם הישראלי את העובדה שקיים עם חי תחת כיבוש, אלא גם נתנה לפלשתינים את הכוח להיות מציאותיים, לקבל את מדינת ישראל, לקבל את עקרון החלוקה, לקבל את פתרון שתי המדינות. האינתיפאדה גם נתנה לנציגים הפלשתינים את הכוח להחליט במועצה הלאומית הפלשתינית את ההחלטות ההיסטוריות הגורליות בהן אנו דנים כאן.

אינני סבור שמה שאנו שומעים היום הן ההחלטות הסופיות. מה שעשינו אינו אלא נקודת התחלה. עלינו לפנות ולהגיע אל הציבור הישראלי, אל הקהילה הבין־לאומית ולהסביר שוב ושוב את שנעשה ב־15 בנובמבר ובדרך זו ליצור אט־אט הכרה בשני הצדדים כי קיים סיכוי, קיימת תקווה לקיום אנושי באיזור זה שאתם קוראים לו "ארץ ישראל" ואנו קוראים לו "פלשתין". אין דרך אלא להתקיים ביחד. האלטרנטיבה היא חורבן הדדי.

כרגע נראה לי כי מר שמיר יהיה ראש־ממשלתה של מדינת ישראל בארבע השנים הבאות, וקרוב לוודאי כי תכונן קואליציה צרה עם הימין הקיצוני והמפלגות הדתיות. הם קוראים להקמת 53 התנחלויות חדשות בגדה המערבית, 53 מכשולים חדשים לשלום בין שני העמים. הם מנסים לשנות את הדמוגרפיה באמצעות הקריאה לטרנספר או גירושים בקנה־מידה גדול – גירוש בכוח של בין 500 ל־700 אלף אנשים. דבר זה לא יקום ולא יהיה, משום שהפלשתינים מעדיפים למות על אדמתם מאשר לחזור על הטעות של 1947־1948 ולגלות.

למר שמיר יש, בוודאי, יותר רצון פוליטי מלממשלת הקואליציה הנוכחית במדינת ישראל. פוליטיקאים בשני המחנות קוראים לממשלה זו ממשלת שיתוק. מר שמיר יוכל, אם ירצה, להיות עוד דה־גול, עוד ניקסון, עוד בגין. אך לא לשם כך עליו לעמול למען שלום כולל, משום שהוא עלול להיסחף על־ידי אנשים כרפאל איתן, שאינו רואה בנו בני־אדם, הוא קורא לנו ג'וקים, או גאנדי – שם מטעה – הרוצה טרנספר של עם או גאולה כהן ויובל נאמן, הקוראים זה שנים רבות לגירושים המוניים של פלשתינים. הם קוראים להוסיף התנחלויות. הם למעשה קוראים להחזיר את מדינת ישראל לתוהו ובוהו הכללי ולאנרכיה משתוללת ששררו בין 1977 ו־1985.

אני חש שיש מוצא, שיש דרך. אירן ועיראק לאחר שמונה שנים של מלחמה הרסנית, של סבל אנושי בל־ישוער, שבו להקשיב לקול ההגיון, ומדברים על פתרון של שלום באמצעות משא־ומתן. האם זקוקים אנחנו למלחמה הרסנית כזאת בין שני עמינו, בין הפלשתינים והישראלים, על־מנת לשוב ולהיות הגיוניים? כולנו יודעים שאיזור זה רווי בטכנולוגיה הצבאית החדישה ביותר. אנו בעיצומו של עידן הטילים, טילים היכולים לפגוע באוכלוסיות של ערים בשני הצדדים. חזינו בשימוש בנשק כימי. ישראל מאיימת עלולה לשים קץ לחיים באיזור כולו, יש לה אופציה גרעינית. ואם תחוש באיום, היא לא תשאיר מנצחים או ניצולים כלשהם – כולנו נהיה מנוצחים. בידינו רק אופציה אחת – והיא לנסות לבנות יחד, אבן אחר אבן, צעד אחר צעד את השביל אל השלום והדו־קיום. יודע אני שרבים הוחלמים, גם במחנה הפלשתיני וגם בישראלי, הרואים את העתיד כבבואה של מה שקרה באירופה, הנס של אירופה.

גם שם, גם להם היו מלחמות, עימותים, שתי מלחמות־עולם, עד שבשנת 1945 החלו אנשים לחשוב על קהיליה אירופית, על שוק משותף. לכן אירופה היום חזקה ויכולה לעמוד מול המזרח וגם מול המערב. זהו העתיד. ב־1992 תהיה זו קהיליה אירופית ללא גבולות. אותו דבר יכול לקרות כאן, באזורנו. מה שאנו זקוקים לו היום הוא הינתקות, על־מנת שהפלשתינים יוכלו להשיג זהות משלהם, דגל משלהם, מדינה משלהם. אז יושם קץ לתקופה של שנאה לאומית, הלאומיות תהפוך למשהו מהעבר, כמו שהיא היום באירופה, בהקפאה עמוקה. אז נוכל, כמו אירופה, לייסד שוק משותף, גבולות פתוחים ואף לחשוב על עתיד בו לא רק תהיה קונפדרציה בין ירדן למדינה הפלשתינית, אלא גם קונפדרציה בין ישראל, פלשתין וירדן.

(תרגום: יובל גינבר)

מתוך נאומו של חנא סניורה, עורך העיתון "אל־פאג'ר" המזרח־ירושלמי, בכינוס רב־משתתפים שערכה תנועת "עד כאן" ביום א' השבוע באוניברסיטת תל־אביב. "עד כאן" היא קבוצת מרצים וסטודנטים באוניברסיטת תל־אביב ובאוניברסיטה העברית, שקמה כתגובה ישירה לאינתיפאדה ושואפת להשפיע את דעת־הקהל הישראלית לקראת משא־ומתן עם אש"ף.

"חיה ואשינגטונית ותיקה" / עמוס ערן

מימשל בוש – הצפוי לו ולנו

מימשל בוש־בייקר־סנונו אינו מימשל רייגן־שולץ. לא רק האינטימיות תחסר. אנו נזדקק לדעת הקהל האמריקנית ולקהילה היהודית

לראשונה מאז 1960 נבחר נשיא בארה"ב, כאשר דווקא המפלגה היריבה, הדמוקרטית במקרה זה, מגבירה ומבססת את כוחה בקונגרס. הפרשן השמרני הידוע, ג'ורג' ויל, כבר הכתיר את ג'ורג' בוש ב"ברווז צולע" (LAME DUCK). גם אם ג'ורג' ויל הגזים הפעם, ברור שיש בכוחם של הדמוקרטים לאכוף על הנשיא מערכה מתמשכת בכל תחומי המדיניות – תקציבים ומיסוי, חוק וסדר – מינוי שופטים, התעצמות צבאית ומדיניות חוץ.

מערכת הבחירות לנשיאות היתה הפעם עכורה ואגרסיבית למדי ותקשה על הנשיא הנבחר ליהנות מ"ירח הדבש" המסורתי בין המימשל והקונגרס. בניגוד לרייגן, שלא הסתיר את דעתו על הקונגרס כגוף חסר אחריות, הנוטה לבזבז כספי משלם המיסים וניצל לטובתו במיומנות רבה את העוינות הרווחת בציבור האמריקני כלפי הקונגרס, הקפיד בוש בהיותו "חיה ושינגטונית ותיקה" על אפיקי הידברות פתוחים עם הנהגת שני הבתים. במאפייני אישיותו ובדרכו הפוליטית כרפובליקני מתון, התבלט בוש, כאיש פשרה ופיוס, פרגמטיסט פוליטי, ללא הלהט האידיאולוגי של מסע הצלב השמרני, שעל כנפיו נישא רייגן לבית הלבן.

למרות זאת יידרש ממימשל בוש בראשותו של ג'ורג' בוש עצמו ובעזרת שותפו העיקרי שר החוץ ג'יימס בייקר – הידוע אף הוא כפרגמטיסט מובהק ואמן הפשרות – למאמץ עליון כדי למנוע השתלטות הקונגרס על קביעת סדר היום הלאומי ותהליכי קבלת ההחלטות. עידן רייגן משאיר אמנם בסיסים חדשים על הסכמה בנושאי פנים וחוץ. הצורך בגישה חסכונית בהוצאות הממשלה הפדרלית מקובל כיום על הזרם המרכזי במפלגה הדמוקרטית ואף היתרונות בניהול מו"מ עם הסובייטים מעמדת כוח בעידן גורבצ'וב – הוכחו. אולם נותרו עדיין תאומים רבים של מחלוקות, העלולות להביא מדי פעם בפעם להתנגשות חזיתית בין מימשל בוש והקונגרס. אין ספק שהמנהיגות הדמוקרטית בקונגרס, שבחלקה כבר מתחילה להיערך למרוץ הבא לנשיאות ב־1992, תחפש הדרכים ל"פיס רגליים" למימשל בוש.

המאבק על משאביה של הממשלה הפדרלית יימשך ללא לאות. האגף הליברלי בקונגרס מחד והפנטגון מאידך ייאבקו לשמור על חלקם בעוגה הלאומית, במידת האפשר להגדילו, למרות הצורך לצמצום ההוצאה הממשלתית בכל התחומים, נוכח הגרעון האסטרונומי, המאיים על עצם יציבותה וחוסנה של הכלכלה האמריקנית. האם יצליח ג'ורג' בוש לעמוד בשבועתו בעת מסע הבחירות שלא יעלה מיסים – ימים יגידו.

למאבק זה יהיה [illegible] המרכיבים העיקריים [illegible]

האמריקנית בעידן בוש. האם תישמר ותימשך ההתעצמות הצבאית בעיקר במערך התקפי־אסטרטגי והמשך פרוייקט "מלחמת הכוכבים". המשך ההידברות עם ברה"מ על פירוק הזיונים, והמאמץ להבטחת סדר כלכלי חדש בקרב מדינות הקהילה המערבית מול התעצמותן האדירה של יפן ובעקבותיה קוריאה הדרומית ומדינות נוספות באזור. צמתים קריטיים אלו במערכת מדיניות החוץ האמריקנית נתונים יותר מבעבר להשפעתו של הקונגרס. ביכולתו למנוע או להגביל את תכניות ההתעצמות של מימשל בוש, לאשרר או לדחות אמנות שיושגו עם הסובייטים. אף במישור הכלכלי הקונגרס הוא זה שיעצב את אופיו של הסחר הבינלאומי – להסרת חומות מכסים, או למדיניות פרוטקציוניסטית ולכבול את ידי המימשל בהשגת המטרה, שיקבעו את מעמדו של הדולר בעולם.

תקופת מימשלו הראשונה של רייגן היתה עדה להתעצמות הבטחונית הגדולה ביותר אי־פעם בעתות שלום. תקופת מימשלו השניה תיזכר כתקופת "הקיצוצים" וחסרית התקדים בהתעצמות זאת, נוכח אילוצים תקציביים. לא יעבור זמן רב והקונגרס "ימשיך" "לשלוף" את הסכינים "הארוכות" כדי להוסיף על הקיצוצים בתקציבי ההגנה. מימשל בוש ייאלץ, בניגוד להצהרותיו, להשלים עם ויתורים מהותיים לאנשי האגף המרכזי במפלגה הדמוקרטית בקונגרס, כדי להגן על יעדי המינימום של המימשל בתחומים אלו.

כאשר ניהל רייגן מו"מ עם הסובייטים והגיע עמם להסכמים, עמדה לו עדיין זכותו בקרב הימין בקונגרס ובדעת הקהל כמי שעמד במשך שנים בראש המאבק האנטי־סובייטי. זכות זאת לא תעמוד לג'ורג' בוש. חשדנות האגף הימני בקונגרס תלווה אותו ותכביד עליו להגיע להסכמי פשרה מרחיקי לכת עם הסובייטים. יש להניח שההתנגדות החריפה שהימין יגלה, לא תקבע את תוצאות ההצבעות בקונגרס, אך היא עשויה להקשות מאד על מהלכי מימשל בוש, במסדרונות הקונגרס שבגבעת הקפיטול.

נסיונות העבר לנצל מגמת הלאומנות הכלכלית נוכח המצוקה התעשייתית והמסחרית הסתיימו בדרך כלל בכשלון פוליטי. אולם אם יימשך חרם סחורות יבוא וזולות להציף את השווקים האמריקניים, תגבר הנטיה בקונגרס להטלת איסורים סלקטיביים על פריטי יבוא שונים ומכסי מגן.

מציאות זאת תקשה עוד יותר להגיע להסכמים עם שותפי הסחר של ארה"ב ביפן ובמערב אירופה, מגמה זאת תעמוד בסתירה למאמציו הרבים של ג'יימס בייקר בהיותו שר אוצר ולעמדותיו של ג'ורג' בוש במרוצו לנשיאות להגיע ל"פתרון־אמריקני" לאתגר הכלכלי שמציבות יפן ואירופה. לקונגרס תהיה השפעה מכרעת גם בתחום חשוב זה.

רייגן הצליח מדי פעם לסחוט מהקונגרס סיוע להבטחת יישומה של "דוקטרינת־רייגן", שמשמעותה תמיכה בכסף, הדרכה ונשק לכוחות אנטי־קומוניסטיים במוקדי עולם שונים. מניקראגואה עד אנגולה ומאפגניסטן עד [illegible]

ג'ורג' בוש להעביר את סדר עדיפותו לסיוע זה בקונגרס הקרוב. קשיים יהיו רבים במישור זה.

מערכת סיוע החוץ האמריקני הפכה למכשיר חשוב ביותר במערכת יחסי החוץ של ארה"ב בעולם. אולם הצורך בקיצוץ תקציבי לא יפסח כנראה גם על תחום זה. ישראל ומצרים, כעיקר, בעקבות הסכמי קמפ־דיוויד זוכות כידוע, לנתח הגדול ביותר של סיוע זה, כ־40% מכך הסיוע הכולל למדינות העולם. מדינות נוספות יתחרו באופן נמרץ להגדיל חלקן במערכת הסיוע. ירדן נתונה במשבר כלכלי ומדינות נוספות באזורנו ינסו כוחן. אזורי מצוקה כלכלית קשה באמריקה המרכזית, הדרומית ואגן הים הקריבי באמריקה ובדרום מזרח־אסיה יגבירו את לחצן. אף "מדינות הבסיסים הצבאיים" של ארה"ב: יוון ותורכיה, פורטוגל, הפיליפינים וספרד יתבעו מחירים גבוהים יותר תמורת הענקת חסותן לאינטרס האמריקני. מימשל בוש ימצא עצמו מהר מאד בחזית משולשת בתחום זה.

א. מגמת קיצוצים בסיוע חוץ בכללותו, נוכח הצורך בהבטחת מקצבי רווחה פנימיים.

ב. הבטחת סעיפי הסיוע הצבאי נוכח מגמות קיצוץ.

ג. לעמוד מול מגמות הקונגרס להכתיב מראש חלוקת ההקצבות לסיוע החוץ, (ומגמה זאת סייעה לישראל בדרך כלל).

אולם נושא אחר, העלול להביא את ישראל לעימות ראשוני עם מימשל בוש, יהיה בתחום אספקת נשק למה שמוגדר במדינות ערב המתונות. מימשל רייגן חיפש כל דרך לחזק מגמה זאת וגילה סימני קוצר רוח הולכים וגוברים עם התנגדותם של ישראל ולעיתים עוד יותר תכופות של ידידיה בארה"ב. שר ההגנה היוצא, פרנק קרלוצ'י, נתן לכך ביטוי בוטה בהופיעו בפני פורום ערבי־אמריקני במערב־וירג'יניה לאחרונה. "עיסקת המאה" בין סעודיה ובריטניה עוררה מחדש נושא זה בעידן שבו הגרעון במאזן המסחרי של ארצות הברית מחייב יוזמות נמרצות של המימשל לעידוד הייצוא האמריקני תוך הבטחת יכולת התחרות על מערכות הנשק האמריקני במזרח התיכון ובמדינות המפרץ. הקונגרס עלול לגלות הבנה לצרכים אלו וטוב תעשה ישראל אם תעשה הבחנה חדה בין מערכות נשק, העלולות לסכן את בטחונה ולהם יש להתנגד, לבין מערכות נשק, שיכולה היא להשלים עמן תוך הבטחת איזון באספקה צבאית לישראל. התנגדות אוטומטית לכל עיסקת נשק תפגע בסופו של דבר ביכולתה של ישראל להבטיח את יעדיה החיוניים ביותר בגבעת הקפיטול, בבית הלבן עם מימשל חדש וברעת הקהל האמריקנית.

האינטרס הישראלי הוא להבטיח לפחות אותה רמת סיוע צבאי, כלכלי ותמיכה מדינית לה זכינו במימשל רייגן. מימשל בוש־בייקר־סנונו אינו מימשל רייגן־שולץ. לא רק האינטימיות תחסר. גם אם יימשך השיתוף האסטרטגי מתוך אינטרס הדדי, כל מהלך של אש"ף, העשוי להיראות כצעד של התמתנות, יקרב את הלגיטימיזציה של ארגון זה במימשל החדש. בעת זאת נזדקק לכל תמיכה וסיוע אפשרי מצד דעת הקהל האמריקנית על כל מרכיביה, ובראש ובראשונה הקהילה היהודית [illegible]

תתארו לעצמכם

אל נקמות
(מביט משמים ורואה)

ריבונו של עולם!
על חטא שחטאנו לפניך
מגיע לנו הרבפורוש
מגיע לנו הרבפרץ
מגיע לנו הרברביץ
אבל ריבונו של עולם
למה מגיע לנו גם שילנסקי???!!

הרוב ההמום
(מתריס כלפי שמים)

4x4. הג'יפ של "סוזוקי" / אריה ארד

הדרך לתעלה וממנה

חברת "סוזוקי" היפאנית בנתה ג'יפ קטן שזכה לפופולאריות עצומה בארה"ב ובאירופה. על אף נפח המנוע הקטן, זהו ג'יפ לכל דבר, על יתרונותיו וחסרונותיו. דרוש נהג מיומן

"שום מכונית מאז החיפושית של פולקסווגן לא עוררה התרגשות כזאת", כתב השנה כתב־העת האמריקני Marketing & Media Decisions. "קבלנים גדולים, נשות קריירה, בטלנים וספורטנים משתעשעים במכונית־הפולחן הנוכחית, ה"סמוראי" של סוזוקי. הם צובעים אותה בוורוד, מלבישים אותה בתישוקי מגנזיום, בפנסי ערפל ובכיסוי לגלגל הרזרבי. הם משייטים להם בכל מקום בגג פתוח בג'יפ־תינוק בעל הנעה על ארבעת גלגליו".

הדגם הנוכחי של הג'יפ של סוזוקי הופיע לפני כשנה והחל להימכר בארץ בינואר. האמריקאים והאירופים התאהבו בו ממבט ראשון והוא הפך לרכב ה"שוויץ" מספר אחד אצלם. לא עברו חודשים רבים והחלו להישמע טרוניות, שהוא נוטה להתהפך. בקיץ יצא ירחון הצרכנות האמריקאי "Conumer's Report" ב"אזהרה: הסוזוקי מתהפכת בקלות יתרה", נהג־המיבחן אף דיווח, כי הוא עצמו התהפך בדרך למסלול הניסויים. ירחון הצרכנות הבריטי "Which" יצא בספטמבר בכותרת "סכנה: הסוזוקי מתהפכת". בארץ לא נודע על מספר חריג של התהפכויות בג'יפ זה.

אירגוני הצרכנים העומדים מאחורי שני הירחונים פנו כל אחד לממשלתו. כאשר הגיעו הירחונים לארץ, פנתה גם הרשות ההסתדרותית להגנת הצרכן למשרד־התחבורה הישראלי. כולם ביקשו לבחון את הרכב במגמה לאסור את מכירתו. משרדי התחבורה דחו בזה אחר זה את הדרישה. הגדיל לעשות משרד התחבורה האוסטרלי, שקבע כי דווקא הג'יפ של סוזוקי בטוח מג'יפים אחרים.

במבחן־דרך עצמאי שנעשה בימים אלה, כדי לעמוד על הצורך או על העדר הצורך להזהיר מפני סכנות אמיתיות או מדומות של הג'יפ הזה, לא רק שלא התהפכתי, אלא בשום שלב לא הייתי כלל קרוב להתהפכות. אני סבור, שהג'יפ של סוזוקי מסוגל לבצע כל מה שכל ג'יפ אחר מסוגל לבצע, אם כי יותר לאט ובשימוש באמצעי זהירות רבה יותר במגע ההילוכים. אך גם בצריכת דלק נמוכה בהרבה. אני מתייחס לא רק באמון גמור אלא ביראת כבוד לשני ירחוני הצרכנות המעולים הללו, אולם בעניין הג'יפ של סוזוקי הם טועים, לדעתי.

בעוד שבמדינות המערב מוגדר הג'יפ כמכונית פרטית לכל דבר, בארץ הוא מוגדר כ"רכב־שדה". בארץ, בניגוד למדינות מערביות אחרות, מצוייד גג הג'יפ בקשתות־מגן מפני התהפכות, על־פי התקן הנוהג בצה"ל.

הג'יפ הוא מפלאי מלחמת העולם השניה. אחד מכלי־הרכב הרב־משימתיים ביותר. הג'יפ המקורי היה רכב קטן וקל בעל מנוע רב־עוצמה ועבירות יוצאת־דופן, הן בשל ההנעה על כל ארבעת גלגליו והן בשל מרווח הקרקע העצום שלו, כמעט כשל רכב־משא. על הצירוף של מידותיו הקטנות, רוחק גלגלים ורוחק סרנים מועט עם מירווח קרקע גדול, משלם הג'יפ בליקויי יציבות. אין פלא, ששכיחותן של התהפכויות של ג'יפים היא פי שניים ושלושה בהשוואה למכוניות פרטיות רגילות.

על־פי חוקי הפיסיקה, מכונית בעלת נקודת־כובד גבוהה, נוטה להתהפך יותר מרכב שנקודת־הכובד שלו נמוכה. והנה, לרכב־שדה בעל הנעה בארבעת הגלגלים (4x4) יש נקודת־כובד גבוהה משל מכונית פרטית רגילה, בגלל המרחק הרב יותר בין גחונו לקרקע, כדי להשיג עבירות טובה יותר בשטחים קשים. על־פי חוקי הפיסיקה, סיכויו של רכב צר עם נקודת־כובד גבוהה להתהפך יהיו גדולים יותר מסיכוייה של מכונית רחבה עם נקודת־כובד נמוכה. בקיצור, צריך להיות צעיר, בריא ועשיר מזקן חולה ועני.

מי שמבקש איפוא לנהוג בג'יפ, בכל ג'יפ, כבמכונית פרטית, ימצא עצמו מהר מאוד בתעלה בצדי הדרך, כשהוא על גג הרכב. בג'יפ יש לנהוג בהתאם למגבלותיו. בכבודו של ה"שוויץ" במקומו מונח, אבל בג'יפ צריך לנהוג יחסית לאט כדי להימנע מבלימות־פתע ומתמרונים חריפים.

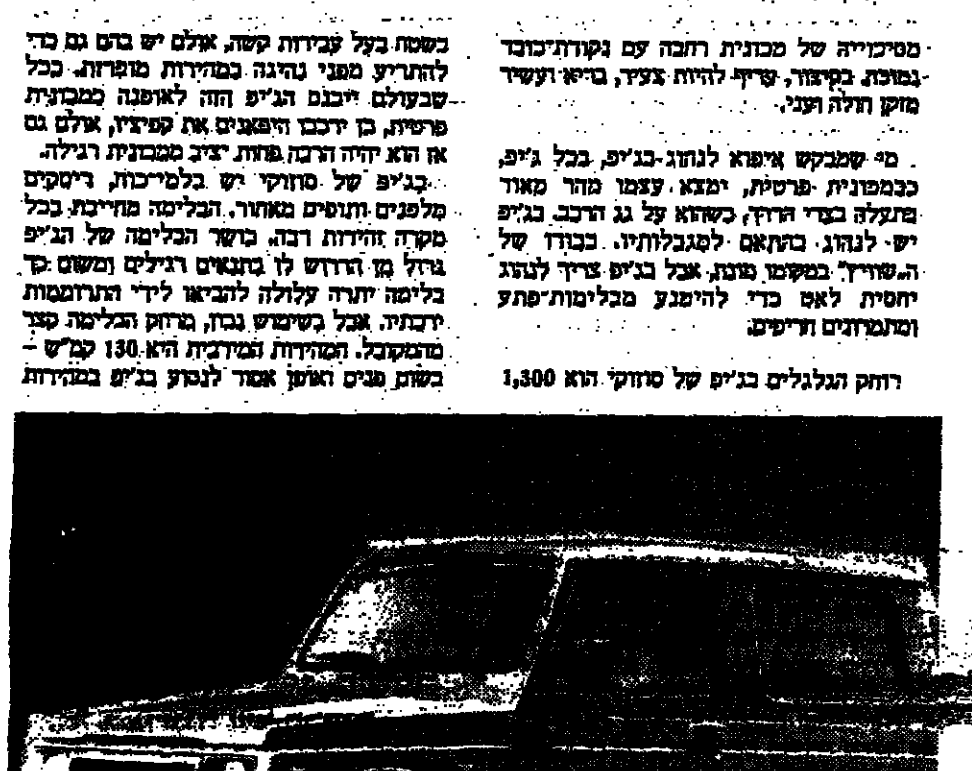

רוחק הגלגלים בג'יפ של סוזוקי הוא 1,300 מ"מ בלבד מלפנים ו־1,310 מ"מ מאחור, רוחק הסרנים הוא 2,375 מ"מ בלבד ומירווח הקרקע, מכובד מאוד, הוא 205 מ"מ. משקלו מגיע רק ל־60־80 אחוז משל ג'יפים מתחרים. משום כך הוא מסוגל להסתפק במנוע בעל נפח קטן כל־כך – 1,300 סמ"ק – לעומת 2,500 ב"רנגלר", 2,600 ב"איסוזו" ו־4,000 ב"שירוקי־פיונייר", ובכל זאת להגיע לעבירות דומה. נפח המנוע משפיע לטובה גם על צריכת הדלק, כמובן. הצריכה הממוצעת של הסוזוקי מגיעה ל־11.85 ק"מ לליטר, כהשוואה ל־6.77 ב"שירוקי־פיונייר" וב"איסוזו" ול־7.62 ב"רנגלר".

בסוזוקי לא פיתחו מנוע מיוחד לג'יפ ומתקינים בו את מנוע הסוויפט. מנוע זה מפתח 63 כוחות־סוס ב־6,000 סל"ד ומומנט של 10.2 קג"מ ב־3,500 סל"ד. מכאן נובעת חוסר הגמישות, המחייבת החלפת הילוכים מרובה, אולי אף מרובה מאוד. אבל במיגבלות הללו פועל המנוע באורח תקין והוא מספק את כל הכוח הדרוש לעבירות טובה מאוד בשטח הררי ובוצי. הוא מסוגל לרדת לתעלה בזווית של 34 מעלות ולשוב ולצאת ממנה בזווית של 42 מעלות. רדיוס הסיבוב המינימלי שלו מגיע ל־5.1 מטר בלבד.

בתיבת־ההילוכים שלו יש חמישה הילוכים קדימה והיא טובה ומודרנית, אך יחסי־ההעברה אינם תורמים לקיזוז חוסר הגמישות של המנוע. שילוב ההנעה של 4x4 נעשה בשני שלבים, במוט נפרד הנע ברכות ובקלות רבה. לשלב הראשון אפשר להיכנס תוך כדי נסיעה, אולם שילובו של המהלך החזק יותר מחייב עצירה ואחר־כך הוגה לנסוע לאט מאוד. בין שני השלבים מצוי הילוך־סרק. בדרך כלל יספיק ההילוך הגבוה יותר, אולם ההילוך המגוף חזק מאוד והוא באמת יוציא את הנהג כמעט מכל צרה. בהילוך זה עליתי, למשל, משפת ימה של הרצליה בשביל תלולים, שרכב קל מכל סוג אחר אינו מתקרב אליו בכלל. כך גם יצאתי חזיתית מתעלה, ששפתה היתה תלולה. עם שילובה של ההנעה 4x4 נדלקת נורת סימון על לוח־המחוונים הנאה והמצוייד כראוי.

הנסיעה היא כמובן מסוג ה"נער לפני שימוש". קפיצי עלים בצירוף בולמי זעזועים בעלי פעולה כפולה מצויים מלפנים ומאחור. הם מטלטלים היטב את הנוסע אפילו על הכביש, לא כל שכן בנהיגה במהירות לא־רלוונטית בשטח. קפיצים חזקים כאלה הכרחיים לנסיעה בשטח בעל עבירות קשה, אולם יש בהם גם כדי להתריע מפני נהיגה במהירות מופרזת. ככל שבעולם ייכנס הג'יפ הזה לאופנה כמכונית פרטית, כן ירככו היפאנים את קפיציו, אולם גם אז הוא יהיה הרבה פחות יציב ממכונית רגילה.

בג'יפ של סוזוקי יש בלמי־דיסק, דיסקים מלפנים ותופים מאחור. הבלימה מחייבת בכל מקרה זהירות רבה. כושר הבלימה של הג'יפ גדול מן הדרוש לו בתנאים רגילים ומשום כך בלימה יתרה עלולה להביאו לידי התרוממות יתבותי. אבל בשימוש נבון, מרחק הבלימה קצר ומקובל. המהירות המירבית היא 130 קמ"ש – בשום פנים ואופן אסור לנסוע בג'יפ במהירות כזאת, או אפי קרובה לזאת. המהירות המירבית המומלצת בתנאי כביש היא 80 קמ"ש ובתנאים עירוניים – 40 קמ"ש.

המושבים הקדמיים טובים משל ג'יפים אחרים שאני מכיר, אבל אין מה לדבר על נוחות של מכונית פרטית. תנוחת הנהיגה סבירה. עזרי השליטה לא כל־כך נוחים. הידית לפתיחת המיכסה נחבאת בתא־הכפפות, מחוסר מקום ואילו ידיות האיוורור והחמקה מצויות מאחורי ידית המגבים. אך צריך לזכור שמדובר בג'יפ והסך הכל הוא לא רע. הראות טובה. המושבים האחוריים, כמו בכל ג'יפ, הם איומים ונוראים. הרעש בנסיעה הוא רב, כמקובל בג'יפים. האוורור טוב ורעש המאוורר נבלע ברעש הכללי. ההסקה טובה, אך קשה לכוונה לטמפרטורה הרצויה.

בעוד שבמדינות המערב מוגדר הג'יפ כמכונית פרטית לכל דבר, בארץ הוא מוגדר כרכב שדה, ומצוייד בקשתות־מגן עפ"י התקן הנהוג בצה"ל

מי שנוסע בג'יפ בתנאי שדה ממש, חייב לדאוג שיהיה לו מגבה (ג'ק) ראוי לשמו. כאשר ניסיתי להרים את הג'יפ כדי להחליף גלגל בשטח, נאלצתי לבנות רגלי חצי שעה עד שמצאתי די אבנים שטוחות כדי לתמוך את המגבה הסטנדרטי ולהביאו ברחוק למצב של הרמה. היה ראוי, שהיבואן יספק מגבה מתאים כדבר מובן מאליו תמורת 4,304 השקלים שהוא גובה בעד הג'יפ. ראוי גם לצייד רכב כזה בכננה כלי־עבודה הכרחיים.

המבנה המרווח של בית־המנוע הוא משוב ונוח ומאפשר טיפולים בנוחות ובמהירות. טיפולים שגרתיים יש לעשות בכל 10,000 ק"מ או אחת לשנה, האחריות היא לשנה, ללא הגבלת קילומטראז'.

צריכת הדלק בהנעה שני גלגלים בלבד היא 10.16 ק"מ לליטר בנסיעה עירונית ו־13.97 בנסיעה בין־עירונית. מיכל הדלק בן 40 הליטרים יכול להספיק ל־406־559 ק"מ ובממוצע ל־474 ק"מ.

לסיכום: זה ג'יפ. לא פחות אבל גם לא יותר, ודרושה מיומנות של ממש בנהיגתו.

ראיון עם פרופ' גליה גולן / מייק לוין

המאבק על גבולות החופש

ההנהגה הסובייטית עומדת בפני דילמה קשה, שכן ריבוי ההתעוררות הלאומית יחסל את הפרסטרויקה, אך התפרצות לאומית חריפה עלולה לאיים על עצם קיומה של ברה"מ, אומרת פרופ' גולן בשובה ממוסקווה

28 שנים מאז ביקרה בברה"מ פרופ' גליה גולן, כיום ראש החוג למדע המדינה באוניברסיטה העברית בירושלים, והשינוי עצום. כסובייטולוגית העוקבת אחרי "מהפכת גורבצ'וב" היה המפגש האישי שלה עם הפרסטרויקה "מעל ומעבר לציפיות". פרופ' גולן שהגיעה לברה"מ עם הרכבן ישראלי מעידה שבכל פגישותיה עם גורמים רשמיים, עיתונאים, אקדמאים, ובפגישות פרטיות, חשה פתיחות ורצון כן להגיע ליחסים תקינים עם ישראל.

"הפרסטרויקה", אומרת גולן, "היא נסיון אדיר להביא למהפך פוליטי כלכלי וחברתי. נסיון שבמידה מסוימת הוא הודאה פומבית בכשלון הדרך שבה בחרו הסובייטים לבנות את הסוציאליזם מתקופת סטאלין והלאה". בחיי היומיום מתבטא השינוי בפתיחות, הרגשת הקלה החופש. הפחד הולך ונמוג ואנשים אינם חוששים להביע דעתם בצורה הגלויה ביותר גם בפורומים גדולים. בפגישות שקיימה גולן, ריכוז אנשים על הצורך בפלורליזם מפלגתי והקמת אופוזיציה. נשמעו כמובן גם קולות שביטאו את השמרנות הקשוחה והסטגנית. אולם, על אף השינוי, פרופ' גולן טוענת שקשה לדבר על "אביב פוליטי". המצב הכלכלי הקשה וההתעוררות הלאומית ברפובליקות הבלטיות מאיימים בצורה רצינית על הצלחת הפרסטרויקה. אף־על־פי כן, אומרת פרופ' גולן, כי בעקבות השיחות האינטנסיביות שניהלה במשך שבעה ימים בלנינגרד, קייב ומוסקווה, הציפיות מהפרסטרויקה נעות מהתלהבות חסרת תקדים לתקוות מלוות בחששות, על כשלון אין מדברים.

אחד המכשולים העיקריים לקידום הפרסטרויקה, לדעת פרופ' גולן, הוא הקושי לשנות דפוסי חיים והצמדות להרגלים ישנים המושרשים בקרב האוכלוסיה הסובייטית. לאחרונה קיימת בברה"מ מגמת דה־קולקטיביזציה

פרופ' גליה גולן

המאפשרת לאיכרים לחכור אדמות ולפתוח חקלאות פרטית. אם בסין הביא צעד זה, לצמיחה משמעותית הרי בברה"מ המצב שונה: האיכר הסובייטי חושש ואין לו אמון במשטר. הוא אינו מאמין שהדה־קולקטיביזציה מהווה שינוי סופי. הטראומה מתקופת סטאלין, שגרמה לחיסולם של מיליונים והחשש שהדה־קולקטיביזציה היא צעד ארעי כלבד לא הביאו להתלהבות ולצמיחה לה קיוו. נסיונות הקמת קואופרטיבים פרטיים, כמו מסעדות, זוכה להצלחה מסוימת, אך הכלכלה הסובייטית עדיין שקועה בבוץ עמוק וטובעני ומאיימת להכשיל את המהפכה האדירה אותה מנסה גורבצ'וב להוביל.

אולם המבחן הגדול להצלחת גורבצ'וב, לדעת גולן, יהיה בהתמודדות עם הבעיה הלאומית. לפני זמן קצר הכריזה אסטוניה על עצמאות וליטא הלכה בכיוון דומה. גם באוקראינה קיימת התעוררות לאומית. הסכסוך בין ארמניה לאזרבייג'אן אינו מבשר טובות. גם ברפובליקות במזרח הלאומיות "תוססת". ההנהגה הסובייטית עומדת בפני דילמה קשה, שכן ריבוי ההתעוררות הלאומית יחסל את הפרסטרויקה. מאידך, התפרצות לאומית חריפה עלולה לאיים על עצם קיומה של ברה"מ.

השלטון המרכזי מגיב לעת עתה בזהירות ומתינות. מוכן לחזק את האוטונומיות של הרפובליקות, אך דורש בתמורה ריסון הדרישות. ברפובליקה הרוסית עצמה מקבלת ההתעוררות הלאומית גוון מבוער בדמותה של תנועה לאומנית פאשיסטית ואנטישמית בשם "פמיאט" (זכרון). זו זוכה לחופש פעולה פוליטי בצד השלטונות. "בכל שיחותי עם אנשים בברה"מ, כשהזכרתי את 'פמיאט', גרמתי להם מבוכה רבה. כאילו תפסתי אותם בכהנא שלהם. אנשים ניסו להציג כאילו התנועה אינה רצינית והיא חסרת השפעה". בערים הגדולות אמרו לפרופ' גולן שזו תופעה המתקיימת רק בכפרים. בכפרים אמרו שזו תופעה שהיא נחלת הערים הגדולות. "אנשים מתביישים - ומגנים; אך התופעה קיימת ומאיימת במיוחד על היהודים. בעתונות הסובייטית מתפרסמים מכתבים הקוראים לשלטון לבלום את התנועה ולהוציאה אל מחוץ לחוק.

במישור המימסדי מתבטאת הדמוקרטיזציה בנסיון להגביל את כוחה של המפלגה ולהעביר יותר סמכויות לסובייטים, בשחרור של מידע רב יותר לציבור ובאפשרות של התמודדות דמוקרטית בבחירות. קיים חופש ביטוי רב יותר באמצעי התקשורת האלקטרונית, בעתונות, בתיאטרון ובשטחי האמנות האחרים. ניתן חופש התארגנות שלא היה כמוהו בעבר וזה מוצא ביטוי, בין השאר, בחזרת קרקעות לכנסיות ולמינזרים. באוקראינה, לדוגמה, הוקם ארגון תמיכה בפרסטרויקה, אשר פועל למעשה בקבוצה לאומית אוקראינית. אוניברסיטה פתוחה, המנוהלת על־ידי מתנגדי המשטר, פועלת בינתיים כמעט ללא הפרעות. גם לגבי היהודים חל כיום שיפור. מרכז יהודי נפתח במוסקווה. "אין כיום אנטישמיות רשמית בברה"מ", טוענת פרופ' גולן. גם בשטח התיירות מורגשת הקלה ואורחים סובייטיים רבים זוכים לבקר במערב וגם בישראל. גם ישראלים שיש להם קרובים בברה"מ מבקרים שם היום.

בכל הקשור למדיניות החוץ עומדת ארה"ב במרכז ההתעניינות הסובייטית. בברה"מ מעוניינים למצוא פתרונות משותפים עם ארה"ב כדי לסיים סכסוכים אזוריים, במטרה למנוע עימות בין־גושי. למדיניות זו השלכות ישירות על המצב במזרח התיכון. בקרמלין שואפים לסיים את הסכסוך בין ישראל לבין הפלשתינים ובמדינות ערב. "הם לא כל־כך נבהלים מ'משמר'", מופתעת פרופ' גולן. במוסקווה מאמינים כי יש לעשות הכל כדי לתת תנופה לתהליך השלום. הם קידמו בברכה את הצהרת העצמאות הפלשתינית באלג'יר, אך לא הכירו במדינה הפלשתינית העצמאית. כהודעה רשמית ציינו הסובייטים שיש אפשרות לתת מולדת לפלשתינים. "מולדת אך לא מדינה" (ברוסית יש הבחנה בין שני המושגים, מ.ל), ולשאוף לתת בטחון אמיתי לישראל. הם מקווים לתאם מדיניות משותפת עם ארה"ב, כשאחת האלטרנטיבות המדוברות היא ועידה בין־לאומית.

הפרסטרויקה נמצאת רק בתחילת הדרך. נראה שהשאלה המרכזית היא, האם שלטונו של גורבצ'וב יוכל לקדם את התהליכים או שמא השלטון המרכזי יאבד שליטה והשלכות השינוי האדיר יהיו שונות בתכלית מהמצופה.

מסמך: סוחרי סמים בשם החוק / נתן רועי

מבקר המשטרה לא רוצה ארדולן

שירות בתי הסוהר איננו מתמודד עם נגע המכורים לסמים, הוא מעדיף לספק להם תחליפי סם ולדרדר את מצבם. מחיר המאמץ הטיפולי עשוי להיות זול מ־830 אלף השקלים המוקדשים לרכישת הארדולן

במרוצת חודש אפריל 1987 נחת על שולחנו של סגן גונדר גד הדרי, עוזרו של מבקר משרד המשטרה, האלוף (מיל') אברהם ארן, מכתב פרי עטו של ד"ר יעקב זיגלבוים, ראש מחלקת הרפואה בשירות בתי הסוהר. המכתב אישר את החשד: שירות בתי הסוהר איננו מתמודד עם בעיית הסמים בדרכים אנושיות ותחת זאת הוא מספק תחליפי סם, בקבוקי ארדולן, זאת בכמויות אדירות מבלי שיש למטפלים ולרופאים כל אישור לעשות זאת.

ד"ר זיגלבוים, רופא על פי מקצועו, כתב, כי בשלב זה יש כ־600 אסירים, המכורים לסמים קשים, הנמצאים בטיפול על ידי ארדולן. המינון הממוצע הוא 36 מיליגרם. להערכתו יש עוד כ־500 אסירים, שנזקקים לטיפול בארדולן.

כדי לתרץ את החלוקה המסיבית הזאת של ארדולן מעלה ד"ר זיגלבוים שורה של סיבות ובהן: עליה כללית במספר האסירים, התפשטות התמכרות לסמים קשים בקרב אוכלוסיית העבריינים, פעילות מוגברת של משטרת ישראל בשנים האחרונות במלחמה כנגד סמים בישראל, הגברת פעילות משפטית והחמרה בענישה, שיפור ניכר באבחון אסירים מכורים לסמים על ידי ביקורים סדירים של ענף הסמים בכל בתי הסוהר הפליליים.

לכאורה, הסבר מניח את הדעת. בפועל מקופל בתשובותיו של ד"ר זיגלבוים אחד המחדלים הנוראים של שירות בתי הסוהר בתחום הטיפול בנפגעי סמים, החוסים תחת קורת הגג שלו. המחדלים הם קשים מאחר שאחוזי התמותה מסמים מדברים על כך ש־80 אחוזים מן הנפטרים בישראל כתוצאה מנטילת מנת יתר של סם מתים מנטילת ארדולן. השימוש בארדולן גורם הידרדרות במצב הרפואי. הוא אמנם יוצר ירידה בעבריינות, אולם אצל חולי נפש הפסקת השימוש מביאה להתפרצות של מחלת הנפש ולאישפוזם. מחקרים אחרונים – משנת 1987 – מצביעים על נזקים אמוציונליים, קוגניטיביים ופיזיולוגיים של ילדים, הנולדים להורים המכורים לארדולן. סיכויי הגמילה מהארדולן נמוכים מסיכויי הגמילה מכל סם אחר, כיוון שתופעות הלוואי של תסמונת הגמילה הן חמורות יותר ומשך ההישהרות מהשפעת הסם ארוך יותר ומצריך משאבים רבים וכוחות נפשיים מרובים מצד הגמל והצוות הטיפולי.

עד ראשית 1985 פעל בשירות בתי הסוהר ענף נפגעי סמים, שצמח ממערך בריאות הנפש בשירות בתי הסוהר בראשותו של פרופסור פסר סילפן, פסיכיאטר בעל שם עולמי ונסיון רב בתחום. הפסיכיאטריה המשפטית (פורנזיקפסיכיאטרי). ענף נפגעי הסמים חולל מהפכה בתחום הטיפול בעיקר בגלל עבודתה של חיה היכל, עובדת סוציאלית נמרצת מאד ובעל שם בתחומה. החלטותיה של חיה היכל ואנשי צוותה על מתן ארדולן היו תוך התייעצויות של גורמי הטיפול הפסיכו־סוציאלי עם גורמי בריאות הנפש. מספר מקבלי הארדולן היה כ־70 בממוצע. העברת ענף נפגעי הסמים למחלקת הרפואה הביאה לפיטורי הצוות הקודם בראשותה של חיה היכל ולמינוי ד"ר טליאס (רופא במקצועו) כראש ענף. אז או פסק הקשר עם המחלקה לבריאות הנפש בשירות בתי הסוהר והטיפול קיבל מפנה תוך הצגת הבעיה כרפואית. מספר מקבלי הארדולן עלה באחת (!) ל־600 ולפי הערכותיו של ד"ר יעקב זיגלבוים היה צפוי שיגיע ל־1100.

סגן גונדר גד הדרי, עוזרו של מבקר משרד המשטרה כותב ב־14 ביוני 1987 נייר דיון בעניין זה. לדבריו בשירות בתי הסוהר מקובלת בימים אלה „הגישה הרפואית" כדבריו, שהיתה נהוגה בעבר בעולם המערבי ואיננה מקובלת שם יותר. זו מגדירה צרכנים כחולים ומצמצמת את דרכי הטיפול לאמצעים רפואיים בלבד. התפיסה היא טיפול תרופתי לבעיות חברתיות ואישיותיות. זאת ועוד, בנציבות שירות בתי הסוהר ובמשרד המשטרה לא נערך מעולם דיון בנושא ולא נתקבלה החלטה או מדיניות, המאפשרת חלוקה מסיבית של ארדולן לאסיר.

הדרי כותב, כי הנתון, שעוסק בעלייה בצריכת הארדולן, נתגלה לו באקראי בעת עבודתו על דו"ח מוהב יותר, שעסק בעניין הטיפול בסמים בשירות בתי הסוהר. בבדיקה התברר לו, כי מחודש מאי 1987 נמצא, כי כל 48 האסירים המקבלים ארדולן אינם מקבלים טיפול מעבר לכך. העובדים הסוציאליים ונציגי המחלקה לבריאות הנפש ביהודה אינם מעורבים בטיפול זה. הדרי טוען, כי ידוע לביקורת, כי המצב בשאר בתי הסוהר איננו שונה והוא אומר: „על דעת מספר רופאים בשירות בתי הסוהר הדרך בה התקבלה ההחלטה לטיפול ארדולן ועליה במאות אחוזים של מקבלי ארדולן היא מעשה בלתי אחראי".

אלוף (מיל.) אברהם ארן

זהירות, הארדולן

בשנות השבעים – למעלה מ־25 שנים לאחר שגרמניה הנאצית פיתחה את האופיום הסינתטי – ארדולן – הסתבר למומחים אמריקנים, כי לטיפול בארדולן יש תוצאות הרסניות. כתוצאה מכך הוקמו בכל רחבי ארה"ב מרכזי גמילה מארדולן. היום יש מדינות – כמו שבדיה למשל – שאוסרות חלוקת ארדולן למכורים. בארה"ב צומצם השימוש בארדולן לשני מצבים:

א. „במקרים אבודים", שבהם כבר לא ניתן לטפל בנרקומן, וזאת כתחזוקה של הנרקומן בלבד.

ב. כאשר יש לנרקומנים הנגמלים „קריזים" (התקפות) כתוצאה מתוכנית הגמילה. במקרה כזה מספקים לנגמלים ארדולן לכמה ימים בלבד. הסיבות לכך הן כאמור הסכנה הרבה שטמונה בבקבוקי הארדולן.

מבקר משרד המשטרה מציין בהערותיו:

א. בשירות בתי הסוהר אין תפיסה כוללת ורב דיסציפלינרית להתמודדות עם נפגעי סמים, אשר ממנה צריכה להיגזר התורה באשר לטיפול בנפגעי סמים. ללא הגדרת המטרות והיעדים ההשקעות אינן יעילות ואינן אפקטיביות.

ב. ההחלטה על חלוקה מסיבית של ארדולן לא הוקדמה בעבודת מטה ובהתייעצות עם מומחים בקהילה האזרחית.

ג. מחיר מתן 35 מיליגרם של ארדולן בממוצע לצרכן הוא 2.07 שקלים. לפי חשבון הביקורת עלות ההוצאה השנתית על 1100 אסירים, שמקבלים ארדולן תגיע ל־830 אלף שקלים. בכסף זה ניתן להקים ולהפעיל מעבדה לבדיקת סמים בשתן בשירות בתי הסוהר (עלות ציוד למעבדת סמים לבדיקת שתן היא כ־200 אלף שקלים ועלות שוטפת לביצוע הבדיקות – 210 אלף שקלים).

ד. לדעת הביקורת המגמה המסתמנת היום בשירות בתי הסוהר, המתבטאת בגישה הרפואית, היא בריחה מהטיפול הנדרש בנפגעי סמים. לכאורה, היא מביאה שקט מדומה (כך אומר המבקר בעצמו) בכלא, אך בצידה נזקים רבים ברמת הפרט וברמה החברתית לאומית.

הביקורת ממליצה בדו"ח זה כמה המלצות, שנובעות מתוך הצורך לערוך שינוי והיערכות מחודשת בתחום הסמים בבתי הכלא:

א. להפסיק מיידית את חלוקת הארדולן במתכונת הקיימת ולגבש תורה וקריטריונים בהתאם למקובל בעולם המקצועי.

ב. להקים צוותי טיפול בנפגעי סמים בבתי הסוהר הכוללת את נציגי המחלקה לבריאות הנפש, עובדים סוציאליים, חינוך, רפואה ותעסוקה. לגבי כל אסיר נגוע בסמים יש לקבוע תוכנית טיפול כוללנית, כשענף נפגעי סמים ינחה, יבקר ויפקח על עבודת הצוותים.

(המשך בשבוע הבא)

סקרים במערות החשמונאים / צבי אילן

מחפשים את ההיסטוריה

מערות ארבל שימשו מקום מקלט ליהודי הגליל בימי החשמונאים ובתקופת הורדוס. העבודות לשיקום כפר המערות ומחקרים שנועדו לקבוע את מקום הקרבות שהתחוללו באיזור עומדים במרכז הסקרים הארכיאולוגיים

מי לא היה מתישהו במערות ארבל? אם במסגרת טיול בית־ספר, גדנ"ע, צבא או סתם טיול. לרוב הצבאו המראה והתשומת הלב לירידה במורד המצוקי המסוכן, ובקושי נותר כוח לשמוע על עלילות הגבורה שבהן התייחדו המערות המשקיפות על הכנרת ומזרח הגליל. אולם למי שנכנס למערות השונות, בודק, סוקר ומברר, מובטחת חוויה של גילוי, בייחוד עכשיו, לפני חנוכה, חג גבורת החשמונאים.

תזכורת קצרה לעברן של מערות ארבל. בספר חשמונאים א', ט' מסופר: „וילכו בכחידס ואלקימוס שנית לארץ יהודה. וילכו דרך הגלגלה ויחנו על מסילות אשר בארבל וילכדוה ויהרגו נפשות אדם רבות. על כך מרחיב מעט יוסף בן מתתיהו (קדמוניות יב, יא, א): כשהגיע בכחידס ליהודה חנה ליד העיר ארבל שבגליל ותפש לאחר מצור את אלה שנמצאו במערות שבאותו מקום, שכן רבים נמלטו אליהן. המדובר הוא כמובן במסע הסלווקי כנגד יהודה המקבי, הגע מאנטיוכיה שבסוריה לעבר ירושלים.

פתחי החדרים באיזור המצודה בכפר־המערות

המערות הללו נזכרו שוב בימי הורדוס, עת קנאי הגליל נחבאו בהן בעת המלחמה שלהם בהורדוס. לאחר קרב ממושך הוריד הורדוס את חייליו בארונות האלה הורדו בדרך זו למערות. האיזכור המלחמתי האחרון הוא ביצור כפר־המערות ארבל בידי יוסף בן־מתתיהו, בעת המלחמה הגדולה ברומאים בשלהי ימי בית־שני, יחד עם המערות הנוספות שביצר סביב ים כינרת, כעדותו. מצוק המערות הללו, המעניקות הגנה טבעית לכל החוסה בהן, שימש גם במאה ה־17 אתר להקמת מצודה בידי פאחר אדין השני, מושל לבנון והגליל, בעיקר כדי לשלוט על הדרך הראשית שעברה בקטע זה בבקעת גינוסר־מגדל.

ארבל היתה מקום יישוב מימי בית שני, שנה שישב בה אחד ממנהיגי ההלכה, ניתאי הארבלי, ומקומה וזהה באלפי השנים האחרונות בחרבת אירביד שמדרום לנחל ארבל, סמוך למקומו של מושב ארבל היום. אין זה פלא שבמשך קרוב ל־200 שנה נמשכו לארבל, ולכפר המערות שהיה בצידו, נוסעים וחוקרים רבים, גויים ויהודים. הם ודורות של מטיילים היו בטוחים שכאן אירעו הקרבות המפורסמים, והיו אף ציירים שציירו את הארונות עם חיילי הורדוס המשתלשלים בארונות מקצה המצוק, ועיתותיהם בידיהם לדקור את קנאי המערות.

אולם, בשנים האחרונות, כדרכו של מחקר דינאמי ותוסס, הועלו שני רעיונות שבאו לערער על מקום מערות ארבל או להעתיק ממנה את אחד הקרבות. תחילה היה זה פרופ' בצלאל בר כוכבא, מומחה לתקופה הסלווקית והחשמונאית, שקבע כי קרב ארבל של בכחידס לא היה כאן, בגליל התחתון, אלא בהר בית אל.

יותר מאוחר בא צוות מוכשר של סוקרים וחברי קיבוצים, בראשות יגאל ספר ויובל שחר, והציעו שארבל ומערות ארבל לא היו כמקום המקובל על הכל, אלא מצידו השני של נחל ארבל – ארבל היישוב בחורבת ואדי אל חמאם („חרדים") וכפר־המערות בצלע המצוקית של הר ניתאי, שם נמצאו מערות מפלט עם שרידים מימי בית שני. אחת ההוכחות להצעתם, שנתמכה אחר־כך בידי חוקרי־שדה נוספים, היתה העובדה שבהר שמעל למערות יש שרידי חומה גדולה שסגרה על קצה ההר. לדעתם היתה זו חומה שבנה יוסף, כדי להתגונן מאחוריה כלפי הרומאים, קו הגנה לפני ההסתתרות במערות עצמן. לפי דעתם, בקעת ארבל היא בפתח נחל ארבל, ולא במקום המקובל בבקעה שבין קרני חטין, מצפה, כפר חטין ומושב ארבל.

כמו רבים, מתוך נכונות לקבל חידושים נועזים, בידי חוקרים בעל מחשבה מקורית, קיבלנו גם אנו את שתי הדעות החדשות, חזינו עמן, ואף כתבנו על כך. אולם המצב השתנה בשנתיים האחרונות, בעת המחקר היסודי שאנו עושים בארבל ומערותיה יחד עם אברהם אורתכת ואמנון קדרון. התחלנו במחקר על בסיס החידוש ועיקר מטרתנו היה לשקם את חורבת ארבל למען הציבור הרחב וללמוד את מה שיש במערות. התוצאות בכפר ארבל הראו, ובכך יש התאמה יפה למקורות ההיסטוריים, שהיישוב התקיים החל מהמאה השלישית, ראשית המאה השניה לפני הספירה. המטבעות הקדומות ביותר באתר הן מימי אנטיוכוס השלישי, הגדול.

בספרו החדש של פרופ' אריה כשר, „כנען, פלשת, יוון וישראל", הוא מעמיד בסימן שאלה את הקביעה המעתיקה את קרב ארבל של באכחידס להר בית אל. „אפילו אם נקבל את התיקון הטקסטואלי של בר כוכבא, הרי גם אז אין להתעלם מן העובדה שארבל הגלילית היתה ישוב יהודי מובהק, כנראה כבר בתקופה החשמונאית". כאמור, יש בידינו עתה הוכחה חותכת לפריחתה של ארבל בתקופה החשמונאית. ואילו מרדכי אביעם מאגף העתיקות כותב בחוברת האחרונה של „חדשות ארכיאולוגיות" על מערכת מערות מבוצרות מסוף ימי בית שני בנחל עמוד, ומונה אותה בין מערכות מערות מבוצרות באותה תקופה שהיו בארבל, הר ניתאי, עכברה ועוד. אלה הן ככל הנראה המערות שביצר יוסף בן מתתיהו סביב הכינרת. כלומר, מערות ארבל יכולות להיות של ארבל, מערות ניתאי של יישוב אחר, וכך הלאה.

אך לא רק כך – הסקר הארכיאולוגי המתקיים בימים אלה ממש במערות ארבל הראה בצורה הברורה ביותר כי היהודים החזיקו במקום בתקופה החשמונאית, והתקינו במערות מתקני מים ומקוואות טהרה. נסקרו עשרות מערות, בשלוש־ארבע קבוצות, קשות לגישה. בחלק מהמערות נמצאו שניים־שלושה מיפלסים, ובהן שלושה מקוואות. בסקר נמצאו חרסים מתקופה הלניסטית ורומית קדומה, נמצאה מטבע של העיר צור מהמאה השנייה לפני הספירה (התקופה החשמונאית) ומטבע ביזאנטית. כן נמצא שהטיח במתקני המים והמקוואות הוא מהתקופה החשמונאית (לפי קביעתו של ד"ר יוסף פורת מאגף העתיקות, המתמחה בתיארוך מתקני מים קדומים לפי סוגי טיח). יתרה מכך, התברר שהמצודה העות'מאנית, מלפני 250 שנה, הוקמה בתוך מערות ארבל החשמונאית, לעתים תוך ניצול מערות או בשילובן. אבני גזית קדומות נוצלו בשימוש משני במצודה מאוחרת זו. אותה תפיסה שהדריכה את הקדמונים הדריכה גם את בוניו של פאחר אדין, כך מתברר.

קשה ממש להאמין, אך ממזרח למצודה זו, סמוך לשביל בו ירדו רבבות מטיילים במשך השנים, נסקרה בידי הסוקרים מצודה סניה. זו מצודה חצובה ובנויה במשולב, במידות 15X90 מ', בעלת חדרים חצובים ובנויים, מגדל וקיר־חומה, המסביר את דרך ביצור המערות בימי קדם. בפינת הקיר של מצודה זו יש אבני גזית אדירות, בעלות סיתות שוליים האופייני לימי החשמונאים, אך גם, יש להודות, לתקופות מאוחרות יותר, כולל התקופה הצלבנית. כלומר, קשה בשלב זה לתארכה, אך יש הרגשה שהיא שייכת לפעולות ההתבצרות הקדומות, החשמונאיות במצוק, ושבה ושימשה בתקופות מאוחרות יותר. על קיום כפר־מערות באותה תקופה בעבר הירדן, דרך אגב, מספר לנו יוסף בן מתתיהו. כלומר, התופעה לא היתה בלתי ידועה בארץ ישראל.

המושג „כפר־המערות ארבל" קרם מחדש עור וגידים, והוא נבע מעבודת שדה, שלא היתה מיוסדת על דעות קדומות, אלא מתוך קבלת התיקונים המחקריים הקודמים. עתה יש בסיס טוב יותר לכל דיון מחודש – המערות הללו שימשו בתקופה החשמונאית ובימי הורדוס המורד הגדול. במערות ניתאי, כך נראה, שייכות ליישוב שבהר ניתאי, אחד ממכלולי המערות שבוצרו במרד. אפשר שהחומה שמעליהן שימשה כמגן על מחנהו של הורדוס בעת קרב המערות ולא בהכרח את הקנאים הנחבאים במערות ניתאי.

ייתכן שפרסום גילויים אחרים, כמקובל במחקר, שוב יסתור את הדעות המובעות כאן, אך הן נתמכות על־ידי עובדות ופירושן נדון במהלך סקר חדש. הן מחזקות את מה שהיה מקובל בעבר, בעיקר על סמך אינטואיציה. אכן, לא בכדי היתה מולדת הקנאות הגלילית הזו, ארבל, מוקד למסורות לפיהן בבקעתה תחל הגאולה וממנה ייצא משיח צדקנו לגאול את ירושלים. לארבל היתה משמעות לאומית במשך כל הדורות. לכן, כבר עתה יש לשלט כהלכה את מכלולי המערות במצוק ארבל. יש שם עולם ומלואו שהמטיילים הרבים פשוט מפסידים אותו, באין הדרכה הגונה. על רשות שמורות הטבע, שהמצוק בתחום אחריותה, המועצה האזורית ואגף העתיקות, לקחת על עצמן לפתח את שילוט ואירגון שבילים באתר, שנוצרים בו זכרונות הגבורה של העם היהודי בימי קדם.

הזקן כותב היסטוריה / אמיר רוזנבליט

„ועזה כשלעצמה היא צרה צרורה"

„אילו היו אויבינו פיקחים היו מוסרים לנו את רצועת עזה בשלמותה". בן גוריון, 1957. חשיפה ראשונה של פרקים מיומנו

„עזה כשהיא לעצמה, היא צרה צרורה בכל התנאים. בשלטון ישראלי, בשלטון או"ם או בשלטון מעורב... הסכנה היא כפולה: מבחינה חומרית, כיצד נפרנס 200 אלף פליטים ו־60 אלף תושבים קבועים? אולם גדולה מזו היא הסכנה הפוליטית. אין ספק שהפליטים ואחרים יעשו מעשי־טירור. הנוכל לדכא אותם כאנגלים בקפריסין וכצרפתים באלג'ירה..."

זהו קטע מתוך יומנו של דוד בן גוריון משנת 1957, שהותר בימים אלה לפרסום בארכיון למורשת בן גוריון במדרשת שדה בוקר. מדי שנה נחשפים לעיונם של הציבור וחוקרי ההיסטוריה עוד פרקים מיומניו של „הזקן". מטעמי בטחון המדינה, מוטל עדיין איפול על החומר הארכיוני, המתייחס ל־30 השנים האחרונות. קטעים, ולעתים אף עמודים שלמים, שהותרו עתה לפרסום (במקרים רבים אלה הם שיחות שניהל בן גוריון עם הממונה על שירותי הבטחון דאז, איסר הראל), צונזרו והוטל עליהם איפול מוחלט. בהקשר זה, כדאי להזכיר, כי מחברות שלימות, המכסות חצי שנה ביומניו של בן גוריון משנת 1956, היא שנת מבצע קדש (התקופה שבמהלכה פיטר „הזקן" את שר החוץ שלו, משה שרת) נעלמו באורח מסתורי ואיש מבין חוקרי המכון למורשת בן גוריון בשדה בוקר אינו יודע את מקום הימצאן. הקריטריונים לצינזור, לפי טוביה פריילינג, ראש יחידת הארכיון במכון, היו שניים: בטחון המדינה ועניינים הנוגעים ב„ריסקטיה אישית", כהגדרתו.

יומני 1957, השנה שבה פינה צה"ל את חצי האי סיני בלחץ המעצמות והאו"ם, חושפים את לבטיו של בן גוריון, אם ימשיך לדחות את הלחצים לפנות את שארם א־שייך ואת רצועת עזה. הוא הסביר, בהזדמנויות שונות, מדוע מוטב לה לישראל להיפטר מרצועת עזה, ויפה שעה אחת קודם. הוא כותב: „בלי פתרון בעיית הפליטים, כלומר יישובם בארץ ערבית – רצועת עזה היא סכנה בכל התנאים, ובגללה אין לסכן במעמדנו בעתיד להיות מנודים בכל העולם. אילו היו אויבינו פיקחים, היו מוסרים לנו את רצועת עזה בשלמותה, על פליטיה. נצטרך לפרנס רבע מיליון ערבים ולדכא תתירות נגד במעמדנו..." האם חזה בן גוריון כבר אז את האינתיפאדה? קשה לקבוע בוודאות, אבל בדבריו יש יותר מרמז לכיוון זה.

בישראל של אותה שנה אין בעיות חדשות. ראיה לכך אפשר למצוא בהתייחסותו של מי שהיה אז ראש הממשלה ושר הבטחון, לשאלה „מיהו יהודי" (חוק השבות). ב־13 במאי ביקר אצלו עורך עיתון אמריקאי ממוצא יהודי, ששאל אותו על כך: „אמרתי לו בפשטות: יהודי הוא מי שירגיש עצמו יהודי, גם אם אינו יודע מה זה. אבל בהגדרה יהודי הוא גם בן אומה היסטורית, וגם בתפיסה רוחנית. לאו דווקא אותה תפיסה שבכל הדורות ואצל כל היהודים. אבל המשותף שבה – השורשים בתנ"ך ובתורת הנביאים. בין שהאדם מאמין או לא..."

גם נושא הפטורים מצה"ל לבחורי ישיבות העסיק אז את בן גוריון. ביומנו מה־13 במאי אותה שנה, הוא מספר על פגישה עם משה אונא, מראשי הפועל המזרחי דאז: „אונא מבקש לשחרר בחורי ישיבה הנדרשים לצבא – ללכת להוראה בישובי־ספר. המספר הנדרש הוא עד 100. הסכמתי, בתנאי שיקבלו אימון בסיסי במשך 3–5 חדשים. עליהם להתחייב לעסוק בהוראה ארבע שנים, וכך ייחשב להם כאילו שירתו בצבא..." ב־18 ביוני אותה שנה כותב בן גוריון: „אחר הצהרים בירור עם הפועל המזרחי על ענייני חינוך... העירתי להם, שאילו לא ערבבו פוליטיקה בדת והיו קובעים עד היכן הם מוכנים ללכת בדרישותיהם להטיל מרות הדת על כל העם – היו העניינים מסתדרים בנקל, כי אין בינינו „החפשיים" רצון לכפיה אנטי־דתית או שלילת הזכות של יהודים „מסורתיים" לתת לבניהם חינוך מסורתי". מכיר משהו? עיון ביומני בן גוריון משנת 1957 מגלה כי הבעיות שבהן מתחבטת מדינת ישראל אינן חדשות, הן רק מחריפות...

היומן, שבן גוריון ניהל במשך עשרות שנים, הוא מסמך היסטורי מאלף. „הזקן" רשם במחברותו דברים באופן אובססיבי וכמעט ללא מיון. החל בפרטים לא חשובים במיוחד כמו „הלילה ניתך גשם רב והרעימו רעמים וברקים" (5 ביוני), או „אחר כך בא פלדנקרייז ולמדנו הצעדים הראשונים לעמידה על הראש" (3 ביוני) וכלה בלבטים וחיבוטים, שנגעו לבטחונה של מדינת ישראל דאז, כמו שאלת מינוי יורש לרמטכ"ל משה דיין, שביקש לפרוש מתפקידו.

בעניין זה, אגב, הוא מבקש מדיין חוות דעת על אריק שרון, באשר לכישוריו להיות הרמטכ"ל העתידי של צה"ל. „שאלתיו אם הוא סבור שאריק בא בחשבון בעתיד להיות רמטכ"ל. אמר לי שמבחינות שיקולים צבאיים טהורים – יתאים. חסרונו – אמביציה והתבלטות ומפני זה הוא שנוא על ידי עוזריו הקרובים בחטיבת הצנחנים כמוטה (גור) ועוד. משנה זה יתכן יתוקן" (25 באוקטובר).

בין תקרית אש בצפון עם הסורים ובין פגישה זו או אחרת, מוצא בן גוריון זמן לכתוב את השורות הבאות: „לפני הצהריים הלכתי לראות בהתחרות כדורגל בין נבחרת הצבא ונבחרת הצבא הצרפתי. זו לי הפעם הראשונה לחזות במשחק זה. הצרפתים שיחקו יותר טוב מהחברים שלנו, אולם השוער שלנו, בוך מפתח תקוה, היה נפלא, גילה גמישות וזריזות יוצאת מן הכלל לתפוס הכדור בהגיעו לשער – ושלנו ניצחו 1:5. האיצטדיון היה כמעט מלא והיו כ־40 אלף חוזים".

ואם בזוטות עסקינן, אי אפשר שלא לצטט קטע, שכתב לאחר שצפה בהופעתה של חבורת הזמר הצרפתית „לה קומפניון דה לה שאנסון". „אם כי הבחורים נחמדים ומוכשרים, הרי כשלא תופסים את הטקסט של שיריהם – מאבדים הרבה מהתענוג. הלהקה קצרה קציר עשיר של מחיאות כפיים: בזכות האמנות או בזכות צרפתית?"

ואפרופו אמנות: ב־16 בינואר נפגש „הזקן" עם הצייר מרק שאגאל. וכך הוא כותב: „בשלוש בא אצלי שאגאל עם אשתו החדשה. אמרתי לו כי בלי הסברה מיוחדת איני מבין מה ציוריו אומרים. בשעה שבאמנות היוונית איני צריך להסברה. הוא אומר שבעצמו אינו יודע..."

ואם חשבתם לרגע שתופעת ההדלפות מישיבות הממשלה החלה רק בשנים האחרונות, טעות חמורה בידכם. ב־1 בינואר אותה שנה כותב בן גוריון: „בינתיים ראיתי ב„ידיעות אחרונות" של היום דו"ח מלא ומדוייק מסקירתי המדינית לממשלה אתמול בבוקר. הדיוק של הדו"ח בעתון, ללא תוספת בדיה וללא השמטה של פרט חשוב אחד, הוא כמעט ראיה ניצחת שאחד מחברי הממשלה, ולא מישהו שקיבל הידיעה מחבר ממשלה, מסר הדו"ח לעיתון. שלחתי בעניין זה מכתב לכל חברי הממשלה, כי זוהי חבלה מסוכנת במאבקנו המדיני".

בן גוריון מפקפק בכנותו של שליט מצרים גמל עבדל אל־נאצר, לעשות שלום עם ישראל. ב־3 ביולי הוא כותב: „לאחר שקראתי את מחברתו על „הפילוסופיה של המהפיכה" נתייאשתי מנאצר, כי ראיתי שבמרכז שאיפתו יש אמביציות פאן־ערביות, פאן־מוסלמיות ופאן־אפריקניות. וכרודן, יזדקק לאמצעים משכרים את העם ולא בפעולה קונסטרוקטיבית וכך הווה. עסק הנשק עם צ'כיה ומפגני כח נעשו עיקר ואני מסופק אם הוא האיש שיעשה שלום, ביחוד עכשיו, כשכולו שבוי בידי רוסיה ורוסיה נישענת כמעט רק עליו בשאיפת חדירה למזרח התיכון".

בן גוריון קבע, כי הרוסים רשמו לעצמם באותה שנה הישג גדול בזכות העובדה ששיגרו לוויין לחלל. „הסנסציה הגדולה בעולם", הוא כותב, „הירח הסובייטי שעליו נודע לנו רק אמש, אם כי הירח הטס יום לפני זה, כי ביום הכיפורים נשתתק „קול ישראל". הפרסטיז'ה של המדע הרוסי וזאת אומרת גם המשטר הרוסי, כמובן עלתה וקהיר מתפארת שידעה במי לבחור..."

1957. בן־גוריון בטקס במלאת 5 שנים לשדה בוקר

3 ביוני 1957: „אחר כך בא פלדנקרייז ולמדנו הצעדים הראשונים לעמידה על הראש"

בשנה זו משתקפת מעורבותו של בן גוריון בענייני פנים כבענייני חוץ ובטחון (לרבות הגברת קשרי הרכש עם המעצמות ובעיקר עם גרמניה, שעל כך אף פרץ משבר ממשלתי). הוא מוצא זמן לטפל בנושאים יום־יומיים, לכאורה קטנים ופחותי ערך. הקפדנות היתירה והירידה לפרטים בולטת, למשל, בדיווחו מהביקור במחנה העבודה רימון (לימים העיירה מצפה רימון): „בתשע עלינו לרימון. חלק מהדרך כבר „מזופת". אבל תמיהני כיצד יכולות משאיות כבדות לעבור בדרך זו עד אילת? ירדנו תחילה למכתש, למפעל הגבס של שדה בוקר. עובדים בו תימנים מבאר שבע. הם עובדים טובים ובקיאים בתנ"ך... הדבר המרהיב הם הילדים. יש פה 20 ילדים. יבואו הנה 27 משפחות מתושבי הארץ, ותיקים וחדשים, השאר יהיו עולים. נחוץ במקום בית ספר, צינור מים, בית תרבות, עבודה יש. גם בגבס גם בבניינים. אפשר להקים פה ישוב של מאות משפחות ונחוץ „אבא" למקום".

ב־5 ביוני נפגש בן גוריון עם איסר הראל, וכאן באות כ־11 שורות מצונזרות. שני עמודים רצופים לאחר מכן, שככל הנראה נידון בהם קשר עם אנשי מדע. אולי בעניין הקמת הכור האטומי בדימונה, צונזרו בשלמותם, כמובן – על פי החוק. ספק רב אם משהו ממה שנרשם באותם ימים עוד עלול לפגוע בבטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה. אבל, כפי שציין פעם העיתונאי תום שגב, נראה שמדינת ישראל מסתירה מי היה באמת בן גוריון ומבחינה זו, ימיו לא תמו.

חיים גורי

מן המיצר

אני מתרשם שיהיה קשה. יותר קשה. הרבה יותר קשה. וגם אני רואה סירים נפוחים ופניהם ימה קדימה, צפונה ונגבה. גם ימה, בן. ושם הים האחרון יהודה הימית.

ואת תמיד ראית פתוח מן הראוי לך. ואת תמיד ראית יותר מן המותר לך. ואינני יודע מה את רואה היום ולאן כועדות פניך. קריאה נכונה של מצבי מציאות לא היתה מעולם הצד החזק שלך.

קולות עתיקים באים אלי להזהירך מפניך, את אשר דמית שמלאה סאתך, די, מספיק לשנים האלה, כי נרצה עונך והנה ימים באים – – –

ואני עד לקראתך בלילות האלה ובכל אשר יקרתו ...ל, עד קצה מעמקי, ימצאו בי כאבים כמו נפש בכמריות מסתריות. ומה אוסיף ואומר ולא נאמר ...דנה, עוד תבן לעפריים שם, באזורי הצעקות הצרודות: היזהרי, משהו לא טוב מוליך אותך אל גרוע ממנו כמו בהתעכר הסכרה, כמו בהתבלע הלשונות.

ואני עד בתוכך בלילות האלה ומחשב נפשי, בין כל ההפכים והסתירות שבהם נתברכה הארץ: אם דיברתי שקר והושבתי ריקם, אם דיברתי אמת שבותה בחוצות האלה. ואיזה תזכורת לא טובה עולה אלי מתולדותיך הגיבורות והנגופות, מנפשך המאוהבת בבדה.

ולא לומדת. ואור יה שפך עליך ליפעה, אוד־...בעת הימים לאימת הרצידיב. גיבורים לא חסרו ...ך, אריות כאלה בשערי דמים ודמעות. וכל השופרות וכל הנקראים כמו בצפירה עולה ויורדת של אזעקות אמת. והשירים לפני האורי. ויהי הכבוד אל השמים והריקים מרחמים. ואם נשוב וניקרא צפנים ואם נמהר אל כל תחנות האיסוף.

לאן הולכים ומי הדובר אלינו. ויד איש באחיו. מישהו יראה אשם תלוי כמו הזדמנות שהוחמצה. די בכך. למלחמה יוצאים רק ביחד. מה נשאר ממנו. הכל הלך והסתבך מעבר למשוער. ואיך יוצאים מזה. ואת כה עייפה בתעוכות ומעלה באוב גנזי ישועות ונחמות כמובטח לך.

ואנחנו הנושאים את תפילות הכופרים המאולתרות. לבדנו. בלעדיו, ברוך הוא. אנחנו ההולכים אל כל המלחמות בלעדיו ואיננו מנסים אותו ואיננו כוללים גם אותו בסדר הכוחות. ומה יעשו כל צבאות השם בלעדינו, עמי הארצות צרודי הפקודות בשדה, מגומגמי העברית הנבראת לרעשים האלה ולדומיה הנוחה על הבכי הנשמע. מה יעשו היושבים אל הכלים בלעדינו, בלי העניינות המעשית המורגלת במתכות. אל הכאב תוספת החרפה שאפשר בלעדיה. לא טעם האפר של התבוסה אלא קול חריקתה של תרבות קודמת. פיליפיניות לעולליך חוליך ופורטוגלים לפיגומיך ולגלגליך וישמעאלים בכל. ולא באחוה ובברית ובקשרי הסכם ובסעיפי הזכות והחובה, על דעת כבוד האדם העמל. הדקקות אלימה לאריב מנוצח ומנוצל עד בוא יומו.

כי בימים ובלילות האלה ראיתי את הסרטספר המגלה את בניך, ללא „הסכמה הדדית", בסיסמת השקר התעבה, הרחק מכאן מאד, אל ערים זרות ומגנטיות, אל מסעדה „גליל" ו„הובלות גולני" ו„מוישה הובלות". ובברייטון־ביץ' ראיתי את „אודסה הקטנה" בקסקטים ומעילי־עור, בנשים כבדות בשר ומאופרות קשה, בדגים מלוחים וקוניאק וכיסני כוסמת. פשוט עקפו אותנו ברבבותיהם בדרכם לאלדורדו.

ודנירמי־אנתן שם. ולא [illegible] העדנים בכב בבה להולך. זה [illegible] ה„צומחי" הישמעאלי, הדבקות [illegible] צוענים ומזוודות. „לובי" מתעצם. ויש המעניקים את המולדת בשל הקלפי. ויש המצדיקים את דין ההמרה. כה שידרה הספרות הזאת ימים רבים. מדוע לא עלה בידה לשכון בלבבות כתעודת זיהוי. מתי והיכן החלה הטעות. לא רק חסכון עם יריב בסמפרסורות החורן והתסכול אלא משהו הנצעק פנימה: מדוע כל הקולמוסים האלה לא עצרו את המגפה ומה עושים בנידבור הזה.

לצאת מהשלטון ולהישאר בארץ ולעבוד קשה ולעשות הזמר ולעבוד קשה ולעשות רוח, להישמע לקריאה שתבוא.

משא
לספרות, אמנות ועיון

לשון ומציאות ביצירתו של עמוס עוז

מאת אברהם בלבן

יצירתו של עמוס עוז מבטאת ניגוד עקרוני בין הלשון לבין עולם המציאות. המציאות מצויירת כהויה מורכבת שבה כוחות מנוגדים מתגלגלים אלה באלה ומתקיימים זה בצד זה מתוך מאבק ופיוס. הלשון, לעומת זאת, מורכבת מסימנים קבועים, חד־משמעיים, והזוכים למשמעותם מכוח ההבחנות והניגודים שביניהם. הלשון אינה יכולה, לכן, להיענות להשתנות המתמדת, לריבוי הפנים של פירכי המציאות השונים. קושי עקרוני זה מחריף שבעתיים כשמדובר בלשון מעריכה, לשון מוסר ואידיאולוגיה, המטילה על העולם מערכת קפואה של ניגודים בין טוב ורע. עוז מבטא בספריו את תולשתה העקרונית של הלשון, ואין הוא מתעייף מלהציג את פגיעתם הרעה של אנשי המלים, אנשי החינוך, האידיאולוגים והעסקנים הקיבוציים.

המתח הקיים בין הלשון, על כלליה ומוסכמותיה, לבין המציאות הטבעית, הפרועה, שוקקת החיים, מתבטא בספריו של עוז בכמה וכמה אופנים:

א. לשון היא הן המחוקק והן השוטר של החברה. התודעה מתעצבת בהתאם ללשון, ובהתאם לה היא קולטת את עצמה ואת המציאות הסובבת.[1] נושא זה הובע בעקיפין כבר בסיפור „קדם ומגר", שהוא המוקדם מבין סיפורי „ארצות התן" („מסדה", ואגודת הסופרים, 1965), והוסט אל מרכז התמונה בסיפורו הבא של עוז, „מנזר השתקנים". בשיאו של הסיפור מסביר נחום הירש לאיציה, גיבור הסיפור, מדוע גזר על עצמו נדרי מנזר השתקנים שתיקת עולם: „המלים הן מקור הטומאה. באין מלים אין שקר. (...) 'אבק מלים מתוח דבק בך. נפשך כדומיה סהר', ציטט נחום מאימרי מאגורי" (עמ' 89). נחום הירש, שהמלים הן כלי נשק, יודע היטב את כוחן. המלים לדבריו אינן רק שכבת בידוד המוצבת בין האדם לבין עולמו, אלא הן אף מעוותות כליל קשר זה. המלים כמותן כגיס חמישי של החינוך־החברה־התרבות בנפש האדם, הן מעצבות את הדרך שבה הוא קולט ומפרש את המתרחש סביבו. השתיקה היא דרך יחידה לחרוג ממלכודת זו. לנושא זה, המופיע בשוליים רבים במרבית יצירותיו של עוז, מקום מרכזי ברומן „לגעת במים, לגעת ברוח" („עם עובד", 1973). אופיה המכשיל והמעוות של הלשון נמסר כאן בגיבוש מפורש, מכליל, באמצעות סיכום רעיונותיו של היידגר:

מכל הדוגמאות האלה שאב הפילוסוף תמיכה למסקנתו אשר אליה הגיע, כמדומה, בלב כבר עד מאה: הלשון, באשר היא, כל לשון, תמיד ובכל עת, מוליכה את כולנו שולל. וזאת – דווקא בעניינים שהם יסוד הוייתנו בעולם. על כן חובתנו היא לסור ולזקק את הלשון, לחולל לשון ראויה, קודם שנרים את העוגן ונפליג אל עולמות לארצותיו, אל גבבי ההויה והזמן (עמ' 8–157).

הספר תוקף בבוטות לשוד את הלשון, אך היידגר אינו נבלם מבליפת האירוניה שלה. המעשים שקשו למינוי הפילוסוף כרקטור הם המשמישים טוב מכל את הצורך הזה: „אבן מאז שזורה האוניברסיטה של פרייבורג מן היהודים והפרופסור היידגר נתמנה לנשמת רקטור־שלה בברכות השלטון הנאצי (1933) לא שמל המבולה לחתור ולחפש פירצה אפשרות כדי לבקוע את קרומי הלשון המטעה. ושיגרת המחשבה שהתאבנה בתוך תבניות־דקדוק מעוקמות" (עמ' 158). עוז שב ומדגיש כאן את עוצמת הלשון ואת חשיבותה המכרעת בעיצוב התודעה וכליה. הלשון, שעל־פיה גירוש היהודים מן האוניברסיטה ושליחתם למחנות ההשמדה הם „טיהור", היא שאיפשרה את מינויו של היידגר לרקטור. העיוות המשווע שיצר אותו הבאמי המלים הוא שהטעינו לפילוסוף את ההזדמנות לשבת ולחפש פירצה אפשרית „בקרומי הלשון", תוך התעלמות גמורה מעיוול הלשון שהתרחש בסביבתו המיידית. אופיה של הלשון ודרכי השפעתה על בני האדם נבחנים שוב ושוב בזעם.

בראיונותיו עסק עוז לא אחת בסוגיה זו. בתשובה לשאלה: האם הצליח להשפיע בכתיבתו על מהלך המאורעות בישראל אמר: „נכון שיצאתי כמה פעמים מגדרי וכתבתי מאמרים פוליטיים בגלל שימוש מעוות במלים. (...) אני מאמין שהשחתת הלשון היא פתח לכל השחיתויות שבעולם. (...) כשהנאצים אמרו בתחילת דרכם שהיהודים הם מזיקים ופאראזיטים, היה אחר־כך איזה הגיון לשוני, שציווה להדביר מזיקים ופאראזיטים אלה להשמדה, לביעור, לפתרון הסופי".[2] משנשאל האם, על רקע עליית הליכוד לשלטון, יש לסופר תפקיד מיוחד, אמר: „החוית הראשונה שסופרים יצטרכו לעמוד בה זה לשמור על השפה מפני הזדהמות. כי משטרים בעלי אופי לאומי־לאומני מובהק באזה, ובכלל משטרים שיש להם מושג ברור ומדויק מה צריכה להיות הדרך, נוטים להשחית קודם־כל לא את הגוף בסיסמאות, אלא את השפה בסיסמאות. מלים מתחילות לקבל משמעות שהיא ההפך ממשמעותן האמיתית, והשפה נשחקת. מרודים אותה, מחללים אותה".[3] בהמשך הראיון הטעים את החשיבות המרכזית שיש ללשון בקביעת דרכי ההתנהגות, בהתנהגות הדרך שבה קולט אדם את המציאות: „אם אני אומר ברור מגיני השפה, אינני מתכוון רק לשחור הלשון או למניעת ברבריזמים לשוניים. אני באמת מתכוון לדיקה דרך השפה אל המציאות. אין לנו הרבה אשנבים אחרים אל המציאות בלבד השפה שאנחנו משתמשים בה".[4]

ב. גיבוריו של עוז מגיבים בשתי דרכים שונות לכוחה זה של הלשון. חלקם מנסים לעשות שימוש בכוח זה, חלקם מבקשים להימלט ממנו כליל.

רבים מגיבוריו של עוז מאמינים באידיאולוגיה, בערכים, בכוחה של הרוח האנושית. אנשים אלה אוחזים במלים ככלי נשק, ובאמצעותן הם מבקשים לשלוט על הטבע האנושי ואף על הטבע בכלל. המלים בעבורם הן דרך לנפות את העולם, להשתלט על הכאוס והפראות שבו. גיבורה כחנה גונן („מיכאל שלי", „עם עובד", 1967) משתוקקת, מצד אחד, אל הויה פרועה ואפלה, שמעבר למלים. אהוביה החזויים הם תאומים ערביים, שאינם משתמשים במלים אלא ב„אותות־קול גרוניים" (עמ' 22, 73 ועוד), ולא נתפלא לגלות, כי היא עצמה נוטה לאבד את קולה (עמ' 35, 134–6 ועוד). מצד שני, היא רואה במלים דרך יחידה שבאמצעותה ניתן לשמר את עולמה הפנימי.

כוחן של המלים, העובדה שכמותן כגיס חמישי של החברה והתרבות בנפש האדם, מסביר את תשוקת רבים מגיבוריו של עוז לפרוץ אל מעבר לגבולן. הסיפור „אש זרה", הפותח את סיפורי „ארצות התן", מתאר את בריחתם של לילי ויאיר אל מעבר לגבולות המלים. שיחתם של השניים, שבתחילתה מנסה לילי לפתות את יאיר, הופכת „להוויסה מקוטעת, אשר קצתן קולות משונים שאינם מצטרפים לכלל מלים" (עמ' 172). השניים מגיעים לבסוף אל החורשה „שבלעה הוודויות משיקה בנהוויות הלועה המשנית שעפה אל קו הגבול" (עמ' 173). כאן מניח המספר את גיבוריו ומתאר את אורית בהויותה בלילה. הויה חייתית זו היא שתביע את המתרחש בעת בין לילי לאיר שתצא אל גבולה של התרבות, אל גבולן של המלים.

חוסר ההסתפקות בקיום שבתוך המלים ורצון לפרוץ אל מעבר לגבולן מצייינים רבים מגיבוריו של עוז. נגה חריש, מן הדמויות הראשיות ב„מקום אחר" („ספרית פועלים", 1966) מנסה להסביר לאביה את הפער שבין המלים לבין העולם ובדבריה שלה: בין הדיבורים לבין הדברים. היא רואה את עולם המלים כעולם שרוף וחסר חיים ומתגלמת אל שפעת החיים המצויינת את הקיום שמעבר למלים. הרומן „מנוחה נכונה" נפתח בתחושה המתחנחים של יונתן ליפשיץ. יונתן שאינו אוהב מלים ואינו בוטח בהן (עמ' 17 ועוד), חש כי הוא כלוא על־ידי מלים, כי המלים חוסמות בפניו משהו שהוא־הוא החיים: „בשנות ילדותו, בנעוריו, בתקופת שירותו בצבא, תמיד מוקף היה במעגל קרוב של אנשים חשים שלא הורלו להתערב בחייו. הוא הלך והרגיש שהבטים והאנשים האלה סוגרים בפניו דרכים וכי אין להמשיך בזיהותם. הם בלשונם דיברו לעתים קרובות על התפתחות חיובית או על תופעות שליליות והוא כמעט חדל להבין את פירוש המלים" (עמ' 7). בחפשו אחר „סימן חיים מאחורי השממה" (עמ' 30), בבקשו אחר „קרקעית נפשו" (עמ' 228), עליו לברוח מן המלים־העקרונות־הזהותים. אכן, רק בעזבו את משפחתו, את קיבוצו ואת ארצו, בדרכו אל מסעו הלילי אל פטרה, „מודיסוף היה יונתן לבדו באמת. ושמע קול דממה דקה" (עמ' 342). הרמיזה המקראית („ואחר הרעש אש. לא באש יהוה. ואחר האש קול דממה דקה", מלכים א' יט, 12) בלמרת היטב על עוצמת החויה שעובר בעת יונתן, אשר לראשונה בחייו מצא עצמו מחוץ לגבולן של המלים. רק אחרי שהכיר את האימה והמוות הממתינים לו מעבר למלים חוזר יונתן אל ישראל ואחר אל קיבוצו. בחוזרו אל הקיבוץ אין הוא כופף עצמו בפני המלים־האידיאולוגיה־השקפת המוסר. המשולש המשפחתי שהוא מקים עם אשתו ועם ידידו עומד בניגוד גמור למוסכמות החברה ומתקיים בתוך המלים וחוצה להן בעת ובעונה אחת.

עמוס עוז

בתחושה כי הקיום המודע, הקיום בתוך המלים, הוא קיום דל ומצומצם, ממשיכים גיבוריו של עוז את תפישותיו של ניטשה. ניטשה, אשר את השפעתו הגדולה על עוז הזכרתי ב„בין אל לחיה" („עם עובד", 1986), עמד בהזדמנויות שונות על שטחיותם ועניבותם של החיים המודעים. במדע העליז טען, כי התפתחות התודעה והתפתחות הלשון הולכות יד ביד, וכי הן מסמנות תהליך של צמצום, מצד אחד, ושל עדריות, מצד שני. „האדם ככל יצור חי חושב בלי־הרף, אלא שאינו יודע על כך; החשיבה הנעשית מודעת אינה אלא חלק קטן מכל זה, נגיד: החלק הסטחי ביותר, הרע ביותר – – כי רק החשיבה המודעת הזאת מתרחשת במלים, משמע בסימני הדעה, ובכך מוצאה של התודעה חושף את עצמו. ובקיצור, התפתחות הלשון והתפתחות התודעה (ולא של התבונה, כי אם אך ורק התודעותה של התודעה לעצמה), הולכות יד ביד". הצורך של בני אדם בעזרה, בהגנה, הוליד את הצורך בהתקשרות הדדית, והצורך זה הוא שהביא להתפתחות התודעה והלשון. ומכאן „שבעצם אין התודעה עניין השייך לקיום הפרט, כי אם למה שיש בו מהטבע הקיבוצי והעדרי; וכי, כמה שנובע מכך, אין התפתחותה יפה אלא בזיקתה לתועלת הקיבוצית העדרית, ומכאן, שכל אחד מאיתנו, גם במיטב רצונו להבין את עצמו ככל האפשר מצד פרטיותו, „להכיר עצמו", למעשה, לעולם לא יביא לכלל תודעתו אלא את הבלתי־פרטי שבו, את „ממוצעו" – – וכי רעיוננו זה עצמו כאילו בלי־הרף „בטל בשישים" של טבע התודעה – – מכוח „שר הטגל" השורר בה – – ובלי הרף הוא מתורגם חזרה ללשון הפרספקטיבה העדרית. (...) טבעה של התודעה החייתית גורם, שהעולם שאנו מסוגלים להיות מודעים אותו אינו אלא עולם של שטחים וסימנים, עולם שהופשט – – כל, וה, שנעשה מודע, נעשה־שלבורי־בך סטוח, רדוד, מטופש־יחסית, כללי, רק סימנים, רק סימני־היבר עדריים, טבע זה גורם לכך, שבכל התודעות קשורים קלקול רב וזיוף והכללה משטחת".

ג. מבצעו, כי ללשון כוח רב, בהיותה מעין אשנב, או סוהר, שדרכו מתבונן היחיד בעולם. מצד אחר, גיבוריו של עוז שבים ומגלים כי במפגש עם העולם עצמו, עם החוויות הראשוניות הקוסמות להם, הלשון היא כלי מוגבל וכושל. קוצר ידן של המלים מתרמו כבר ב„קדם ומגר". והוא עולה ברבים מסיפורי „ארצות התן". הסיפור „אש זרה", המוסר קיצון זה, מבטא זאת בהוטעה מרבית. המספר מרכיש את תולשת המלים לגול עולם התנים, עולם שבו נחוזים דברים שאינם מלים: „עמום ומרוחק נשמע בכי התנים. המלים מתגמגמות בפניו. דבר שאינו מלים מבקש להיאמר והוגנו יכול" (עמ' 168). הכללה זו מודגשת בהמשך העלילה. אחד מגיבורי הסיפור, דוקטור קליינברגר, יושב בחדרו ומנסה ללכוד במלים את „הדברים", אך מאמציו אינם עולים יפה: „הדברים מורכבים, אלא שעדיין, עדיין השלימות מכסה והלאה, כמתי החוקר רושמת מעלה המאמץ. המלים אינן נענות לו ואינן מתמסרות כשתה הכבשה נגישה, שתשליכות תלדיה כה" (עמ' 171). והמספר מסכם פרק זה: „דרך המלים לבגוד בבן ברקע־הכוונה ולהתמיד אל החשכה".

אמנת מרה זה מגלה גם גיבור הסיפור „אהבה מאוחרת".[5] אף שהוא מרבה להרצות ולדבר, ולכאורה אינו משתתק לרגע, פותח המספר את המונולוג שלו במשפטים: „עדיין יש לי שניים שלושה דברים להגיד: הזמן עובר. בוויה מלים אפשר להשתמש, והנה זוהי השאלה כולה" (עמ' 9). הסיפור כולו נסב על ניסיונו למצוא את המלים המתאימות המסתיים בהרגשת ידיים: „אלא, שואל אני, בוויה מלים אפשר להשתמש. הרי שהשכלתי חזרה אל נקודת־המוצא: מלים. וכי יש בעולם מלים אפשריות? בא. כלומר, פחות או יותר גבשלתי־כישלון חרוץ, עלי להשתתק" (עמ' 82).

מוגבלות זו של המלים נובעת באופנים שונים כמעט בכל יצירותיו של עוז. עוז עצמו מתאר את יחסיו עם השפה העברית כיחסי חיזור ואהבה („באור התכלת העזה", עמ' 56). עם זאת, השפה כשפה, נתפשת בעיניו ככלי מוגבל ומגביל. דברים מפורשים בסוגיה זו אמר בראיון שנערך עמו לרגל הופעת „מיכאל שלי": „הניסיון לגעת במלים בכל הדברים הוא תמיד ניסיון שנכשל. אתה יכול לפעמים ברגעים של חסד לעטר סביבות של מלים מסביב לאיזו שתיקה. ואז תפסת את השתיקה הזאת. אבל זה חסד, הוא קורה לעתים רחוקות מאוד, כשמדובר על האלמנטים, בין אם קוסמים, כוכבים, ים, אש, מים, רוח, ובין אם האלמנטים של הניסיון האנושי – אהבה, שנאה, קנאה, ידידות – – המלים בכל היותר יכולות לשרטט דבר שהוא בינו לבין הגניצה עצמה. הוא כמו היחס שבין מפה למקום, המפה יכולה להיות מפורטת ומדויקת, אבל היא רק מפה למקום".[6]

אחד האספקטים המרתקים ביצירת עוז הוא האופן שבו מתמודד המחבר עם מגבלות עקרוניות זו של הלשון. רבים מן האמצעים הספרותיים שהוא נוקט אותם – אנלוגיות בין דמויות שונות, אנלוגיות בין נופים לדמויות, סמלים, הנבנים בתוך היצירה, וסמלים הלקוחים ממסורות שונות – – מקרים בניסיון להעביר באמצעות הלשון תכנים שאין לגעת בהם בלשון במישרין.[6]

המאמר מתבסס על דברי הסיכום בפרק המבוא של הספר „אל הלשון המובנה – לשון ומציאות ביצירת עמוס עוז". הספר רואה אור בימים אלה בהוצאת „עם עובד" בשיתוף עם מכון כץ לחקר הספרות העברית של אוניברסיטת תל־אביב.

1) הנחה זאת היא מאבני היסוד של ה„Linguistic Turn" הקמויה מעיינית של הפילוסופיה הבר־לשונית. ראה־אצל Simon Blackburn, Spreading the Word, Clarendon Press, Oxford, 1984.

2) „ספר ההיסטוריה אינו מוכר אלי" (ראיון), „מעריב", 23.2.1973.

3) ראיון במשדר לספרות של רשת א' של „קול ישראל", 10.6.1977.

4) הסיפור כלול בקובץ „עד מוות", „ספרית פועלים", 1971.

5) „מיכאל שלי: שנות החמישים, ירושלים" (ראיון), „קלטע", ספטמבר, 1974.

6) סוגיה זו נדונה בהרחבה בחיבור שממנו לקוח פרק זה.

„יהדותנו" ב„שדמות"

חלק הארי של החוברת החדשה של „שדמות" (קי"ג, חשון תשמ"ט) מוקדש לדיון על הקיבוץ והיהדות. במסגרת זו נפגשה מערכת „שדמות" עם חברים מהתנועה הרפורמית לשיחות על הנושא „מה ברצים הכניסה לעם היהודי בשנת 2000". בחוברת מובאים דבריהם של הרב אורי רגב ומשה הלברטל. משתתפים אחרים בדיון בחוברת באותו נושא: אלכס ברזל, ישראל בישמן, עוזי זינגר, בארי צימרמן, אימסר שוויין, אברהם־ג'ודוג, בר־אמנון שלום, דהובנבל, יהונתן רז, תגם דה יבריל, יהושע עמיר, משה שנר, מיקה יסף, אברהם צבזוג, ברוך אליאר.

בחוברת גם שירים, סיפורים ורשימות מאת: רות קלודר, מישלה יצחקי, רוני רשקס, איתן קליינסקי, מנחם לורברבוים, רותם בר־מנוה, מיכאל לנגר, גידי תיסצקי, יגאל וילפנד, שי חולראי, שמוליק בראור, משה רוזין, עמוס אריאי, עדנה אפק, סממן אגרוס, גיל נתיב, ישי גאור, אסתר ירושלם, דוד פלוסר, נחם אילן.

שולמית אפפל

נובמבר בירושלים

ביום בו תגמל אותי בלפת הגושה
אעמד חפה מטעם הדבר
אל תהי בעצב אהובתי שלמית
כל השער של משפחת בתן רחמים
שם ראיתי פעם שושן עתיר כותרת
נחבט למות באבן מקומית
האבנה.
סלם בחושך העיר לא יניק עלי

תנועות

לא יכלתי על אהבה
לא יכלתי על איש
חיי התאימו לי
תנועות חתול שרזן
כמו הבנתי מכה מה
מתנהל העולם

שיר כל השירים

מספר חבר
המספר הנתקות
ומספר מולך
ומספר ברזל
ומאהבה
ומבקשת מלי
ומהספר עצמו
ומהספר לשמו
כלם פחד

הדמית חורף

שב קרטון הנצר בקלפת מבליו
נשבותי לנפי הדברים שנגזרו לבית האלם

תחת הבוהרת בניקה מיהל גם העדר לפיק משקנו

בין הנוף לחצר בערה תפתח הדרך
פחות מה היה בית המ

קמיקז

אל תדרש באזני קנך בשלום קמיקזו
כי קמיקזי חי הוא קמיקזו ברדע
הוא קמיקו פגוע
קשה.

(מתוך „הערה", ספר במחנות)

נעם

עוסה דשים בהים, דק
גלה מסתפל עד אודם
פיה, הגם יקיר קמצים
או עזריה, הצופנים
גבורות מקושת, עיפה.

שב ותנוע בה, נפמע
מנעם מלי כבשי גוף
אוהב, בלא יודע, אנולד
צוף הבגלישה אינו חוק
לי כמו התבה – אתה.

ידי מבקשות ללשון
את היתר האורירית, מעם
מעל גופה, לבחן
היתקפר, או יזרה
ביללת להיות מארב.

חושים כפים על הבר
עודנה, שגינה, מביטים
בשיב הרעש, גלמר
ברסם בסנה, בפרך
הפריגד, שקט, את אחריה.

(מתוך ספר השירים „הראשון באהבה", שיראה אור בקרוב בהוצאת הקיבוץ המאוחד)

כוחה של נקודת־התצפית בסיפורת

מאת שרה הלפרין

בוריס אוספנסקי, „הפואטיקה של הקומפוזיציה", „ספרית פועלים", תשמ"ו / 1986; 187 עמ'.

מדף הספרים של המתעניינים ביצירה הספרותית – באומנותה, בביקורתה ובפואטיקה של כללי חיבורה – מתעשר והולך בשנים האחרונות עם התרגום המתפתח של ספרי־מופת לועזיים מודרניים בתחום זה לעברית. אל שורת ספרים רציניים אלה נוסף לאחרונה תרגום הספר „הפואטיקה של הקומפוזיציה" שכתב בוריס אוספנסקי, מראשי האסכולה הסמיוטית ברוסיה, בתרגומו המעולה של גדעון טורי. ספר זה הופיע במוסקבה בשנת 1970 בסדרת מחקרים וסוגים, ספרים אוספנסקי הול ב־1962, ובמהרה היה לאחד מספרי־היסוד בפואטיקה המודרנית של הסיפורת.

בדיון עיוני על החוקים השולטים בתבניות הקומפוזיציה של יצירה סיפורתית ובאפשרויות השונות של גיוונה, מצביע אוספנסקי על נקודת־התצפית – היא זווית־הראייה של הדמות המספרת שדרכה נמסר הסיפור – כעל גורם ראשון במעלה בתיבנות היצירה ובעיצוב הקומפוזיציה שלה. לחקר גורם זה, תיפקודיו ויחסיו עם גורמים אחרים ביצירה, מוקדש הספר שלפנינו.

על נקודת התצפית של המספר בסיפורת פורסמו בשנות ה־50 וה־60 מאמרים וספרים רבים (לדוגמה: נ. פרידמן, במאמרו האנגלי „נקודת־התצפית בסיפורת" (1955); ק. האמבורגר, בספרה הגרמני „הלוגיקה של הסיפורת" (1957); ו. קאייזר, במאמרו הגרמני „מי מספר את הרומן?" (1958); ו. ס. בות', בספרו הקלאסי „הרטוריקה של הסיפורת" (1961); ב. רומברג השבדי בעבודת־הדוקטור שלו, שפורסמה כספר בשם „מחקרים בטכניקה הסיפורית של הרומן בגוף ראשון", (1962). רובם נסקרו, או לפחות נזכרו, בחוברת הראשונה של „הספרות" שהופיעה באביב 1968, ועוררו עניין רב בקרב מורים וחוקרים.

מחקרים אלה, בדרך כלל, מטפלים בתופעת נקודת־התצפית בסיפורת במסגרת דיונם בשאלת הסמכות המספרת, היא הדמות שבנקודת תצפיתה נמסר הסיפור. לנקודת־תצפית זו של הדמות המספרת תיפקוד חשוב בקביעת אופיה ודרגת מהימנותה של היצירה. תיפקוד זה מושווה לפעולת צבע־היסוד, שבוחר הצייר בתוך סבלת־הצבעים בשביל ציורו, או למפתח סולם־התווים במוסיקה, הקובע את הטון הבסיסי של קומפוזיצית הצלילים בפרטיטורה. בהתאם לכך רואים בנקודת־תצפית בסיפורת את הגורם הקובע את „צבע־היסוד", שבו „צובע" המספר את העולם המסופר על ידו, ואת הקול המאייך בטון ובניבה שלו את הסיפור המסופר על ידו. קול זה – קולו של המספר מנקודת־תצפיתו – פועל בסיפורת בשתי רמות: ברמה המפורשת והישירה הוא מעביר לקורא מידע על העלילה וההתרחשויות המסופרות; ברמה המובלעת והעקיפה הוא מעיד על עצמו – על עברתו, כוונתו ויחסו הנסתרים – המובעים את דבריו משקפיו ומעוררים ספק במהימנותו כמספר ובנכונותה של תמונת־העולם המוצגת על ידיו.

רמות המהימנות של המספר מדורגות לפי סוגי נקודות־התצפית המתגוונות, כידוע, לפנימית מול חיצונית, לזו הנמסרת בגוף ראשון מול זו המסופרת בגוף שלישי (סיפור בגוף שני אמנם מצוי, אך איננו מקובל ביותר). בות', הממיין את נקודות־התצפית לפי מידת האיפיון של תכונות דמות המספר ושל מידת פעילותה בעלילה, מעדיף את המינוח מספר מאופיין מול מספר בלתי־מאופיין ומספר פעיל (הנוטל חלק בעלילה) מול מספר עד, שהוא משקיף בלבד.

נקודת־התצפית הפנימית נמסרת לרוב על ידי מספר בגוף ראשון, שנוטל חלק בפעולה ומאופיין על ידה. דרך נקודת־תצפית זו, בין בטכניקת הסיפור הרגילה ובין בטכניקה של זרם התודעה, נמסרים דברים שהמספר ראה וחווה, או שמע וחשב עליהם. ומחשבות אלו, ביניהן גם כמוסות ביותר, נמסרות לקורא כגלויי־סוד, ומעוררות בו על ידי כך הרגשה של אינטימיות וקירבה ויחס של אמון. אפילו דמות שמסתייגים ממנה מעוררת יחס של התחשבות כששומעים את סיפורה מפיה בגוף ראשון המציג את עלילתה ורגשותיה מבפנים.

אולם על אף מעלת המהימנות שבנקודת־התצפית הפנימית, היא מוגבלת למדי. היא מאפשרת כניסה רק לתודעה אחת בלבד, ואילו הדרך לתודעות אחרות חסומה בפניה, והיא יכולה להעיד עליהן רק מבחוץ, על פי גילוייהן החיצוניים. יתירה מזו, אפילו את עצמה היא מאירה רק באופן חלקי – כפי שהיא חושבת, מרגישה ונראית בעיני עצמה, ולא כפי שהיא מופיעה ונחשבת בעיני מישהו מבחוץ שיכול להעיד על טיבה.

סמכות שיכולה להעיד על טיבה של הדמות המוארת ביצירה היא בראש וראשונה נקודת־התצפית העליונה של מספר כל־יודע, הבוחן כליות ולב, בוקע קירות ודלתות סגורות ויודע את המתרחש בתודעותיהן של כל הדמויות ללא הבדל ביניהן בכל מצב ובכל זמן. זוהי נקודת־תצפית חיצונית תובקת־עולם המתבוננת בכל הדמויות מעמדה שווה עליונה ונמסרת בגוף שלישי. היא נקראת גם בשם „אולימפית", על שם אולימפוס, מקום משכן האלים על פי אמונת יוון העתיקה.

בדרגת ידיעה נחותה מנקודת־התצפית האולימפית של מספר הכל־יודע (אך גבוהה מזו של מספר בגוף ראשון) נמצאת נקודת־תצפית של מספר משני. מספר זה משתתף בעלילת הדמות הראשית ויכול על כן להעיד עליה בחלקה מבפנים. מצד שני הוא יכול גם להעיד עליה עדות של מתבונן מבחוץ.

כדי ליהנות מכל העולמות נוהגים סופרים מעולים (כטולסטוי, דיקנס, אנדרה ז'יד ועוד) לספר את סיפוריהם מנקודת־תצפית מתחלפת. הם מדלגים בתוך הסיפור מתודעה מסופרת אחת לשנייה ומחליפים את נקודת־התצפית של המספר מחיצונית־אולימפית לחיצונית־פחות־אולימפית, ומזו האחרונה בדרגות פוחתות והולכות עד לפנימית המוגבלת ביותר. מעברים בין נקודות־תצפית אינם מורגשים בד"כ על ידי הקורא, ובכך הם משמשים אמצעי לשכנוע הקורא במהימנות סיפורו.

לעומת החילופים „האנכיים" האלה ברמות של סוגי הידיעה של המספרים השוזרים במיקום הסיפורי (וללא ציון מיוחד), קיימת הטכניקה של מסירת הסיפור מנקודות־תצפית „אופקיות" מתחלפות של דמויות אחרות, הנמצאות על רמת ידיעה אחת, אך כל אחת מהן נוטלת חלק שונה בעלילה. זוהי טכניקה פוליפונית („רב־קולית"), על פי מינוחו של מיכאל באחטין בספרו על דוסטוייבסקי, ולדעתי היא מן המעניינות ביותר. היא דורשת מן המחבר מאמץ מיוחד כדי להבליע, בהצגה ה„מישורית" של נקודות־תצפית שוות־מעמד, הערכה „אנכית" נסתרת שלו לגבי הירארכית המהימנות של נקודות התצפית. הממצאי הקורא והוא מעמידה את האתגר לחשוף הירארכיה זו, או במקרה הקיצוני ביותר להגיע למסקנה שחישוף זה בלתי־אפשרי, משום שהחידתיות הבלתי־נפתרת היא מעצם טיבה של היצירה. בטכניקה זו חלה התפתחות מעניינת בספרות עולם ובסיפורת העברית בת זמננו, והיא ראויה שיוקדש לה דיון מיוחד.

★

הספר הפואטיקה של הקומפוזיציה של בוריס אוספנסקי תוקף את בעיית נקודת־התצפית מזווית אחרת. המחקרים הקודמים עוסקים בעיקר במיונים ובסיווגים של סוגי נקודות־התצפית הרבות שבסיפורת במסגרת האיפיונים הטכניים של דרכי המסירה של הסמכות המספרת בסיפור. לעומת זאת אוספנסקי בוחן את טיבה של נקודת־התצפית מכל הבחינות של דרכי תיפקודה ביצירה ומציגה, בעקביות שיטתית, כגורם מבני ראשוני ופונקציה מרכזית בתיבנות הקומפוזיציה של יצירת אמנות.

פונקציה מיבנית זו של נקודת־התצפית בסיפורת משותפת, לדעתו של המחבר, לאמנות הספרות ולאמנויות אחרות, בכלל אלה שהמדיום שלהן אינו דווקא המלה (למשל, ציור). כאן מתגלה גישתו הסמיוטית של אוספנסקי הרואה בלשון הספרות (כבלשונות אחרות הן של אמנויות אחרות והן של הדיבור היום־יומי) מערכת־סימנים. מערכות־סימנים אלה מאורגנות לפי חוקים משותפים עם מערכות־סימנים של אמנויות ייצוגיות אחרות (המשקפות חלק כלשהו של מציאות), הן מבנות בכל אחת מהן את הטקסט האמנותי שלה. „טקסט" מוגדר על ידו כ„רצף סימנים המאורגן ארגון סמנטי" (עמ' 9), ובהתאם לכך יכול הצירוף „טקסט אמנותי", כצירוף „יצירת אמנות", לחול על יצירות ספרות בלבד, כשמשתמשים בו במובנו הצר של המלה. לעומת זאת במשמעות הרחבה חל צירוף זה גם על יצירות של אמנויות „סמאנטיות" אחרות, המייצגות מציאות באמצעות שני המישורים שבכוח: מישור של ביטוי והמישור של התוכן (ה„מייצג" מול „הדבר המיוצג", על פי מינוחו של מנחם בריוקר בספרו „מבוא למוסיקה").

בהקשר הרחב של הצירוף „טקסט אמנותי" מבחינים בתכונות משותפות לתיפקוד של נקודת־התצפית בספרות עם זה שבציור, בקולנוע ובתיאטרון. כל אחת מאמנויות אלה יכולה ללמוד מן התקבולות המתאימות לה באמנות הבותה. לספרות חשובות ביותר התקבולות מן הציור.

בציור מתקשרת נקודת־התצפית בפרספקטיבה, בשני מובניה של המלה: א. נקודת־המרחק שממנה נצפה האובייקט; ב. שרטוט על פני שטח מישורי המבליט עצמים באותו אופן שבו נראות צלעותיהן לעיניו של המסתכל ממרחק מסוים. הכרת המושג „פרספקטיבה" בציור בשני מובנים אלה, תורמת להבנה גדולה יותר של נקודת־התצפית בספרות, בהרחבה ההוחית, שמצד אחד מוחישה נקודת־תצפית, ומצד שני מכשירה שימוש במושג רעיוני חדש – „היבור" (תרגום המלה הרוסית המתורשת VICHLENENIE, המתורגמת לאנגלית במלה ARTICULATION: חיתוך דיבור, הגייה בהירה של כל ההברות, הטעמה) המורה על „הבהרת מבנהו של אובייקט על ידי הבלטת חלקים או איברים מסוימים בו בצורה חדה" (עמ' 151).

מעקב מדוקדק אחר נקודת־התצפית בספרות ותיפקודה בתיבנות הקומפוזיציה של הסיפור מראה, שכנקודת הפרספקטיבה הציורית (במובן השני) מבליטה גם נקודת־התצפית הספרותית חלקים אחרים או בחינות אחרות של חומרי העיצוב ומדגישה בכך את הקונטורות של המציאות המשתקפת דרכה. וכשם שבציור מתקשרת עמדת הצפייה של המתבונן בצמצום הממדים והתאורה, כך גם בספרות מגבילה זוית־הראייה של המספר את טווח ההתרחשויות לאופן תפיסתו אותם מנקודת־תצפיתו. בעיית השילוב של נקודת־התצפית של המתבונן הפנימי (המתמקם בעולם המיוצג) ושל המתבונן החיצוני (הנמצא מחוץ לעולם המיוצג) אף היא משותפת לאמנויות אלה. התמונות של פ. כטיצ'לד („הערצת האמגושים") ושל א. דירר („חגיגות מחרוזת התפילה") שמביאן אוספנסקי בלוחות מיוחדים לספר, מדגימות שילוב מעניין (אם כי פשטני מדי) של שני סוגי מתבוננים אלה בציור (על ידי הכנסת דמות האמן לקצה התמונה).

קשר בין אמנות הסיפורת לאמנות הקולנוע רואה אוספנסקי בשימוש הנרחב של שתי אמנויות אלה בטכניקת המונטאז'. כשם שריבוי נקודות־התצפית בקטעי התמונות השונות בקולנוע מתלכד למערכת אחת בסרט, כך מתלכדות בספרות, אם כי בצורה מסובכת יותר, נקודות־תצפית שונות, והמשכת בידי אמן ליצירה מורכבת אחת. בקולנוע נודעת חשיבות רבה לנקודת־התצפית בכך שהיא מכוונת את קביעת הדרגת הרקע של הסרט, את צמצום השדה התוחתי שלו ואת בחירת הסוגים השונים של תנועת המצלמה. סוגי תנועה אלה – המתבטאים בין היתר בכיוונו של הצילום, במרחקו מן המצולם ובהמשך השהייה עליו – מבליטים בסרט יסודות ופונקציות חשובים לפרספקטיבה שהתאטרונאי בוחר בה.

גם בתיאטרון נודעת חשיבות לנקודת־התצפית, אם כי במידה פוחתת מאשר באמנויות הספרות והקולנוע. הסיבה לכך נעוצה במוגבלותו של מרחב התיאטרון – היא הבמה הזהה – הפועל במישור חזותי אחד לפני עיני הצופה. האפשרות לאמץ נקודות־תצפית שונות או להזדהות עם אחת הדמויות ולקלוט את המתרחש מנקודת־ראייתה, הניתנת בספרות, מצומצמת בתיאטרון. קושי זה מורגש ביותר בהצגת מחזה־בתוך־מחזה. לדוגמה, בקריאת „המלט" כיצירת ספרות אין לקורא בסצינת המחזה־בתוך־המחזה כל קושי לראות לעצמו את קליטתה של כל אחת מן הדמויות הצופות בבמה שבתוך המחזה. לעומת זאת לצופה של סצינה זו בתיאטרון קשה לראות את המחזה־שבתוך־המחזה מנקודת־תצפית אחרת משלו עצמו.

בספרות נודעת חשיבות עליונה לעיצוב נקודת־התצפית בביוחד בסיפורת. אוספנסקי בוחן אותה מארבעה היבטים, או כלשונו בארבעה „מישורים", שבהם היא מתגלה במיבנים־משמעות המתבנתים קומפוזיציה רבת־רבדים. ארבעת המישורים הם: מישור האידיאולוגיה וההערכה, מישור הפראזיאולוגיה (המאפיינים הלשוניים), מישור המרחב והזמן ומישור הפסיכולוגיה.

במישור האידיאולוגיה וההערכה מתגלית נקודת־התצפית כמבטאת את השקפת העולם, שעליה מושתתת היצירה, היינו את מיכלול־הערכים הקונצפטואליים שלה ולעומת מיבני־השפה הקומפוזיציונאליים המתגלים בשלושת המישורים האחרים. משך זה מתקבל בשלוש טאקטיקות: על ידי קביעת צורה מעריכה אחת דומיננטית, המשקיפה לאורה־אידיאולוגיה את כל יתר נקודות התצפית שביצירה; על ידי שילוב צורות מעריכות אחרות מרובות שונות בטקסט המסופר על ידי המחבר; ועל ידי מתן תוקף לריבוי צורות מעריכות בלתי־תלויות המוצגות בקולות שווי־משקל בסיפור.

סיווג זה תופף באופן עקרוני את כל סוגי נקודות־התצפית שלליהם הגיעו המחקרים הקודמים. חידושו של אוספנסקי הוא בהקשר הפוליפוני הסטרוקטורלי של בישוטו, ובהקלטת את תופעת נקודת־התצפית לשכבותיה ובראה איך כל השכבות האלה בונות יצירה שלימה מורכבת ורבת־פנים.

במישור הפראזיאולוגי (מישור המאפיינים הלשוניים) מתגלה נקודת־התצפית בבחירת הביטויים והשמות המתייחסים לדובר או לנושא המסופר. מבנים המשפט, ביותר בסוגי נושא ונשוא („הפרספקטיבה הפונקציונאלית של המשפט", עמ' 121) ובאופני הדיבור השונים (דיבור ישיר של הדמויות; דיבור נמסר בפי המחבר; דיבור מעורב מקול המחבר עם „קולו של אדם אחר", לפי מינוחו של וולושינוב, שאינו מאוזכר כאן). האחרון מקבל צורות שונות, כגון צורות „הדיבור המעין־ישיר", שאינו אלא „הדיבור הסמוי (המסותר)" או „הדיבור המשולב" בטרמינולוגיה של החוקרים הקודמים (ראה מאמרו של יוסף אבן, „הדיבור הסמוי וגילוייו בסיפורת העברית", „הספרות", א, 1, 1968).

גילוי נקודת־התצפית במישור זה משותף יותר מן המישורים האחרים ללשונות של הדיבור היומיומי, העיתונאי והספרותי. חילופים בשיקום באמצעיו על ידי הדובר מעידים על שינויים בנקודת־התצפית שלו. כהמחשה פיקנטית לכך מביא אוספנסקי את הדוגמה הידועה של השינויים בכינויי נאפוליון בכתבי־העת בשעת מסעו לעבר פריז ב־1815:

„הידיעה העיתונאית הראשונה תיארה את נאפוליון המגיע לצרפת מהאי אלבה: „המפלצת הקורסיקאית נחתה במפרץ חואן". בידיעה השנייה נאמר „הקניבל מתקדם לעבר גראס". בשלישית: „הגוזל־השולטון נכנס לגרנובל"; ברביעית „בונאפארטה כבש את ליון"; בחמישית „נאפוליון מתקרב לפונטנבלו", ולבסוף בשישית „הוד מלכותו הקיסרי צפוי להגיע היום לפאריז הנאמנה שלו" (עמ' 42).

במישור המרחב ובמישור הזמן מתגלה העמדה שהמספר מבצע בבמה לפי קואורדינטות של זמן ושל מקום, היינו של פרספקטיבה מרחבית או טמפוראלית, שהמחבר מאמץ לו בתוך היצירה הסיפור. כאן קיימות אפשרויות שונות, שהעיקריות שבהן הן: במרחב – מספר יכול להתבונן לדמות סוג לקבוצת הפירוט אותה ולתאר את הדברים מן העמדה שבה נמצאת הדמות שרינו, ללכת אתה בחזור ולתאר את הרחוב את כל מה שהיא רואה בדרכה בנקודת־התצפית, להיכנס עמה לבית וכו' – וזהי סקירה רוטפת; המספר יכול לנוע ברצף עוקב מדמות אחת לשנייה ומתאר אותה בתנועה המבלמה בקלנוע הסקירה נגינה בסקירה עיקבת (וזהי סקירה עוקבת או נעה): המספר יכול לסקור סצינה מנקודת־תצפית אחת כללית ומקיפה [illegible] בגובה רב מעל להתרחשות (וזהי סקירה ממעוף הציפור).

הגבול בין מבט מבחוץ הציבור בציבוטו של אוספנסקי לבין ראייה „אולימפית" בכיתוחיהם של החוקרים הקודמים הוא בכך שמבט מבחוץ הציבור מתבצע מעמדה מסוימת, ממשית וקונקרטית. בשל עמודה הרב היא יכולה אמנם להקיף ולהשקיף על הדברים במבט כללי, אך בשל היותה מסוימת וקונקרטית, היא מוגבלת ומסוגלת לראות רק את הדברים הנראים מן המקום שבו היא נמצאת.

במישור הזמן – חשוב הנבנים והבעיות המוכרות מהגרמטולוגיים, יכול להיסמך מבכבר נקודת־תצפיתו: מספרות של רמות אחת, וגם קריאת הסיפור בין המספר לזמנה של הרמות: מעבודות מבטאות שונות עקבות של רמויות אחרות המשתנות, חלקי זמן שונים המסוקסים לרובי דיאכרוני: עוקבות טמפוראליות שונות בעת ובעונה אחת היוצרות הקשר מיבנוני על ידי העיתוי המשכי המשמשת רעש ממאגלטורי לספירה עיקבית של רמויות, שדייבין מגבלות כמו של המצלמה.

חילופי המגורה הטמפוראלית מתבטאים לעתים בצורה הדקדוקית – בשינויים בזמן הפועל ובאספקט שלו. [illegible] הצגת החילופי צבר־סיפורי בזמן תיאורי, זמן ההוה עבר בדרך כלל על העמדה הטמפוראלית [illegible]. שהסיפור מבצע מקבע מבט. נקודת־התצפית של הדמויות [illegible], ובהגנו זמנם הזה סמוקם הבמבר, [illegible]

(המשך בעמוד הבא)

ניתוחי זהות

מאת דב בר־ניר

בן הלפרן „היהודי האמריקני – מחבת ציוני", תירגמה מאנגלית: ג. אריות, „הספריה הציונית" על יד ההסתדרות הציונית העולמית, 1988; 202 עמ'.

בעת פירסום מאמר זה אולי כבר יוסר הערפל סביב קושיית „מיהו יהודי". במשבר הקואליציוני בישראל, תיפול ההכרעה כאשר תיפול, היא נוגעת רק בעקיפין לבעיית הזהות היהודית בעיני יהדות אמריקה עצמה. אך כלום גבירה זהות זאת בעיני הקהילה היהודית האמריקנית? פרופ' בן הלפרן, הוא עצמו יוצא יהדות זאת, שחקר אותה חקירה אינטנסיבית, פירסם את ספרו, באנגלית, עוד בשנת 1956, ועתה, בעברית ובמהדורה מתוקנת, ללא תיקון מהותי בין שתי המהדורות. אילו התגלו בן הסוף, כלומר, מפרקי החתום את ספרו, הקטע „אחרית דבר, עיון מחודש והרחבה", יכולתי לראותו מגדיר את היהדות שם כ„ביאור־ציונית", משמע, ללא עלייה לישראל, וה„ביאור־דתית", שכן, משמע, ללא קיום אמוני של מצוות, כדי להביא לכלל פשרה והשלמה בין אורחות אמריקנית לבין זהות יהודית ובין אותה זהות יהודית האורתודוקסים האמריקני הכללי.

ואמנם, עוד בטרם תיאור המקטע מבירנו, כי מסכם בן הלפרן את הספר כולו „הגענו לכלל מסקנה בשנות החמישים כי הביאור־ציונות שעברה אמריקניזאציה מתפלגת ובעלת אוריינטאציה דתית. היא שתהיה קרוב לוודאי המכריעה בקונצנזוס של הקיבוץ היהודי בעתיד הנראה לעין". ביאור־ציונית – משום שלהעת הרוב המכריע של חבריו אין הוא שרוי בגלות ואין הוא מעלה על הדעת ציווי של עלייה המוטל עליו. ביאור־דתית – משום שלפי דבריו, „ספק רב הוא איזה חלק של יהודי אמריקה הם אמנם „דתיים" – או מהי בעצם משמעותה של „דת לגביהם", כאשר בעיניהם „רבקות דתית" עשויה לפרנס פולחן, ולא „תרבות חייה ואותנטית". אך מאחר שאין הוא רואה כל סיכוי ליהדות חילונית בארה"ב שתחרות על דגלה את לאומיותה היהודית ואת תרבותה היהודית, כיצד אומר הוא, בצורת „תרבות חייה ואותנטית", ויותר עם הדת היהודית באמריקה על קרקעה היא גם לא תגרום ש„מפני חטאינו גלינו מארצנו והתרחקנו מעל אדמתנו", בלוויית „בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", אין מנוס מן הפוסט־ציונות, המובא לעיל, גם אם מלווה הוא בחיבוטי זהות, ההוא מכתיר בביאור־ציונות וביאור־דתית. כל אלה, עד מתי כלום תשרוד, או כלום תישמע יהדות אמריקה זאת, בטווח הארוך? במהדורת שנות החמישים של ספרו עדיין נראה המחבר דבק בתקווה, אולי בשל האופי הגנטי המכריע של ארה"ב, ש„רובם הגדול של ההורים היהודים האמריקניים... כיוון שבצאצאיהם יחיו בחברות יהודיים, אם ידעו האם יכולו, היו רוצים להקנות להם צורה כלשהי של תרבות יהודית", אך במהדורת שנות השמונים נותר בו הספק „לומר על יהודי אמריקה כי הם „מיקום שאינו ניתן להתבוללות" היה מתקבל על הדעת בשנות החמישים יותר מאשר כיום". והיכן עומדים אנו איפוא עתה, הנתרע?

★

„אמריקה שונה היא", אומרים יהודי אמריקה, והם צודקים. הם לא נאלצו להילחם על שום אמנציפאציה אזרחית והם זכו מלכתחילה בשוויון אזרחי, לפחות בפני החוק. כמהגרים הם הצטופפו תחילה במעין „גיטו־מרסיה", די מהר יצאו ממנו ושוב לא נאלצו להתארגן במיעוט לאומי התובע לעצמו אוטונומיה שניתנה להם בלאו הכי, כשאר הקבוצות האתניות במדינה. גם אם הופעלו נגדם גזירות הגבלה, מכללית ויקורתית, הדור השני של המהגרים היהודים, ילדי אמריקה, כבש לעצמו הרבה עמדות תרבותיות נוספות. עם זאת, מטעים המחבר, „היהודי האמריקני, שהוא כיום יליד המקום, בעיית ההתבוללות עוד לפניו", ומדגיש משום ש„יש באמריקה לא כור־היתוך אחד, אלא שלושה כורי־היתוך... להיות אמריקני כיום משמע להיות או פרוטסטנטי או קאתולי, או יהודי". האמונה עם כל הפרדות הדת מן המדינה, עם כל מגוונת הקשר בין הפרט לבין אלוהיו, עדיין מהבר על כלי דת זו זה אינה מחייבת, על כל מנוסה, פירושו להיות. בכל זאת מרוץ לתחום הזה, על כי כל ש„לא די ליהודי שיאבד את דתו כדי שייעשה לגוי... מסיבות מסורתיות דומה כי חייב יהודי להיעשות נוצרי קודם שיוכל להיעשות גוי", וכדי להקשות עליו עוד ביותר שאת, מוסיף המחבר כי „אפילו אז אין התמורה באה לידי גמר ברוח שלו, אלא רק בצאצאיו". לאמור כי לא רק קשה להיות יהודי, אלא גם קשה להפוך לגוי.

זו מעין „גלות והבה", אך הוא נבר התפיסה הזאת, מורת יהדות אמריקה ממש כולה. כאן אפשר אפילו לשאול: מדוע שלא יסתרו לא רק מבנם הכללי מעלה אותם לאות הרמות המיוחסות ביותר באמריקה, גם הפילוסופיה האמריקנית השלטת מרבה לדבר על מורשת יהודית־נוצרית לתיאבון. ואמנם כן מעיר המחבר כי „ביטוי מלים זה ציור בהצלחה את השתלבם של היהודים בריבי אותנטי של התרבות האמריקנית". הוסיפו לכך כי „ישנה אנטישמיות באמריקה, אבל היא אנושית יותר משהיא אפירמית", ואפשר במעט לגוח על ידי הדעתה. לא בכדי מטעים המחבר כי „בעיית של הבעייה היהודית, האופיינית לאמריקה, עדיין לא שימש נושא לעיון מדוקדק, תוכר כפי שהיה כיפוסי לאידיאולוגיה האירופית".

אם להתחיל לתרוש את הפשרה הזה, כדאי אולי תחילה לזכור את העברה הנוצרית, אפילו היא עבירה קרובה, אך היא מורשה מאוד, „בכל הארצות הנוצריות. וגם באמריקה, רואה המסורת הנוצרית את היהודים כעם דתי ומבוכר לאלוהים שסופו הודאי להיגאל, כאשר יבינו האל לשוב אל חיקו". תורת הזוכית, שהוא גם הצגה סאלתית, אינה עומדת לקנוס וליפול, אפילו בשלהי המאה העשרים. מחברנו אף מדבר על „אנטישמיות־עד, אשר, מעיקרה, אינה ניתנת להפרדה מעצם הנצרות". האנגלים אומרים: NEVER SAY NEVER, ובכל זאת חוקרי האנטישמיות קמים ואומרים לנו כי, כאותו פניקס, גם אם „שורפים" אותו, תמיד הוא קם מתוך מאפרו. לך תדע איפוא לא רק מה יילד יום, אלא גם מחרתיים? ואמנם, תחושת הגלות והנסתרת, העמוקה, הנרמזת על־ידי השכל והרגש היהודי, בכל זאת רווחת לחושת גם בנוגע התנים ביותר של היהודי האמריקני. „היהודי האמריקני, בן הדור השני והשלישי... נדרש לו שיוכל למכור לא רק את הנוער שלו, אלא את עצמו. עדיין זקוק הוא תמיד למעין לגיטימאציה, ואפילו למעין אמנציפאציה תמידית. אך יש דבר חמור מאותו כל מלכי הדת הנוצרית הם בינלאומיים, לפחות ברמתו כמה יכשות, אך הדת היהודית, לפחות חוסר „מולה", היא דת לאומית, דת של יהודים בלבד, יקראו הם לעצמם „גרמנים בני דת משה". כיצד אומר מחברנו: „מקרה של הבעייה היהודית באמריקה הוא דבר ועיני הרבה יותר. מקרה בעובדה שהקהילה שמקיימים היהודים, במהותה תושש הדת, הינה בעיקרה השייך של לאום יהודי אחר וזהו... מבחינה זו שונה הדת היהודית משאר דתות אמריקניות".

תמוה מאוד, גם אם יהודי אמריקה נשבעים בקיקבת כי הם אמריקנים לכל דבר, הרם לא רק מקבלים את לאומיותם ההיסטורית, את עברם ההיסטורי, אלא גם את מה שניתן לכנות בלאומיותם הבינלאומית: „הדת היהודית הינה אותה תרבות ומסורת שמשתתפים בה כל היהודים בכל אתר ואתר ובכל הזמנים. אפשר כמובן לכנות, או להוסיף את הדבר, על־ידי הכינוי הכוללני PEOPLE, שאינו זהה עם המושג המובנה „לעם". וכאן פוסק המחבר פסק שכדברי עצמו, דומה ששום יהודי אמריקני לא יקבלה „ציבור בשארים היהודים, כל מה שיתקרבו אל אמריקה האותנטית. את הקבלה המבוחה בשום פנים לא יוכלו לקבל ולהשיג כל עוד נשארים הם יהודים. גם באמריקה שוכנים אנו ב„גיטו מפני מן הקיץ, שעליו כתב הרצל". בהבדל אחר שרדיגואלי: בניסוי זה, הסמוי מן הגיה, אפשר כמהלס לחיות, וגם לשגשג. מאחר שהאנטישמיות האמריקנית אינה בלל קיומית, ומאחר שליהודי אמריקה ניתן להם ללא קושי להעלות בקנה אחד את אהבת אמריקה ואהבת ישראל, כל עוד אין סתירה, מבחינת מדיניות ארצם, בזאמנתם תהבטלה, הלכה למעשה. וכאן נשאלת שאלה המכוונת העקם לא ליהודי אמריקה אלא אלינו, ביוצם ישראלים: היש צידוק, היש טעם שאנו נכויר בהם, שאנו נטיף להם מוסר, שאנו נוכיח אותם על הנחתם.

הגולה, על חיבוטי זהות, אראוי על שאבות יהדות השרכבת על ריבויה ועל התליפריות למדינתה מה בין כל אלה לבין הרעיונה הציונית שנשבעו לה אבותינו כל השנים.

★

הציונות – מהרצל עד בורוכוב – לא דיברה כלל על קיבוץ כל גלויות עמנו. הנה אומר המחבר על הרצל: „התוכנית שראתה לפניה הציונות ההרצליאנית היתה כי לכשתתאפשר הגירה המונית של היהודים לארץ ישראל... עתידים אלה מיהודי הגולה שלא יוכלו או לא ירצו להישאר בגולה – ד.ב. והם יהגרו אל מדינת היהודים, ואילו האחרים ייטמעו בין העמים ויעלמו". באותו כוח תיפתר סוף־סוף הבעייה היהודית". מבחינה זאת נתנה הציונות ההרצליאנית (והיא לא היתה כלל היהודית) מעין הכשר לחיי הגולה לכל אלה שלא יעלו, או לא יזכו לעלות לישראל, לרבות הפיכת הנשארים בגולה למעין „ביאור־ציונים", של הגשת עזרה מדינית לישראל, של איגון „נדבות", ואף של הפקת הנאה תרבותית רוחנית מן המרכז הרוחני בישראל. והרי, זוהי מבנ, הלכה למעשה, ביהדות אמריקה. מלגלג מטעים מחברנו שאילו כאלה הכפיה המסכנה להבנין לביטוי הגאולה של יהדות אמריקה יכלה להיחוש מיד מכל תקווה „לביאת המשיח". עם זאת, הרצל, כריאליסט מובהק, והנה שהוא ראה כריאליסט היסטורי, בראה כמעט מותר על היהודים שישארו בגולה – השאלה היא אם גם אנחנו נלך בעקבותיו, אם הצלחת יהדות התפוצות היא מלאכת סיזיפוס או לא.

בן הלפרן

בן הלפרן איננו מותר – וגם אנחנו. השאלה היא מעמה כיצד מקיימים את יהדות אמריקה בתנאים מאוד בעייתיים. הנה אומר הוא, כמעט בביטול: „אי אפשר לבצר באמריקה זהות יהודית שיתייחסו אליה ברצינות" – הוא מוסיף לשם איזון השקפתו, „אלא אם כן תהיה זו זהות שהיא מנוגדת לגהות", ותוספת את השאלה היהודית במסגרת היסטורית שמעבר למצב באמריקה ברגע זה. לא הבינותי את הסיפא: „ברגע זה", שכן הוא נראה מצב מתמיד, אלא אם כן יעלה המחבר איזו פרספקטיבה „קטאסטרופאלית", ואין סימן לכך בספרו. המחבר הוא אופטי. כרם, יהודי אמריקה אינם מוכנים לרדת בשאלה היהודית אלא מתוך נוחותם, וללא אותו דקק היסטורי שהיה קושר אותם חיים בגלות. מה הואיל אישה והמוני בתקנתו? האם היא לא הואיל – האין כזה מעין של אירונה מבירנו, שכן רק כסיל יאמין כי יש כאן איזה סטרוקטורה על רקע המצב הכמעט־אידיאלי שבו חיים יהודי אמריקה. בדברי אחר נדרש מבירנו, מעבר לכמה שמתאפי המחבר – „ביאור־ציונות", תפוצתית ביאור־דתית, [illegible] של „יהודית" יהודית־אמריקנית זאת אולי רב־יהודי אמריקה הם חילונים, כלומר, מעמידים פנים שהם מאמינים באלוהים, מעבר למה שהם קוראים „מסורת", מעין זכר לחורבן, וכן הצורך שלהם, מול „אומות הנוכרית" המקבילה אותם מן הגויים, להצטרף במסגרת קהילתית כלשהי, לרבות בית־הכנסת. אם חילונים מוסרים הם, מדוע לא יהיו לחילונים גלויים ויבנו לעצמם זהות חילונית־יהודית אמריקנית? אבל, הדבר חל גם על שאר חלקי היהדות בתפוצות, והשאלה היא: מעבר לקשיי לבנות תרבות לאומית חילונית כזאת בתנאי תפוצה – מדוע לא ייעשה מאמץ שאמרנו בביזון זה? הרי המחבר עצמו מטעים כי „האדם החילוני, ישנם רבים מסויימים שאין הוא מסוגל להם. הוא אינו מסוגל לקבל עליו אידיאולוגיה דתית ויהודית, פשוט מפני שהוא יהודי, שכן יכול הוא להעשות זאת רק באמצע נחבה האלי".

לדאבון הלב, אין זה מדויק: עדים אנו להמוני חילונים־בלב המעמידים פנים של שחרידות, המוליקים נרות בשבת, ושאר שרידי דת, לשם יצירת „האווירה" הנראית להם יהודית בתנאי תפוצה ופיזור. אולי בכל זאת ניתן לבנות תרבות יהודית־לאומית חילונית בתנאי תפוצה, כפי שפעם היתה קיימת תרבות לאומית־יידישיסטית, או אף תרבות ציונית, כבאותם הימים של בתי־ספר „תרבות" ברחבי אירופה? אך הקושיא כאן מסופק מחברנו אם הדבר אכנם ניתן. למען הצדק, מגביל גם אצלו מעין מרכיבים לאותה תודעה והויה חילונית ציבורית אפשרית, כגו הלשון: „ביצוד זה ציוני חילוני עם הבעייה היהודית באמריקה... קשור הוא אל עם ישראל בזיקה חזונית שהוא מעצם טבעה של הציונות – הגלות הינה עובדה שאינה מוסתרת מעיניו בעיקול־קשורת של אידיאולוגיה... יש לו מחוייבות לגבי המאמץ לקיים את התרבות היהודית בגולה כרשה שתקיים. קונצנזוס לאומי מספיק לגבי המשך קיבוץ הגלויות". אחרי לכסים, כולם מוצדקים, נראה הוא מעודד אותנו בכל זאת „בעיקרון מוגבל" לנסות ולעלות על הדרך האפשרי: „אין זה בשום פנים מן הנמנע כי תרבות יהודית „חילונית", כזאת שהכיר דור ההגירה היהודית הגדולה, תוסיף להתקיים באמריקה. יידיש פרחה פריחה מרהיבה בקרב תרבויות־הפועלים המקומיות... המוני דוברי עברית וכותבי עברית באמריקה שוקקים בנחישות להעמיד להם ממשיכים, ואין מקום להתנבא בביטחה כי יעברו מן העולם". אולם, מוסיף הוא, „מה שיש לפנינו... דומה הרבה יותר לפולחן מאשר לתרבות: זהוי צביוה מלאכותית שאינה טבעית לכור ההגירה האמריקני".

אין נביא, לא רק בעירה, אלא גם ביבשת אחרת. עם זאת, נראה לנו, שלא רק הרת החילונית, גם הדת המסורתית באמריקה, על רוב זרמיה, היא מעין „פרח מלאכותי", ללא שורשים חזונים של אמת. גם הדת המסורתית הזאת ביחוד, מלא חופניים, מכה שיבנו בישראל, כן הגוי הישראלי, מן המלכלכי הדרים, מן הספה שקפה לתודיה. אולי, אילו לא בכך היהודים החילונים באמריקה, גם בעיקרם ניתן היה לומר אם תרצו, אין זו אגדה בלאו הכי כמולים אנו באמריקה, מבחינה יהודית, קרובמאסט, כנגד הנושאל השקט, אך הנואה של ההתבוללות. כי יודע אם לא ניתן גם באבעות חילוניות יהודית על שלב תרבותי בבות, להפיל נפשות, „בדוגמת" הדת הפולחנית הממלאת שם את כל השטח מרכזים קהילתיים ברוח חילונית, רב לשוניות אנגלית־עברית, השראה ישראלית וחינוך ציוני נאמן, מי יודע אם לא ניתן להקימם ולהקנות להם מקום מכובד מאוד בכינוריות היהודית בעולם הולש כי יודע.

הרוסים באים

מאת טליה רפפורט

„אוונגארד – מהפכה – אוונגארד", במוזיאון ת"א, שרי שאול המלך.

כשחושבים על רוסיה ועל אמנות מודרנית, הדבר הראשון, ואולי גם האחרון, שעולה בתודעה הם זרמי האוונגארד בעשור השני והשלישי למאה: הקובו־פוטוריזם הרוסי, הריינוניזם, הסופרמאטיזם והקונסטרוקטיביזם. רוב האנשים סבורים תמיד שבכך מסתיימת התרומה הרוסית לאמנות בת־זמננו.

בתודעת רובנו נרשמו השמות הבולטים של תחילת המאה (קנדינסקי, מאלביץ', ליסיצקי, רודצ'נקו, טאטלין, גאבו, פבזנר, ועוד שמות אחרים קצת פחות ידועים, כמו לריונוב ולאריונוב, גונצ'ארובה, פופובה, רוזנובה) ואחריהם מדלג הזכרון הקולקטיבי על פני כמה עשרות שנים „חסוכות" ומגיע לקומאר ומלמיד – שני אמנים יהודים שפעלו ארצה ברוסיה לפני שנים אחדות, שהו כאן מספר חודשים ומאז הם עושים בניו־יורק. רק למעטים מוכרים שמות כמו יאקובלב, קאבאקוב, יאנקילבסקי, נחבורג, בולאטוב ועשרות אחרים שפעלו ברוסיה בין שנות ה־20 לשנות ה־80.

הפסיחה הזו על כל החלק האמצעי של המאה נובעת, כידוע, בכך שבשנים שבאו אחרי מהפכת 1917, החל ב־1922, הגבילו השלטונות את אפשרויות הביטוי האמנותי האישי. אמנים רבים „גויסו" לשורת תעמולת המפלגה הקומוניסטית ולעתים אף „ירדו" לעיסוק באמנות שימושית, כמו הבקירה העגום של מאלביץ', שהיה אוונגארדיסט מקורי תוסס בין השנים 1914–20 ואחרי כן עבר לעיצוב בגדי פועלים. אך לא כולם נכנעו לאידיאולוגיה של האמן לשרת את הייצור התעשייתי למען הפרולטאריון. מאלביץ', לבסל, פיתח את התוכן הרוחני־מיסטי של הסופרמאטיזם שהתפתח במקביל לקונסטרוקטיביזם המטריאליסטי של גאבו ופבזנר השונה ממנו מאוד. גם בעשרות השנים שאחריהם המשיכו אמנים רוסים פחות מוכרים לבטא את רעיונותיהם, גם אם נאלצו לעשות זאת במחתרת.

אוסף האמנות הרוסית של מיכאיל גרובמן, שמוצג עתה במוזיאון תל־אביב תחת הכותרת „אוונגארד־מהפכה־אוונגארד", כולל, כפי שמציינת הכותרת, שני שלבים: האוונגארד הרוסי שנוצר לפני המהפכה הבולשביקית וסביבה (והוא לא רק מוכר ואפילו מפוסר, אלא שעל חשיבותו אין כבר ויכוח) ואוונגארד נוסף שהתעורר ברוסיה מאוחר יותר, בשנות ה־50 וה־60, ושמיכאיל גרובמן היה חלק ממנו.

עד כה ידעו בארץ על האוונגארד השני הזה רק מתי מעט, רוסים בעיקר. הרושם שנוצר אצל רוב הציבור היה שבתחום האמנות הפלסטית לא קרה הרבה ברוסיה מאז שנות ה־30. הדעה המקובלת היא שהאמנות שם כובלת, שמרנית, מפגרת ולארעבנית, והתערוכה הזו מנסה להפריך, לפחות חלקית, את הדעה הזו ולהמחיש לקהל המקומי מה, בכל זאת, נעשה שם לאורך כל השנים ה„בעולות" האלה. החשיפה הזו, היא בעצם החשיבות העיקרית של התערוכה הזו בעיני, יותר מאשר האיכות האמנותית „נטו" של העבודות המוצגות בה.

היות שזהו מבחר לאודיסטי, שאינו יכול לייצג את הנושא באופן מלא והוא מוגבל מעצם היותו אוסף פרטי, קשה אולי להתרשם כאן כראוי מהאוונגארד הרוסי השני של שנות ה־60. מרוב המוצגים לא הצלחתי להתרגש בביחוד, אך פה ושם מצאתי כדברים עניין.

בין הפריטים שמשכו את תשומת לבי לאורך התערוכה כולה היו המיניאטורות הרוסיות, המדייבאליות ברוחן, מן המאה ה־18, המתארות בתן מגוונים תאורי קודשים, תהאים, שטן ורוחה. עוד כדאי להזכיר את היתוך העץ שעשה קרוצ'נסקי ב־1912 לעטיפת הספר „הערש הכחול" והדפס אבן קטן, בצבעי רידוע מאוד שלו המתאר נוף בתהליכי הפשטה, גם הוא מאותה שנה.

משל מאלביץ' אפשר לראות כאן דפים מספרו „שיטות חדשות באמנות", הכולל מלבד טקסט גם את הרישומים השחורים המפורסמים שלו.

את הזרות הטרשימות בתערוכה היא סידרת הדפסי אבן אקספרסיביים הדרמטיים מאוד של גונצ'ארובה מ־1912–14, שאיירה את ספרם של קרוצ'ניך וחלבניקוב „העולם לאחור". מעניין שבהמשך לשטן ולקדושים שבמיניאטורות מן המאה ה־18, גם כאן, במסגרת האוונגארד, ממשיכים להופיע מלאכים וקדושים כמו ב'גדול' הקודש המלאך מיכאל, אך פה הם שתולים בתוך הקשרים מודרניים יותר, כפי שמבטאת זאת גם אחת הכותרות – „האסטרונג העליון מיכאל".

גונצ'ארובה משלבת כנפי מלאכים עם כנפי מטוסים ומוסיפה להם גם צבא צוער, רוכבים, גוויות וחיות הנושאות קונוטאציות מיתיות כמו עיט לבן, אריה, תרנגול, שעיר בעל שני ראשים ועוד. מעניין שגם בחלק המאוחר של התערוכה אפשר לפגוש שוב בחיות רמיזיות, סמנים וסממנים פולקלוריסטיים, עממיים ובאמיים בציוריו של מיכאיל גרובמן עצמו. זהו, אולי, מעין חוט שני שנמשך לאורך האמנות הרוסית, אם כי לציין בולטת בתערוכה גם מגמה נוספת בעלת אופי כאוטבטרי, שכלתני ומודרני יותר, שבנציגיה העיקריים היו בשני העקורים האקסטרים לכאן.

החיבור שבאוצרי התערוכה מעניין לעתים יותר מאשר תכולתה ובוודאי לעצם העובדה שמיכאיל גרובמן הצליח להבריח עם עלייתו ארצה ב־1971 ובדרכים עקיפות גם אחרי כן, כמאה עבודות שעל חלקן חתומים שמות מפורסמים כמו קרוצ'נסקי ומאלביץ'. אין אלה, אמנם, יצירות המופת הגדולות והמרכזיות שלהם, הזוכות כבוד במיטב המוזיאונים בעולם, אלא בעיקר הדפסים, רישומים קטנים ושאר „ניירות" שנחשבים בדרך כלל למשניים ומינוריים, אך הם עשויים בכל זאת לשקף את האופי והסגנון של האוונגארד הרוסי המוקדם.

אשר לתקופה השנייה, שנות ה־60, כאן העבודות גדולות יותר והן כוללות מלבד ציוריו של גרובמן שכבר הזכרתי, גם חומר שלם המוקדש ליעקובלב, ושאר האמנים הבולטים עתה ברוסיה. האמת היא שלעין המורגלת היום על אמנות פוסט־מודרניזם, הדברים נראים קצת מיושנים. צריך אמנם להביא בחשבון שגם המבחר הזה משנות ה־60 הוא כבר שלב היסטורי, ובכל־זאת, על רקע מה שנעשה באותן שנים במערב, רוב הדברים שמרניים למדי.

מיכאיל גרובמן, האיש שמאחורי כל הפרוייקט הזה, ראוי בהחלט להתייחסות נפרדת בהיותו תופעה חריגה. ראשית, יש לציין את התמכרותו הסקרנית והנלהבת לאיסוף, מחקר ותיעוד האמנות הרוסית, שעד לשנים האחרונות לא הגיעה כמעט לתודעת הציבור ועתה זכתה לתחייה ולהתעניינות מחודשת בארצות שונות ולא רק אצלנו.

גם אחרי 17 שנים בארץ, גרובמן שומר לא רק על המבטא הרוסי שלו, אלא הוא גם ממשיך לצייר נושאים כמו המאוזוליאום של לנין, לכתוב ברוסית לא רק את שיריו, אלא גם מלים ומשפטים בגוף ציוריו. הוא גם ממשיך לחפש בלהט אחר כל פריט רוסי שניתן למצוא בשטח ולשאול כל אחד (כולל אותי...) אם הוא מכיר אנשים שעלו ארצה מרוסיה ובביתם עשויים להמצא „אוצרות" כלשהם כמו ספרים ישנים ברוסית. יש לה, איפוא, לתרבות הרוסית, נציג נאמן, רציני ומסור.

הפן השני, ואולי בעצם הראשון, של גרובמן הוא האמנות שלו, וכאן הוא לא רוסי ברם, אלא גם יהודי בנשמה ומיסטיקן בכל רמ"ח איבריו. כדאי עוד להזכיר, לשחות בקצרה, שב־1976 הקים גרובמן יחד עם כמה אמנים רוסים נוספים את קבוצת „לויתן". ולפי אגדות הסדריות הלויתן בולע את הדג, ובגן עדן הצדיקים אמורים ליהנות מבשרו, כך שהשם „לויתן" מעוגן היטב במיסטיקה היהודית.

קבוצת „לויתן" היתה תופעה יוצאת דופן באמנות הישראלית ואף שהיא לא השפיעה באופן משמעותי על התפתחות האמנות המקומית ונשארה בגדר מובלעת עצמאית, כתופעה תרבותית חריגה, אם גם שולית, היא מעניינת.

גרובמן, שמגדיר עצמו „סימבוליסט מאגי", ערך, אגב, בין השאר גם מיצגים שנטו לטקסיות תיאטראלית וסמליות כעזנה. לדוגמה, מיצג בשם „מלאך המוות" שהתקיים ב־1978 בגוף מדבר נחיר ליד ים המלח ובו הופיע גרובמן בין הגוקים הגדולים כשהוא עטוף כולו, כולל פניו, ביריעת בד לבנה ועליה כתובות מלים ברוסית. בציוריו מופיע לא פעם סמלו של השטן ביהדות (עין במרכזו כף יד בעלת ציפורניים חדות) ובמאניפסטים של קבוצת „לויתן", שפורסמו ב־1976 וב־1979, הוא מתנגד לקלאסיות, רומנטיות, ריאליזם, סוריאליזם, קונצפטואליזם ועוד כהנה וכהנה ומצהיר בפירוש על נטייה לפרימיטיביזם, מיסטיקה יהודית, אגדות־עם, רמיזה, פולקלור, מאגיה ושולחן.

צריך לזכור שכל זה קרה במחצית השנייה של שנות ה־70 כשהזרמים המובילים באמנות הישראלית ראו היו המינימאליזם והאמנות המושגית, המנוגדים להלוכין לרוח קבוצת „לויתן", ששמה רגש על השורשים היהודיים בתקופה שבה האמנות נטתה להיות לא לוקאלית אלא בינלאומית אוניברסלית בגישתה. זו הראי אחת הסיבות לכך שהקבוצה לא הצליחה להחתיר את רישומה על האמנות המקומית ונשארה גמע רוסי זר, אף כי אמנים כמו אברהם אופק (הבולגרי) נספח אליה למספר שנים בשל נטיות דומות לסמל, אות, סימן ומאגיה יהודית.

הצגת אוספו של גרובמן במוזיאון תל־אביב הייתה הזדמנות להיזכר לרגע גם בפעילויותיו הנוספות. כדאי עוד לציין שאוצר התערוכה הוא מרק שפס, מנהל מוזיאון תל־אביב, שהכיר את גרובמן ואת האוסף שלו מאז עלייתו ארצה. ואף כי אין בו, כאמור, יצירות מן השורה הראשונה, נכון היה לחושפו לציבור, ולו רק בשל כמה מהפריטים המצויים בו ובשל העובדה שלא היו הרבה הזדמנויות לראות אמנות רוסית בארץ.

מיכאיל גרובמן (מוזיאון ת"א)

אוסקר רבין „13 קופיקות, 1966"

אינטימיות אפרורית

ברשימת הביקורת על תערוכה בגלריה „מימדי" („משאי" 11 בנובמבר) נשמט, לצערי, הקטע על ציוריה של אסנת רבינוביץ, והוא מובא בזה:

ציוריה של אסנת רבינוביץ הם מינוריים, אינטימיים ודוממים למראית עין, אך הם מקרינים מתח פנימי רק ויוצרים אווירה מופגנת של ספק ואי־וודאות. היא מסתפקת לא רק במערכת גוונים אפרורית, אלא גם בנושאים ביתיים באנאליים כביכול, כמו כיסא או כד פרחים על שולחן. אך הסתמיות העשירה, קיטוע הסביבה הביתית על־ידי הרכבת כל עבודה משניים או משלושה גליונות וכותרות כמו „המתנה", או „מאוחר יותר באותו ערב", מעשירים את המתרחש. במבט ראשון עלול, אמנם, להיווצר רושם שהציורים דלים מעט, לא בציוריותם אלא בתכנים שלהם, אך התמכרות לאווירה הלירית־הזיתית שלהם יוצרת חוויה מיוחדת במינה.

מורשת של הומור יהודי

מאת יהודה גוטהלף

ב. יאושזון: „בגבענעך, א בליק פון פעליטאנען", הקימה – דב מרק; מבוא – יהושע יוסטמן, הוצאת אוניברסיטת בר־אילן, 1988; 550 עמ'.

יהדות פולין נחרבה. אם יש את נפשך לדעת נשמתה, בימי הוייתה הקיבובית, נבכי תודעתה המתגלות בהומור יהודי מקורי – מהראוי שתעיין בספר הפליטונים של ב. יאושזון (הפסבדונים של משה יוסטמאן, שבכתביו הפוליטיים כינה עצמו „איטשעלע").

יהדות פולין היתה מדוכאה על־ידי הכובש הרוסי, ואחרי כן – בפולין העצמאית שבין שתי מלחמות העולם, נמשך הלחץ האנטישמי מלמעלה, מהשלטון ומקרב המוני עם אחוזי שנאה דתית ולאומנית. אף־על־פי־כן אין אתה מוצא בספרו של יאושזון (איטשעלע) רוח נכאה, נמיכות קומה, רגש נחיתות. אמנם היהודים היו תולי אבנים לעוצמת השליטים, אך בפליטונים המקבצים ניתן ביטוי לעליונותו השכלית־מוסרית, לפקחותו של היהודי, המתריין בעיניים העוזרים ברזו של עולם בהבנה מעקיקה. לא שקוה, ואולי יותר מה של השליטים, המוצגים כבשר ודם, כבני אדם המוגבלים, חולפים... מה [illegible]

העתונות היהודית בפולין, שנשבגה במחצית הראשונה של המאה העשרים לא רק שיקפה את המציאות הרבגונית של בילויי היהודים, שישבו במדינה זו, אלא היה לה חלק רב בעיצוב דמותה. זה חל במידה רבה על משה יוסטמאן, מהסופרים היהודים הפוריים ביותר, שהיה תופס מקום ראשון בעלה בשני העתונים החשובים ביותר תחילה ב„מאמענט", ואחר כך במידה מכרעת ב„היינט". היתה בו מזיגה של בלטריסט, איש הספרות היפה, והמבאבאלט של פובליציסט בעבקיה באחריה היו נדושים ומלאים באוצרי הגיל, כרוחים ועוד, שספג כתלמיד הישיבה, ועם זאת גילה בקיאות רבה בעניני העולם.

יאושזון־איטשעלע היה חביב על הבני קוראיו, כי לא היה בבחינת מטיף מבעל דוכן גבוה לציבורו, אלא היה בשיח לפי תומו, פנים אל פנים עם הבריני קוראיו היהודים, בין מפשוטי העם ובין בקרב האינטליגנציה. הוא היה שופע הומור, ובבקיו היו שינעירו אותו ב„המשך" של שלום עליכם בפליטון".

לכאורה עסק בעניני דיומא חברתיים ופוליטיים. אך כתיבתו האקטואלית לא היתה נטולה ניצוץ רעיוני וספרותי, ועל כן אפשר לקרוא את דבריו כאילו נכתבו תמול־שלשום. איטשעלע היה מקבל יומיום עשרות מכתבים מקוראיו הרבים. בגליון יובל־העשרים של „היינט", סיפר שכמה עיבנים היו קוראים ועד כמה הרקיקו עם מכתביהם [illegible] הנה מגיע אליו מכתב של קורא נועם, שטעה היינבן, כלום אין המחבר יודע, כי לאחר האות ־ לא תיתבן את רגשה, ועל כן אין לכתוב בניביק.

ב. יאושזון (איטשעלע) לא היה מעורב בחיים המפלגתיים, שתססו בפולין היהודית. אך הוא לחם בהתמדה ובעקביות נגד „האגודה" ונגד ה„בונד" בגלל יחסם השלילי לתקומה הציונית. ב־1925, בזמן הקונגרס הציוני בוינה, ביקר בבית הקברות היהודי של וינה וראה ליד מצבתו של הרצל קבר של בעל תעשיה יהודי. בכתבתו הוסיף איטשעלע „בלעדיך, הרצל, מבודד קבר זה. בלי שבכותך – מה יוכרנו. בלי והלותך – מה יהא על מציאותו?"

הוא עצמו לא האמין בבנה הגולה, וגם הפסבדונים יאושזון (בעל יאוש) רמז על אוסקיטיות יתירה. ניסה בנהו להשתקע בארץ (בנו נשלח ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים), אך איתרע מזלו, וכשהגיע לארץ ב־1940 לאחר פרוץ המלחמה העולמית השניה וברכבת שהעמידה ממשלת פולין לראשי העתונות, שהיתה נשקפת להם סכנת ההשמדה המיידית על ידי הכובש הנאצי, שקע במרה שחורה, כי לא יכול היה להשלים עם פרי גודל משפחתו שאשתו ושתי בנותיו נותרו בפולין. מכל מקום, לא המשיך לתת ביטוי להגיגיו. והרי במקד שלוש עשרות השנים היה מקור עידוד להמוני היהודים במצוקתם – בגלות, במאבקם ותקוותם לגאולה.

„איטשעלע" – ליד ראשון, היה חביב הקהל היהודי בהמוני פולין ומעבר לגבולותיה. ספק אם היה בית יהודי בוארשה ובשאר ערי פולין, אם בית מסורתי ואם חילוני – שלאחר סעודת ליל שבת לא קרא אבי המשפחה את הפליטון הפוליטי של איטשעלע, שהיה בו להגות את המסובים יותר מכל לפתו.

בנו יהושע יוסטמאן (איש „מעריב" לשעבר) כתב ביוגרפיה מקיפה של אביו וכן טרח וגאל כ־7000 המאמרים של אביו את 550 עמודיו של הספר „בעבעך" ותמול־שלשום. פרופ' דב מרק, בהקדמתו לספר, מציין שלושת אפיקי יצירתו הספרותיים של יוסטמאן (כמחבר הספר „בחצר הרב"), כבעל הפליטונים וכמחבר האנתולוגיה הגדולה (וכפישה מרוכם) „באוצרו העתיק", שדברי תורה שבו ערוכים לפי פרשיות השבוע. באהבה נעשים בישראל מאמצים להרים את מורשת היידיש. ספר הפליטונים של ב. יאושזון (איטשעלע), בפרסומי העמותה לאידיש בהוצאת אוניברסיטת בר־אילן – יהפוך כבוד בעולמנו הישראלי, כי גם המאמרים העוסקים בנושאים בני זמנו רשומם היסטורי.

נקודת התצפית

(המשך מהעמוד הקודם)

מתבטאת פעלתו הדיאכרונית של המחבר הבודה את המעוברים מסבינה לסבינה למהלך עקב ומוסר את הדברים בצורה רטרוספקטיבית. כהלך זה מעמיד את הקשר הכהפוראלי בשבל הסבינות הסיבבוריות.

גם באספקט נבחר של הפועל, כגון בסיפור בפעל „היה" בזמן עבר הבמוד לצורת הזה (לבשל, בבקפה: „הבנסיכה היתה והיתה בעליוות") מתבטאת פעולה נמשכת המסורת את הדריבוניות של נקודת־התצפית של מוסר הימות.

אוספנסקי מדגיש שמיפורי המרחב החוק בשותפים לספרות ולאמנויות החזותיות (התבונתיות) ושהם מספקים „יותר מכל דבר אחר מקבילות בין הארגון הסטרוקטוראלי של הטקסט בספרות ובצורות אחרות של האמנות הייצוגית" (עמ' 172). עם זאת הוא מסייג מיד את אופי השיתוף שבין הספרות האמנויות החזותיות על ידי ציון ההבדל המהותי שביניהן (שאלו כבר הצביע בשעתו לסינג, שאינו מוזכר כאן). האמנויות החזותיות הן אמנויות של המרחב – הן נקלטות [illegible] במרחב, ואילו הזמן הוא ממד משני ביצירתון.

לעומת זאת הספרות היא אמנות של זמן – היא נקלטת בראש וראשונה [illegible], ואילו המרחב בה [illegible] שמפוראלי (כפי שהסביר ב. פיק, 1966). [illegible] השובר כאוספנסקי.

בשימוש הפסיכולוגיה משמעת נקודת־תצפית [illegible]

משקיף עליון כלדיואה וכלדיודו של מספר בגוף ראשון והספר בגוף שלישי. אולם דיונו של אוספנסקי חריש יותר. מצד אחד הוא מעוגן, כאמור, בגישתו הסמיוטית, המחפשת תכונות משותפות לכל מערכות־הסימנים שבתחומי הפעילות האנושית, והוא מצביע על הכותיף שבין המערכת הפסיכולוגית של נקודת־התצפית בסיפורת עם זו שבדיבור היומיומי הרגיל (שתיאור עובדות־ואירועים וסיפור חוויות־ורשמים הם חלק בלתי־נפרד ממנו). מצד שני הוא יוצא מן היצירה השלימה, מן הקומפוזיציה האמנותית וממנה מפלל בידבר על הגישות השונות לתיאור הרגשת או הדמויות ביצירה בתוך עבודות שונות (כגון: עבודה היצרנית או פגיעית כבועה ריבר עבודות של המחבר המשתנה בתוך, שימוש כיטולאבר בעבודות שונות ועוד).

★

לסיכום, הספר „הפואטיקה של הקומפוזיציה" למורים אוספנסקי הוא ספר חשוב. זהו ספר תיאורטי סיכוני, שקריאתו אינה קלה, חוץ מחלקי הדוגמאות המחוורות והאוירות את דבריו בכמה פנים. אולם דוגמאות אלה מוגבלות לספרות הרוסית, ומורגש חוסר התייחסות עקרונית לפחות, לספרות שמחוץ לגבולות מסך הברזל. פה עדים אנו להתפתחות קומפוזיציונית מסוג חדש, שאוספנסקי מתייחס אליה כאפשרות תיאורטית בלבד (עמ' 20). אפשרות זו מתגשמת הלכה למעשה ביצירה של פוקנר האמריקאי („הקול והזעם", 1929; „אבשלום, אבשלום", 1936), של וירג'יניה וולף (1923) ושל סופרים אחרים במערב המלבים בעקבותיהם בעיצוב נקודות־תצפית קוות־בעבר המסורות ביבור ישיר בגוף ראשון בהיקבות נפרדות של היצירה (כפי שהראתי לעיל, בגוף סקירתי את המחקרים הקודמים בעניין נקודת־התצפית במערב, שארוב נזכרים על ידי אוספנסקי). מן הדין היה, איפוא, כבספר תיאורטי, שנועד להציע „תיאוריה כללית של הפואטיקה של הקומפוזיציה" ולהעמיד „טיפולוגיה של האפשרויות הקומפוזיציוניות בספרות ביחסן לנקודת התצפית" (עמ' 10), לא תחסר התייחסות ממשית גם לצורת עיצוב זו המעשירה את המערכת הקומפוזיציונית של יצירה ספרות מהיכם ביבוי הזש.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי סנא

ממשל

מזרח כאורח

ארוני היוזביראלס, בכנסת במשבר / מאת צבי ישראלי / ביבל / 199 עמ'.

כמעט עשר שנים היה צבי ישראלי בכתבו הפרלמנטרי של „קול ישראל" ובכך כי עבר על הכנסים שנים בעבודת הכנסת. יתר מכך, „כבר פעם פסקתי את בגדי הכרוח הפרלמנטריים ולבשתי בגדי אורח שהאפשת לו בן הגעתה בארץ הוא חוזר לשלום הכנסת. כאורח לא הכתפקתי ברווח על אירועי בכנסת, אלא בבבי בקרים היינם השתתפתי ביוזבבל". הקבהי הנה הוא בא לספר לנו פרקים פיקים על הכנסת ועל דיבוריהם יורים של החוקקנו ושלא תמיד יש עימם בוסרית, על תבוני התקפות הדרכב להתחבב על עבודת הוועדת שהוא לפעמים עבודה על כולנו בעיניים. לא נעדר גם ביפורה של הנסבה האלקטונית שתסבכם את הכנסת והישראלי היה שותף לורסנה.

סיפורת

ביום השני

השעבן הגפש / מאת חגיף ביבוב / מעיין קראי מעריב / 320 עמ'.

בדרך לאמריקה נהגתם הזה ובביקה בפארים של ראשית שנות השישים יפוגשים שם באחראי [illegible] חבר נעורי של בביקה [illegible]

שירה

המכנף של פריז

פיבריו / מאת אילה מבבאר / הקיבוץ המאוחד / 94 עמ'.

[illegible]

מסות

פרי העץ

מיהורי המורקלין בבית יהודים / מאת יגת בולצקי / ספריים / 276 עמ'.

בפני עצמם, ב־1966, בין לבין, שרי „פריז" ובהם: „המכנף של פריז. עובר ברחוב קטן / רחוב בעיקר כפרי / לקחת אותי לשם / אני לא זוכר אותו / אולי אני זוכר / בבית אחר בית מגורים / בלבנים ארכות".

אסופה של עשר מסות שכרובי המחבר אינה מתבונות „לוגרה הסיבבו אליך חרש יבינו בקרם אלא „ראו כמה פירות על עץ כמואר זה". החל מהיצירה העצמאית עד לספרות יחידים בהיגביה הגלית. בכה רות גבת ביצירות יהודית, לשה לא להיאחז בה כמה ליטוש פיותי בשירה העצמאית. גם בפליבגתיה זכבה ת והצל בלשתה. בין המסות: „היובים המגולאים – ציבור הגכר העבודה", „הכבסל הכפמל אליעזר שטיינבארג", „שיכה קלאסיקנים" ברוכי האולה ולאכה, מבגדולי עד אופסאסון, „סופרים יסודיים ביצירת ה. ליוויק". וכמשיתבע בן השם, הבמות מנסות להוליך מן המחזור לסוקלים.

היסטוריה

איגרות לניגנרד

הישוב החסידי בטבריה / מאת בתיה וילנסקי / מוסד ביאליק / 170 עמ'.

שם הספר הזה ביבר לסאורה בעד עצמו. אין לנו אלא להוסיף שביסודו מצויי אוספי תעודות הגנוזות באוסף פרידלנד השוכן במכון לעמי אסיה בלנינגרד. במעט כל התעודות הללו הן איגרות של ר' אברהם מקאליסק, נשיא הכולל החסידי בטבריה בשנים תקכ"ח – תק"ע (1788–1810), ששוגרו אל חסידי פולין ורוסיה. כן נכללו בקובץ שתי איגרות של ר' שניאור זלמן מלאדי (בעל התניא), המעניינן ביישוב החסידי בטבריה. בראש הספר מבוא כללי על בעיות העדה החסידית בטבריה והצגת כל איגרת וכה במבוא והערות משלה.

תרגום

תאומים בכפר

המחברת הגדולה / מאת אגותה קריסטוף / תרגמה מצרפתית: ברורה מסבונר / הספריה, 155 עמ'.

„אנחנו באנו מן העיר הגדולה... אצלנו כבר אין מה לאכול, לא לחם, לא בשר, לא ירקות, לא חלב. אין כלום". שני תאומים מובאים אל סבתם בכפר (ההונגרי) בשלהי מלחמת העולם השניה („אנחנו קוראים לה סבתא. אנשים קוראים לה „המכשפה". היא קוראת לנו „בני כלבה") ורושמים את חוויותיהם אפיזודות אפיזודות. הם מסתגלים לאורח חיים זר וקשה ומתמודדים אל צדדים אפלים מונים של החיים לעת הזיא, לומדים לכתוב, להתאכזר ולשרוד, וגם, כלשון המבטא שלהם, „שצריך להשאיר את המתים בשקט". סוף דבר: אבא חוזר מן המלחמה ומנסה לגנוב את הגבול זר עמם. אחד מן התאומים פוסע על גופתו הרחבוכה אל ארץ אחרת. „זה שנשאר חוזר אל הבית של סבתא". המחברת היא ילידת הונגריה המתגוררת כיום בשווייץ. ספר זה, שהופיע ב־1986, הוא הרומן הראשון שלה.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

(המשך הלוח מעמ' 11)

בראשל"צ להשכרה ישירות מהקבלן דירות יוקרה במחיר מבצע ללא תשלום מראש תשלום חודש בחודשו במחיר מבצע 4' $310 5' $320 5½' $330 6' $340 03-9663714 03-9659577 (19941)

להשכרה מיידית דירה בת 3 וחצי חדרים במרכז תל-אביב. 03-877064 03-451458 (7340) 03-233267

בני-עיר להשכרה: 4 מפוארות ובקומה גבוהה מיידית בלעדי "קוראל" 03-288943 03-292616 (3529)

דירות מרוהטות

מתאים ליצרני ביגוד 2 חנויות פעילות בשכ"ת למסירה ברחובות ובירושלים 08-450381 02-247546 (6395)

חברה מסחרית בענף האלקטרוניקה מחפשת שותף/ משקיע 250,000 ש"ח 04-379799 (6235)

דירות בדמי מפתח

חדרים מרוהטים

עסקים

סוכנות בלעדית להפצת משקאות מתוצרת שוופס, באזורים: יבנה, אשדוד, אשקלון והפריפריה בעבודה: 08-531769 בבית: 08-562554 (7639) 08-550092

ברמות-צהלה בויסבורג במרכז מסחרי בבניה, למכירה חנויות משרדים ושטחים מסחריים במחירים מפתיעים "בית-וגן" (7058) 03-5446126-7

למסירה מינימרקט בבתים בבלפור 15 פרנסה בשפע (23202) 03-593324

בב"ת מרכז העסקים החדש חנויות ומשרדים "אינטר-ישראל" 03-9342663 (27732) 03-5103030

להשכרה ברמת-גן ישירות מהקבלן חנות בגודל כ-80 מ"ר $1500 לחודש ללא תשלום מראש! 03-9659577 (19907) 9663714

בתי מלאכה

מחסנים

להשכרה בלב ראשל"צ הרצל 71 מול התחנה המרכזית עד 370 מ"ר. מתאים לבית קפה, מסעדה "רהיטים" אופנה. 03-9659577 (19776) 03-9663714

אולמות

החלה מכירת חנויות בקניון בית-שמש גימור מפואר מיזוג אויר מרכזי!!! 03-493582 (4661) 052-447458

בגבעתיים באיזור תעשיה אולם 150 מטר +כת 300 אמפר חשמל למסירה מיידית!! 03-5365056 03-5713283 לפנות 03-5057269 (6650) לדני

חנויות

בחולון, 1100+ 400 מ"ר, ג בטון+ חצר. "נ.ת.מ-נכסים" (23950) 03-372169

בחולון בתעשיה להשכרה בק"א 1500 מ"ר ללא עמודים +מעלית משא +בת +טלפונים +250 מטר משרדים ממוזגים, מתאים לכל מטרה: אולם תתוונות, לאלקטרוניקה ומחשבים 03-5051803 (4179) 03-886725

בקרית-אריה להשכרה 600 מ"ר ק"ק +מגרש 4 דונם, 4,200 דולר "אנגלו-סכסון" (22761) 03-738121

בפ"ת בסגולה להשכרה 400 מ"ר ק"ק +טלפון +בת 03-9302921 (22378)

בהזדמנות! בחולון 900 מ"ר ק"ק /1800 עצמאי "רשף-נכסים" (8579) 03-5742777

ליד הקניון להשכרה ק"ק 600 2100 מ"ר גבוהים+ בת +טלפונים לאחסנה/ תצוגה/ תעשיה קלה! "אנגלו-סכסון" 03-738121 (2565)

מגרשים

למכירה ביהוד במיקום טוב 5 דונם תעשייה. (4748) 03-449249

3 דונם בקרית-אריה 4+ דונם בקרית-מטלון בבסיסים ראשיים טאבו "רשף נכסים" (25418) 03-5742777

בהזדמנות! באזור התעשיה הרצליה מגרשים להשקעה! 03-454554 (23123) 03-5465532

להשכרה בחולות-יצחק 200 מ"ר+ 100 גלריה+ חניה 03-449249 (6698)

משרדים

בבן-יהודה 550 מ"ר, בבוגרשוב 500 מ"ר, מיזוג, חלוקה. "נ.ת.מ-נכסים" 03-372169 (23954)

להשכרה בבן-יהודה, 220 מ"ר מפוארים, מיידי "רשף-נכסים" (5179) 03-5742777

ברמת-גן ליד בורסה ההלכה להשכרה בנין בודד 1100 מ"ר +מיזוג +טלפונים 9,000 דולר "אנגלו-סכסון" (22758) 03-738121

למכירה ברמת-גן! מאחורי הבורסה היהלומים!! בבניה 400 150 מ"ר בקומה מיקום מעולה, השקעה מצויינת!! "אנגלו-סכסון" 03-738121 (8082)

ברמות-צהלה בבנין מסחרי מפואר בבניה למכירה משרדים וחנויות "בית וגן" (3923) 03-5446126-7

מבני תעשיה

מוחזי ובנין בנים בבת-ים למכירה והשכרה אולמות תעשיה בכל גודל, 03-582294-6 (5553)

ברחובות ליד המכון דונם להשקיע $9,800 "דיור-פלוס" בית הפועלים 6 רחובות 08-463132 08-469520 (7189)

בהזדמנות! בלב ת"א מגרש ל-22 חדר. 330,000 דולר בלבד. (6863) 03-658826

הצעות עבודה

דרושים צעירים/ות אחרי צבא לפרוייקט שיווק מיוחד, משרה מלאה, שכר גבוה תנאים מלאים אפשרויות קידום!! מס' מקומות מוגבל (6696) 661757

לקוליסאום הקליטנים, מפעילי תאורה, מפעילי וידאו טלפון 8.00 03-287121 16.00- (7721)

דרושים צורפים ומרגליסטים מקצועיים למפעל תכשיטים גדול לפנות לשמוליק 03-7527446 (6537) 03-7527444

אחראי/ת צעיר/ת למשק ואחזקה, נסיון במפעל תעשייתי לעבודה בנס-ציונה (7591) 08-471182

מלחימות עם נסיון של שנתיים לפתוח לעבודות חיווט עדינות. 5 ימי עבודה בשבוע "אסטרונאוטיקס" בני-ברק 03-5791555 (6477) (כוכבה)

למפעל בשר באזור חדרה עובדים +נסיון לעבודה קבועה "א.ב.א" 03-5467044 (7351)

למוכשרות! הרבה כסף בזמן הפנוי בדילת הרזיה!!! 03-244712 (4425) 03-9241130

רווחים גבוהים לבחורים/ות, במכירת ספרים בשעות הערב (7016) 03-7523566

איש/ת אחזקה, נסיון באחזקת מיבנים (אינסטלציה, חשמל) לראשל"צ "קריונות" (1527) 03-5449848

לחברה גדולה באזור יהודה דרושה פקידה עם ידע טכני לעבודה במערכת ממוחשבת 5 ימים בשבוע 16.30- 03-9248001 07.15 לפנות מיום ב' (6232)

פקידים/ות

עובדי מחשב

מורים וגננות

גן מעורבות הורים מחפש גננת מוסמכת ותמנה 03-426707 (7037)

עוזרות ומטפלות

טבחים - קונדיטורים

מזכירה בכירה לחברת מחשבים למשרה מלאה, שליטה בעיבוד תמלילים 03-335584-7 לאורית (6902)

גזירה תפירה

לקסטרו מודל מהדורת אברלוק למשרה מלאה טל' 03-811260 (8037)

ל"ניבה" דרושה תופרת מנוסה לעבודה עם מעצב. 03-651155 (6960)

לקריני הלן דרושים מחצנים למשרה מלאה, 5 ימים, תנאים טובים 03-835154 לגרשון (6252)

הנהלת חשבונות

מנהל/ת חשבונות סוג 2 מנוסה +מחשב, ידע בחשבשבת. לעבודה בת"א. 03-224143 מיום א' (7332)

מנהל"ח ראשי, 5 שנות נסיון לפתוח, לעבודה בקרית-מלאכי (7080) 08-468383

טכנאים הנדסאים

הנדסאי/ טכנאי בניה נסיון בעבודת שטח (רג'ימות) למפעל ברחובות 03-9659733 (6606)

הנדסאית/ טכנאית בנין לתפקיד מזכירת מהנדס חברה בניה, רצוי נסיון בעיבוד תמלילים בעברית, למתאימה תנאים טובים מיום א' 03-227143 (6225)

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

מחסנאים

חשמל ואלקטרוניקה

עובדי יהלומים

ספרים וכו'

נגרים

נהגים

מסגרי ציוד מכני

פועלים וכו'

עובדי ניקיון

עובדי מתכת

מוכרים וכו'

טכנאים – מקדמי מכירה

צעירים לעבודות שונות מעוניינת שכר נאה, בצידה אפשרות לעבודה חלקית, 03-5440693 (7347)

עובדי מוסך

שומרים

שרותי אחיות

שליחים

ביקוש עבודה

רוצים לקנות

רהיטים

מקררים

וידאו טייפ

מערכות קול

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

חוגים

חקלאות

טרקטורים

טלויזיות

בית כנסת

סירות

מזגני אויר

מזגנים מפוצלים חדשים 2½ כ"ס 2400.- 03-612724 03-612720 (7291)

מכונות תפירה

מלגזות ושינוע

ריפוי והרזיה

פוליש וניקיון

אסטרולוגיה

מחשבים

עתיקות

ציוד תקשורת

ציפוי אמבטיות

קיט ונופש

שידוכים

בת זוג

בן זוג

הברות

מכוניות

אאודי

אוטוביאנקי

אסקונה 1300/4 1984 +מזגן יד ראשונה, 03-5620142 "מכוניות לינקולן" זאב קישרה 1 תל-אביב (4010)

דרושים

הצעות עבודה

חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה התשמ"ח-1988

לפי חוק זה אסור למעביד להפלות בין עובדים או בין דורשי עבודה מחמת מינם, מחמת היותם הורים, בקבלה לעבודה, בתנאי עבודה, בקידום בעבודה, בהכשרה או השתלמות מקצועית, בפיטורים או פיצויי פיטורים. בנוסף, אסור למעביד לפרסם מודעה בדבר הצעת עבודה אלא אם כן הצעת העבודה צוינה בלשון זכר ובלשון נקבה, בין בלחוד ובין ביחד. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

חברה

דירות

אוסטין

באר שבע ודרום

אילת

אופל

אינוצנטי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

אולדסמוביל קטלס 8 79 רדיו קיום מכבי מצוין (6525) 03-821798

ב.מ.וו.

[illegible]

הלוח הכללי

ג'יפים

• 1951 רגם 1942 מפוצץ לאלוסיך יפה בניגום 052-449917 (6867)

• ג'יפ קפר 1967 בגיר +כל התוספות האפשריות 03-251657 (24160)

• מציאה ג'יפ 1968 במצב נסיעה 052-552692 052-442375 51200 (22748)

• ג'יפ 1957 סיזוד זקוק לאוברול +תוספת 03-5742121 52500 (23455)

• 6 קפר, 1976 גלגלי כלון+ ברזנט מסודר 052-558691 (21142)

• ג'יפ 4 קפר, 1974 +אוברול כללי +תוספות 03-762449 (30535)

• למביננים באגי גרמנית 1978 +רישוי מלא משופרת ומיוחדת 20.000 ש"ח 053-619757 (8006)

• ג'יפ +קבינה 1983 סטס שנה 03-751717 ש"ח 13,000 (7296)

• אינטרנשיונל סקאוט 1979 אוטומט 4 × 4 +כל 052-545963 (6610)

• 79 CJ-6 ארוך במצב בנזין 9221134 (6197)

• 83 6 ארוך במצב מכני מעולה 03-9248074 ,03-9225857 (4288)

• ג'יפ סוזוקי 1984 סגור בנזין 052-55552 לא בשבת (3)

• בהזדמנות ג'יפ גיר 1967 גולדין, בלי מנוע 03-238683 (16665)

דייהטסו

• בהזדמנות שרייד אוטומטית 83, 03-633941 03-322168 ק"מ 65,000 (7780)

• דייהטסו שרמנט אליסי. 83 יד ראשונה +מזגן 03-844581 (2449)

• שרמנט 1500 83 5 הילוכים +מזגן ראשונה 03-801943 (7305)

• שרייד 1985 יד ראשונה +מזגן מחירון 03-992624 (6740)

• דייהטסו שרייד 85 אוטומטית +מזגן פרטי שמורה 08-220879 (5015)

• דייהטסו שרייד 85 אוטומטית +מזגן פרטי שמורה 08-220879 (4859)

• שרייד 1985 1000 יד ראשונה +מזגן 03-721367 03-737824 (4699)

• שרייד 1987 אוטומטית ראשונה +תוספות 03-848136 לא בשבת (4303)

• שרייד 1985 ראשונה (הסכרה) +מזגן 9500 ש"ח 03-914852 (5131)

• שרייד 1986 הילוכים +מזגן יד ראשונה פרטית 03-9245299 (2808)

• שרייד 1987, אוטומטי, ראשונה, פרטית 24,000 ק"מ 03-7519660 (57)

• ללא מתווכים שרה 1987 ,"12,000 100% תשלומים 03-373104 (3212)

• שרמנט 1300 1987 "19,500 שרייד 1987 ,"17,000 100% מזגנים תשלומים 03-373104 (155)

• מיד ראשונה שרייד 1984+ מזגן שמורה היטב 03-7521210 (2364)

• דייהטסו "שרמנט" 1500 1985 ראשונה אוטומטית פרטית 03-995711 (2542)

דלתא

• דלתא 1979 פרטית מנוע רגו +טסט 03-304192 5500 (21718)

• בהזדמנות 5500 1988 ק"מ ראשונה +מזגן תוספות 03-9663230 (7049)

• 1988 חייבת להימכר כחדשה +רדיו טייפ 03-5367479 (6735)

וולבו

• 75 אוטומט 144 בחיי המכני מעולה בהזדמנות 03-353271 רק בשבת (4849)

• 1977 ג'יאל לגילה +מזגן טסט 03-912439 03-908686 מצויינת (8501)

• 144+ מזגן אוטומט 1973 +קלות 03-9225147 לא בשבת (7801)

• 1974 144 אוטומטית +מזגן +טסט במצב מעולה 887905 (17994)

• 144 2000~ 1970 +מזגן +גג שמורה 03-884597 (26474)

• חלבו 1977 244 אוטומטית ה"כ לבהזדמנות מחירון 03-9665976 (21783)

• 1979 244 ג'יאל אוטומטית +מזגן מצויינת 06-230941 08-240382 (18599)

• 1975 264 מנוע 2800+ טסט מצב בנזין 03-375078 (4903)

• סטיישן 1978 ,2100 מיבוא, מטופלת בגאראז' ומתוחזקת 03-5321489 (29916)

• 1973 מנוע 2800, אוטומטי +מזגן, שמורה במיוחד 03-7525838 (23158)

• 244 1975 אוטומטית טסט מצב מעולה +מזגן 051-56081 (21457)

• (164) 1973 ראשונה פרטית אוטומטי +כוח +מזגן 03-421983 (21536)

• 343 אוטומטית 78 מכלי טוב טסט לשנה 052-24904 (8369)

• וולבו 144 1970 אוטומטי +טסט במצב מצויין 08-551403 (8057)

• 1985 240 G.L.E מעולה +תוספות 02-527514 לא בשבת (7462)

• 244 1982 ביזות, אוטומטית, מזגן, חשמלית, הגה כח +תוספות רבות 03-625789 03-622312 (6570) 03-941116

• 1982 ג'יאל מחכרה +תוספות 03-532854 בעבודה 052-574070 (6356)

• 245 ג'יאל 1800 סטיישן 1979 מקורית מזגן 03-994681 (6350)

• 240, ג'יאל, 1985 מראשונה כח +חשמלית +אופקה 052-542808 (6455)

• 244, 77, מכני מעולה +תוספות 02-223727 08-473218 03-650581 (6420)

• 1979 244 ראשונה מזגן 47.000 053-532978 055-610572 (6359)

• מנבה צדל סטיישן 1800, 1983 ק"מ כל התוספות 45,000 03-410964 לא בשבת (4741)

• 244 ג'יאל 1982 מצויינת +תוספות 053-622942 65.000 (4739)

• חייב להמכר, 244, 1977 אוטומטית +מזגן +ה"כ 03-9324075 (4209)

• 121 1966 +מנוע וגיר +טסט לשנה בהזדמנות 03-9321072 (6990)

• חלבו 88 G.L +מזגן תוספת לG.L.E יבואלי מחירון 03-380566 (6707)

• חייבת להמכר: 240 1982 כל התוספות 03-5512489 03-829575 (6588)

• למכירה /החלפה ג'יאל סטיישן 1985 כל התוספות 06-378432 (6452)

• מפרטים 240 אוטומטית 1983 +מזגן, הגה כח ונעילה 03-880159 (6491)

• סטיישן 85 ראשונה+ הגה כח חשמלי ומזגן 03-449090 03-951922 (2778)

• בהזדמנות 144, 1972 +מזגן +טסט לא בשבת 03-9567817 (1142)

• חלבו 1974 144 אוטומט +מזגן ראשונה 03-3366967 03-556438 בעבודה (2404)

• בהזדמנות סטיישן 240 G.L 1985 +שכללים, שנה 03-5568283 (2392)

• בהזדמנות חלבו 740 1987 יד ראשונה 03-450267 (2393)

• סטיישן 75 2000 אוטומטית מזגן כח 03-5592263 03-5564359 (2379)

• זקוק למכביבים סטיישן 1985 אוטומטית מנוע 2100+ תוספות אפשרות החלפה 057-415950 (2391)

• 21,000 ראשונה DL 244 1985 אוטומטית מזגן 876850 (2380)

• 240 חלבו 1984 1800 אוטומט +כח +מזגן 08-456447 ,08-460452 (2560)

• 144, 2000 ,1975 אוטומטית +טסט פרטית אורגינלית 03-5401238 (26408)

• 244 79 ג'יאל ראשונה 120,000 אוטומט +מזגן 053-25726 (25907)

וקסהול

• וקסהול שבט 79 מגויינת, טסט, 03-9657791 בקרב 03-695552 (12747)

• וקסהול שבט 78 102,000 טסט 5375582 בעבודה 7513088 (7426)

• ויוה 1975 1300 במצב גיר טסט לשנה 03-372682 (2414)

טלבוט

• טלבוט סמבה 1980 1100 במצב מצויין 03-914497 03-785253 (13191)

• סולארה 1986 1300 במצב בנזין +מזגן מיסלי 08-222344 (5511)

• סולרה 1982 1600 SX אוטומטית שנה ק"מ 56.000 03-5744533 (2346)

טנדרים

• דודג' 79 אמריקאית דבל קבינה 8 צילינדר +הגה כח +מרווח 03-852593 (13571)

• גלדיאטור +אוברול 79 במצב טוב 08-410312 (14249)

• דייי200, דבל קבינה, 1979, 03-9613694 ובבית 03-5565707 (18510)

• פורד 1973 +ארגז +אוברול כללי במצב במחיר 052-82864 (8166)

• פוג 404 1979 ארגז סגור מתאים למטבי, שלמה 03-376963 (5415)

• טנדר 404 1979 ארגז +ברזל ריסמוס 03-813508 03-395299 (5426)

• 404 ,1976 במצב מצויין, ארגז סגור, טלפון: 03-376965 (5374)

• פוג 404+ ארגז סגור 1979 שנה מחירון 03-7513257 (5800)

• מרצים 1977 +מטבים +חלונות טסט כפי עבודה 03-623905 (15164)

• טנדר 1600 79 ,4X4 מצב טוב +טסט בעבודה 03-876923 03-692472 (2936)

• טנדר פיג'ו 404 1979 ארגז תיקני. שמורה: דודג' 200, 1979 ארגז פלסטרצה 03-374778-9 (28558)

• דבל קבינה 1979 במצב לטבי הרשה 03-5523735 (28552)

• פג'ו ,404 ,80 מכני מעולה +תוספות, מחירון, 03-379545 (27589)

• פרד ,404 ,1977 ,1979 מצב טוב 03-805635 (19137)

• גרגרים מזן סינגל 1979 מצב מעולה 08-235253 (26052)

• פורד קורייר 1974, קטנים 350, צבע +מנוע 15,500 דולר 08-563068 08-535740 (23627)

• 1979 F700 טיט סינגל מצויין 08-550214 ,057-37908 ,08-525297 (23358)

מורים

• מורים 1300 אוטומטית 1978 טסט +טייפ מוסקבה מתחת למחירון 03-5402683 (4980)

מיני מינור

• מיני מינור 1979 +טסט 95,000 ק"מ 03-415641 (12928)

• מיני 78 מצב טוב טלפון 03-5415195 03-410729 בערב (28723)

מסחריות

• משאית פיאט 619 74, שלמה, טסט לשנה 057-923125 (13667)

• פולקסוגן טרנספורטר 1979 2000 בערב הבשבת 052-441776 (11478)

• משאית פיאט ,619 סינגל היבר 1974 ראשונה 03-378506 (4712)

• אוטובוס מרצדס 1980 מפואר אוטובוס וחלבו 1974 04-946168 (14188)

• בהזדמנות: פורד 1617, 80 +אוברול +מוניטקשים +סולמות 03-302199 (11736)

• דייאם 880 1977 +עגלה אגם 1985, 057-32126 בית, 057-699177 כפוד (16767)

• מאק F-700 ,1980 רכינה וקלאוית 7 טמר 057-921404 (19)

• פולקסווגן 73 טגור מצב מעולה +טסט 9329917 (2560)

• די 1970 380 טסט לשנה מצב טוב 5790317 ,795805 (18344)

• מרצדס 309 ,1979, 25 נוסעים 06-595039 06-593401 (9703)

• דייי200 האן 1976 אוברול "8500 03-5562141 לא בשבת (29268)

• אוטובוס חלבו B58 1978 +אוברול 04-441726 ,04-707366 (23477)

• דודג' 300 קדור +כיור שנת 1980 03-9322738 03-318086 (25023)

סוסיתא

• רום בדבל סטיישן מנוע פורד 1978 03-449024 4.800 (17587)

• רום 78 מנוע פורד טסט ל-9 חודשים 03-5563978 (15797)

• רום-כרמל 1977 מנוע פורד סליקה +טסט 03-778290 (7471)

סיאט

• רונדה 12, 1984, ג'יאל.אקס השכלה +טסט 03-739867 (7563)

• מלגה, 1.5 G.L.X ,87 כל התוספות 03-9657271 (7896)

• איביזה 1200 ,87 /5 מזגן, מבטל טסט בערב 03-456595 (6958)

סיטרואן

• ריאם 25 1973 +טסט 03-918759 (25459)

פורד

סימקה-קרייזלר

פולקסווגן

מרצדס

לנצ'יה

סוזוקי

פיז'ו

פיאט

סאאב

סובארו

אופנועים וקטנועים

בתי"ס לנהיגה

בתי"ס ושיעורים

חלפי רכב משומשים

רנו

280 אס.אי 1982 אוטומטית +כל התוספות 03-5620142, "מכוניות לינקולן" יצחק שדה 1 תל-אביב ובשבת 052-448549 03-455197 (3990)

מבצע!!! מיידי!!! 1989 שברולט מסחריות, לנוסעים ולמשא בכל הדגמים. אפשרות ליסינג 03-788845 03-5792051, (4307)

הזומג 73 תקין ארגז סגור, 3 טון 03-349578 (7658)

מבצע ללא מתווכים! מבחר פיאטות 1100 אל. 1984 ,+אחריות ש"ח 12,500.- +תשלומים 0.9% צמוד עד 60 תשלומים, 03-821227 03-822060 (7733)

לאספקה מיידית בבלאי מודל סיירה ואמבל קאדט 1989 עם כל התוספות. 03-848729 03-848444 (4976)

שוק אוטומוטיב, בבשבת 10.00 26.11.88 בין 14.00 תוכלו לקנות ולמכור אופנועים, כמו כן, תצוגה של מיטב האופנועים החדשים בארץ. בואו בהמוניכם כניסה חופשית. "יוניב אופנועים" המסגר 19 03-381940 03-372476 (6195)

לסוכנות ביטוח מהגדולות בענף דרושה חתמת מנוסה בכל ענפי הביטוח. הכרחי הניסיון בעבודה עם סוכנים לקביעת ראיון להתקשר לטלפון: 03-373242/5, 03-5370202

דרושים סוכנים עצמאיים איזוריים לשיווק מוצרים בכל רחבי הארץ טלפון 08-562387 בימים ו' ו-א' בשעות 14.00–9.00

"למזגן לכל" רעננה רח' אחוזה 87 טל. 052-454359 דרושים:
★ אנשי מכירות למיזוג אויר מרכזי ומפוצלים בעלי ר.ס. טכני ורכב פרטי
★ חשמלאים ועוזרים להתקנת מזגנים בעלי נסיון. תנאים טובים למתאימים.

אורט
רשת לחינוך טכנולוגי ומדעי
דרושים/ות
בית־שאן – תיכון מקיף דתי אורט
שד' הארבעה ת.ד. 25 טל' 06-587458, 586034
★ מורה לאנגלית (משרה חלקית)
★ מורה לספרות (משרה חלקית)
הרצליה – תיכון מקיף אורט יד־גיורא
שד' שבעת הכוכבים 121 טל' 052-551614
★ מורה לאלקטרוניקה
(חצי משרה בימים א', ו')
תורת החשמל, אלקטרוניקה כללית וטכנולוגיות של אלקטרוניקה
★ מורה לתנ"ך
כרמיאל – בית־חינוך תיכון מקיף אורט
רח' צה"ל 103, 20100 טל' 04-987886, 988804
★ מורה לספרות – לחט"ע
★ מורה לטבע
★ מורה לתנ"ך – בנות
נקודת הזינוק לעתיד טכנולוגי

קו־אופ
לקו־אופ תל־אביב דן השרון רשת הריבוע הכחול דרושים:
א. טכנאי קירור
מוסמכים עם נסיון של 5 שנים לפחות במערכות קירור מרכזיות.
ב. טכנאי חשמל
מוסמכים עם נסיון של 5 שנים לפחות.
על המעונינים לפנות לקביעת ראיון וקבלת פרטים לטלפון 03-556722 למר שמעון הרבוי

למפעל תעשייתי גדול
דרוש/ה
עובד/ת רווחה
התפקיד כולל:
★ עבודה קהילתית מגוונת, הפעלת סדנאות ופעילות חברתית.
★ טיפול פרטני
★ מעורבות רבה בקהילה המקומית
★ תואר ראשון בלימודי ע"ס או מדעי ההתנהגות
★ משרה מלאה
★ מגורים במקום – דרומית לתל אביב.
★ למועמד המתאים ינתן שכר הולם ועזרה בדיור במקום
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 37577 תל־אביב מיקוד 61375 עבור "עובד רווחה"

לחברה מובילה בתחומה – דרוש/ה:
איש/אשת מכירות מעולה
לאזורי הצפון, ירושלים והדרום
★ בעל/ת השכלה תיכונית ★
נסיון מוכח ★ רכב הכרחי
נא לפנות טלפונית 052-556822

למו"ל הפרסום דרושים:
• **גרפיקאי/ת מעצב/ת**
בוגר בצלאל או דומה
רצוי עם נסיון של 5 שנים לפחות במשרד פרסום.
• **גרפיקאי/ת מבצע/ת**
עם נסיון של 5 שנים לפחות בביצוע טכני של מודעות לעיתונות
לקביעת ראיון לפנות –
☎ 03-287977 משעה 14:00.

לחברה מסחרית בענף הכימיה
דרוש קנין
תחומי פעילותו יכללו
1. חשבונות
2. בדיקת מחירים
3. יבוא
מועמדים בעלי 4 שנות נסיון לפחות (רצוי בענף הכימיה) יפנו בכתב יד לת.ד. 9006 רמות אמפל רמת־גן 52190

לחברה מובילה בענף המזון
דרוש
מנהל מכירות
1. נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בארגון, תכנון ופיקוח על מקדמי מכירות וסוכנים ובטיפול ברשתות שיווק.
2. יכולת אדמיניסטרטיבית.
3. ידע והכרות מחשב לניתוח דוחות מכירה.
4. נסיון בענף המזון – הכרחי.
נא לפנות לת.ד. 1696 ת"א מיקוד 61016 עבור מנהל מכירות.

אלדם – חב' לשיכון
דרושה
פקידת קבלה מרכזנית
★ השכלה 12 שנות לימוד
★ נסיון בהדפסה יתרון
★ לאחר שרות צבאי
נא לפנות טל' 03-203341

ל"מריבי הלך"
דרושים:
1. **מנהלת מתגברת** עם נסיון במשלחת ייצוא.
2. **מורים מנוסים.**
3. **מורות אנגלית.**
תנאים טובים למתאימים, לפנות טל' 03-[illegible]

מטבחי טופז
עם הרחבת פעילותינו
- דרושים: -
★ *איש/ת מכירות לקבלנים.*
★ *מעצבים/ות למחלקת מכירות.*
★ *פקידה למחלקת שירות.*
לפנות לטלפון: 03-9616972/3.

Systematics
סיסטמטיקס בערבון מוגבל
עם התרחבות פעילותינו דרושים
נציגת תמיכה בשיווק
עבור מערכות עיבוד תמלילים
• שליטה מלאה בעברית ובאנגלית
• נסיון קודם בהדרכה – יתרון
טכנאי מחשבים (FE)
• נסיון באחזקת יחידות עיבוד מרכזיות וציוד היקפי מגוון.
• יכולת אבחון ותיקון עד ל CHIP LEVEL.
חמישה ימי עבודה בשבוע תנאים מצויינים
המעוניינים יפנו לחברת סיסטמטיקס בע"מ.
רח' ביאליק 155 ר"ג, רמת־גן, טל. 03-7510351

תלמה
לסניף המכירות המרכזי ברמת־גן
דרושים:
מובילים
דרישות המשרה:
• 12 שנות לימוד
• בריאות תקינה
• רשיון ג'
• לאחר שרות צבאי
• גיל עד 40.
מעונינים מתבקשים לפנות לסניף החברה ברמת־גן רח' היצירה 4 לאייל בימים א'-ה' בין השעות 09.00-12.00

למוסד ציבורי גדול בחיפה
דרוש/ה
סגן/ית מנהלת מטבח
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים, תעודות ומקומות עבודה קודמים, לת.ד. 7288 חיפה

למלון 4 כוכבים בטבריה דרוש/ה
מנהל/ת שיווק ומכירות
תושב תל־אביב, במשרה חלקית או מלאה
עדיפות לבעלי ידיעה בסיסית באנגלית ואנשי מכירות בתעופה.
תנאי שכר על בסיס עמלה גבוהה כולל הוצאות מכירה.
– סודיות מובטחת –
לפנות בכתב ת.ד. 505 טבריה מיקוד 14222

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים
באזורה 12 רמת־גן 52481 טל' 03-550728 ת.ד. 4665 ת"א 61046

למפעל טקסטיל גדול
בצפון הארץ
דרוש
מנהל יצור
אחריות לניהול היצור והאחזקה במפעל מורכב וגדול.
דרישות התפקיד:
• *השכלה: הנדסת תעשיה וניהול.*
• *רקע טכני חזק.*
• *כושר ניהול גבוה + נסיון קודם בניהול עובדים בתעשיה. בהקפים גדולים.*
• *יחסי אנוש מעולים.*
• *נכונות להשקעה ולעמידה בלחצים מעבר לקבוע.*
• *מגורים באזור המפעל.*
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046.
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

דגם מערכות
חברה המתמחה בפיתוח, יצור ושווק מערכות להדרכה טכנולוגית
אחראי/ת לנושא סימולטורים להדרכת מערכות טכנולוגיות
★ הנדסאי אלקטרוניקה בעל נסיון ברמת מערכת ★ נסיון מעשי באחזקת מערכות אלקטרוניקה ★ רקע במערכות משובצות מחשב ★ בעל דמיון וכושר יצירה ★ כושר ניהול ותפעול קבלני משנה ★ שפות: אנגלית, צרפתית – יתרון ★ נסיון קודם בתחום הסימולציה – יתרון.
התפקיד כולל נסיעות עבודה לחו"ל
נא לפנות לטלפון 03-494971 [illegible]

סיני למנהלי חשבונות
סוכנות לבטוח בע"מ
ייפתח קורס מיוחד לביטוח חיים
מחזור חורף 1988
יתקבלו לאחר ראיון ומיון קפדני
מועמדים אשר:
– גילם מעל 28
– עוסקים בניהול חשבונות פעיל
– יגישו מועמדות עד 11.12.88
לקביעת פגישה נא להתקשר למנכ"ל סיני מר וינשטוק – טל. 9340755, 03-909785

תרבות – בכורים
עתירת ידע
דרוש/ה
עוזר/ת סמנכ"ל תכנון
א. תאור התפקיד:
1. בדיקות כדאיות כלכלית לפרוייקטים ולחלופות יצוריות.
2. בקרת תקציב ותמחיר לפרוייקטים ולמערכי יצור שוטפים.
ב. דרישות התפקיד:
1. תואר ראשון בכלכלה או בהנדסה, תואר שני במינהל עסקים.
2. ידע ונסיון בעבודה במחשב, הכרת תוכנות לוטוס ו-D-BASE.
3. יכולת הבעה טובה בעל־פה ובכתב בשפות עברית ואנגלית.
תנאי שכר הולמים למועמד המתאים. עזרה בדיור לאנשים מחוץ לעיר.
נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 180 באר־שבע

איש מכירות –
אצלנו אין מיתון
אתה דרוש לנו לקידום מכירות לפרויקטים מעניינים בפרסום.
• נסיון הכרחי
טל. 03-339778-9-4
לבקש את דן מ־16:00

לחברה תעשייתית במגדל העמק
דרושים
★ מזכירות הנהלה
בעלת נסיון בתפקיד דומה;
שליטה טובה בעברית ובאנגלית - הכרחית ונסיון בהפעלת מעבד תמלילים.
★ מנהל־חשבונות מדופלם
בעל נסיון בהנה"ח ממוחשבת וידיעה טובה בעברית ובאנגלית.
רצוי מקום מגורים בין ק. טבעון לנצרת.
פרטים אישיים ונסיון קודם נא לשלוח בכתב־יד אל: ת.ד. 44432 חיפה (31444)
ולציין על המעטפה עבור מס' 18.
סודיות מובטחת

גל־קור מזוג אויר בע"מ דרוש
טכנאי/הנדסאי ייצור
ידע בתפ"י, אר"ש, יחסי אנוש טובים
פניות בכתב בלבד, בצרוף קורות חיים,
ת.ד. 8017 רמת־גן, 52180

לרב־בריח יבנה דרוש/ה
תוכניתן/ית
לפיתוח ותוכנה לניהול מלאי, רכש, ייצור ותחזוקה.
דרישות התפקיד:
★ נסיון של 3 שנים בשפת COBOL במחשבי D.G. במ"ה AOS/VS.
★ נסיון מוכח בפיתוח תוכנה לניהול מלאי, ייצור רכש ובישומה.
ידע במחשבים אחרים ובשפות אחרות - יתרון.
העבודה במשרה מלאה.
מועמדים יפנו בכתב־יד עם פירוט קורות חיים לת.ד. 465 יבנה 70653.
רב־בריח מקום גדול עבוד בו.

טוקי בשופר־סל
למחלקה המשפטית
דרוש/ה
מזכיר/ה
★ הדפסה מעולה על מעבד תמלילים בעברית/אנגלית
★ נסיון בעבודות מזכירות
משרה מלאה
נא לפנות בכתב־יד בלבד, בפירוט נסיון קודם, לת.ד. 84 פתח־תקוה 49100
שופר־סל

בעקבות זכיה במכרז
דרוש/ה
מקדם מכירות
לשוק משרדי בענף מוצרי האריזה – ענף הדטרגנטים
המשרה מתאימה לבוגרים מנוסים שעובדים בענפים הנ"ל.
כישורים: – גיל 25-35.
– מגורים באיזור המרכז.
– השכלה תיכונית ומעלה.
– נסיון מוכח במכירות לשוק המוסדי ומפעלי תעשיה, בתי חולים, בתי אבות וכד'.
– בעלי מעוף שיווקי ויכולת איתור לקוחות פוטנציאליים.
תנאים: רכב צמוד, משכורת בסיסית גבוהה עמלות מכירה ובונוסים.
להגשת מועמדות נא לפנות בכתב־יד על גבי נייר לבן עבור איש מכירות ת.ד. 10605 רמת־גן מיקוד 52005

★ **דפסי אופסט**
בעלי נסיון [illegible]
★ **עוזר דפס**
תנאים טובים למתאימים
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות 03-816312, 03-816313
סודיות מובטחת

לחברה גדולה בענף מוצרי צריכה
דרוש:
סוכן מכירות
לאזור הצפון
רכב חובה
נא לפנות בכתב לת.ד. 13 בת ים

אסיא – ריזל
לצוות מכירות של תרופה חדשה המהווה פריצת דרך בתחומה
דרוש/ה
תעמלן רפואי
לאזור חיפה והצפון
כישורים:
★ השכלה בתחום מדעי הטבע או נסיון פארא־רפואי.
★ ידיעת השפות אנגלית ועברית על בוריין.
★ רשיון נהיגה בר תוקף.
★ מגורים באזור חיפה.
על המעונינים לפנות בהזמנות בכתב יד לת.ד. 3235 רמת־גן 52131 עבור פ. דרור.
סודיות מובטחת

לחברת מזון במרכז הארץ
דרוש
אחראי מכירות
לרשתות השיווק
כישורים נדרשים:
★ נסיון מוכח בעבודה מול רשתות שיווק
★ בעל רשיון נהיגה.
מועמדים מתאימים תושבי גוש דן והסביבה מתבקשים לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 1993 תל־אביב מיקוד 61019 עבור "אחראי מכירות"

לפרוייקט פרסומי מיוחד
דרוש/ה
איש/ת מכירות רציני/ת
(נסיון מוכח ברכש מודעות
אפשרות למשכורת בסיס + עמלות
טל: 442220 - 03-5461538

לחברה בענף מיכון משרדי (15 שנה בענף)
דרוש
עוזר מנכ"ל
לאיהום המטלות השוטפות של החברה
תחומי העיסוק:
מינהלה, כספים, חשבונאות, כוח־אדם וקשר עם ספקים.
דרישות:
גיל מעל 27, שליטה טובה באנגלית, רצוי נסיון קודם בתחום הנושאים הנ"ל.
נא לפרט בכתב יד קורות חיים, נסיון קודם ומשכורת נדרשת ולשלוח לת.ד. 4767 תל־אביב, מיקוד 61047

ארגון בני צה"ל – המרכז
מחפש מזכירה
לעבודה בשעות אחה"צ בהיקף של חצי משרה
הכישורים הנדרשים:
ידיעת השפה העברית על בוריה.
ידיעת השפה האנגלית ברמה גבוהה, כולל הדפסה וקלדות בשפה זו, תוכנות וכו'
מקום העבודה בבית הלוחם, אפקה, תל־אביב.
הפונות ישלחו קורות חיים בכתב לת.ד. 39262 תל־אביב מיקוד 61392 בצירוף תעודות ונסיון בעבודה עד לתאריך 15.12.88

ארקיע
דרוש/ה
מנהלת חשבונות
סוג 3-2
לעבודה במשרד ארקיע בשדה דב, תל־אביב,
5 ימי עבודה בשבוע
כישורים: ★ נסיון מוכח של לפחות 3 שנים בהתאמות, ניתוח חשבון ורישום מקורות יומן.
★ נסיון עבודה במערכת ממוחשבת
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית וכתיבה, עדיפות יתרון
לקביעת ראיון להתקשר עד 27.11.88
03-5412546

לחברה ותיקה בציוד רפואי בת"א דרוש
איש מכירות מנוסה
לציוד אלקטרוני רפואי,
בעל שליטה מלאה באנגלית.
עדיפות למהנדס
טל' 03-5612176

תמיר העוש מוצרי רפואה
דרוש/ה
תעמלן רפואי
★ השכלה פארא־רפואית
★ עדיפות לאח/ות או פיזיותרפיסט/ית
★ המשרה כרוכה בנסיעות בכל רחבי הארץ.
★ מגורים באזור המרכז.
בפרטים לטלפן 03-9221186

אליהו חברה לביטוח בע"מ
לסניפינו בת"א ובירושלים
דרוש
מפקח רכישה לביטוח חיים
(סופרוויזר)
נסיון קודם הכרחי.
נא לפנות טלפונית 03-430932 למר סופר.

דרוש/ה
עורך/ת־דין
[illegible]
03-[illegible]
03-[illegible]

דרוש
מייסטר
[illegible]
03-829982

אמניר
תעשיות מיחזור
למפעלנו באזור המרכז
דרוש/ה
סדרן/ית עבודה
דרישות התפקיד:
★ נסיון בניהול ותפעול צי רכב.
★ נסיון בהפעלת צוות עובדים גדול.
★ יכולת ארגון גבוהה וכושר אילתור.
★ יחסי אנוש טובים ויכולת לעבוד בצוות.
★ נכונות לעבודה קשה ומאומצת, הכרוכה בשעות עבודה רבות ובלתי שיגרתיות.
מגורים: באזור גוש דן
נא לפנות בכתב לת.ד. 7009 רמת־גן, 52170.
– סודיות מובטחת –

לטיפול בשלישיה בצפון ת"א
דרושה
מטפלת מנוסה
נמרצת ואחראית
מ־07.00 עד 15.00.
חמלצות הכרחיות (אפשרי יוצאת קיבוץ)
ת.ד. 16150 ת"א 61161 עבור 241.

סוכן ביטוח
אם: ■ הנך בעל רשיון מתמחה (לפחות) ■ בעל תיק בטוח ■ מעוניין להחליף אוירה
נוכל להציע לך: ■ ייעוץ והנחיה מקצועיים ■ פינה שקטה, חמה ונוחה לעבודה ■ שרותי משרד מעולים ■ טיפול שוטף בלקוחות.
נשמח להפגש עמך ולשוחח בנושא עבודה משותפת. לקביעת פגישה אנא התקשר לטלפון 738912, 03-732966 בין השעות 10:00-17:00 וקבע פגישה.
דקל
סוכנות לבטוח בע"מ

מכון מ.ש.פ.
שירותים פסיכולוגיים
עבור אחת מלקוחותינו
חברה מסחרית בעלת מוניטין בינלאומי
דרושים/ות:
תוכניתן
ידע מוכח ב-RPG II במחשב IBM S/36,
נסיון של 3 שנים לפחות.
מפעיל מחשב
נסיון של שנתיים לפחות ב-IBM S/36.
העבודה במשמרות בוקר ואחה"צ.
להגשת מועמדות יש לפנות בכתב יד תוך פרוט קורות חיים לת.ד. 11767 תל אביב 61116.

לסופרפארם נוה־אמירים
דרוש/ים
רוקחים/ות
למשרה מלאה/חלקית
לפנות לאבי טלפון 052-552890

אליאנס
ליחידת המחשב דרוש
תכנת
בעל נסיון לעבודה על מחשב I.B.M. 43xx
בסביבת תקשורת CSP - CECS
בתחום מאגרי מידע SQL
בדבר פרטים לפנות בכתב יד
עבור אגף כ"א לת.ד. 48 הדרה

למוסד רפואי
דרושה
מקדמת מכירות
רצוי נסיון בתחום הרפואה.
נא לשלוח קורות חיים.
לת.ד. 31296 תל־אביב,
עבור מוסד רפואי

למלון 5 כוכבים בירושלים
דרוש/ה
מנהל/ת קבלה
בעלי/ות נסיון במלונות 5 כוכבים
יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4372 ירושלים מיקוד 94188

"מקורות" חברת מים בע"מ
מרחב המרכז דרוש
מהנדס מים
מיד לאחר הלימודים או בעל נסיון של שנה שנתיים, לעבודה באזור המרכז.
פניות בכתב להפנות
לת.ד. 56 רמלה, מיקוד 72100

מדוע פורת לא מנע השידור מהכנסת

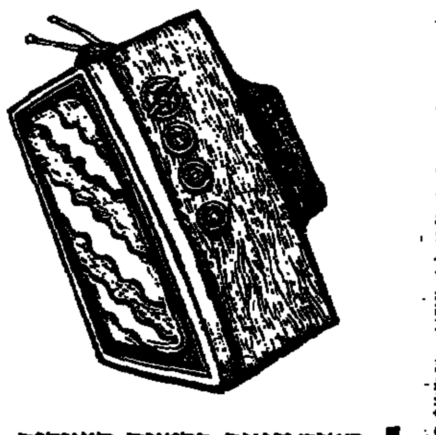

העיתונאים ברשות השידור נאלצים להתעלם מהמאבק בגדה המערבית, לנו אסור להתעלם מהמאבק ברשות השידור

הנסיון המצטבר בביקורת שידורי הטלוויזיה הישראלית מלמד, שאחת הדרכים היעילות ביותר היא למנות את כל מה שהטלוויזיה אינה משדרת. השיטה הזאת גם כשהיא מפוספסת, ואני מדבר מתוך נסיון אישי, איכשהו מתקבלת בעיתון לא רע. במקרה הטוב היא אפילו נשמעת שנונה ומשעשעת.

כך, למשל, היה אפשר השבוע לכתוב בלעג כיצד היומן השבועי ביום שישי טיפל בהרחבה במושבה הגרמנית המוזנחת בחיפה, והתעלם לחלוטין מהעוצר והסגר, שבו היו נתונים השטחים ומהאיזורים בתוך הקו הירוק, עוצר שהיה מלווה בניתוק טלפונים וזרם החשמל כדי למנוע מתושביהם לצפות בטלוויזיה בהכרזת העצמאות הפלשתינאית. התייחסות כזאת ליומן לא רק שהיתה משחררת את המבקר מן הצורך להחמיא בפעם־המי־יודע־איזו לכתב עמוס כרמלי, אלא היתה מציגה גם את עתונאי הטלוויזיה ועורכי היומן כנמושות מקורנפות, הצבועות לתכתיבים של מנכ"ל רשות השידור, אורי פורת והלהקה ההיסטרית של חברי הוועד המנהל, ובראשם מחדש השפה העברית שלמה קור.

אך דווקא בימים האלה תיאור כזה יעשה עוול לעובדי רשות השידור ולקרב שהם מנהלים על חופש הביטוי ברדיו ובטלוויזיה, מאבק שמגיע לפעמים באמת עד לקצו של יוד. יותר ויותר אנחנו שומעים על כתבים הנאבקים על משפט, על שורה, על תמונה.

הדוגמא הבולטת ביותר מהימים האחרונים היא של אהוד יערי, שבערב הכרזת העצמאות הפלשתינאית, אחרי שקיבל את הוראות המנכ"ל כיצד לסקר, או, ליתר דיוק, כיצד לא לדווח על דיוני המועצה הלאומית הפלשתינאית, התעקש בכל זאת להציג משפט אחד מהכרזה של יאסר ערפאת בכינוס באלג'יר. מן הזווית הזאת אפשר לראות את היומן של יום שישי שעבר, ואפילו את „סיבה למסיבה" ששודרה אחריו, כמאמץ מקצועי מכובד וראוי להערכה של העתונאים בטלוויזיה למלא את שליחותם העתונאית בתנאים ובמסגרת הבלתי־אפשריים שבה הם פועלים. אחרי הכל, מעטים מאוד העיתונאים ברשות השידור – וגם בעתונות הכתובה, אגב – היכולים להפקיר את פרנסת משפחותיהם ולוותר על מקום עבודתם כשלב במאבק המקצועי ובשליחות הציבורית שהם ממלאים. בלי להפחית מחשיבותו של הצעד שבו נקט דוד גרוסמן, ספק אם הוא היה יכול לנקוט בו לו היתה כל פרנסתו תלויה בעבודתו ברדיו, מה גם שבסופו של דבר ביטל הוועד המנהל של רשות השידור את החלטת המנכ"ל בעניין.

לרוע המזל, חברי הוועד המנהל והמנכ"ל פורת יודעים היטב איך והיכן הם מחזיקים את רוב העובדים ברשות, ומכאן גם ההזמנה של אורי פורת לכל עובד שאינו מסכים לעבוד בתנאים שהרשות דורשת לקום וללכת הביתה. יש כאן, כמובן, שאלה מוסרית ומצפונית קשה, שעיקרה מתי הפרנסה ורווחת־הפרט אינם יכולים להצדיק בגידה בשליחות ובמאבק הציבוריים והמקצועיים, ואם יאפשרו לקור ולחבריו להמשיך ולהשתולל יתכן שנגיע לרגע שבו תתבקש תשובה לשאלה הזאת. אך בינתיים יש לכבד ולסייע למי שמרגישים ומאמינים שביכולתם להשפיע וכי המאבק מבפנים עדיין לא הוכרע. לא פחות חשוב מהמאמץ של העתונאים בתוך המיגבלות המוטלות עליהם במסגרת השידורים עצמם היה האקט ההפגנתי ביום שלישי, בעיצומה של ישיבת הוועד המנהל של הרשות, כשכמה עיתונאים נכנסו לאולם שבו התקיימה הישיבה, ובידיהם כרזות מחאה נגד המגמה לפגוע ביכולתם למלא את תפקידיהם.

על־כן, נכון שהיומן ביום ו' שעבר התעלם לחלוטין מהגדה המערבית וממה שאירע שם בעת כינוסה של המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר, אך הכתבה הפותחת של היומן חרגה בהרבה מהמיגבלות שפורת הטיל על הסיקור הטלוויזיוני של האירוע באמצע השבוע שעבר. אינני יודע אם פורת עצמו הבין ששגה בפירוש הרחב שנתן לבקשה של שר הבטחון יצחק רבין לא להגזים בסיקור הוועידה באלג'יר, או אם עורכת היומן יעל חן והכתב אהוד יערי הם ששיכנעו אותו. עובדה שהסיקור של הוועידה ביומן היה מעולה, דבר הנזקף כולו לזכותו של אהוד יערי. יתר על כן, ביומן היה עימות בין שני פוליטיקאים – להבדיל מדרישת פורת שראיונות בנושא יתקיימו רק עם נושאי תפקידים. מי שמתעקש למדוד את העימות הזה עם סטופר יכול לשאול מדוע מגיש היומן דוד גלבוע הקציב פחות זמן, הרבה פחות זמן, לאיאד צבן מזה שניתן לדן מרידור להסביר את עמדתו, אך יתכן שזו כבר התעסקות קטנונית, ולי לפחות היה רושם, כי העניין היה מקרי לגמרי.

אישית, כל הופעה כזו של דן מרידור בטלוויזיה מקצרת את חיי בעוד כמה שעות, משום שהח"כ הצעיר הזה הוא בעל הופעה, כושר ביטוי ויכולת שכנוע מרשימים, וכל נסיונותי לבלום את החיבה שאני חש כלפיו עולים בתוהו ברגע שהוא מיישיר את מבטו למראיינו ומתחיל בניסוח בהיר – ומסוכן – של תפיסת עולמו.

את התשובה לאי־סיקור הוועידה באלג'יר קיבלנו בשידור החי מהכנסת. יתכן מאוד, שלו אורי פורת וחבריו בוועד המנהל היו יודעים מראש כיצד תתנהל הישיבה, היו מונעים את שידורה. פורת יכול להתנחם בכך שצופי הטלוויזיה לא יכלו לשמוע את קריאות הביניים של הח"כים, בהיעדר מיקרופונים על שולחנותיהם. אבל, ואת זה כדאי לצנזורים החדשים לזכור ולדעת, שכמתחיל עידן פוליטי קיצוני כפי שהתחיל השבוע בכנסת, בעקבות תוצאות הבחירות, אי אפשר יהיה למנוע מהגועל נפש שבו אנו חיים לגלוש לשידורי הטלוויזיה ולהגיע לידיעת הציבור, אפילו יקששו הדברים בזמרתו של דודו פישר.

אשר לכתבה על המושבה הגרמנית המוזנחת בחיפה – זו נתנה עוד ביטוי למחדלים מוניציפאליים של עיריות ורשויות מקומיות, בכל הנוגע לטיפוח ושימור עברם. עמוס כרמלי, בוודאי הכתב המוחמא ביותר בטלוויזיה הישראלית, שוב נתן סקירה שמיצתה את הנושא. ראש העירייה אריה גוראל נראה נבוך, כשנתבקש לענות על שאלותיו העינייניות של כרמלי ולפרקים היה נדמה שהוא אינו מבין מדוע נטפל הכתב לעניין, שככל הנראה לא נמצא בסדר העדיפויות של ראש העירייה. עוזריו של גוראל היו אמורים כבר לדעת, שאם כתב כעמוס כרמלי בסביבה, כדאי להבטיח שראש העירייה ייראה מעודכן יותר ויישמע מגומגם הרבה פחות מכפי שהוא נשמע בעניין המושבה הגרמנית החרבה בעירו.

וישינסקי. געגועים לסאטירה

ועכשיו: אסנת וישינסקי

אסנת וישינסקי הצילה כ„סיבה למסיבה" את טוביה צפיר ומני פאר. לא שצפיר איכזב, אלא שהרפרטואר שלו מתחיל לחזור על עצמו, וגם אם אין זה אשמתו שהפוליטיקאים שבצמרת אינם מתחלפים, מתחילה להצטבר, אצלי לפחות, עייפות מסויימת מהחזרה ל„פאן" של דוד לוי, למבטא של אבא אבן ולסלו־מושן של חיים בר־לב. כוכב הערב ב„סיבה למסיבה" היתה, ללא ספק, אסנת וישינסקי, שחיקויים שלה היו לא רק מדוייקים בניואנסים שלהם, אלא מצחיקים עד לדמעות. מכל מקום, הקטע של פאר, צפיר ווישינסקי ב„סיבה למסיבה" חיזק את הגעגועים והצורך בסאטירה ראויה לשמה בטלוויזיה, ואם לא זה אז תחזירו לנו לפחות את שלמה ניצן. אבל על זה כבר אמר לי מישהו השבוע: תגיד תודה שיש עוד בכלל שידורים בלילות שישי.

סניור אסקלנטה

התוכנית שממשיכה לצבור נקודות לזכותה משבוע לשבוע היא יומן חדשות החוץ המשודר במוצאי־שבת. בהיעדרו של רוני ויצטום ניתנה לצופים הזדמנות לחדש את ההיכרות עם עמנואל הלפרין ולשאול שוב היכן ומדוע מחביאה הטלוויזיה את כשרונותיה הגדולים? הלפרין התגלה במוצאי־שבת שעברה כמנחה מצויין. הוא נינוח, אינטליגנטי, ושליטתו בחומרים שהוא מטפל בהם, כעמיתו ויצטום, מעוררת קנאה. על אף שהופעותיו בטלוויזיה נדירות הוא נראה מורגל במצלמה ובאווירת האולפן שסביבו. לא פחות אפקטיבית בתוכנית

גרוסמן. חלוץ במחנה

היא הופעתה של אורלי יניב, המשמשת עוזרת מגיש היומן ועומדת היטב בזכות עצמה.

היומן עצמו היה מרתק, להוציא הכתבה על קנדה שכאילו נותכה באמצע. לא מובן, מדוע בכתבה, ששודרה ימים אחדים לפני הבחירות שם, לא נאמר שום דבר על המאבק הפוליטי בין ראש הממשלה בריאן מלרוני לבין ראש האופוזיציה ג'ון טרנר. הכתבה הקטועה נגעה־לא־נגעה בבעיות הפנימיות ואלו הקשורות למדיניות החוץ של המדינה הגדולה והעשירה הזאת, ומי שידע מעט מאוד על קנדה לפני שידורה לא ידע הרבה יותר אחריה. במהדורות „מבט" באמצע השבוע ואחרי הבחירות תוקן הדבר והדיווח מתוצאות הבחירות בקנדה ונצחונו של מלרוני היה סביר מאוד.

לא כמו הכתבה המוחמצת על קנדה ביומן החוץ היתה הכתבה של פרדי גרובר על המורה למתמטיקה אסקלנטה, שהפך את בית הספר התיכון של גארפילד לבית הספר הרביעי בחשיבותו בלימודי מתמטיקה בארצות־הברית. הכתבה, על כל חלקיה, לרבות הקטעים מסרט הקולנוע „לסניור באהבה", המבוסס על סיפורו של אסקלנטה, והצגת הסרט בפני מורים ותלמידים מן הארץ לשמוע את התייחסותם, היתה מעניינת מאוד וכל מרכיביה, בטיפולו של גרובר, התגבשו לסיפור מרתק ומרגש מאין כמוהו.

וודוורד

ג'ואן וודוורד שייכת לגזע מיוחד של שחקניות אמריקאיות שכל תפקיד שלהן ראוי לצפייה. כד"ר וילבור המטפלת בסיביל (סאלי פילד) היא פשוט מרשימה ומי שלא צפה בפרק הראשון של הדרמה האמריקאית הפסיכו־אנאליטית ששודרה במוצאי־שבת שעברה, מוזמן לנסות להיכנס אליה דרך הפרק השני שלה שיוקרן מחר בערב. חבל רק שלא פחות מ־12 שנה חלפו מאז הופקה הדרמה הזו עד שהיא נמצאה ראויה לשידור גם אצלנו.

פלאסידו דומינגו

אף שהטלוויזיה הירדנית סיימה כבר לחגוג בשידוריה את יום הולדתו של המלך חוסיין, ערוץ 2 שלה ממשיך בתוכניות המיוחדות המשודרות בימי שלישי, למי שמסוגלים להישאר ערים עד סמוך לאחת אחרי חצות. אחרי התוכנית המרגשת והנפלאה, שהוקרנה לפני שבועיים על השחקנית הבריטית דיים פגי אשקרופט, הקרינה הירדנית השבוע תוכנית על פלאסידו דומינגו. במשך כשעתיים שודרו ראיונות עם הטנור המפורסם, מלווים בקטעים מתוך אופרות ומופעים שבהם השתתף בכל ארצות תבל: בלה־סקאלה של מילנו, באופרה המלכותית של לונדון, במטרופוליטן אופרה של ניו־יורק ובמקומות אחרים. דומינגו, בין כשהוא מנצח על תזמורת האופרה המלכותית של לונדון ועל הזמרת קירי טקנאווה, ובין שהוא משתתף במופע בידור הוליוודי עם הקומיקאית קארול ברנט, מתגלה כאישיות מרתקת, מקסימה ושובה לב, וכל זה עוד לפני שהוא פותח את פיו לשיר בקולו האגדי.

א נייע מאדע

מיר קענען טאקע מיינען אז די יידישע שפראך האט געווארט פאר די איזראעלישע טעלעוויזיע. לינה צ'פלין, א גרויסע טאלאנט, האט געוואכט א תשובה פאר די פראגע פארוואס די יידיש איז א נייע מאדע אין ישראל. איך האב נישט געפונען די תשובה אין די שיינע כתבה אין דעם „מבט שני" דאקומענטארשטיק נאכט. אבער, איך מוז אייך זאגן אז איך געווען א פארגעניגען צו זען אביסאלע יידישקייט, אונד צו זיך דארמאנען אז סי זיינען אשכנזים אין ישראל, מיט אנגערע קולטור אונזערע טרדיציע. איך האב נישט פארשטאנען א ווארט פון די באַרישקייט אז פרופ' דן מירון האט געזאגט אויף די יידישע שפראך. די זעלבע זאך קען איך זאגען אויף די פילאזאפיע פון שמואל הספרי אונד אברהם הפנר. די קינדערלאך פון „אלונים" אונד זייער טאטעס אונד מאמעס קוקען אויף די יידיש מיט אסאך ליבע. מיר זיינען וויכטיג צו לערנען יידיש היינט, אובער מיר אסאך וויכטיגער לערנען עבריש אין אונזערע שולען. צו אנדע מוז איך זאגען אז די „מבט שני" דאקומענטארשטיק איז געווען א שיינע, אינטערעסאנטע פראגראם. יאיר שטרן איז טאקע א שיינער־בחור, אונד איך בין זיכער אז אורי פורת אונד דער גראף פטוצקי שלמה קור זיכער באקומען אסאך נאחעס פון די „מבט שני" וואס האט גורנישט געהאט צו מאכען מיט די בעל נפש אויף אונזערע פוליטיק.

חטף־פתח / ורדה צימרמן

חצוצרה ומציאות

מי שלא רצה לקבל את „החילוני האחרון" בקברט, אומר הבמאי שמואל הספרי, קיבל אותו עכשיו במציאות. עכשיו יש לי תענוג גדול לראות את הציבור החילוני נלחץ, כי אני צועק כבר עשר שנים. זה היה כתוב על הקיר

המציאות הישראלית המרה הורדה לחזרות באופן לא מתוכנן, כאילו היתה חלק מן ההצגה. שמואל הספרי, המעבד והבמאי של „חצוצרה בוואדי" (על־פי ספרו של סמי מיכאל) החל את החזרות מייד לאחר שירות מילואים פעיל באינתיפאדה, בכפרים שבאיזור רמאללה. שני שחקנים, ראסן עבאס ובסאם זועמת, המתגוררים באום אל פאחם ובשפרעם, לא הגיעו מספר פעמים לחזרות בשל הבחירות, ההפגנות והשביתות. להספרי יש מה לומר על המציאות. קודם הוא רוצה לדבר על ההצגה.

ההצגה, הוא אומר, איננה פוליטית. „אלא סיפור בדיגני על משפחה שצריכה לחתן שתי בנות". לא כל־כך פשוט. המדובר במשפחה ערבית המתגוררת בואדי ניסנאס בחיפה: האם, (שושה גורן) הסב (ראסן עבאס) ושתי הבנות, הודא (מירב גרי) ומרי (חנה אולאי). הבנות עומדות במרכז הסיפור אבל חוטי חייהן, כמו אלו של משפחתן, מובילים לגיבורים אחרים ואל הקשר הסבוך והמסובך, היהודי־ערבי. גיבורים אחרים הם אלכס, העולה החדש מרוסיה, הלומד בטכניון ועובד לפרנסתו כסבל בנמל (רמי דנון, בשיער צבוע בלונד, מכנסי ג'ינס קצרים ומשקפים שחורים עגולים), החתן הכפרי הבור (בסאם זועמת), אבו־נחלה, בעל הבית ואביו של הבן הסורר (יגאל נאור), והדודה השכנה (שפרה מילשטיין). קשה להתעלם מסצינות כמו גיהוץ מדי החייל של אלכס בידי עודה, אהובתו הערביה, או מן הסצינה שבה המחבר נרצח. לא סיפור פוליטי, אלא ברבדיו העמוקים, הנרמזים. „זהו סיפור מהמם", אומר הספרי. „לכאורה רומן רומנטי, כמו סרט ערבי של יום שישי. אבל הוא מהמם בגלל הרבדים שנמצאים למטה, שסמי מיכאל בחוכמה כזאת לא הבליט ולא הוציא החוצה. מעשה תכסיסנות ענק שבגללו החלטתי לא לעשות שום טריק, לא בבימוי ולא בעיבוד, אלא להציג אחד לאחר, הכי פשוט שיכול להיות. גם בעזרת התפאורה הכי פשוטה. כי אני מאמין בכוח של הסיפור לספר את עצמו, להוביל את הקהל בדרך הגבוהה. גם כשמדובר בקהל מצביע ליכוד."

לתפקידי הבנות נבחרו, בכוונה תחילה, שתי שחקניות יהודיות. „יש ערימה של תכסיסים. מערכת שלמה של שיקולים מתחת לפני השטח. שתי הבנות הן בעצם ישראליות. מרי מדברת כמו בחורה מצפון תל־אביב. כמו קוראת 'העיר', והיהודי היחיד הוא עולה חדש, זר, מוזר, קריקטורה. ויש אוייב משותף, אבו־נחלה, שאמנם הסגיר ערבים ליהודים, אבל על הבמה הוא פושע. מוצגת פה מציאות ישראלית המובילה לידי כך שהודא היא, לבסוף, אלמנת צה"ל.

הספרי מוקף כאן בכמה אנשי תיאטרון שהולכים איתו מראשית דרכו. השחקנים חנה אולאי ויגאל נאור, האחראית על התאורה, והמוסיקאי אורי וידיסלבסקי. הספרי מעדיף לומר שהוא הולך איתם ולא להיפך. „לא שאלה של מנהיגות אלא של עבר משותף, הבנה משותפת. כיף לנו לעבוד ביחד. בכל הצגה אני מוצא עוד אחד או שניים. ואני מקווה שעכשיו יש לי גם תפאורן לדרך (פאבל קאלין, עולה מרוסיה שזו לו עבודת התפאורה הראשונה לתיאטרון. ו.צ) אני נגד סבל בחזרות. אחרי כל הפקה בעבר רציתי להתאבד אחרי החזרות. העבודה על ההצגה הזאת היתה אושר. מהשניה הראשונה התנהלו החזרות בצורה רגועה, והיה נעים".

העיבוד כולל כמעט את הסיפור כולו, להוציא מספר מונולוגים. סמי מיכאל קרא את העיבוד המלא, אבל „לא דיברנו כמעט", אומר הספרי „אלא כמה דקות, במקרה, אחרי שהספר יצא". על השחקנים אסר לנסוע למקום ההתרחשות, לוואדי ניסנאס. „השחקנים רוצים לנסוע, לקלוט ולפגוש דמויות אמיתיות, ואני אומר, כי זה לא החיים, זה תיאטרון, הם עלולים להביא לי דמויות מדוייקות שאני אצטרך אחר־כך להאבק בהן. לספר יש חיים משלו וגם לעיבוד. שחקנים צריכים להיכנס למשחק. שיקראו את הספר וישכחו אותו". כך נהג גם כשהעלה את „נוצות", שעיבד על פי ספרו של חיים באר וכך הוא מתכוון לנהוג גם בעיבוד ספרו של יהושע קנז „אחרי החגים", ההצגה הבאה שיביים לתיאטרון הקאמרי. (אחרי כל אלו נראה, אולי, שוב מחזה שכתב). הקהל שיגיע להצגה קרא, בחלקו לפחות, גם את הספר. הצגה היא חוויה מסוג שונה. „הקהל בא להצגה בכדי לחפש את המצפון שלו", אומר הספרי. „המשתמע ממנה קורה בשורות שבין הקהל לבמה, אבל לא על הבמה עצמה. ישנה איזו מערכת ציפיות וההצגה היא מה שקורה באמצע, בשורות אלו. בין דעותיו של הציבור הישראלי ובין מה שקורה על הבמה. יצירת אמנות לא עומדת בפני עצמה אלא במפגש עם הקהל".

הספרי. מצפה למלחמת תרבות

שמואל הספרי הוא איש דתי. אי־אפשר להתעלם בשיחה איתו מתוצאות הבחירות, מעליית כוחן של המפלגות הדתיות ומן החרדה החילונית. הספרי, באופן אירוני, דווקא מרוצה. „מי שלא רצה לקבל את 'החילוני האחרון' כקבארט, קיבל אותו עכשיו כמציאות", הוא אומר. את „החילוני האחרון", קאבארט סאטירי שהעלה לפני למעלה משנה, לא הבינו אז, הוא אומר. „הביקורת כתבה אז שהוא לא משכנע. עכשיו יש לי תענוג גדול לראות את הציבור החילוני נלחץ, כי אני צועק כבר עשר שנים. זה היה כתוב על הקיר, גם תוצאות הבחירות האלו. ואני צוחק ונהנה". הוא מוסיף שהוא „קצת אופטימי" גם לגבי העתיד. המימרה שלו: „יהיה מעניין". למה? פשוט. „החברה האלה לא אוהבים ללכת לצבא, ומי שלא אוהב ללכת לצבא לא אוהב לצאת למלחמה. האינטרס הגדול שלהם הוא כסף. מצד שני, תיווצר כאן מלחמת תרבות שאני באמת מצפה לה שנים ארוכות. המעורבות שלהם במדינה תהיה גדולה ואנחנו נצטרך להלחם. הבעייה הכלכלית ובעיית המלחמה עם הערבים אינן אמיתיות. אלו בעיות שייפתרו. אבל מה יהיה עם הבעייה התרבותית? אנשים יתחילו לערוק כמו ב־77, כשעלו על 'האלטלנה' עד שנטתה על צידה מעודף אנשים, כולל אוהדי הליכוד." ומה יקרה לתרבות? „תקופה כזאת היא ברכה לסופר ולמחזאי כי הוא צריך להיות מתוחכם יותר. ב'החילוני האחרון' הייתי צריך לעבוד עם גרזן, היום מספיק שאתן רמז ויבינו". האם יהיה אפשר בכלל להעלות סאטירות? „אולי לא יסכסדו את זה, אבל כן. הנה, התיאטרון הכי טוב קיים בפולין, שם הכל מתחת לפני השטח".

„העובדות" של פיליפ רות / שמשון אריד

הסופר ככותב אוטוביוגרפיה

זכרונות העבר אינם זכרונות של עובדות אלא זכרונות של עובדות כפי שהן נראות לך בדמיונך. הערכה עצמית לאחור של מחבר „קובלנת פורטנוי"

אחרי שהוציא מתחת ידו יותר מתריסר רומנים וקבצי סיפורים, ובגיל 55, קם יום אחד הסופר היהודי האמריקאי פיליפ רות וכתב אוטוביוגרפיה. שם הספר: „העובדות" (בהוצאת פאראר, שטראוס, וג'ירו). כל היריעה הארוכה הזאת של חיי הסופר ויצירתו אינה משתרעת על יותר מ־195 עמודים. בעקבותיו של ברנר נתפתיתי כמעט לקרוא לרשימה זאת „הערכת עצמנו בכרך צנום אחד". אבל לא הייתי בטוח שכל הקוראים יזכרו את מסתו הגדולה של ברנר על מנדלי, „הערכת עצמנו בשלושה כרכים" והעדפתי לגנוז את הכותרת האסוציאטיבית ההיתולית ולהסתפק בזו שהשתמשתי. על מנדלי אומר ברנר באותה מסה ש„אינו מסוג האמנים השואבים הכל מנסיונם האישי, הפנימי". ואילו אצל פיליפ רות, נוטים היינו לראות תמיד בגיבורי סיפוריו – בנתן צוקרמן או בפטר טרנופול, בדוד קפש או באלכסנדר פורטנוי – את התגלמותו של המחבר בעיני עצמו. הסופר הגדול נבחן הרי ביצירתו ולא בקורות חייו. העיקר הוא בדמיון, ביצירה, ולא בעובדות.

והנה, לאחר יותר משלושים שנות יצירה ספרותית, נצרך פיליפ רות לתת ביטוי לעובדות, לקורים העיקריים של הביוגרפיה שלו. מדוע עשה זאת? „האם כדי להוכיח שיש פער משמעותי בין הסופר האוטוביוגרפי שאני אמור להיות לבין הסופר האוטוביוגרפי שהנני? להוכיח שהמידע ששאבתי מחיי היה, ביצירה הספרותית שלי, בלתי שלם?" שאלות אלה מופיעות במבוא לספרו של רות, בפרק הכתוב כמכתב שהוא כותב לגיבור ספריו, צוקרמן. הוא מבקש מצוקרמן לומר לו מה חושב הוא על כתב היד ואם ראוי הוא להישלח לבית הדפוס.

רות מציג את השאלות ואיננו בורח מהנסיון להשיב עליהן. הדחף הפתאומי הזה לכתוב אוטוביוגרפיה התעורר באביב 1987, לאחר ניתוח שורות שצריך היה לעבור ושבעקבותיו נסתבכו הדברים עד כדי שבר־לב ומורא המוות שפקד אותו. ההתוודעות אל החידלון החזירה את רות לימי נעוריו, לחשבון נפש ולסקר מלאי של נכסים וערכים, אישיים וקולקטיביים. פיליפ רות מודע לכך ש„זכרונות העבר אינם זכרונות של עובדות אלא זכרונות של עובדות כפי שהן נראות לך בדמיונך". פיליפ רות תוהה אם הדחף לכתוב את „העובדות" לא נבע מהזעזוע של מחלתו, שנים מספר לאחר שנפטרה עליו אמו בת ה־77. גם התמודדותו עם אביו בן השמונים ושש הנוטה כנראה איזה צורך פנימי לספר את סיפור חייו ללא כחל וסרק של דמיון היוצר. רות חשש קצת מגילויים מביכים על אודות מגיבורי חייו והוא מבקש את הבנתו של צוקרמן לתחבולה שהמציא: הוא החליף את שמותיהם של אלה שנקלעו לחייו ובמקרים מסויימים, שינה גם כמה פרטים כדי לטשטש את העקבות, או ליתר דיוק, את הזהויות.

בספרו מתרכז פיליפ רות בחמש אפיזודות הלקוחות מחייו: ילדותו ונעוריו בשנות השלושים והארבעים בשכונה היהודית של העיר ניוארק שבמדינת ניו ג'רסי; לימודיו בקולג' הקטן בקנל, שרק יהודים מעטים למדו בו; הסתבכותו, כמרצה צעיר באוניברסיטת שיקאגו, בפרשת אהבים עם גרושה לא־יהודיה וגלגולם של היחסים המסורפים האלה; ההאשמות שהטיחו בו דוברי הממסד היהודי על „השנאה־העצמית" המפעפעת כביכול ביצירתו; ולבסוף – הגילוי של שנות השישים שהביאו אותו לכתוב את „קובלנת פורטנוי". כל חמש האפיזודות מתרחשות בהקשר יהודי עמוק: הילדות, הקולג' הלא־יהודי, ההסתבכות עם ג'ודי, העימות עם הזעם היהודי הממוסד והרקע שעליו צמחה „קובלנת פורטנוי". קשה למצוא סביבה, זיקות ותכנים יהודיים יותר מאלה שחושף רות ב„עובדות". הרגישויות היהודיות הן אוניברסליות, הרחפים היהודיים הם אמריקאיים, החלומות של הנער, של הסטודנט ושל הסופר הצעיר הם חלומותיהם של בני הדור של פיליפ רות.

אביו של פיליפ היה פקיד בחברת הביטוח מטרופוליטן, תחילה פקיד קטן, אבל במרוצת השנים עלה בסולם החברה עד שהופקד לנהל את סניפה באזור מעוטי ניו ג'רסי הקטנות. הורי פיליפ היו בניהם של מהגרים שבאו ממזרח אירופה. הסבים היו עדיין שומרי מצוות ואילו בניהם, כלומר, הוריו של פיליפ, ידעו ושמרו על מסגרת של מסורת יהודית בצדו של אורח חיים חילוני של בני המעמד הבינוני. פיליפ ספג את סמליה ומנהגיה של מסורת יהודית זאת ובכל שנות ילדותו ונעוריו סוככו עליו מנהגים וסמלים אלה בלי שחש באי־נוחות כלשהי, או בצורך להשתחרר מהם כדי להיות אמריקאי טוב. היהודי והאמריקאי היו שני עמודי ברזל שעליהם ניצב פיליפ רות הצעיר בלי הרגשת קונפליקט ביניהם. בעיר נפטון שעל שפת ימה של ניו ג'רסי קלט אמנם קולות של „יהודי מזוהם" וגם נתקל בנערים גויים המכים ילדים יהודים, אבל חוויה טראומטית לא היתה. פיליפ הצעיר ידע שבחברת הביטוח מטרופוליטן מגיעים יהודים רק עד דרגה מסויימת. בהנהלת החברה בניו יורק אין למצוא יהודים. כך לפחות היה המצב בשנות הארבעים ובשנות החמישים.

היציאה הראשונה של פיליפ לחברה הלא־יהודית באה כשגמלה ההחלטה בלבו להיכנס לקולג' מחוץ לעיר מולדתו. משכורתו של אביו היתה נמוכה והתרומה שיכול היה האב להקציב למימון לימודיו של פיליפ היתה מצומצמת. מכאן האילוץ לחפש קולג' קטן ולא יקר. במשפחת רות לא היתה מסורת של לימודים אקדמיים. אביו של פיליפ לא נכנס מימיו לכתלי אוניברסיטה. על־פי מיטב המסורת של בני מהגרים באמריקה, חייב הבכור ללכת לאוניברסיטה וללמוד להיות רופא, או עורך־דין. אם לא פונה הבכור למקצועות אלה תוטה ללימודי הספרות, גם באלה ניחא. בקולג' הקטן שבעיר לואיסבורג לא למדו כמעט

הקשר בין ג'ודי ל„קבלנת פורטנוי"

יהודים. למעטים שהיו שם בראשית שנות החמישים היו מועדון או שניים, אבל קשה היה להשוותם לתריסר המועדונים והאגודות של הסטודנטים הלא־יהודיים. פיליפ רות, משום מה, הצטרף איך שהוא לאחת האגודות של הלא־יהודים. „אינני חושב", הוא כותב, „שאי פעם הרגשתי עצמי שלא בנוח על היותי יהודי". אבל כבר בקולג' מצא עצמו פיליפ רות מנהל את פרשת האהבה הראשונה שלו עם סטודנטית לא־יהודיה והרושם שמתקבל הוא שהמשיכה לצעירה הלא־יהודיה לא נבעה רק מן העובדה שהיא היתה מצויה יותר בקמפוס.

פיליפ רות מילא את חובתו הלאומית ועשה בשירות צבאי אותו פרק זמן שחייב החוק. הכתיבה נעשתה ליעד המרכזי בחייו, ואילו הדחף הפנימי הזה לכבוש את לבן של בלונדיניות לא־יהודיות רדף אותו ללא הרף. את רות מעסיקה לא מעט הפרובלמטיקה של המורשת היהודית שספג בבית הוריו. האם שמרה על מטבח כשר ובליל שבת הדליקה נרות. בערב פסח דאגו לבעור החמץ. היהודים, בתודעתו מההווי המשפחתי ומנסיונו בקהילת ניוארק, לא שתו לשכרה, לא היכו את נשותיהם ולא זנחו את ילדיהם. לעולמו הלא־בשל של פיליפ רות הצעיר נכנסה באוניברסיטה בשיקאגו, שם התקבל כמרצה לספרות, גרושה לא־יהודיה, ג'ודי הוא קורא לה. לגלגוליה של מערכת היחסים איתה היתה השפעה מרחיקת־לכת על כתיבתו ועל חייו.

ג'ודי עבדה באותה תקופה כמזכירה במחלקה למדעי החברה באוניברסיטת שיקאגו. פיליפ הכיר אותה גם בצעירה יהודיה ממשפחה אמידה ושמה גייל מילמן, אבל חשב, משום מה, שגייל תהיה תלויה תמיד באביה, ואילו ג'ודי – תלושה ממתה בעדיה, ממשפחתה ומילדיה – תתגלה כאמיצה ובוטחה בכוח פנימי, שיעמוד לה בהתמודדותה עם החיים. לאחר דרך היסורים שעבר בזיווגו עם ג'ודי לא היה פיליפ רות בטוח אם היתה זאת נחרצה שגרמה לו לאטימות הזאת או שהאמביוית של הצעיר היהודי מניוארק היא שכמעט הרסה את חייו. ג'ודי היתה כרוכה אחריו עד שברגע של חולשה נאה גם בברית הנישואין. היא הצהירה על כוונתה להתגייר ואכן התגיירה. אבל קשה לשער לאיזה גיהנום הידרדרו חייו של פיליפ רות בגלל יחסיו עם ג'ודי.

כשביקש להיפרד ממנה, הופיעו על סדר־יומו איומים, סחטנות ובתי־משפט. כסופר, ספק אם יכול היה לבחור חוויה מסעירה יותר מאלה. כאשר בשלב מאוחר יותר הכיר צעירה בלונדינית מקליבלנד, פרוטסטנטית ממשפחה עשירה ושמה מי אלדריג', לא העזה ג'ודי להסתלק מעולמו. להיפך, היא עשתה הכל כדי למרר את חייו של רות. היו לה לפיליפ רות הרהורים שבגללו בפיתוי להצית, עד שיום אחד, בנסיעתה בגן המרכזי בניו יורק, אירעה לג'ודי תאונה במכונית והיא נהרגה. סיפורים כאלה קורים בדרך כלל בדמיונו של הסופר, אבל ב„עובדות" זה קרה לפיליפ רות. אין ספק, גורס פיליפ רות, שלפרשת יחסיו עם ג'ודי היתה השפעה ישירה על כתיבת „קובלנת פורטנוי". ב„עובדות" הוא מביא תאור מזעזע על ההלוויה של ג'ודי. הכוונה מוכת־הגורל הזאת ביקשה לפני מותה שתהיה לה קבורה יהודית ובני משפחתה של ג'ודי ופיליפ רות עצמו דאגו למלא משאלתה.

בסופו של הספר מופיע החלק שהוא אולי המעניין ביותר ב„עובדות": מכתב ש„צוקרמן", כלומר, רות, כותב לרות. צוקרמן מעיד שרות מיטיב לכתוב עליו, כלומר על צוקרמן, מאשר להזות בדייקנות את קורות חייו שלו. „אינני עוד מישהו שבאמצעותו אתה יכול להרחיק עצמך מהביוגרפיה שלך ובאותה עת לנצל את משבריה, גרשאיה, מתחיה והפתעותיה". ובהמשכו של אותו מכתב, כותב צוקרמן: „היכרותך עם העובדות, תחושתך את העובדות, היא הרבה פחות מפותחת מהתבונה שאתה מגלה ליצירי דמיונך. עולם יצירותך הדמיוני הרבה יותר משלהב מהעולם ממנו לקוחים יצירי דמיונך". צוקרמן מבחין גם בהתחמקויות רבות של רות. למשל, שבע השנים שבהן קיבל רות טיפול פסיכואנליטי אינן נזכרות כלל בספר. אבל בסיכומו של דבר, צדק מי שהעיר, שהאוטוביוגרפיה של פיליפ רות היא בעצם המשך ליצירתו הספרותית, באמצעים אחרים.

* הספר יופיע בעברית בהוצאת זמורה־ביתן.